॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಪಞ್ಚಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣದೇಸನಾಯ ದೇಸದೇಸಕಪರಿಸಾಪದೇಸಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಏವಾತಿ ಕಾಲಾಪದೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣಂ ದೇಸೇನ್ತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। "ತಸ್ಸೇವ ಅನನ್ತರಂ ಅದೇಸಯೀ"ತಿ ಹಿ ಇಮಿನಾ ವಿಭಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಧಾತುಕಥಾ ದೇಸಿತಾತಿ ತಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಕಾಲೋ ಅಪದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಪನ "ವಿಭಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣಂ ದೇಸಿತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ **"ವಿಭಙ್ಗಾನನ್ತರಂ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತು"**ನ್ತಿ ಆಹ।

"ಕಾಮಾ ತೇ ಪಠಮಾ ಸೇನಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೩೮; ಮಹಾನಿ॰ ೨೮; ಚೂಳನಿ॰ ನನ್ದಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೪೭) ಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನಮ್ಪಿ ದೇವಪುತ್ತಮಾರಸ್ಸ ಬಲವಿಧಮನನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, "ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರಾನ"ನ್ತಿ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಖನ್ತಿಬಲಸದ್ಧಾಬಲಾದಿಆನುಭಾವೇನ ಉಸ್ಸಾಹಪರಿಸಾಬಲಭಞ್ಜನಮೇವ ದೇವಪುತ್ತಮಾರಸ್ಸ ಬಲವಿದ್ಧಂಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ವಿಸಯಾತಿಕ್ಕಮನಂ** ಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮೋ। **ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನಾ**ತಿ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾನಂ ವಸೇನ। ನನು ಚೇತಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಾರಾನಂ ಭಞ್ಜನಂ ಸಾವಕೇಸುಪಿ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಪರೂಪನಿಸ್ಸಯರಹಿತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ವೀರಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೀರಿಯನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಮಹಾವೀರಿಯೋತಿ ಮಹಾವೀರೋ"**ತಿ। ಮಹಾವೀರಿಯತಾ ಚ ಪರಿಪುಣ್ಣವೀರಿಯಪಾರಮಿತಾಯ ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತವೀರಿಯಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತೋ ಏವ ಹಿಸ್ಸ ವೀರಿಯಾಹಾನಿಸಿದ್ಧಿಪೀತಿ।

ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ವಾ"**ತಿ। **ತೇಸಂ ಕಥನತೋ**ತಿ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಕಥಾಭಾವತೋ। ಏತೇನ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮುದಾಯೋ ಪಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಧಾತುಯೋ ಕಥೀಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನ ವಾತಿ **ಧಾತುಕಥಾ,** ತಥಾಪವತ್ತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸಮುದಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಪಕರಣಾನಂ ಧಾತುಕಥಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಯದಿಪೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಾತಿಸಯ**ನ್ತಿ ಸವಿಸೇಸಂ ವಿಚಿತ್ತಾತಿರೇಕವಸೇನ ಅನವಸೇಸತೋ ಚ ದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೫)। ತೇನೇವಾಹ **"ಏಕದೇಸಕಥನಮೇವ ಹಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಕತ"**ನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ಸಾಸನೇ ಯೇಸು ಧಾತು-ಸದ್ದೋ ನಿರುಳ್ಹೋ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಧಾತುಕಥಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಹಿ ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಸು। ಮಹನ್ತೋ ಪಭೇದಾನುಗತೋ ವಿಸಯೋ ಏತಾಸನ್ತಿ **ಮಹಾವಿಸಯಾ,** ಧಾತುಯೋ, ನ ಖನ್ಧಾಯತನಾನಿ ಅಪ್ಪತರಪದತ್ತಾ। ಯೇನ ವಾ ಸಭಾವೇನ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗೇಹಿ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸೇ ಲಭನ್ತಿ, ಸೋ ಸಭಾವೋ ಧಾತು। ಸಾ ಧಾತು

ಇಧ ಸಾತಿಸಯಂ ದೇಸಿತಾತಿ ಸವಿಸೇಸಂ ಧಾತುಯಾ ಕಥನತೋ ಇದಂ ಪಕರಣಂ **“ಧಾತುಕಥಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಭಾವತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ಧಾತು-ಸದ್ದೋ “ಧಾತುಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಸತ್ತಾ ಸಂಸನ್ದನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೯೮) ವಿಯ। **ಧಾತುಭೇದನ್ತಿ** ಧಾತುವಿಭಾಗಂ। ಪಕರಣನ್ತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ಕುತೋ ಪಕರಣ-ಸದ್ದೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಸತ್ತನ್ನಂ ಪಕರಣಾನಂ ಕಮೇನ ವಣ್ಣನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ”**ತಿ। **ತೇನ ಯೋಜನಂ ಕತ್ವಾತಿ** ತೇನ ಪಕರಣ-ಸದ್ದೇನ “ಧಾತುಕಥಾವ ಪಕರಣಂ ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣ”ನ್ತಿ ಯೋಜನಂ ಕತ್ವಾ। **ತಂ ದೀಪನನ್ತಿ** ತಂ ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ಥದೀಪನಂ, ಅತ್ಥದೀಪನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ವಣ್ಣನಂ। “ಅತ್ಥಂ ದೀಪಯಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ವತ್ವಾ “ತಂ ಸುಣಾಥಾ”ತಿ ವದನ್ತೋ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ತತ್ಥ ಉಪಧಾರಣೇ ನಿಯೋಜೇತೀತಿ ಆಹ **“ತಂದೀಪನವಚನಸವನೇನ ಉಪಧಾರೇಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ”**ತಿ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ನಯಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. **ಚುದ್ದಸವಿಧೇನಾತಿ** ಚುದ್ದಸಪ್ಪಕಾರೇನ, ಚುದ್ದಸಹಿ ಪದೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ “ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ಇದಮೇಕಂ ಪದಂ, ತಥಾ “ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ”ತಿ। “ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ”ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪನ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಏಕೇಕಂ ಪದಂ। ಇತರೇಸು ಪದವಿಭಾಗೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋವ। **ಏತೇಹೀತಿ** ಸಙ್ಗಹಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ। ನಯನಂ ಪಾಪನಂ, ತಂ ಪನ ಪವತ್ತನಂ ಞಾಪನಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ “ಪವತ್ತೀಯತಿ ಞಾಯನ್ತೀ”ತಿ ಚ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ನಯಾ ಏವ ಉದ್ದಿಸಿಯಮಾನಾ ಮಾತಿಕಾ। ಅತ್ಥದ್ವಯೇಪಿ ಪವತ್ತನಞಾಣಕಿರಿಯಾನಂ ಕರಣಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಹಾದಿಪ್ಪಕಾರಾ ನಯಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಗಹಾದಿಕೇನ ನಯೇನಾ”ತಿ (ಧಾತು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧)। **ಪದಾನನ್ತಿ** ಅತ್ಥದೀಪಕಾನಂ ವಚನಾನಂ। ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನ ಅತ್ಥೋತಿ ಹಿ ಪದಂ। **ಪದಾನನ್ತಿ** ಚ ಸಂಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, **ಪಕರಣಸ್ಸಾತಿ** ಪನ ಅವಯವಾವಯವೀಸಮ್ಬನ್ಧೇ।

೨. ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೨. **ತದತ್ಥಾನೀತಿ** ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದತ್ಥಾನಿ। ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಕಂ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರಪಿಟಕೇ “ದ್ವಾದಸ ಪಚ್ಚಯಾ, ದ್ವಾದಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾ”ತಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಖನ್ಧಾದೀನಂ। **ತಥಾದಸ್ಸಿತಾನನ್ತಿ** ಗಣನುದ್ದೇಸವಿಭಾಗಮತ್ತೇನ ದಸ್ಸಿತಾನಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ದ್ವಾದಸಭಾವೇನೇವ ಗಹಿತೋ, ನನು ತತ್ಥ ಭವೋ ಕಮ್ಮಭವಾದಿಭೇದೇನ, ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಸರೂಪತೋಯೇವ ಇಧ ಪಾಳಿಯಂ ಗಹಿತಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ತತ್ಥಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ “ಪಞ್ಚವೀಸಾಧಿಕೇನ ಪದಸತೇನಾ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇ। ಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಭಾವನಭಾವೇನ, ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಭವನಭಾವೇನ। ಪದತ್ಥತೋ ಪನ ಕಮ್ಮಭವೋ ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಭವೋ, ಇತರೋ ಭವತಿ, ಭವನಂ ವಾತಿ। **ತನ್ನಿದಾನದುಕ್ಖಭಾವೇನಾತಿ** ಜರಾಮರಣನಿದಾನದುಕ್ಖಭಾವೇನ।

“ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ”ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾಕಿತ್ತನಮೇವಾತಿ “ಸಬ್ಬಾಪಿ…ಪೇ॰… ಮಾತಿಕಾತಿ ಅಯಂ ಧಾತುಕಥಾಮಾತಿಕಾತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ವುತ್ತಾ”ತಿ ವಚನಂ ಅಸಮ್ಭಾವೇನ್ತೋ **“ಅಥ ವಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ । **ಪಕರಣನ್ತರಗತಾ ವುತ್ತಾ** ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಮಾತಿಕಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಪಕರಣನ್ತರಗತತ್ತಾ ಪನ ಅಞ್ಞತೋ ಗಹೇತಬ್ಬರೂಪಾ ಇತೋ ಬಹಿಭೂತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತಾವ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿಆದಿಕಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಾ। ತೇನಾಹ **“ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಠಪಿತತ್ತಾ”**ತಿ। **ಮಾತಿಕಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ** ಮಾತಿಕಾಯ

ಸರೂಪೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ನ ಹಿ ಮಾತಿಕಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಕೋಚಿ ಪದತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ। **ವಿಕಿಣ್ಣಭಾವೇನಾತಿ** ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ ವಿಸಟಭಾವೇನ।

೩. ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೩. **ನಯಾನಂ** ಸಙ್ಗಹಾದಿಪ್ಪಕಾರವಿಸೇಸಾನಂ **ಪವತ್ತಿ** ದೇಸನಾ, ತಸ್ಸಾ ವಿನಿಗ್ಗಮಟ್ಠಾನತಾಯ **ದ್ವಾರಂ**। ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋ ಅರೂಪಿನೋ ಚ ಖನ್ಧಾತಿ **ತೇಸಂ ಉದ್ದೇಸೋ ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ**। ತೇನಾಹ ‘‘ನಯಾನ’’ನ್ತಿಆದಿ। ವಿಯುಜ್ಜನಸೀಲಾ, ವಿಯೋಗೋ ವಾ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಯೋಗಿನೋ, ತಥಾ ಸಹಯೋಗಿನೋ, ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಧಮ್ಮಾ ಚ ವಿಯೋಗೀಸಹಯೋಗೀಧಮ್ಮಾ **ಚ ಸಙ್ಗಹಾ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾ**, ಸಙ್ಗಣ್ಹನಾಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ವಿಯುಜ್ಜನಸಂಯುಜ್ಜನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತನಕಸಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚುದ್ದಸಪೀತಿ**ಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। **ಯೇಹೀತಿ** ಯೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚ। **ತೇ ಚತ್ತಾರೋತಿ** ತೇ ಸಙ್ಗಹಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ। **ಸಚ್ಚಾದೀಹಿಪೀತಿ** ಸಚ್ಚಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದೀಹಿಪಿ ಸಹ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾನುರೂಪಂ, ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಚ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಂ, ತಂ ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋ ಪನಾತಿ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ। **ಸಙ್ಗಾಹಕಭೂತೇಹೀತಿ** ಸಙ್ಗಹಣಕಿರಿಯಾಯ ಕತ್ತುಭೂತೇಹಿ। **ತೇಹೀತಿ** ಸಚ್ಚಾದೀಹಿ। **ನ ಸಙ್ಗಹಭೂತೇಹೀತಿ** ಸಙ್ಗಹಣಕಿರಿಯಾಯ ಕರಣಭೂತೇಹಿ ಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ನ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋ ಏವ ಕರಣಭೂತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಖನ್ಧಾದೀಹೇವ ಸಙ್ಗಹೇಹೀತಿ** ಖನ್ಧಾದೀಹಿಯೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹನಕಿರಿಯಾಯ ಕರಣಭೂತೇಹಿ, ‘‘ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ , ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹಿ, ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ’’ತಿ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಸಙ್ಗಹಭಾವೇನ, ಖನ್ಧಾದೀನಿಯೇವ ಚ ಸಙ್ಗಹಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಚ್ಚಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹವಸೇನ ನ ವುತ್ತಾತಿ? ತಥಾದೇಸನಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಹಿ, ಸಞ್ಞಾದೀನಂ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹನಯೇನ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತುಂ ವಾತಿ। ತಥಾ ಅರಿಯಫಲಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನವೇದನಾದೀನಂ ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತತಾಯ ‘‘ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ’’ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾಪಿ ‘‘ಏಕೇನ ಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ’’ತಿಆದಿನಾ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಯೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ, ತದನುರೂಪಂ।

ರೂಪಂ ರೂಪೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ರೂಪೇನ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಅನಾಸಙ್ಕನೀಯಸಭಾವತ್ತಾ। ಚತುನ್ನಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೀಭಾವತೋ ‘‘ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿಪಿ ಸೋ ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀ’’ತಿ ಸಿಯಾ ಆಸಙ್ಕಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಇತರೇಹಿ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ ರೂಪಸ್ಸ ರೂಪೇನ, ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಾ ರೂಪೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತದಾಸಙ್ಕಾಭಾವತೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಾ ತೇನ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿಯೇವ ಪನ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ ‘‘**ಚತೂಹೇವಾ**’’ತಿಆದಿ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ** ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಕಸ್ಸ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇಹೀತಿ** ಅನಾರಮ್ಮಣೇನ ಸೋತಾಯತನಾದಿನಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇನ ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿನಾ। **ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ** ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಕಸ್ಸ। ಅನಾರಮ್ಮಣಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯೇಸಂ ಪನ ಯೇಹಿ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ‘‘**ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪನಾ**’’ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಾರಮ್ಮಣೇನ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇನ ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಾರಮ್ಮಣೇನಪಿ ಸೋ ಹೋತಿಯೇವ। ತೇನ ವಿಯ ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೪. ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೪. ವಿಸುಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಯೋ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಚತೂಹಿ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಸಭಾಗೋ ಭಾವೋ ಪಯೋಜೇತಿ, ಯೋ ಚ ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಚತೂಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ವಿಸಭಾಗೋ ಭಾವೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಙ್ಗಹೋ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಯಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಖನ್ಧಾದಿಕೋ **ಸಭಾಗೋ**। ಯಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹೋ, ಸೋ **ವಿಸಭಾಗೋ**। ತಥಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೇಸುಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸಭಾಗತಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಮಾನಭಾವೋ ಸಙ್ಗಹೇ ಸಭಾಗತಾ, ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಕೋ ಸಮ್ಪಯೋಗೇ**ತಿ ಇಮಿನಾ ರುಪ್ಪನಾದಿವಿಧುರೋ ಅಸಮಾನಸಭಾವೋ ಅಸಙ್ಗಹೇ ವಿಸಭಾಗತಾ, ನಾನುಪ್ಪಾದಾದಿಕೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೇತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧೋತಿ ನ ವುತ್ತೋತಿ।

೫. ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೫. ಏತೇನ ಠಪನಾಕಾರೇನಾತಿ ಸರೂಪೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಕರಣನ್ತರಮಾತಿಕಾಯ ಇಧ ಮಾತಿಕಾಭಾವಕಿತ್ತನಸಙ್ಖಾತೇನ ಠಪನಾಕಾರೇನ। ಪಕರಣನ್ತರಠಪಿತಾಯ ಮಾತಿಕಾಯ ಅವಿಭಾಗೇನ ಪಚ್ಛತೋ ಗಹಣಂ ಬಹಿ ಠಪನನ್ತಿ ಆಹ **"ಬಹಿ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಠಪಿತತ್ತಾ"**ತಿ। **ಇಧ ಅಟ್ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಧಾತುಕಥಾಯ ಸರೂಪೇನ ಅವತ್ವಾ। **ತಥಾ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ಮಾತಿಕಾಭಾವೇನ ಜೋತಿತತ್ತಾ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಸೀಸೇನ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಆಗತಮಾತಿಕಾವ ಗಹಿತಾತಿ। ಯೇಹಿ ನಯೇಹಿ ಧಾತುಕಥಾಯ ನಿದ್ದೇಸೋ, ತೇಸು ನಯೇಸು, ತೇಹಿ ವಿಭಜಿತಬ್ಬೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು, ತೇಸಂ ನಯಾನಂ ಪವತ್ತಿದ್ವಾರಲಕ್ಖಣೇಸು ಚ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಧಾತುಕಥಾಯ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವುತ್ತಮೇವ **ಹೋತೀ**ತಿ ಯಂ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಮಾತಿಕಾಯ ನಿಕ್ಖೇಪವಿಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

"ಗಾವೀತಿ ಅಯಮಾಹಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಗಾವೀ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ "ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪದತ್ಥವಿಪಲ್ಲಾಸಕಾರಿನಾ ಇತಿ-ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕೋ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹ-ಸದ್ದೋ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕೋ ಜಾಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಅನಿದ್ಧಾರಿತತ್ಥಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। ತೇನ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ ಸಙ್ಗಹಸದ್ದಂ ಸಂವಣ್ಣೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನಿದ್ಧಾರಿತವಿಸೇಸೋ**ತಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಜಾತಿಸಞ್ಜಾತಿಆದಿವಿಸೇಸೋ। **ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ವಾ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಞ್ಚ ಏಕರೂಪಮೇವಾತಿ ಚೋದನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ ಭೇದಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ತಸ್ಸ। ಯತ್ತಕಾ ಹಿ ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾ, ತದಪೇಕ್ಖಮೇವ ತನ್ತಿ। **"ಅತ್ತನೋ ಜಾತಿಯಾ"ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ಯಥಾ "ಮತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ಮಾತು ಹಿತಾತಿ।

ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ಅನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾತಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾದಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸೇಸನಂ ಅಕತ್ವಾ। **ಸಾಮಞ್ಞೇನಾ**ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ। **ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅವಸೇಸಾ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ**ತಿ "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿಆದಿಕಾ ಅವಸೇಸಾ ದ್ವಾದಸಪಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯಉದ್ದೇಸಾತಿ ಯೋಜನಾ। ನನು ಚ "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿಆದಯೋಪಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸಂ ಅನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯುದ್ದೇಸಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಞಾಯತಿ, ಸದ್ದೋ ಚ ನ ಪಯುಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಲೋಪೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಆವುತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ಉತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ-ಸದ್ದೇನ। **ಸಙ್ಗಹಿತವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠೋ, ತೇನ ಸೋತಾಯತನಾದಿಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಸೋತಪಸಾದಾದಿಕೋ ಯೋ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ। **ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ** ತಂ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನೋ। "ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ…ಪೇ॰… ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿನಾ

ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯೋ ಪರತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಯಮಾನೋ ಇಧ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। **ವಿಸೇಸನೇ ಕರಣವಚನನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠತಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಏವಮೇತೇ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯುದ್ದೇಸಾ ಪವತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನನು ಚ "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಏತ್ತಾವತಾಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ನ ಲಬ್ಭತಿ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಮತ್ತದೀಪನತೋ। ನಯುದ್ದೇಸೋ ಹೇಸೋ, ನ ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಪಾಳಿಯಂ** ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನ...ಪೇ॰... ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ...ಪೇ॰... ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೧೭೧) ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ದುತಿಯಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಗಹಿತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇ ಕತಮೇ"ಇಚ್ಚೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ।

ಏಸ ನಯೋತಿ ಅತಿದೇಸೇನ ದಸ್ಸಿತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ತೇಸುಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತಿಯಪದೇನಾತಿ** ಉತ್ತನಿದ್ದೇಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಪದಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ** ಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತೇಹಿ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ "ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಧಮ್ಮಮುಖೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾ ವುತ್ತಾ। ದುತಿಯತತಿಯೇಸು ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಖಾತವಿಸೇಸನದ್ವಾರೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾ ವುತ್ತಾತಿ ತತ್ಥ "ವಿಸೇಸನೇ ಕರಣವಚನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ತತ್ಥ ಹಿ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಭಾವನ್ತರೇನಾತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಭಾವನ್ತರೇನ ಪಕಾರನ್ತರೇನ। **ಸಭಾವನ್ತರಸ್ಸಾತಿ** ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಭಾವನ್ತರಸ್ಸ। **ಏತೇಸೂತಿ** ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಸು। **ಧಮ್ಮನ್ತರೇನಾತಿ** ಅಞ್ಞಧಮ್ಮೇನ। **ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸಾತಿ** ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅನ್ತರೇನ ಪಕಾರವಿಸೇಸಾಮಸನಂ ಧಮ್ಮೇನೇವ ಧಮ್ಮೋ ವಿಸೇಸಿತೋತಿ। **ಆದಿಪದೇನೇವಾತಿ** "ಸಙ್ಗಹಿತೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ಪಠಮಪದೇನೇವ। **ಇತರೇಹೀತಿ** "ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಹಿ ದುತಿಯತತಿಯಪದೇಹಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏಕಾದಸಮಾದೀಸು ಚತೂಸು। ದುತಿಯತತಿಯೇಸು ವಿಯ ವಿಸೇಸನೇ ಏವ ಕರಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಸು ವಿಯ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನನ್ತಿಆದಿನಾ** ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ।

ವಿವಿಧಕಪ್ಪನತೋತಿ ವಿವಿಧಂ ಬಹುಧಾ ಕಪ್ಪನತೋ, ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾನಂ ವಿಸುಂ ಸಹ ಚ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವಕಪ್ಪನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪನ ವಿಕಪ್ಪನಂ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ವಿಭಜನಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಭಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಛಯನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಚ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತದವಸಿಟ್ಠೇ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಧಮ್ಮೇ ಚ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **"ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ"**ತಿ। **ಇತರೇತಿ** ಫಸ್ಸಾದಯೋ। **ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ** ಏಕೂನನವುತಿಯಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ** ಸಙ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಾ। **ಮಹಾವಿಸಯೇನ** ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನ। **ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ। **ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ** "ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ, ಸೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ"ತಿ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಯೇವಾಪನಕವಣ್ಣನಾ) "ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ** ಚ ಆಗತಂ ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ। **ಅತ್ಥೇ ಸತೀತಿ** "ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನ...ಪೇ॰... ಸಾಧಾರಣತೋ"ತಿ ಏವಮತ್ಥೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ। **ವತ್ತಬ್ಬೇಸೂತಿ** ಸಙ್ಗಹಾದಿಪರಿಗ್ಗಹತ್ಥಂ ವತ್ತಬ್ಬೇಸು। ವುತ್ತಾ **ಫಸ್ಸಾದಯೋ** ಮನಸಿಕಾರಪರಿಯೋಸಾನಾ। **ತಾದಿಸಸ್ಸಾತಿ** ಫಸ್ಸಾದಿಸದಿಸಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸದಿಸಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವಾ।

ನನು ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಯೋಪಿ ಸಾಧಾರಣಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಸಾಧಾರಣಾ, ಅತ್ಥಿ ಪನ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವಾ ಬಲಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸದ್ದೇಹಿ ಚಾತಿ** ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸದ್ದೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಚ ಸಮಾಧಿಸಭಾವಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ। **ವಿಸೇಸಸದ್ದವಚನೀಯಂ ಅಞ್ಞನ್ತಿ** ಬಲಪ್ಪತ್ತಸಮಾಧಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದೇನ ಬ್ಯಾಪೇತಬ್ಬಂ, ವಿಸೇಸಸದ್ದೇನ ಚ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ ಸಮಾಧಿಸಭಾವಾಯ ಏವ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ಗಹಿತತ್ತಾ। ನ ಅಞ್ಞಬ್ಯಾಪಕನಿವತ್ತಕೋ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸೋ **ಅನಞ್ಞ...ಪೇ॰... ವಿಸೇಸೋ** , ತಸ್ಸ ದೀಪನತೋ। **ತಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಬಲಪ್ಪತ್ತಸಮಾಧಿಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಭೇದದೀಪಕೇಹೀತಿ** ವಿಸೇಸದೀಪಕೇಹಿ ಸಮಾಧಿಬಲಾದಿವಚನೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। **ವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾ** ಅನಞ್ಞಬ್ಯಾಪಕನಿವತ್ತಕಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸದೀಪನಾ ಸದ್ದಾ। ತತೋ **ವಿಪರೀತೇಹಿ** ಅಞ್ಞಂ ಬ್ಯಾಪೇತಬ್ಬಂ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಹಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸದ್ದೇಹೇವ ನ ಸುಖಾದಿಸಭಾವಾ ವೇದನಾ ವಿಯ ವತ್ತಬ್ಬಾ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವಾ ಸಮಾಧಿಸಭಾವಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ತಸ್ಮಾ। **ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವಮೇವ ಪಕಾಸೇಯ್ಯ** ವಿಸೇಸಸದ್ದನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಪವತ್ತಮಾನತ್ತಾ। **ಇತರೋತಿ** ಸಮಾಧಿಬಲಾದಿಕೋ ವಿಸೇಸಸದ್ದೋ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕುದ್ದೇಸೇ, ಸಾಧಾರಣೇ ಫಸ್ಸಾದಿಕೇ, ಮಹಾವಿಸಯೇ ವಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಉದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇ। ನನು ಚ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ವೇದನಾ ವಿಯ ಸಾಧಾರಣಾ ಹೋತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಭಿನ್ನಾಪಿ ವಾ"**ತಿಆದಿ। "ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಅವಿಸಾಹಟಮಾನಸತಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧, ೧೫)। ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಠಿತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೯) ವಚನತೋ ಸಮಾಧಿಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ **ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬತಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನ ಅರಹತೀತಿ** ಇಧ ಉದ್ದೇಸಂ ನ ಅರಹತಿ ಸಮುಖೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬೇಸು ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಉದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಠಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ

೧. ಖನ್ಧಪದವಣ್ಣನಾ

೬. "ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ, "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾತಲಕ್ಖಣವಿಸಯಾತಿ ಆಹ **"ಸಭಾವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನ"**ನ್ತಿ। **ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬತಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ಅಧಿಪತಿಯಾದೀತಿ** ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಉಪಟ್ಠಾನಪದಹನಾದೀನಿ। **ಸಚ್ಚಾದಿವಿಸೇಸೋ ವಿಯಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿಪರಿಯಾಯೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪೀಳನಟ್ಠಾದಿವಿಸೇಸೋ ವಿಯ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ** ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾಯ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿಸ್ಸಯೇನ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಏವ। **ತೇಸಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಭಾವೇನ ವಿಯ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಸಭಾಗತಾ ಹೋತಿ,** ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೇನಾತಿ ಸಙ್ಗಹಲಕ್ಖಣಮಾಹ। **ಇತೀತಿ** ತಸ್ಮಾ, ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಸಭಾಗಾ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವಸಞ್ಞಾತೇನ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಅತ್ಥಮುಖೇನೇವ ಗಹಣೇ। ಸದ್ದದ್ವಾರೇನ ಪನ ಗಹಣೇ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಚನಸಞ್ಞಾತೇನ ವಾ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಚನವಚನೀಯತಾಸಞ್ಞಾತೇನ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಪುರಿಮೇನಾತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ। **ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾತಿ**ಆದೀಸು "ಪುರಿಮೇನ ಯೋಜಿಯಮಾನೇ"ತಿಆದಿಂ ಆನೇತ್ವಾ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಭೇದತೋ ಪಞ್ಚಕಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಖನ್ಧಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಭೇದತೋ ಪಞ್ಚಕಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನನ್ತರ"**ನ್ತಿ।

ಆಯತನಪದಾದಿವಣ್ಣನಾ

೪೦. **ಯದಿಪಿ ಏಕಕೇಪಿ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸಮುದಯಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಂ "ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ... ಪೇ॰... ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೪೧) ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪದನಿದ್ದೇಸೇ । **ಚಕ್ಖುಸೋತಚಕ್ಖುಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕಾನನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುಸೋತದುಕಂ ಚಕ್ಖುಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕನ್ತಿ ಏತೇಸಂ ದುಕಾನಂ। ಚಕ್ಖುಸೋತಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಹಿ "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಏಕಕೇ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಚಕ್ಖುಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯದುಕಸ್ಸ ಪನ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ, "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಚಕ್ಖುಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕಸ್ಸ ಚ **ಅಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ನಾಪಿ ದುಕೇಹಿ ತಿಕಸ್ಸಾತಿ** ಚಕ್ಖುಸೋತಚಕ್ಖುಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿದುಕೇಹಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿತಿಕಸ್ಸ ನಾಪಿ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಇಧಾತಿ** ಸಚ್ಚಪದನಿದ್ದೇಸೇ। **ತಿಕೇನ ಚಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮಗ್ಗಾದಿತಿಕೇನ ಚ। "ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ನ ಕೇಹಿಚಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ನ ಕೇಹಿಚಿ ಆಯತನೇಹಿ ನ ಕಾಹಿಚಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ।

೬. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಣ್ಣನಾ

೬೧. **ಅವಿಜ್ಜಾವಚನೇನಾತಿ** "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇನ। **ವಿಸೇಸನಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬಂ,** "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಕುಸಲಾದೀನಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿನಾ। **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಸದಿಸೇನ** ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸಙ್ಗಹಣತೋ। **ತೇಸನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪದಾನಂ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಠಮನಯೇ। **ಅಕಮ್ಮಜಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸಪಿ ಗಹಿತತ್ತಾ।

೭೧. **ಜಾಯಮಾನ...ಪೇ॰... ಮಾನಾನನ್ತಿ** ಜಾಯಮಾನಾದಿಅವತ್ಥಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಜಾಯಮಾನಾದಿಭಾವಮತ್ತತ್ತಾತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತನಾದಿಅವತ್ಥಾಮತ್ತಭಾವತೋ। **ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ** ಅವತ್ಥಾಭಾವತೋ ವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿ, **ಸಭಾವಮತ್ತಭೂತಾನೀತಿ** ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ಅವತ್ಥಾಭಾವಮತ್ತಭೂತಾನಿ । ಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವಾನಿಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭಾವತೋ ರುಪ್ಪನಭಾವೇನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ತತೋ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಭಾಗಾನಿ, ಅರೂಪಾನಂ ಪನ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನೀ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜನಾ। **ಏಕೇಕಭೂತಾನೀತಿ** ಯಥಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರೂಪಕಲಾಪೇ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಏಕೇಕಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಕಲಾಪೇಪೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ರೂಪಕಲಾಪಜಾತಿಆದೀನಿ ವಿಯಾ"**ತಿಆದಿ। ಅನುಭವನಸಞ್ಜಾನನವಿಜಾನನಕಿಚ್ಚಾನಂ ವೇದನಾದೀನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭೂತಾನಿಪಿ ಜಾತಿಆದೀನಿ ತಥಾ ನ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ವೇದಿಯನ...ಪೇ॰... ಅಗಯ್ಹಮಾನಾನೀ"**ತಿ। ತೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಜಾತಿಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹಾಭಾವಮಾಹ। "ಜಾತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖತಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಜಾತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಙ್ಖತಾ...ಪೇ॰... ಸಭಾಗಾನೀ"**ತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಪರಮತ್ಥಕಿಚ್ಚತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತಥಾ ದುವಿಧಾನೀತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭಾವೇನ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನಿ। **ತೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಸಭಾಗತ್ಥೇನ। **ತೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹೀತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಹಿ।

ಪಠಮನಯಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೧. “**ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ**”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಸದ್ದಾ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾಯ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಸ್ವೇವ ಇಧ ಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯಂ ತಂ...ಪೇ॰... ತದೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ**”ತಿ ಆಹ। ಯೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಚ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಸಂಯೇವ ಪುನ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ...ಪೇ॰... ಆಹಾ**”ತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಸಬ್ಬೇಸು ನಯೇಸು ವಾರೇಸು ಚ। **ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹಸಾಮಞ್ಞೇನಾ**ತಿ “ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹಾನಂ। “ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾ ವಿಸೇಸೇ ಅವತಿಟ್ಠತೀ”ತಿ ಆಹ “**ನಿಚ್ಚಂ ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ**”ತಿ। ವಿಸೇಸಾವಬೋಧನತ್ಥಾನಿ ಪಞ್ಹಬ್ಯಾಕರಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಭೇದನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನ**”ನ್ತಿ। **ಸವಿಸೇಸಾವ ಖನ್ಧಾದಿಗಣನಾತಿ** “ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಾಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸವಿಸೇಸಾವ ಖನ್ಧಾದಿಗಣನಾ, ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುದ್ಧಾತಿ** ಕೇವಲಾ ಅನವಸೇಸಾ, ಸಾಮಞ್ಞಭೂತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ಯಥಾಧಿಕತೇ ದುತಿಯನಯೇ। ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾಯ ವಿಸೇಸನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಆಹ “**ಸಙ್ಗಹಿ...ಪೇ॰... ನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ**”ತಿ। **ತೀಸು ಸಙ್ಗಹೇಸೂತಿ** ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇಸು ತೀಸು। **ಅಞ್ಞೇಹೀತಿ** ವುತ್ತಾವಸೇಸೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಏಕೇನ ವಾ। **ಏತ್ತಕೇನೇವ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ** ತಾವತಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವಸ್ಸ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ। **ಏವಂವಿಧಾನ**ನ್ತಿ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಸೋತಾಯತನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅನಿದ್ಧಾರಿತವಿಸೇಸಾನಂ। **ಅಸಮ್ಭವಾತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಅಸಮ್ಭವಾ। ಸಙ್ಗಹಾದಿನಯದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ನಯಮಾತಿಕಾಯ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ಯತ್ಥ ಪನ ಸಙ್ಗಹಾದಯೋ, ತೇ ಖನ್ಧಾದಯೋ ಕುಸಲಾದಯೋ ಚ ತೇಸಂ ವಿಸಯಭೂತಾತಿ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಸಙ್ಗಹಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ “**ನಯಮಾತಿಕಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ**”ತಿ। **ಸಙ್ಗಾಹಕಂ** ಅಸಙ್ಗಾಹಕಞ್ಚಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯೋ ಹಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನಪಿ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ।

“ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ, “ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ ಚ **ಯತ್ಥ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ಪಠಮನಯೇ ಛಟ್ಠನಯೇ ಚ** “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ? ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ”ತಿ (ಧಾತು॰ ೬), “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ? ನತ್ಥಿ। ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ”ತಿ (ಧಾತು॰ ೨೨೮) ಚ ಏವಂ **ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಭಾವೇನ**। **ಇತರೇಸೂತಿ** ದುತಿಯಾದಿನಯೇಸು। **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸಾತಿ** ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಞ್ಚ “ಯೇ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಅನಿಯಮಿತರೂಪೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ “ತೇ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ನಿಯಾಮಕಭಾವೇನ।

ಏತ್ಥಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ। **ಯೇನ ಯೇನ** ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿನಾ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನ। **ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇಸೂತಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಸು। **ತೇನ ತೇನಾತಿ** ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ। **ಅಞ್ಞ**ನ್ತಿ ತತೋ ತತೋ ಸಙ್ಗಾಹಕತೋ ಅಞ್ಞಂ। ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಂ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ತದೇವ “ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ **ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ಉದ್ಧಟಂ**। **ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ** ತಸ್ಸ ಸಭಾಗಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಸಿಯಾ ಪನೇತಂ ಸಭಾಗೇನ ಏಕದೇಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋತಿ, ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಆಹ “**ನ ಚ ಸೋ... ಪೇ॰... ಹೋತೀ**”ತಿ। **ಯಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿನಾ ವಚನನ್ತರಂ ಪರಿಹರತಿ।

ಯದಿ ಚಾತಿಆದಿನಾಪಿ ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಸಙ್ಗಹಾಭಾವಂ ಪಾಠಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ವಿಭಾವೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸೋ ಏವಾ**ತಿ ಯೋ ರೂಪಾದಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಏವ ತೇನ ರೂಪಾದಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹೇಯ್ಯ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಾಭಾವೇ ಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ನ ಹಿ ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚಾ"**ತಿ। **ಏಕದೇಸಾ ವಿಯ** ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಯೋ **ಸಮುದಾಯಸ್ಸ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಸ್ಸ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ನ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ** ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಭಾವಾಭಾವತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಮುದಾಯನ್ತೋಗಧಾನ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ **ಯೇನಾ**ತಿ ವಿಭಾಗೇನ। **ತೇ**ತಿ ಏಕದೇಸಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಏಕದೇಸಾನಂ। ಏತ್ಥ ತದನ್ತೋಗಧತಾಯ ವಿಭಾಗಾಭಾವೋ, ವಿಭಾಗಾಭಾವೇನ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾಭಾವೋ, ತೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕತಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಥಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಾಭಾವೇನ ಏಕದೇಸಾನಂ ಸಮುದಾಯೋ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಏಕದೇಸಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಥಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಥಾ**ತಿಆದಿ ಉದಾಹರಣದಸ್ಸನೇನ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಂ। ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಞ್ಚಾತಿ ಯೋಜನಾ। ತಥಾ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ನ ಹಿ ಏಕದೇಸ...ಪೇ॰... ವಿಸಭಾಗಂ** ಯೇನ ಸಮುದಾಯೋ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ತಾವ ಮಾ ಹೋತು, ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ಪನ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪೀಯತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ತಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪರಾಮಸತಿ। ಅತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ, ಅತ್ತನಿ ಅನ್ತೋಗಧತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ, ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇತಿ ಯೋಜನಾ। ತಂ ಪನೇತಂ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಚ ನ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇ ತಯೋ ಪಕಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮೇವ ಏತೇಸಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಏತೇಸಂ ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತನಿ ಅನ್ತೋಗಧೋ, ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗೋ ಚಾತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೋ ಏವ ನತ್ಥಿ ಸಭಾಗಾಭಾವತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ನ ಹಿ ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಭಾಗೋ"ತಿಆದಿ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇನ। **ಏವರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ತಿಪ್ಪಕಾರಾನಂ **ಅಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ** ಸತಿಪಿ ವಿಸಭಾಗಭಾವೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತೇನಾತಿ "ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಚನೇನ। ಏಕದೇಸಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಯತನಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ಏಕದೇಸೇನ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಸ್ಸ ಚ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ಸಮುದಾಯೇನ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ನ ದಸ್ಸೇತಿ, ಅಥ ಕಿಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಆಹ **"ಚತುಕ್ಖನ್ಧಗಣನಭೇದೇಹೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಚತುಕ್ಖನ್ಧಗಣನಭೇದೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾದಿಚತುಕ್ಖನ್ಧಗಣನವಿಭಾಗೇಹಿ । **ಪಞ್ಚಧಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೋತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಪ್ಪಕಾರೇನ ಭಿನ್ನತಂ। ತೇನಾಹ **"ಗಣೇತಬ್ಬಾಗಣೇತಬ್ಬಭಾವೇನಾ"**ತಿ। "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿಆದೀಸು ಕರಣತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ, ನ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖಾನ"**ನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಕಮ್ಮಕರಣಮತ್ತಸಬ್ಭಾವಾ"**ತಿ। **ದುತಿಯಾದಯೋ** ಪನ ನಯಾ। **ಅಗಣನಾದಿದಸ್ಸನಾನೀ**ತಿ ಅಗಣನಗಣನದಸ್ಸನಾನಿ। ನನು ಚ ದುತಿಯಾದೀಸು ಗಣನಾದೀನಿಪಿ ವಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿ ಪನ ವಿಸೇಸನಭೂತಾನಿ ಅಪ್ಪಧಾನಾನೀತಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭೂತಾನಂ ಪಧಾನಾನಂ ವಸೇನೇವಂ ವುತ್ತಂ। "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕತ್ತುಆದಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಆಹ **"ಕತ್ತುಕರಣಕಮ್ಮತ್ತಯಸಬ್ಭಾವಾ"**ತಿ।

ತಥಾ ತಥಾತಿ ತೇನ ತೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪ್ಪಕಾರೇನ। **ತಂತಂಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾಭಾವೋ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾ**ತಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾದೀನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಸಭಾಗತಾ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಅಭಾವೋ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನೇ**ತಿ "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ನಿದ್ಧಾರಿತಪ್ಪಕಾರಧಮ್ಮನಿರೂಪನೇ। **ಸಙ್ಗಾಹಕಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಕಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಾದಿಕಸ್ಸ ಚ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ। **ಸಮಾನಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ**ತಿ ಏಕಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದಭಾವೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸಮಾನಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಅಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಞ್ಚಾಯಂ ಪಠಮನಯೇ ತಥಾ ತಥಾ ಗಣೇತಬ್ಬಾಗಣೇತಬ್ಬತಾಸಙ್ಖಾತೋ ದುತಿಯಾದಿನಯೇಸು ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ

ಸಮಾನಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ತಂತಂಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಅಯಮೇತೇಸಂ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನಂ ನಯಾನಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾಸು ವಿಸೇಸೋ।

ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ । ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ "ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿ ವತ್ತುಂ। **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸದಿಸಾನಿ** ಅಬ್ಯಾಕತಪದಾದೀನಿ। **ಇತರೇಹೀತಿ** ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ನ ಉದ್ಧಟಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏವನ್ತಿ**ಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ** ನ ಸಬ್ಬೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಖನ್ಧಪದೇನಾ"ತಿ ಇದಂ ಕರಣತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ, ನ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇತಿ ಆಹ **"ಖನ್ಧಪದಸಙ್ಗಹೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಕತ್ತುಅತ್ಥತಂ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ **"ನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕರಣಂ ಪನ ಕತ್ತುರಹಿತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಕೇನಚಿ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾತಿ ಇದಂ ಪನ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। **ಸಙ್ಗಾಹಕೇಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ** ನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬೇಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾ ಹಿ "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಸಮುದಾಯೇ ವುತ್ತವಿಧಿ ತದವಯವೇಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ **"ಏತೇನ ನಯೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಟಿಯೋಗೀನಿವತ್ತನಂ ಏವ-ಸದ್ದೇನ ಕರೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಮತ್ತನಿವಾರಣಂ ಏವ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಙ್ಗಾಹಕತೋ ಅಞ್ಞನಿವಾರಣಂ ಏವ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। **ಸೋ ಚ... ಪೇ॰... ಪೇಕ್ಖನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ಸಙ್ಗಾಹಕಾಪೇಕ್ಖತ್ತೇ ಹಿ "ಸೋ ಚಾ"ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕನ್ತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವಾತಿ ಇದಾನಿ ತಂ ಅಸಮ್ಭವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಕಥ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಏತ್ಥಾತಿ "ಅಟ್ಠೇಕಾದಸಹಿ ಆಯತನಧಾತೂಹೀ"ತಿ ಏತ್ಥ। **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ** ಆಯತನಧಾತುವಿಸೇಸನತ್ಥಂ। ನ ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ, ಸಮುದಾಯೋ ವಾ ತದೇಕದೇಸಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋತಿ ಆಹ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ನ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ನತ್ಥಿ "ಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಸಿಯಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ। **ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಧಾತು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೭೧) "ಸೋ ಚ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ"ತಿ। **ಸಙ್ಗಹಿತತಾಯಾತಿ** ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತತಾತಿ** ಅತ್ತನಾ ಅತ್ತನೋ, ಅತ್ತೇಕದೇಸಾನಂ ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ। **ತೇನಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ। **ತೇಸನ್ತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧತದೇಕದೇಸಾನಂ। **ಅತ್ಥಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ। **ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ವಿಯಾತಿ** ವಿಸದಿಸುದಾಹರಣಂ। **ಏತೇಹಿ** ರೂಪವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ **ಅಞ್ಞೇಹಿ ಚ** ಏವರೂಪೇಹಿ। **ಏತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೇನ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ। **ಅಗ್ಗಹಣೇತಿ** ಅಕಥನೇ, ಅದೇಸನಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಸೂತಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ ತಂ ಕಾರಣಂ। ಕಸ್ಮಾ? **ತೇಹಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ **ಸಙ್ಗಹಿತೇ** ಧಮ್ಮಜಾತೇ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಆಯತನಸಙ್ಗಹಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹೀತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ। **ಸಙ್ಗಹಿತಮೇವ ನತ್ಥಿ,** ಕಸ್ಮಾ? "ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಯದಿಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಉಭಯಾಭಾವೋತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವೋ। **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ। **ಧಮ್ಮಾಯತನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನನ್ತಿ** ಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಂ ಖನ್ಧಚತುಕ್ಕಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಖನ್ಧದುಕಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ **"ಸತೀ"**ತಿ

ಸಾಸಙ್ಕಂ ವದತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಠಮೇನ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಳಾಯತನಾದೀನಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಞ್ಚ, ದುತಿಯೇನ ಏಕಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಹಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸೇವ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಖನ್ಧಚತುಕ್ಕಖನ್ಧದುಕಾದೀನಂ **ಅಸಙ್ಗಾಹಕತಾ ನ ನತ್ಥಿ** ಅತ್ಥೇವಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಅಭಾವೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕೋ। **ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಪನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ।

ತತ್ಥೇವಾತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಪದೇ। **ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ ಪಟಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪಚ್ಚಾಮಸನ್ತೋ। **ತದವತ್ತಬ್ಬತಾತಿ** ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾನಂ ಅವತ್ತಬ್ಬತಾ। **ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಏವ...ಪೇ॰... ನ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ನೇಸಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ವಿಯ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ, ತತೋ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ದುತಿಯನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೯. **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇಸೂತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏಕದೇಸಸಭಾಗತಾ ಸಮುದಾಯಸಭಾಗತಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇನಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ। **ತಾನೀತಿ** ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯನಿಬ್ಬಾನಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಏಕದೇಸವಿಸಭಾಗತಾಯ ನ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ, ಏವಂ ಏಕದೇಸಸಭಾಗತಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನ ಕೇವಲ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಙ್ಗಹಿತಾನೇವ ನ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇತಿ** ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯನಿಬ್ಬಾನಸುಖುಮರೂಪಧಮ್ಮಾ। **ತೇಹೀತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ। **ನ ಕಥಞ್ಚಿ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾತಿ** ಕೇನಚಿಪಿ ಪಕಾರೇನ ನ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾತಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಯ...ಪೇ॰... ನ ಹೋತೀತಿ** ಯಥಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಭಾಗತಾಭಾವತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಕೇನಚಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಣೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ತಂ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಾಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ವುತ್ತೋವಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ।

ಏವರೂಪಾನನ್ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ। ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಏವಾ"**ತಿ। ತಥಾ "ಅಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ಆಹ **"ಸನಿಬ್ಬಾನ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋವಾ"**ತಿ। ಅಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ತೇನಾಹ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ಕಞ್ಚೀತಿ** ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। **ತೇತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾದಯೋ। **ಅತ್ತನೋತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಏಕದೇಸೋತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿ। **ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ತದೇಕದೇಸಸಭಾಗೋ। **ಅಸಙ್ಗಹಿತಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾತಿ** ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಸಭಾಗಕ್ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನಸಮುದಾಯತ್ತಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** "ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಯತನಗಣನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಓಳಾರಿಕರೂಪಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ **ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸಂ**।

ತತಿಯನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. **ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗಹಾನನ್ತಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹಾನಂ। ಸಙ್ಗಹಣಪುಬ್ಬಂ ಅಸಙ್ಗಹಣಂ, ಅಸಙ್ಗಹಣಪುಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹಣಞ್ಚ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹಣಾಸಙ್ಗಹಣಾನಂ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಙ್ಗಹಣಾ…ಪೇ॰… ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ"**ತಿ। ಸಙ್ಗಹಾಭಾವಕತೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಸಙ್ಗಹಹೇತುಕೋ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಙ್ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸವಿರಹೇ"**ತಿ। **ಕೇನಚಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿನಾ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ **ಸಙ್ಗಹಿತೇನ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನೇನ **ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ** ಪುನ ತಥೇವ **ಸಙ್ಗಹಿತೋ** ಸೋ ಏವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿಕೋ **ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ** ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। **ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವಸಬ್ಭಾವಾ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ನ ಉದ್ಧಟಾ,** ನ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಏವ। ಯಥಾ ಹಿ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ, ಏವಂ ದ್ವೀಹಿ, ಏಕೇನಪಿ ಸಙ್ಗಹೇನ ನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಇಧ ನ ಉದ್ಧಟಾ। **ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ** ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಯಸ್ಸಾತಿ** ಯಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಸ್ಸ।

ಸಕಲವಾಚಕೇನಾತಿ ಅನವಸೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಅತ್ಥಂ ವದನ್ತೇನ। **ತೇನ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನಾತಿ** "ತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ತೇನ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನಾತಿ ಏವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಪನ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ "ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪುನ ತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ನ ಹಿ **ಯೇನ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿನಾ **ಯಂ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇಹಿ **ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇನೇವ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿನಾ **ತಸ್ಸ** ತದವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಸ್ಸ, **ನ ಚ ತಸ್ಸೇವ** ಕೇವಲಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿಕಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋತಿ ಯೋಜನಾ, ಅಥ ಖೋ **ತೇನ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇನ ಫಸ್ಸಾದಿನಾ। **ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸಾತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಸಕಲಕ್ಖಣಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪುನ ತೇನ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನ ಯಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತಂ ತಾದಿಸಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವೇದನಾ ಸದ್ದೋ ಚ ಖನ್ಧೋ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ** ವೇದನಾ ವಿಸುಂ ಖನ್ಧೋ, ಸದ್ದೋ ಚ ವಿಸುಂ ಆಯತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞೇನ** ಖನ್ಧನ್ತರಾದಿನಾ। **ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿ ವಿಯ ಅಮಿಸ್ಸಿತಂ। **ನ ಹಿ…ಪೇ॰… ಏತ್ಥಾತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸಿಟ್ಠೋಯೇವ ಯೋ ಸಙ್ಗಹೋ, ಸೋ ನ ಏತ್ಥ ವಾರೇ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಚ। **ಸಙ್ಗಹೋವಾತಿ** ಕೇವಲೋ ಸಙ್ಗಹೋ , ನ ಕತ್ತಾಪೇಕ್ಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾತಿ** ಇದಂ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ನಿವತ್ತಿತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ। **ನ ಹೀತಿಆದಿ** ತಂಸಮತ್ಥನಂ।

ಚತುತ್ಥನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸವಿರಹಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಿಸ್ಸಿತೋ ಪಞ್ಚಮನಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಏತ್ಥ ಕೇನಚಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಪುನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಚ। ತಮೇವ ತಾವ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧ…ಪೇ॰… ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧ…ಪೇ॰… ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಆಹಾ"ತಿ ಚತುತ್ಥನಯೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ। **ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಪಾಳಿಯಂ ನಿದ್ಧಾರಿತಪ್ಪಕಾರಧಮ್ಮದಸ್ಸನಂ। ಸಹ ಸುಖುಮರೂಪೇನಾತಿ ಸಸುಖುಮರೂಪಂ, ತೇನ ಸುಖುಮರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಹಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತೇನ ಸಹಿತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯಾ **ಸಸುಖುಮ…ಪೇ॰… ದಾಯಾ**। ಕೇ ಪನ ತೇತಿ ಆಹ **"ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ। **ತೀಹಿಪಿ** ಸಙ್ಗಹೇಹಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಗಹೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ **ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಾಹಕಾ**। **ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಸದಿಸಾ** ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬನೇವಸೇಕ್ಖಾನಾಸೇಕ್ಖಾದಯೋ। **ಇತರೇತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ। **ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ, ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಸಙ್ಗಾಹಕೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ಚ ತದೇವ ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕ"**ನ್ತಿ। "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಯೋ ನವ ಪಞ್ಹಾ ದುತಿಯಪಞ್ಹಾದಯೋ, ತೇ ಪಠಮಪಞ್ಹೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದಸ, ನಾಮರೂಪಪಞ್ಹಾದಯೋ ಪನ ಚತುವೀಸತೀತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸಕಪದನ್ತಿ** "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇನ ವಿಸೇಸಕಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದಂ। **ಪುಚ್ಛಾಯಾತಿ** ಚ ಪುಚ್ಛನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಇಚ್ಛಿತಭಾವೇನ ವಚನಂ ಪಞ್ಹಭಾವತೋ ಪುಚ್ಛಾ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಪಞ್ಹಾ ಪನೇತ್ಥ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ। **ತೇ ಹಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ದಸ್ಸಿತಾತಿ** ತೇ ನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮಾ ತೇನೇವ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ನಿದ್ಧಾರಣಸಞ್ಞಾತೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ದಸ್ಸಿತಾ।

ತದೇವಾತಿ ಏವ-ಸದ್ದೇನಾತಿ "ತದೇವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಏವ-ಸದ್ದೇನ। "ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಪದಂ, ತಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಖನ್ಧಾದೀಹೇವಾ"ತಿ ಅವಧಾರಣಂ ನಿಪ್ಪಯೋಜನಂ ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। "ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ "ಅಸಙ್ಗಹಿತಮೇವಾ"ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾನಿವತ್ತನಸ್ಸ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತದೇವಾತಿ ಪನ ಇಚ್ಛಿತಂ ಉದ್ಧಟಸ್ಸೇವ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವಸ್ಸ ಅವಧಾರೇತಬ್ಬತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಕದಾಚೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ** ಅನುದ್ಧಟಸ್ಸ। **ಅನಿಯತತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ** ಇದಂ ಅವಧಾರಣಫಲದಸ್ಸನಂ। **ನಿಯಮತೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಚನಸೇಸೋ ಯೋಜೇತು**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಏವ-ಕಾರೇನ ಸಿದ್ಧಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ ವುತ್ತಂ। ಯತೋ ಹಿ ಏವ-ಕಾರೋ, ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನಿಯಮೋತಿ। **ಏವಂಪಕಾರಮೇವಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪ್ಪಕಾರಮೇವ, ಯಂ ಪಕಾರಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ, ತಂಪಕಾರಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಅಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯ ಅನುದ್ಧಟಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ। ಏತೇನ ಯೋ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟೋ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಸೇವ ಇಧ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಭಾವೋ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ **ಅಞ್ಞಸಹಿತತಾ,** ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ **ಅಸಹಿತತಾ** ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅವಸೇಸಾ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಸಕಲೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನತ್ಥೀತಿ "ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಏಕದೇಸೇನ ಪನ ಸಙ್ಗಹೋ ಅತ್ಥೀತಿ **"ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। "ರೂಪಧಮ್ಮಾವಾ"ತಿ ನಿಯಮನಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಭಾವಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪುಚ್ಛಾಯ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ ಆಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಅನುದ್ಧಟಾ ವೇದನಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಏವಾ"**ತಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮನಯನಿದ್ದೇಸೇ। **ಪಠಮೇ ನಯೇತಿ** ಪಠಮೇ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ। ತಥಾ **ದುತಿಯೇತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ। **ರೂಪವಿಞ್ಞಾಣೇಹೀತಿ** ಅಸುಖುಮರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಚಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಓಳಾರಿಕ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ। ಕಥಂ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತೇ ಓಳಾರಿಕರೂಪಸ್ಸೇವ ಗಹಣನ್ತಿ ಆಹ **"ರೂಪೇಕದೇಸೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ"**ತಿ।

೧೯೬. **ಅಸಙ್ಗಾಹಕನ್ತಿ** "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ...ಪೇ॰... ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಏವಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಂ ವೇದನಾದೀಹೇವ ಚತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಂ ಪನ ನ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀತಿ** ಖನ್ಧಾದೀಸು ಯೇಹಿ। ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ತೇವ** ರೂಪಾದಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ **ಉದಾನೇತಿ** ಪಾಳಿಯಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಉದಾನೇತೀತಿ ಆಹ **"ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಠಮೇನ** ಉದಾನೇನ। **ದ್ವೇತಿ** "ಬಾಹಿರಾ ಉಪಾದಾ ದ್ವೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ದ್ವೇ-ಸದ್ದಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಸ್ಸ** ಅಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ। **ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸ್ಸಾತಿ** "ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ। ಧಮ್ಮನ್ವಯಞಾಣುಪ್ಪಾದನಂ **ನಯದಾನಂ**। "ರೂಪಂ ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ **ದ್ವೇವೀಸಪದಿಕೋ ಏಸ ನಯೋ**।

ಪಞ್ಚಮನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಛಟ್ಠನಯೋ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ

೧೧೮. "ತತ್ಥಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ "ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದಂ ಭಾಜೇತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದಂ ಭಾಜಿತಂ, ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬತಾಯ ಚ ಪಧಾನಭೂತಂ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಂ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ...ಪೇ... ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತಮತ್ಥಂ ವಿವರತಿ। ತತ್ಥ **ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ** "ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ವಾ ಗಹೇತುಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, **ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಗಹಿತಂ** ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ। ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋಪಿ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ **ಯಮಕೇ** (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೫೯-೬೧) "ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ತೇನ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಪಯೋಗಟ್ಠೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಪದಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು। **ಏತೇಸನ್ತಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ। **ವಿಸಭಾಗತಾತಿ** ಅತಂಸಭಾಗತಾ। ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವೋ ಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೇ ಸಭಾಗತಾ, ನ ಸಙ್ಗಹೇ ವಿಯ ಸಮಾನಸಭಾಗತಾ, ತಸ್ಮಾ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವರಹಿತಾನಂ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಸಾ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ವಿಸಭಾಗತಾ ವುತ್ತಾ। **ತದಭಾವತೋತಿ** ತಸ್ಸಾ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾಯ ಅಭಾವತೋ। **ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಪಿ ನಿವಾರಿತೋ ಏವ ಹೋತಿ,** ವಿಸಭಾಗೋ ಭಾವೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋತಿ। **"ಚತೂಸು ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ **ತೇಸಂ ತೇಹೀತಿ** ಚ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಏವ ಪರಾಮಸತಿ। **ವಿಸಭಾಗತಾ ಚ ಹೋತಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಸು ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ಚ ರೂಪೇಕದೇಸಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಭಾಗತ್ತಾ ಏವ।

ತೀಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹೀತಿ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ **ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇ** ರೂಪಧಮ್ಮಮಿಸ್ಸಕೇ ಧಮ್ಮೇ ದೀಪೇತೀತಿ ರೂಪಭವೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಪಞ್ಚಹೀತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ। **ಏಕಾಯ** ಮನೋಧಾತುಯಾ। **ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇತಿ** ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏವ। ತಥಾ ಹಿ "ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಅಹೋನ್ತೇ ಸತ್ತಹಿಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತಪಿ ವಾ ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇನಾತಿ** ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ। **ತಾಹೀತಿ** ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ದೀಪೇನ್ತೀತಿ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ದೀಪೇನ್ತಿಯೇವ, ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏವಾತಿ ಏವಮವಧಾರಣಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ** ವೇದನಾದಿಕೇ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇಹಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ,** ತಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸತ್ತಕಂ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ,** ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಿಕಾನಿ, ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾನಿ ಚ ಅರೂಪಾನಿಪಿ ಧಮ್ಮಜಾತಾನಿ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ** ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಪದೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ, **ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ** ಅಚೇತಸಿಕಾದಿಪದೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ, **ತದುಭಯಸಮುದಾಯಾ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿಪದೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯದಿ ಏವನ್ತಿ ಯದಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸೋಭಯಧಮ್ಮಾತಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಸಹಿತಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ। **ಖನ್ಧಾದೀಹೇವಾತಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಹಿ ಏವ, ನ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮತ್ತೇನ। ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ "ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನಾಯಂ ದೋಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತದೇಕದೇಸಾತಿ** "ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸಾ। **ತದೇಕದೇಸಞ್ಞಸಮುದಾಯಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸಾ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಯವಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಮುದಾಯಭೂತಾ। **ವಿಭಾಗಾಭಾವತೋತಿ** ಭೇದಾಭಾವತೋ। ಭೇದೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಅಚ್ಚನ್ತಭೇದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ನ ಹಿ ಸಮುದಾಯಾವಯವಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಾನಂ ವಿಯ ಅಚ್ಚನ್ತಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ ಭೇದಾಭೇದಯುತ್ತತ್ತಾ। ತೇಸಂ ಅಚ್ಚನ್ತಭೇದಮೇವ ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಮುದಾಯನ್ತೋಗಧಾನಂ ಏಕದೇಸಾನಂ ನ ವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಸಙ್ಗಹೇಪಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇನಾತಿ** ಅವಿಭಾಗಸಬ್ಭಾವತೋ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತ್ತಾಭಾವೇನ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀನಂ । **ತೇ ಚ** ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ವಿಭತ್ತಸಭಾವಾನಂ ನ ತೇಸಂ

ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಾದಿಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲಾದಯೋ ಏವ ಖನ್ಧಾದಯೋತಿ ಖನ್ಧಾದಿಆಮಸನೇನ ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಾದಿಭಾವೋ ಆಪನ್ನೋ ಏವಾತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪರಿಹರನ್ತೋ **"ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಕುಸಲಾದೀನಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ** "ಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ। **ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ** ದುತಿಯಾದಿಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು।

ಛತ್ತಿಂಸಾಯ ಪಿಟ್ಠಿದುಕಪದೇಸು ವೀಸತಿ ದುಕಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅವಸಿಟ್ಠಾನಿ ಸೋಳಸೇವಾತಿ ಆಹ **"ಸೋಳಸಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। ತತೋ ಏವ "ತೇವೀಸಪದಸತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ತೇವೀಸ"ನ್ತಿ ಇದಞ್ಚ "ಏಕವೀಸ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು। ಏಕಕಾಲೇಕಸನ್ತಾನಾನಂ ಭಿನ್ನಕಾಲಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಾನಞ್ಚ ಅನೇಕೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಾಯಭೂತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಯೋತಿ ಆಹ **"ಕಾಲಸನ್ತಾನ...ಪೇ॰... ಧಾತೂನ"**ನ್ತಿ। **ಏಕದೇಸಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾತಿ** ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದಾದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಏಕದೇಸೇನೇವ ಖನ್ಧನ್ತರಾದೀಹಿ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾದಯೋ, **ಅನಾರಮ್ಮಣೇಹಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಚ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ। **ಸಮಾನಕಾಲಸನ್ತಾನೇಹೀತಿ** ಏಕಕಾಲಸನ್ತಾನೇಹಿ ಕಾಲಸನ್ತಾನಭೇದರಹಿತೇಹಿ ಏಕದೇಸನ್ತರೇಹಿ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಕದೇಸನ್ತರೇಹಿ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಕದೇಸವಿಸೇಸಭೂತೇಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಭತ್ತಾ ಏವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಯೋ ಸಮ್ಪಯೋಗೀವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ ಗಹಿತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇಹಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಹಿ। **ತೇ** ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ। **ಕೇಹಿಚಿ** ಸಹುಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹೇಹಿ ಏಕದೇಸನ್ತರೇಹಿ ವಿಭತ್ತೇಹಿ। ನ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತೇಪಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಯೋ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಲಭನ್ತಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ। **ಏಕುಪ್ಪಾದಾ...ಪೇ॰... ವಿಸಭಾಗತಾ ಚಾತಿ** ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾಸಙ್ಖಾತಾ ಯಥಾರಹಂ ಸಭಾಗತಾ ವಿಸಭಾಗತಾ ಚ। **ತೇನ** ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಲಭನತೋ।

ಭಿನ್ನಕಾಲಾನಂ ಸಮುದಾಯೀನಂ ಸಮುದಾಯಾ **ಭಿನ್ನಕಾಲಸಮುದಾಯಾ**। **ವತ್ತಮಾನಾ ಚ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ **ಏಕೇಕಧಮ್ಮಾ** ವತ್ತನ್ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏತದೇವ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇಸಂ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ **ವಿಭಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ** ಏಕದೇಸಭೂತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಭೂತಾನಿಪಿ। **ತೇನ** ವಿಭಾಗಾಕರಣೇನ । ಯದಿ ಸಮಾನಕಾಲಸ್ಸ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಭಾಗಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು...ಪೇ॰... ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಖನ್ಧಾಯತನ...ಪೇ॰... ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಯಥಾ ಧಾತುವಿಭಾಗೇನ ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ಏವಮೇವಂ।

೧೩೫. ತಂಸಮ್ಪಯೋಗೀಭಾವನ್ತಿ ತೇಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೀಭಾವಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಮಾನಕಾಲಸನ್ತಾನೇಹಿ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತೇಹಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ, ಏವಂ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನೇಹಿ ಭಿನ್ನಕಾಲೇಹಿ ಚ ತೇಹಿ ತಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ತಂವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವಂ...ಪೇ॰... ನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ವಿಸಭಾಗತಾನಿಬನ್ಧನಸ್ಸ ವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ **ಅವಿಭಾಗೇಹಿ ತೇಹಿ** ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ। **ವಿಭಾಗೇ ಹೀತಿ**ಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। **ವಿಭಾಗರಹಿತೇಹೀತಿ** ಸಮಾನಕಾಲಸನ್ತಾನೇಹಿ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತತ್ತಾ ಅವಿಭತ್ತೇಹಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ನ ಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ವತ್ತುಂ। ತೇನಾಹ **"ವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ** ಸಮಾನಸ್ಸ ಸಮಾನಜಾತಿಕಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಂ ನ ಹೋತಿ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಯಾತಿ** ಇದಂ ವಿಸದಿಸುದಾಹರಣದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಅನಾಗತಕಾಲಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದಂ, ಏವಂ ಯಂ ಆಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ** ದೇಸನಾಯ ದೇಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹಸ್ಸೇವ ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋತಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾತಿ ಆಹ **"ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ"**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಞ್ಚಾತಿ** ಉದ್ಧರಣಂ।

ವಿಭಾಗರಹಿತೇಹೀತಿ ವಿಸಭಾಗತಾಭಾವತೋ ಅವಿಭಾಗೇಹಿ। **ಅನಾಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದೇ**ತಿ ಅನಾಮಟ್ಠಕಾಲವಿಸೇಸೇ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಏತೇನ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾದೀಪಕೇ ಭೇದೇ ಗಹಿತೇ**ತಿ ಯಥಾಗಹಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವದೀಪಕೇ ತೇಸಂಯೇವ ವಿಸೇಸೇ "ಅರೂಪಭವೋ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧಾತು॰ ೨೪೬) ಗಹಿತೇ ತೇನೇವ ರುಪ್ಪನಾದಿನಾ ಭೇದೇನ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸಭಾಗತಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಏವಾತಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಭೇದೇ ಪನ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ತೇನ ತೇನ ಗಹಣೇನಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾದೀಪಕೇ ವಿಸೇಸೇ, ವಿಸಭಾಗೇ ವಾ ಅಗ್ಗಹಿತೇ "ವೇದನಾ, ಸಞ್ಞಾ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ ತೇನ ತೇನ ಗಹಣೇನ ಸಭಾಗತಾದೀಪನೇನ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಭಾಗತಾವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸಭಾಗತ್ತೇ ಕಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಭಾಗತಾತಿ ಆಹ **"ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಭಾಗತಾಯ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ, ಸಭಾಗತಾಯ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ।

೧೯೧. **ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ವಿತಕ್ಕರಹಿತತ್ತಾ ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಚ। ತೇನಾಹ **"ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅಲೀನಾ"**ತಿ। ತತೋ ಏವ ಸೋ ಅಪ್ಪಧಾನೋ, ದುತಿಯಝಾನಧಮ್ಮಾ ಏವೇತ್ಥ ಪಧಾನಾತಿ ಆಹ **"ಯೇ ಪಧಾನಾ"**ತಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಇಧ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ, ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ ದುತಿಯರಾಸಿಯೇವ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ಅನನ್ತರನಯೇ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ। **ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಮಾನಗತಿಕಾ** ಸದಿಸಪ್ಪವತ್ತಿಕಾ। **ಇತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ। **ತೇ** ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಗಹಿತಾ, ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ವಿಯ ನ ದೇಸನಾರುಳ್ಹಾ। ನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಿ ಹಿ ತೇ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕಾ ಸಿಯುಂ, "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ನ ಕೇಹಿಚಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ನ ಕೇಹಿಚಿ ಆಯತನೇಹಿ, ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಮಾನಗತಿಕಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಯೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಂ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಏವಂ ತೇಹಿಪಿ । ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀನೀ"ತಿಆದಿ। **ದಸಮೋ...ಪೇ॰... ವುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ದಸಮನಯೇ ತೇಹಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ಓಸಾನನಯೇ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಚ ವುತ್ತೋತಿ ತಸ್ಮಾ ನ ತೇ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಿತಕ್ಕಸಹಿತೇಸೂತಿ ಸಹವಿತಕ್ಕೇಸು। **ತೇಸೂ**ತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಸು ಸಹ ವಿತಕ್ಕೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೇಸು, "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ"ತಿ ಗಹಿತೇಸು ವುತ್ತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ**ತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದನಿದ್ದೇಸೇ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ। **ಸೋ ಹಿ ಸಮುದಾಯೋ**ತಿ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೋ। ನನು ವಿತಕ್ಕೋಪೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಂ ಗತೋ, ಸೋ ಚ ವಿಚಾರತೋ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ನ ಹಿ ತದೇಕದೇಸಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ। **ಯಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಇದ್ಧಿಪಾದನಿದಸ್ಸನೇನ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸಭೂತಾನಂ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಾದೀನಂ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ತಂಸಮುದಾಯಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ "ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿಆದಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ನೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತೇಸೂ**ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು। **ಸಮುದಾಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಸಮುದಾಯಸ್ಸ। **ತೇಹಿ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ

ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ "ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ। **ತೇನಾತಿ** ವಿಚಾರೇನ। **ನ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾಧಿಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ನವತ್ತಬ್ಬಾಭಾವಂ ಉದಾಹರಣದಸ್ಸನವಸೇನ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಕೇಚಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ತಂಸಹಗತಾ ಚ ಮೋಹವಜ್ಜಾ ಮೋಹೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। **ಮೋಹೇನಾತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಮೋಹಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಇತಿ** ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ನ ಸಮುದಾಯೋ **ತೇನ** ಮೋಹೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। **ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ** ಹೇತುಭಾವೋ ನಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, **ಯೇನ** ಹೇತುನಾ **ಸೋ** ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕೋತಿ ವುತ್ತೋ ಸಮುದಾಯೋ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ "ಭಾವನಾ…ಪೇ॰… ಯೋಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವನ್ತಿ** ಯಥಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಏವಂ ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಅವಿತಕ್ಕ…ಪೇ॰… ಸಿಯಾ, ತಂ ನ ನತ್ಥಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಸು ಕೋಚಿಪಿ ವಿಚಾರೇನ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇತಿ** ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಏಕಧಮ್ಮೇಪಿ…ಪೇ॰… ಕತೋ** ಯಥಾ "ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ।

ಛಟ್ಠನಯಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೦೬. **ತೇಹಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ಖನ್ಧತ್ತಯಖನ್ಧೇಕದೇಸಾದಿಕೇ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತಿಪಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾದಿಕೇ ತದಞ್ಞಧಮ್ಮೇ ಸತಿಪಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ। ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತೋ** ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ **ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನಂ** ಅವಸಿಟ್ಠಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ **ಖನ್ಧಾದೀಸು ಕೇನಚಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನ ಹಿ ಅತ್ಥಿ** ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ ತೇಸಂ। **ತೇ ಏವ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾತಿ** ತೇ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಏವ। **ತದಞ್ಞಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ತದಞ್ಞಧಮ್ಮಾನಮ್ಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಥಾತಿ** ಇಮಿನಾ ನ ಚ ತೇ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಅಡ್ಢದುತಿಯಾಯತನಧಾತುಯೋ, ಅಥ ಖೋ ತೇ ಚ ತತೋ ಅಞ್ಞೇ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಸಂಹರತಿ।

ನನು ತದಞ್ಞಭಾವತೋ ಏವ ತೇಹಿ ಇತರೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಆಹ **"ನ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ತದಞ್ಞಸಮುದಾಯೇಹೀತಿ** ತತೋ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ ಅಞ್ಞಸಮುದಾಯೇಹಿ **ಅಞ್ಞೇ** ಲೋಭಸಹಗತಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ಸಮುದಾಯೇ…ಪೇ॰… ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ**। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - **ಸಮುದಾಯೇನ** ಲೋಭಸಹಗತತದಞ್ಞಧಮ್ಮರಾಸಿನಾ **ಏಕದೇಸಾನಂ** ಲೋಭಸಹಗತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ, ತಥಾ ಯೇ ಏಕದೇಸಾ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಯವಾನಂ ಸಮುದಾಯಭೂತಾ, ತೇಸಞ್ಚ ಸಮುದಾಯೇನ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋತಿ। ಅನೇನ ಸಮುದಾಯೇನ ಅವಯವಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅವಯವೇನ ಚ ತಸ್ಸ ನ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ, ಅವಯವಸ್ಸೇವ ಪನ ಅವಯವೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏಸ ನಯೋತಿ** ಯ್ವಾಯಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇ ವುತ್ತೋ ವಿಧಿ, ಏಸೇವ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸತ್ತಾ ತೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿರವಸೇಸೇಸೂತಿ** ಅಬಹಿಕತವಿತಕ್ಕೇಸು। ವಿತಕ್ಕೋ ಹಿ ಸಮುದಾಯತೋ ಅಬಹಿಕತೋ। "ಸೋ ಹಿ ಸಮುದಾಯೋ"ತಿಆದಿಕೋ ವುತ್ತನಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **"ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ನ ದಿಸ್ಸತೀ"**ತಿ।

ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಸು **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ…ಪೇ॰… ದಟ್ಠಬ್ಬಂ,** ಯತೋ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಧಿಕಾರತೋ "ಅಞ್ಞೇನಾ"ತಿ ಪದಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ವದತೀತಿ ಆಹ **"ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ಇದಾನಿ ಬ್ಯತಿರೇಕೇನಪಿ ತಮತ್ಥಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ **"ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ…ಪೇ॰… ಗಹಿತಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತೇನ ಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ** "ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** "ಚಿತ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಪಞ್ಹಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಿ। **ಸಹಯುತ್ತಪದೇಹಿ ಸತ್ತಾತಿ** "ಚೇತಸಿಕೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ

ದೀಪೇನ್ತೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಆಗತಾ ಸತ್ತ ಪಞ್ಹಾ। ತಿಣ್ಣಂ ತಿಕಪದಾನಮಗ್ಗಹಣೇನ **ಊನೋತಿ ಕತ್ವಾ**। ಯೇ ಸನ್ಧಾಯ “**ತಿಕೇ ತಯೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ವೇದನಾಪೀತಿತ್ತಿಕೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಂ, ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ ಪಠಮನ್ತಿ ಪದತ್ತಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩೦೯. ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಪಕಾಸಿಯಮಾನಾ ಅತ್ಥಾ ಅಭೇದೋಪಚಾರೇನ “ಉದ್ಧಟಪದ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ “**ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹೀ**”ತಿ। **ತೇನ** ಚ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಉದ್ಧಟಪದೇನ। **ಮನೇನ ಯುತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮನನಮತ್ತತ್ತಾ ಮನೋಧಾತು “ಮನೋ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ “**ಮನೋಧಾತುಯಾ ಏಕನ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**”ತಿ।

ಸತ್ತಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಟ್ಠಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೧೭. ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗಿನೋ ಅಭಾವತೋ। ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಚ ಏಕದೇಸೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ತಸ್ಸ ಕೇನಚಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೇವಾತಿ ಆಹ “**ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ**”ತಿ। **ತೇನಾ**ತಿ “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿಆದಿವಚನೇನ।

ಅಟ್ಠಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನವಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೧೯. “ಸಮಾಸಪದಂ ಇದ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಅಯಂ ನಾಮ ಸಮಾಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯಸ್ಸ ಖನ್ಧಾದಿನೋ**”ತಿಆದಿಮಾಹ, ಯಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಇಧ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನವಮನಯೇ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅರಣನ್ತೇಸು** ಅಬ್ಭನ್ತರಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ತಞ್ಚ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ। **ಅಯೋಗೋ**ತಿ ಅಸಮ್ಪಯೋಗೋ। **ವಕ್ಖತಿ** ದಸಮನಯೇ। ತತ್ಥ ಹಿ “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ”ತಿ ವತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕಥನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಸುಖುಮರೂಪಗತಿಕಮೇವಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಮನಾಯತನಂ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಯಥಾ ಸುಖುಮರೂಪಂ ವಿಯ ಸರೂಪತೋ ಅನುದ್ಧಟಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕೇಹಿಚೀತಿಪದೇನ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸುಖುಮರೂಪಗತಿಕನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ “ರೂಪಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ವಾ”ತಿ ಏತೇನ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಾದೀಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಮಿಸ್ಸಕೇಹಿಪಿ ಅಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅವಿಕಲಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಹವತ್ತಿನೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗಿನೋ ಅಭಾವತೋ ಅತೀತಾನಾಗತೇಹಿ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೇವಾತಿ ತಸ್ಸ ಅಯುಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ವತ್ತಮಾನಾನಮೇವ...ಪೇ॰... ಅರೂಪಭವಾದೀಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ ಆಹ। **ಇತರೇ**ತಿ ಯೇ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಲಭನ್ತಿ, ಕೇ ಪನ ತೇ ರೂಪೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಅರೂಪೇಕದೇಸಭೂತಾ। ತೇನಾಹ “**ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ**”ತಿ।

ನವಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. ಯೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಅಗ್ಗಹಿತಾ, ತೇಸು ಕೇಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕೇಚಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸೇವ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಧಮ್ಮಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಧಮ್ಮಭಾವತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಭಿನ್ನಕಾಲತಾದಿವಿಸೇಸವತೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವಮಾಹ, **ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಭಾವತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ। ಕಾಮಭವೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಸಞ್ಞೀಭವೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋತಿ ಇಮೇ **ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭವಾ**। **ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ**ತಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ಯೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂಯೇವ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀನಂ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಕೇನಚಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಸಮ್ಭವತಿ।

ದಸಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೦೯. **ತೇ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾ। **ಸೇಸೇಹೀ**ತಿ ಅವಸಿಟ್ಠೇಹಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। **“ಏತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧದಸ್ಸನಮುಖೇನ “ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕತ್ವಾ ಕೇಹಿಚೀತಿಪದಸ್ಸತ್ಥಂ ಕಾತುಂ **“ಕೇಹಿಚೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆಹಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಕಿತ್ತನಂ ವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಯತೋ ತೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಸಯಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಅತ್ತವಜ್ಜೇಹೀ”**ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಚಿತ್ತಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಪಿ, ಚಿತ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಪೀ”ತಿ। **ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹೇಹೀ**ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ದ್ವೇ ಸನ್ಧಾಯ ಕತಂ, ನ ತಣ್ಹಾದಿಕೇ।

ಏಕಾದಸಮನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೧೭. ನವಮನಯೇ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಉದ್ಧಟಾ, ದ್ವಾದಸಮನಯೇ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠಾವ ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **“ದ್ವಾದಸಮ...ಪೇ॰... ಲಬ್ಭನ್ತೀ”**ತಿ।

ದ್ವಾದಸಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ತೇರಸಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೪೮. **ಯೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀಹಿ। **ತೇಹಿಪಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಾದಿಸಙ್ಗಹೇಹಿ। ಪುನ **ಯೇಹೀ**ತಿ ಅರೂಪಭವಾದೀಹಿ। **ಓಳಾರಿಕಾಯತನಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ** ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿಪಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ತೇ**ತಿ ಚತುವೋಕಾರಭವಾದಯೋ। **ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠಾ। ಸತಿಪಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ತೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಇಧ** ತೇರಸಮನಯೇ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ರುಹನ್ತಿ** ನಾರೋಹನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ”ತಿ (ಧಾತು॰ ೪೪೮) **ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಏವ ನ ಹೋನ್ತಿ** ಅವಿಕಲಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಮುದಾಯಭಾವತೋ।

ತೇತಿ "ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀ"ತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ। **ಅಸಬ್ಬ...ಪೇ॰... ಸಿಯುಂ** ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾದಿಧಮ್ಮಾ ವಿಯ। ನ **ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ** ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ** ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ನ "ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚಾಹ "ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ। **ಉಭಯಾಭಾವತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಸಹಿತಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣತಂಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತತದುಭಯಧಮ್ಮಾ** ಅಚೇತಸಿಕಚೇತಸಿಕಲೋಕಿಯಪದಾದೀನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತೇರಸಮನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೫೯. **ಧಮ್ಮಸಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಧಮ್ಮಮತ್ತತ್ತಾ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಮತ್ತತ್ತಾ।

ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮುಚ್ಛೇದೋ**। ಸಙ್ಗಹಾದಿವಿಚಾರಪರಿನಿಟ್ಠಾನಭೂತೋ ಚುದ್ದಸಮನಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಪರಿಯೋಸಾನೇ ನಯೇ"**ತಿ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿವಿತ್ತಾ ಪುಚ್ಛಾ **ಮೋಘಪುಚ್ಛಾ,** ಸಾ ತಥಾಭೂತಾಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾಭಾವಸ್ಸ ಞಾಪಿಕಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ತೇಸಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಮೋಘತ್ತಾ ತೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ। ಮೋಘಾ ಪುಚ್ಛಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಮೋಘಪುಚ್ಛಕೋ। ಅಟ್ಠಮೋ ನಯೋ** ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾನಂ ಮೋಘತ್ತಾ । **ತೇನ ಚ ಸಹಾ**ತಿ ತೇನ ಅಟ್ಠಮನಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಓಸಾನನಯೇ ಅಟ್ಠಮನಯೇ ಚ ಓಸಾನನಯೇ ಚ **ಏತೇ** ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಯೋ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ**ತಿ ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ।

ಚುದ್ದಸಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. “ಧಾತುಕಥಂ ದೇಸಯಿತ್ವಾ ಅನನ್ತರಂ ತಸ್ಸ ಆಹ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ”ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಸಮುದಾಗಮತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **“ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಪಥವೀಆದೀನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾನಾನಯವಿಚಿತ್ತೋ ಅನುಪದವಿಭಾಗೋಪಿ ಕತೋ, ನ ಸಙ್ಗಹೋ ಏವ, ಸೋ ಪನ ತೇಸಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದಿಹೇತುದುಕಾದಿತಿಕದುಕೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ **“ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ತಿಕದುಕಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ”**ನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ತಂ ಪಕರಣಂ “ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ಸಮಞ್ಞಂ ಲಭಿ। ಕಾಮಞ್ಚ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇಪಿ “ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮) ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸೋ ಪನ ನ ತಥಾ ಸಾತಿಸಯೋ, ಯಥಾ ವಿಭಙ್ಗಪಕರಣೇತಿ ಸಾತಿಸಯಂ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **“ವಿಭಙ್ಗೇ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ”**ತಿ, ಯತೋ ತಂ “ವಿಭಙ್ಗೋ”ತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ। **ಧಾತುಕಥಾಯಾ**ತಿ ಆಧಾರೇ ಭುಮ್ಮಂ, ತಥಾ “ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ವಿಭಙ್ಗೇ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಆಧಾರೋ ಹಿ ಸಙ್ಗಹಣವಿಭಜನಪ್ಪಭೇದವಚನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಅವಯವಕಿರಿಯಾನಂ ತಂಸಮುದಾಯಭೂತಾನಿ ಪಕರಣಾನಿ ಯಥಾ “ರುಕ್ಖೇ ಸಾಖಾ”ತಿ। ಕರಣವಚನಂ ವಾ ಏತಂ, ಧಾತುಕಥಾಯ ಕರಣಭೂತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ದೇಸೇನ್ತೋ ದೇಸನಾಕುಸಲೋ ಭಗವಾ ತಿಕದುಕವಸೇನ ತಾವ ನೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಂ** ದೇಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಪುಬ್ಬಕತ್ತಾ ವಿಭಾಗಸ್ಸ ತದನನ್ತರಂ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ವಿಭಙ್ಗಂ** ದೇಸೇಸಿ। ಪುನ ಯಥಾವುತ್ತವಿಭಾಗಸಙ್ಗಹಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದಿನಯಪ್ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಧಾತುಕಥಂ** ದೇಸೇಸಿ ತಸ್ಸಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾಸರೀರಕತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಕುಸಲಾದಿಕೇ ಚ ವಿನಾ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದಿನಯಂ ನೇತುನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **“ತಥಾಸಙ್ಗಹಿತವಿಭತ್ತಾನ”**ನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಙ್ಗಹತೋ ವಿಭಾಗತೋ ಪಭೇದತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನಾ ಯಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಸೇನ ಹೋತಿ, ಯೋ ಚಾಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮುಪಾದಾನೋ ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಸ ಚ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗೋ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ** ದೇಸಿತಾತಿ ಇದಮೇತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಕರಣಾನಂ ದೇಸನಾನುಕ್ಕಮಕಾರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತೇಸನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸಭಾವತೋ**ತಿ “ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾ”ತಿಆದಿಸಭಾವತೋ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ “ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತೋ ಪೋಸೋ”ತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ। ಪಞ್ಞಾಪನಂ **ಯಾಯ** ತಜ್ಜಾಉಪಾದಾದಿಭೇದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ **ಹೋತಿ**, **ತಂ** ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ। **ಪಭೇದತೋ**ತಿ ಖನ್ಧಾದಿಸಮಯವಿಮುತ್ತಾದಿವಿಭಾಗತೋ। ಯಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಭಾವತೋ ಉಪಾದಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾಪನನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **“ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾಪಿ ಮೂಲಭೂತಂ ಉಪಾದಾನಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಏವ, ಕೇವಲಂ ಪನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದಸನ್ನಿಸ್ಸಯತೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಯೇ ಧಮ್ಮೇ…ಪೇ॰… ಹೋತೀ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಬನ್ಧಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸನ್ತಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ವದತಿ, **ಅಸಭಾವಸಮೂಹವಸೇನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೇಸಪಞ್ಞತ್ತಿಂ। ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಸನ್ತಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಪಬನ್ಧೋ **ಸನ್ತಾನೋ**। ಸಮುದಾಯೋ **ಸಮೂಹೋ**। ಉಪ್ಪಾದಾದಿಕೋ ದಹರಭಾವಾದಿಕೋ ಚ **ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ**। ತೇಸು ಅಸಭಾವಗ್ಗಹಣೇನ ವಿನಾ ಪಬನ್ಧಸಮೂಹಾನಂ ಅಸಭಾವತ್ತೇ ಸಿದ್ಧೇ ಅಸಭಾವಸಮೂಹವಸೇನಾತಿ ಅಸಭಾವಗ್ಗಹಣಂ ಪಬನ್ಧಸಮೂಹವಿನಿಮುತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ತೇನ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇಸನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಯಂ-ಸದ್ದೇನ ಪರಾಮಟ್ಠಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಬಾಹಿರರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನ"**ನ್ತಿ। **ಸಸಭಾವಸಮೂಹಸಸಭಾವಪ್ಪಭೇದವಸೇನಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಸಭಾವಸಮೂಹವಸೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಸಸಭಾವವಿಸೇಸವಸೇನ ಚ। "ಸಸಭಾವಸಮೂಹಸಭಾವಭೇದವಸೇನಾ"ತಿ ಚ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ **ಸಮೂಹಸಭಾವೋ**ತಿ ಸಭಾವಸನ್ತಾನಂ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವಿಧುರಂ ಸಮೂಹವಸೇನ ಲಕ್ಖಣಮೇವಾಹ। ತಥಾ ಹಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾಪಿ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿತಾ ವುತ್ತಾ। **ತಾಯಾ**ತಿ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಪ್ಪಭೇದಾಯ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ। **ವಿಭತ್ತಾ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ "ಫಸ್ಸೋ ಫುಸನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೨) ವಿಭತ್ತಾ ಫಸ್ಸಾದಿಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಾಪೀ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಕುಸಲಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸನ್ತಾನೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಸಹಿತೋ ಏಕತ್ತಗ್ಗಹಣನಿಬನ್ಧನೋ ಸತ್ತೋತಿ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಸೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ಪನ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪನ ಅಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ। **ತಾಯಾ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಬನ್ಧೋ ಸಮೂಹೋ ಚ ಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪನ "ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** "ಅಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಉಪಾದಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಯೋ ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ। ಯದಿ ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಇಧ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕಥಂ "ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ನಾಮಂ ಜಾತನ್ತಿ ಆಹ **"ಖನ್ಧಾದಿಪಞ್ಞತ್ತೀಸೂ"**ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾದೀಸು। **ಯೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಯೇ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವತ್ಥುಭಾವೇನಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗಹಿತೋ। **ಯೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ವಾ ಯೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇ। **ಪಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮೋ**ತಿ ನಿಕ್ಖಿಪಿತುಕಾಮೋ ವತ್ಥುಭೇದತೋ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಠಪೇತುಕಾಮೋ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಪರಿಚ್ಛೇದ**ನ್ತಿ ಚ ವತ್ಥುಭೇದಭಿನ್ನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭೂತಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಾಮಞ್ಞಪ್ಪಭೇದಪಞ್ಞಾಪನಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞಭೂತಾನಂ ವಿಸೇಸಭೂತಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಾನಂ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥ-ಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾಯ ಅತ್ಥದಸ್ಸನಭೂತೇಸು ದಸ್ಸನಾದೀಸು। **ಇದಮೇವಂನಾಮಕ**ನ್ತಿ ಇದಂ ರುಪ್ಪನಾದಿಅತ್ಥಜಾತಂ ಇತ್ಥನ್ನಾಮಕಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಮಞ್ಞಂ। **ತಂತಂಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಕರಣ**ನ್ತಿ ರೂಪವೇದನಾದಿತಂತಂಅತ್ಥವಿಭಾಗಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಪಾದನಂ। ತಥಾ ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದಾನಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಬೋಧನಮೇವ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ"**ತಿ। ಬೋಧನಞ್ಹಿ ಬೋಧನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಬೋಧೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಠಪನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ "ನಿಕ್ಖಿಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಪಞ್ಞಾಪನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಭಾವಸಾಧನೇನ ವತ್ವಾ ಸಾಧನನ್ತರಾಮಸನೇನ ಅತ್ಥನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪಾಸಙ್ಕಾ ಸಿಯಾತಿ ತಂ ನಿವಾರೇತುಂ **"ಯೋ ಪನಾಯಂ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಆಹ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ತಂತಂಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ। ದಸ್ಸನಭೂತಾಯ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ **ದಿಟ್ಠತಾಯ,** ಠಪನಭೂತಾಯ **ಠಪಿತತಾಯ**। **ತಂನಿಮಿತ್ತತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಸ್ಸ ಠಪನಸ್ಸ ಚ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣತಂ। ನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತಿ ಯಥಾ "ಭಿಕ್ಖಾ ವಾಸೇತೀ"ತಿ, "ಅರಿಯಭಾವಕರಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ಚ।

ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತತನ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾದಿವಿಸೇಸವಚನೇನ ಸಹ ಪಾಠಾನಾರುಳ್ಹತಂ। **ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸತೋ**ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸಮಾನಸ್ಸಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವಿಜ್ಜಮಾನಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ। **ತಥಾ**ತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ** ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ। ತಂ ಪನ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತಂ ತಥಾ-ಸದ್ದೇನ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ದೀಪಿತಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ಯಥಾ ಕುಸಲಾದೀನೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿನಿವತ್ತಸಭಾವಾನೀ**ತಿ ವಿಭತ್ತಸಭಾವಾನಿ। **ಉಪಲದ್ಧೀ**ತಿ ಗಹಣಂ। **ತೇನಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ತೇನ ರೂಪವೇದನಾದಿಆಕಾರೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ತತೋ ರೂಪವೇದನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೇನ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತೇನ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಪಞ್ಞಾಪನಾಕಾರೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ। ಪಞ್ಞತ್ತಿದುಕೇ ವುತ್ತಮೇವ "ಅಯಞ್ಚ ವಾದೋ ಸೇವತ್ಥಿಕಥಾಯ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ। **ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಮತ್ತಸಿದ್ಧಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಮತ್ತ**ಗ್ಗಹಣಂ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿವತ್ಥುಸ್ಸ ನ ಕೇವಲಂ

ವಿಜ್ಜಮಾನಸಭಾವತಾನಿವತ್ತನತ್ಥಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹನಿವತ್ತನತ್ಥಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಅನಭಿನಿವೇಸೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**”ತಿ ಆಹ। ಚತುಸಚ್ಚಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಂ ಸಚ್ಚನ್ತರಖನ್ಧನ್ತರಾದಿಕಂ **ಪಞ್ಚಮಸಚ್ಚಾದಿಕಂ**। ಸಚೇ ತಂ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಜಾನೇಯ್ಯ, ಅಯಾಥಾವಗಹಿತಸ್ಸ ತಂ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಸಾಭಿನಿವೇಸೇನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। ಉದ್ದೇಸೇ ನಿದ್ದೇಸೇ ಚ ಸತ್ತವನ್ತಂ ಪಧಾನಭಾವೇನ ಆಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಸರೂಪತೋ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಆಗತತ**”ನ್ತಿ। ಗುಣಭಾವೇನ ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಪಾಸಾಣಲೇಖಾದಿಗ್ಗಹಣೇಸು ಇತರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಆಗತಾ ಏವ।

ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅವಿರೋಧೇನಾತಿ “ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅವಿಲೋಮನೇನ। **ಆಚರಿಯವಾದಾತಿ** ಚೇತ್ಥ ಅತ್ತನೋಮತಿಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಚ। ಯಥಾ ಚ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಸ್ಮಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ತತ್ಥೇನ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಏತೇನ “ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ”ತಿ ಇಮಂ ಸಮಾಸವಿಕಪ್ಪಮಾಹ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೇ ಸಮಾಸಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತೇಸು ಪುರಿಮೇನ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ದುತಿಯೇನ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಭೇದಾ ಇತರಾಪಿ। **ಸಸಭಾವಂ** ವೇದನಾದಿಕಂ। **ತಜ್ಜಪರಮತ್ಥನಾಮಲಾಭತೋತಿ** ತಜ್ಜಸ್ಸ ತದನುರೂಪಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ಅನ್ವತ್ಥಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸ ಲಭನತೋ, ಅನುಭವನಾದಿಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಮತ್ಥಿಕಸ್ಸ ವೇದನಾದಿನಾಮಸ್ಸ ಲಭನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ । ಏತೇನ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋ ಮತ್ತ-ಸದ್ದೋ, ತೇನ ಚಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ ನಿವತ್ತಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪರತೋ ಲಭಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪರಂ ಉಪಾದಾಯ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಯಥಾ ರೂಪಾದಿಕೇ ಉಪಾದಾಯ ಸತ್ತೋತಿ ನಿಸ್ಸಭಾವಸಮೂಹಸನ್ತಾನಾದಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿವತ್ಥು। **ಏಕತ್ತೇನಾತಿ** ಅನಞ್ಞತ್ತೇನ। **ಅನುಪಲಬ್ಭಸಭಾವತಾ** ಞಾಣೇನ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಸಭಾವತಾ, ಯತೋ ತೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಸಸೂಕಸಾಲಿರಾಸಿಆದಿಆಕಾರೇನ ಸಂಕುಚಿತಗ್ಗೋ ವಾಸವವಾಸುದೇವಾದೀನಂ ವಿಯ ಮೋಲಿವಿಸೇಸೋ ಕಿರೀಟಂ, ಸೋ ಪನ ಮಕುಟವಿಸೇಸೋಪಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಆಹ “**ಕಿರೀಟಂ ಮಕುಟ**”ನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಸಮೋರೋಧೋತಿ** ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಅನ್ತೋಕರಣಂ। **ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬಪ್ಪಧಾನತ್ತಾತಿ** ಇದಂ ಲಕ್ಖಣವಚನಂ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖ್ಯಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ನಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬಪ್ಪಧಾನಾ। **ದುತಿಯಂ ತತಿಯ**ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಪನ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ, **ದ್ವೇ ತೀಣೀತಿ**ಆದಿಕಂ ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಏಕದೇಸಂ ಉಪಲಕ್ಖಣವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಚ ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಪ್ಪಧಾನತಾಯಾಹ “**ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ**”ತಿ। ಪೂರಣತ್ಥೋ ಹಿ ಸದ್ದೋ ತದತ್ಥದೀಪನಮುಖೇನ ಪೂರೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। ಸೋ ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾವಿಸಯೋ ಪಧಾನೋವಾತಿ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬಪ್ಪಧಾನತಾ ವುತ್ತಾ। ಯಾವ ಹಿ ದಸಸಙ್ಖ್ಯಾ ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಪ್ಪಧಾನಾತಿ। ತಥಾ **ದ್ವೇ ತೀಣೀತಿ**ಆದೀನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ। ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬೋ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಕೋಚಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಕೋಚಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಕೋಚಿ ಸಹ ವಿಸುಞ್ಚ ತದುಭಯಂ ಮಿಸ್ಸೋತಿ **ಛಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಭಜತೀತಿ**।

ಇತರಾತಿ ಉಪಾದಾಸಮೋಧಾನತಜ್ಜಾಸನ್ತತಿಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಚ। ಸತ್ತರಥಾದಿಭೇದಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ, ದೀಘರಸ್ಸಾದಿಭೇದಾ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಹತ್ಥಗತಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಮೋಧಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತಥೇವ “ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸರೋ”ತಿಆದಿಕಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಗಬ್ಭಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಭಜನ್ತೀತಿ ಆಹ “**ಯಥಾಯೋಗಂ ತಂ ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ**”ನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ...ಪೇ॰... ಭಜನ್ತೀ”ತಿ। **ಯಞ್ಹೀತಿ**ಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಉಪನಿಧಾಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಸಮತ್ಥನಂ। ತತ್ಥ **ತಞ್ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ “ಪಠಮಂ ಏಕ”ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ, ತಞ್ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾಮುಖೇನ ಗಹೇತಬ್ಬರೂಪಂ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ** ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ। **ತಥಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವನ್ತಿ ಏತಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ತೇನಾಹ “**ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ವಿಜ್ಜಮಾನೋ**”ತಿ।

ಓಕಾಸೇತಿ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಪದೇಸೇ। ಸೋ ಹಿ ಕಾಮಾಧಿಟ್ಠಾನತೋ "ಕಾಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಸೂತಿ** ಇಮಿನಾ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ ಕಾಮಭವಂ "ಕಾಮೋ"ತಿ ವದತಿ। ಭಣನಂ ಸದ್ದೋ ಚೇತನಾ ವಾ, ತಂಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ತಬ್ಬಿಸಿಟ್ಠೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಭಾಣಕೋತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕ್ಖಂ ಭಜತೀ"**ತಿ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ರೂಪಾಯತನಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಣ್ಠಾನಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ತಸ್ಸ ತೇನ ಅಭೇದೋಪಚಾರಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಾಯತನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಣ್ಠಾನೇನಾ"**ತಿ। ಯಂ ಅಭೇದೋಪಚಾರಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ಅಜಾನನ್ತಾ ನಿಕಾಯನ್ತರಿಯಾ ರೂಪಾಯತನಂ ಸಣ್ಠಾನಸಭಾವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ। "ಕಿಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಥೂಲೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಕಿಸೋ ದಣ್ಡೋ, ಥೂಲೋ ದಣ್ಡೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಾದೀನಂ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ತಥಾತಥಾಸನ್ನಿವಿಟ್ಠೇ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇ ಕಿಸಾದಿಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ನ ರೂಪಾಯತನಮತ್ತೇತಿ ಆಹ **"ಸಣ್ಠಾನನ್ತಿ ವಾ ರೂಪಾಯತನೇ ಅಗ್ಗಹಿತೇ"**ತಿ। **ಪಚ್ಚತ್ತಧಮ್ಮನಾಮವಸೇನಾತಿ** "ಪಥವೀ ಫಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿನಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂನಾಮವಸೇನ। ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿವಿಭಾಗೇನ ಪವತ್ತೋ ಅಯಮ್ಪಿ ಆಚರಿಯವಾದೋ "ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ ಏಕಚ್ಚಾ ಭೂಮಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಲಿಙ್ಗಪಞ್ಞತ್ತಿ ಏಕಚ್ಚಾ ಪಚ್ಚತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಾ ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಾ ಭೂಮಿಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ "ಧಮ್ಮಕಥಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗ"ನ್ತಿಆದೀನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತನಯೋತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"**ತಿ। ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಭಾವೋ ಚ ತಾಸಂ ಯಥಾರಹಂ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

೧. **ಸಙ್ಖೇಪಪ್ಪಭೇದವಸೇನಾತಿ** "ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಖನ್ಧೇ ಖನ್ಧಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಂಖಿಪನವಸೇನ, "ಯಾವತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧಾನಂ ತತೋ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪಕಾರೇಹಿ ಭಿನ್ದನವಸೇನ ಚ। **ಅಯಂ ಅತ್ಥೋತಿ** ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥೋ। ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ ವಿಸೇಸತೋ ವಾ। ವಿಸೇಸೋ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಸಾಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಪನ ಸೋಪಿ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ "ಕಿತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ "ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತತ್ಥಾಪಿ "ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಯಾವತಾ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ। "ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ಏತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಯಾವತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ, ಏತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಭೇದತೋ ಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯತ್ತಕೇನ...ಪೇ॰... ಆದಿಕೇನಾ"**ತಿ ಆಹ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನೇ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪಾಠೇ ತದತ್ಥವಚನೇ ಚ। **ಪಭೇದನಿದಸ್ಸನಮತ್ತನ್ತಿ** ಪಭೇದಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಮತ್ತಂ। **ಅವುತ್ತೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ** ಭೂತುಪಾದಿಕೋ, ಸುಖಾದಿಕೋ ಚ ಪಭೇದೋ। ತಂ ಪನ ಭೂಮಿಮುಖೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಾಮಾವಚರೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತನಯೇನ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಯಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಯಂ ವಾತಿ** ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ। **ಇದನ್ತಿ** ಇದಂ ಪದಂ। **ಯತ್ತಕೋ...ಪೇ॰... ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದೋತಿ** ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಭೇದಂ ಪತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಭಾಗೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ವತ್ಥುಭೇದೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। **ಪಕರಣನ್ತರೇತಿ** ವಿಭಙ್ಗಪಕರಣೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಭಾಗಪಞ್ಞತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ **"ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಕಥಿತಾ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮನಯೇ ಸಮುಖೇನ, ದುತಿಯೇ ವತ್ಥುಮುಖೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿಭಾಗಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಏಸ ನಯೋತಿ ಇಮಿನಾ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾದೀಸು ಅತಿದಿಸತಿ। ತತ್ಥ **"ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"**ತಿ, **"ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿದ್ದೇಸಪಾಳಿಯಾ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ದಸ್ಸನಂ।

“**ಯಾವತಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ**”ತಿ, “**ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತೀ**”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ “**ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ**”ತಿ ಏತೇನ ದಸ್ಸಿತೋ, “**ಯಾವತಾ ಚಕ್ಖಾಯತನ**”ನ್ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪನ “**ಪಭೇದತೋ ಚಕ್ಖಾಯತನ**”ನ್ತಿಆದಿಕೇನಾತಿ। ತತ್ಥ “**ಚಕ್ಖಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾಯತನ**”ನ್ತಿ ಪಭೇದನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ। ಏತೇನ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ “**ತತ್ರಾಪಿ ದಸಾಯತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ - “ಯಾವತಾ”ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ “ಯತ್ತಕಾನಿ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ...ಪೇ॰... ಯತ್ತಕೋ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ, ತಪ್ಪಭೇದಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಪಭೇದೋ, ತತ್ತಕೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದೋ”ತಿ ಪಕರಣನ್ತರೇ ವುತ್ತೇನ ವತ್ಥುಪಭೇದೇನ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿಆದಿನಾ ಇತರಪಞ್ಞತ್ತೀಸುಪಿ ನಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

೬. “ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ...ಪೇ॰... ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತೀ”ತಿ ಇಮಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ “ಕಿತ್ತಾವತಾ...ಪೇ॰... ಏತ್ತಾವತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞತ್ತೀ”ತಿ ಅಯಂ ಪಾಳಿಪದೇಸೋ ನಿದ್ದೇಸೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಪಕರಣನ್ತರೇ ವತ್ಥುಭೇದೇನ ವುತ್ತಂ ಖನ್ಧಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಪ್ಪಭೇದಂ ಉಪಾದಾಯ ಉದ್ದೇಸೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ “**ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಾನಂ ಝಾಪನಟ್ಠೇನ ಝಾನಂ, ತತೋ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಝಾನಙ್ಗಾನೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಟೀಕಾಕಾರೇನ ಪನ “ಅಭಿಭಾಯತನಂ ವಿಯ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಝಾನಂ ವಿಮೋಕ್ಖೋ”ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೇನ “**ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಝಾನಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ವಿನಾ, ತಥಾ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿರಾಸಙ್ಕಪ್ಪವತ್ತಿಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾ ವಾ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸವಿಸೇಸೋ ಝಾನಪರಿಯಾಯೋ, ಏವಂ ವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಯೋಗತೋ ತೇಸಂ ಸವಿಸೇಸೋ ವಿಮೋಕ್ಖಪರಿಯಾಯೋ, ತದುಪಚಾರೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಠಮಂ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಟಿಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। “ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಇರಿಯತೀ”ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಯೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿಲದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ತೇಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭೋಯೇವೇತ್ಥ ಪಟಿಲಾಭೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಫಸ್ಸೋ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೋಪಿ ತಂಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಆಹ “**ಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ಫುಸನತ್ಥ**”ನ್ತಿ। ತಸ್ಸ “ವಿವರತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಇತರೇಹೀ**ತಿ ಉಪಚಾರಮ್ಪೀತಿಆದಿನಾ ಉಪಚಾರಪುರಿಮಪ್ಪನಾಪರಪ್ಪನಾನಂ ಪಟಿಲಾಭಕಾರಣನ್ತಿ ವಚನೇಹಿ। **ಇತರೇ ಕಾರಣತ್ಥೇ**ತಿ “ಉಪಚಾರೇನ...ಪೇ॰... ಫುಸತಿಯೇವಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಾರಣತ್ಥದೀಪಕೇ ಅತ್ಥೇ। ಫುಸತಿ ಫಲಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಕಾರಣಭಾವಸ್ಸ ಫುಸನಾಪರಿಯಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಠಮತ್ಥಮೇವಾತಿ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವತ್ಥಮೇವ। **ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಝಾನಕೋಟ್ಠಾಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾಯೇವ ಗಹಿತಾ, ನ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಕಾದಿಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ಸೇಸಾ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀ**”ತಿ। **ಏವಂ ಸತೀ**ತಿ ಸುಖಸಞ್ಞಿತಝಾನಙ್ಗತೋ ವೇದನಾಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಸತಿ। ಏವಞ್ಚ ನೇಸಂ ಫಸ್ಸಕತಾ ಇತರಸ್ಸ ಫಸ್ಸಿತಬ್ಬತಾವ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ “**ಸುಖಸ್ಸ ಫುಸಿತಬ್ಬತಾ**”ತಿ। **ವೇದಯಿತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇಹೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾನುಭವನಸಙ್ಖಾತೇನ ವೇದಯಿತಸಭಾವೇನ, ತಸ್ಸೇವ ಸಾತವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯಭಾವೇನ ಚ। **ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಭಾವೋಪಿ**

ಯಥಾವುತ್ತವೇದಯಿತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠವಿಸಿಟ್ಠೋ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ನಿಜ್ಝಾಯನಭಾವೋ। ಅಭಿನ್ನಸಭಾವೋಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಪುರಿಮವಿಸಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಸಮ್ಭವೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಭಿನ್ನಾಕಾರೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಸಿಟ್ಠಫಲಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಥೇಕಂಯೇವ ಕಮ್ಮಂ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ವೇದಯಿತಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। **ಅಞ್ಞಾನೀತಿ** ನಾಯಂ ತಪ್ಪರಭಾವೇನ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಅನನ್ತಭಾವತೋ, ಕೇವಲಞ್ಚ ಅಞ್ಞಾನಂ ಬಹುತ್ತಾ ಬಹುವಚನಂ, ತೇನ ಕಿಂ ಸಿದ್ಧಂ? ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ಯೋಜನಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ"**ತಿ। ಯದಿ "ಸುಖಂ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ಯೋಜನಾಯಂ ಸೇಸಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾ ತಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ಚತೂಸು ತಿಣ್ಣಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬಯೋಜನಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

೧. **ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೇನಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೇನ। ಸೋ ಹಿ ಲೋಕಿಯವಿಮೋಕ್ಖೋ ವಿಯ ಅಧಿಗಮವಳಞ್ಜನತ್ಥಂ ಪಕಪ್ಪೇತಬ್ಬಸಮಯವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೋ ಪನ ಏಕಚ್ಚಾಸವವಿಮುತ್ತಿವಚನತೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ **"ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। **ಏಕಚ್ಚೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ದಿಟ್ಠಾಸವಾದೀಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ। **ಅಸಮಯ...ಪೇ॰... ಲಾಭೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೇನ। ತತೋ ಏವ **ಸಾತಿಸಯೇನ,** ಏಕಚ್ಚೇಹಿ ಕಾಮಾಸವೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋ ಏವ** ಏಕಚ್ಚಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ ಯಥಾವುತ್ತೋ **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ** ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ಸೋತಿ** ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೂಪನಿಸ್ಸಯಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ। **ತೇನ** ಸಾತಿಸಯೇನ ಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೇನ। **ತಥಾವಿಮುತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ತಥಾವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಲದ್ಧುಂ ಅರಹತೀತಿ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ಥಂ ಹೇತುನಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಬ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನಪಿ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಮುದಾಚಾರಭಾವತೋತಿ** ಸಮುದಾಚಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। **ಸೋತಿ** ಝಾನಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।

ಯದಿ ಪುನರಾವತ್ತಕಧಮ್ಮತಾಯ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋತಿ ನ ವುತ್ತೋ, ತದಭಾವತೋ ಕಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ತಥಾ ನ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಅರಹತೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ತದಕಾರಣಭಾವನ್ತಿ** ತೇಸಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ, ತಸ್ಸ ವಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಿಭಾವಸ್ಸ ಅಕಾರಣಭಾವಂ। **ಸಬ್ಬೋತಿ** ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋಪಿ ಸಮಥಯಾನಿಕೋಪಿ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀಪಿ । ಬಹಿಅಬ್ಭನ್ತರಭಾವಾ ಅಪೇಕ್ಖಾಸಿದ್ಧಾ, ವತ್ಥು ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬರೂಪಾ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಬಾಹಿರಾನನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರತೋ ಬಹಿಭೂತಾನ"**ನ್ತಿ।

೩. **ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ ನ ರೂಪನ್ತಿ** ತತ್ಥ ರೂಪಪಟಿಭಾಗಂ ಕಸಿಣರೂಪಾದಿ ರೂಪ-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ತದಞ್ಞಂ ಪರಮತತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಸಯಮತ್ತಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನವಿನಿಮುತ್ತಂ ಅರೂಪ-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇಹಿ ಕಿಲೇಸಚೋರೇಹಿ ಅಮೂಸಿತಬ್ಬಂ ಝಾನಮೇವ **ಚಿತ್ತಮಞ್ಜೂಸಂ। ಸಮಾಧಿನ್ತಿ** ವಾ ಸಮಾಧಿಸೀಸೇನ ಝಾನಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪. **ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪಮಾದೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಅಧಿಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಅಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾದಿನಾ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪನ ತಾದಿಸೇನ ಪಮಾದಪತಿರೂಪಕೇನ, ತಾದಿಸಾಯ ವಾ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯ। ಸಾ ಚಸ್ಸ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಭಾವತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಸಬ್ಬುಸ್ಸುಕ್ಕಾ ಹಿ ತೇ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಾ। **ಸಮಯೇನ ಸಮಯನ್ತಿ** ಸಮಯೇ ಸಮಯೇ। ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಹಿ ಏತಂ ಕರಣವಚನಂ ಉಪಯೋಗವಚನಞ್ಚ। **ಅನಿಪ್ಫತ್ತಿತೋತಿ** ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತೋ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** "ತೇಸಞ್ಚೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಸ್ಸ। **ತೇನಾತಿ** ಯಥಾಭತೇನ ಸುತ್ತೇನ।

೫. ಯೇನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “**ಧಮ್ಮೇಹೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವಿವರನ್ತೋ “**ಇಧಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಇಧಾತಿ** “ಪರಿಹಾನಧಮ್ಮೋ ಅಪರಿಹಾನಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದದ್ವಯೇ। **ತತ್ಥಾತಿ** “ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಪದದ್ವಯೇ। ಸತಿ ವಚನನಾನತ್ತೇ ಅತ್ಥೇವ ವಚನತ್ಥನಾನತ್ತನ್ತಿ ಆಹ “**ವಚನತ್ಥನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ವಾ**”ತಿ। ವಚನತ್ಥಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಪನ ವಿಭಾವನತ್ಥಸ್ಸ ನತ್ಥೇತ್ಥ ನಾನತ್ತಂ, ಯತೋ ತೇಸಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತರತಾಸಿದ್ಧಿ।

೭-೮. **ಸಮಾಪತ್ತಿಚೇತನಾತಿ** ಯಾಯ ಚೇತನಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಚ। ತೇನಾಹ “**ತದಾಯೂಹನಾ**”ತಿ। ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಸತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ಅನುರಕ್ಖಣಾ...ಪೇ॰... ಸತೀ**”ತಿ। ತೇನಾಹ “ಏಕಾರಕ್ಖೋ ಸತಾರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ”ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ “ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸತೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ।

೧೧. ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಟ್ಠೋಪಿ ಇತರಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ವಿಯ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭಯತ್ತಾ ಭಯೂಪರತವೋಹಾರಂ ಲಭತೀತಿ ಆಹ “**ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಚ...ಪೇ॰... ಭಯೂಪರತೋ**”ತಿ।

೧೨. **ಕೇಚೀತಿ** ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕೇ ಮನ್ದಬುದ್ಧಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ದುಪ್ಪಞ್ಞಾತಿ ಇಮಿನಾ ಗಯ್ಹನ್ತೀ**”ತಿ। ದುಬ್ಬಲಾ ಪಞ್ಞಾ ಯೇಸಂ ತೇ ದುಪ್ಪಞ್ಞಾತಿ।

೧೪. ಅನಿಯತಧಮ್ಮಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ನಿಯತಧಮ್ಮಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಆಹ “**ಯತ್ಥ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ**”ತಿ। **ತದಭಾವಾತಿ** ನಿಯತಾನಿಯತವೋಮಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಾ।

೧೬. **ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಾನೀತಿ** ಪರಿಯಾದಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಖೇಪೇತಬ್ಬಾನಿ। ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಪಲಿಬುಧನಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸೀಸಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ವಿಸಙ್ಖಾರಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಸೀಸತಾ। ತೇನಾಹ “**ಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕಭೂತೋ ನಿರೋಧೋ**”ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಸ್ಸ ಸೀಸಭಾವಾನುಪಪತ್ತಿತೋ ತದುದ್ಧಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ। **ಸಹ ವಿಯಾತಿ** ಏಕಜ್ಝಂ ವಿಯ। ಏತೇನ ಸಮ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಮಾಹ। ಸಹತ್ಥೋ ಹೇಸ ಸಮ-ಸದ್ದೋ। **ಸಂಸಿದ್ಧಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ** ಸಂಸಿದ್ಧಿಯಾ ನಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಪರಮಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ।

ಇಧಾತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಾಳಿಯಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ವಾ ತದಟ್ಠಕಥಾಯ। **ಕಿಲೇಸಪವತ್ತಸೀಸಾನನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸಸೀಸಪವತ್ತಸೀಸಾನಂ। ತೇಸು ಹಿ ಗಹಿತೇಸು ಇತರಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಂ ಕಿಲೇಸಭಾವೇನ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಪರಿಯಾದಾನೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಇತರವಟ್ಟಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾದಿಯನಂ। ವಟ್ಟುಪಚ್ಛೇದಕೇನ ಮಗ್ಗೇನೇವ ಹಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಅನವಸೇಸತೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪವತ್ತಸೀಸಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಪವತ್ತಸೀಸಮ್ಪೀ**”ತಿಆದಿ। ಓಧಿಸೋ ಚ ಅನೋಧಿಸೋ ಚ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನೇ ಸತಿ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಾರಾ ತೇನ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ “**ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಸ್ಸೇವ ವಾರಾ**”ತಿ। ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಆಗಮೇನ ಸಾಧೇನ್ತೋ “**ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಹೋತೀತಿ** ಇದಂ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಸಮಾಪನಭೂತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಾರಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದಕೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೭. **ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ** ನ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಠಾನಞ್ಹಿ ಗತಿನಿವತ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ನಪ್ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾ**”ತಿ।

೧೮. ಪಯಿರುಪಾಸನಾಯ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ **ಪಯಿರುಪಾಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ**।

೧೦. ಅಗ್ಗವಿಜ್ಜಾ ಯಸ್ಸ ಅನಧಿಗತವಿಜ್ಜಾದ್ವಯಸ್ಸ ಹೋತಿ, ಸೋ ಚೇ ಪಚ್ಛಾ ವಿಜ್ಜಾದ್ವಯಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಸ ಪಠಮಂ ಅಧಿಗತವಿಜ್ಜಾದ್ವಯಸ್ಸ ವಿಯ ಅತೇವಿಜ್ಜತಾಭಾವಾ ಯದಿಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತಾ ತೇವಿಜ್ಜತಾ, ಪಠಮಂ ಅಧಿಗತವಿಜ್ಜಾದ್ವಯಸ್ಸ ಪನ ಸಾ ಸವಿಸೇಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯಾಯ ಕತಕಿಚ್ಚತಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಗ್ಗವಿಜ್ಜಾತಿ** ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಾ ಚ ತೇವಿಜ್ಜತಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೧. **ತತ್ಥೇವಾತಿ** ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧೇ ಏವ।

೧೪. **ತನ್ತಿ** ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತತಾವಚನಂ। **ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೂಪಪತ್ತಿಕೋತಿ** ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಏಸೇವ ನಯೋತಿ** ಯಥಾ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಏಕೇಕತೋ ನಿರೋಧತೋ ಚ ವುಟ್ಠಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ಸೇಕ್ಖಭಾವಂ ಪತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ದಸ್ಸನಕಾರಣಾತಿ ಇಮಿನಾ "ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ತ್ವಾ-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ಯಥಾ "ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು। ದಸ್ಸನೇ ಸತಿ ಪರಿಕ್ಖಯೋ, ನಾಸತೀತಿ ಆಹ "**ದಸ್ಸನಾಯತ್ತಪರಿಕ್ಖಯತ್ತಾ**"ತಿ। **ಪುರಿಮಕಿರಿಯಾತಿ** ಆಸವಾನಂ ಖಯಕಿರಿಯಾಯ ಪುರಿಮಕಿರಿಯಾ। ಸಮಾನಕಾಲತ್ತೇಪಿ ಹಿ ಕಾರಣಕಿರಿಯಾ ಫಲಕಿರಿಯಾಯ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಾ ವಿಯ ವೋಹರೀಯತಿ। **ತತೋ** ನಾಮಕಾಯತೋ ಮುಚ್ಚನತೋ। ಯತೋ ಹಿ ಯೇನ ಮುಚ್ಚಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ನಿಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ನಾಮನಿಸ್ಸಿತಕೋ**"ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಕಾಯದ್ವಯವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಭಾವಸ್ಸ। ಅರೂಪಲೋಕೇ ಹಿ ಠಿತಾರಹನ್ತವಸೇನಾಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ "**ಸುತ್ತೇ ಹೀ**"ತಿಆದಿ।

ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹೀತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಭಾಗೇಹಿ। **ದ್ವೇ ವಾರೇತಿ** ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ। **ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಇದಂ ಪಠಮತತಿಯವಾದಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇತರಂ ದುತಿಯವಾದಸ್ಸ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ ಯದಿಪಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ವಿಮುತ್ತಂ ತಂಸಮತಿಕ್ಕಮಾದಿನಾ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ಪವತ್ತಿನಿವಾರಕೇಹಿ ಪನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಹಿಯೇವಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿ ಸಾತಿಸಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತನಾಮಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ಯಞ್ಚಾಪಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ ರೂಪಲೋಕೇ ವಿವೇಕಟ್ಠತಾವಸೇನಪಿ ರೂಪಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ರೂಪಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮೇವ ಪಧಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪತಣ್ಹಾವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ**"ತಿ। **ಏಕದೇಸೇನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಾ।

೧೫. "ಸತ್ತಿಸಯೋ"ತಿ ವಿಯ ಸಮುದಾಯೇ ಪವತ್ತೋ ವೋಹಾರೋ ಅವಯವೇಪಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖೇಕದೇಸೇನ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚತೀ**"ತಿ।

೧೬. **ಫುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಫಸ್ಸಿತಾನಂ, ಅಧಿಗತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನ್ತೋತಿ** ಅನ್ತಸದಿಸೋ ಫಸ್ಸನಾಯ ಪರಕಾಲೋ। ತದನನ್ತರೋ ಹಿ ತಪ್ಪರಿಯೋಸಾನೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ। ಕಾಲವಿಸಯೋ ಚಾಯಂ ಅನ್ತ-ಸದ್ದೋ, ನ ಪನ ಕಾಲತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ। **ನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋತಿ** ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋ। **ಆಲೋಚಿತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ** ವಿಬನ್ಧವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಆಲೋಚನೇ ಪಕಾಸನೇ ಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಞಾಣಚಕ್ಖುನೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸಮುಪ್ಪಾದನತೋ। **ನ ತು ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ವಿಮುತ್ತೋತಿ ನ ವುಚ್ಚತೇವ।

೧೮. **ಇಮಂ ಪನ ನಯನ್ತಿ** "ಅಪಿಚ ತೇಸ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆಗತವಿಧಿಂ। **ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ಯೇನ ಕಾರಣವಿಸೇಸೇನ। **ಸೋತಿ** ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಸೇಸೋ। **ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ** ಕಾರಣಸ್ಸ ಅವಿಭಾವಿತತ್ತಾ।

ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ವಿಯ, ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ವಿಯ ವಾ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಾವಸೇಸವಿಮುತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಾತಿಸಯಾಯ ಅಭಾವತೋ **ಸದ್ಧಾಮತ್ತೇನ ವಿಮುತ್ತಭಾವೋ** ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಇದಂ ಆಗಮನವಸೇನ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಕಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮತೋ ಪನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ।

೩೧. "ಸೋತೋತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮ"ನ್ತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಚೋದಕೋ "ಅಪಿ-ಸದ್ದೋ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತೋ"ತಿ ಚೋದನಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ **"ನನೂ"**ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ। ಇತರೋ **"ನಾಪನ್ನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹರತಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಏವ ನಾಮ** ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಅಕುಪ್ಪಸಭಾವತ್ತಾ। **ಇತರೇಹೀ**ತಿ ದುತಿಯಮಗ್ಗಟ್ಠಾದೀಹಿ। **ಸೋ ಏವಾ**ತಿ ಪಠಮಫಲಟ್ಠೋ ಏವ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮನಿದ್ದೇಸೇ। ಸೋತಂ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಆದಿತೋ ಪನ್ನೋ ಅಧಿಗತೋತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ದುತಿಯಮಗ್ಗಟ್ಠಾದೀನಂ ನತ್ಥೇವ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವಾಪತ್ತಿ। ಸುತ್ತೇ ಪನ **ಸೋತಂ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ **ಆದಿತೋ** ಮರಿಯಾದಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ **ಪನ್ನೋ** ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ "ಸೋತಾಪನ್ನೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಪರಿಯಾಯೇನ ಇತರೋಪಿ ತಸ್ಸ ಅಪರಿಹಾನಧಮ್ಮತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ವಿಯ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಂ ಹೋತಿ ಸಚ್ಚದ್ವಯಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಕಿಲೇಸಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಚತುಸಚ್ಚಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನ"**ನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಉಪರಿಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮೇ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೩೨. **ಮಹಾಕುಲಮೇವಾ**ತಿ ಉಳಾರಕುಲಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ "ಕುಲೀನೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

೩೩. ಸಜ್ಝಾನಕೋ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನೋ ಕಾಲಕತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಗೋ ಹುತ್ವಾ ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯೋ ಚೇ, ಉಪರೂಪರಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ಅನಾಗಾಮಿಸಭಾಗೋ"**ತಿ। ಯತೋ ಸೋ ಝಾನಾನಾಗಾಮೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ"**ತಿ।

೩೪. ಪರಯೋಗೇ ತ್ವಾ-ಸದ್ದೋ ತದನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ **"ಪರಸದ್ದಯೋಗೇ"**ತಿ ವುತ್ತೋ, ಅಪ್ಪತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ **"ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೮. **ತೇನಾ**ತಿ "ಉಪಹಚ್ಚಾ"ತಿ ಪದೇನ। ನನು ಚ ವೇಮಜ್ಝಾತಿಕ್ಕಮೋ **"ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವೇಮಜ್ಝ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೦. **ತಣ್ಹಾವಟ್ಟಸೋತಾ** ತಣ್ಹಾವಟ್ಟಬನ್ಧಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋತಸ್ಸ। ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಚೇತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಉದ್ಧಂಸೋತಸ್ಸ ಉಪರಿಭವೂಪಗತಾ ಏಕಂಸಿಕಾತಿ ಆಹ **"ಯತ್ಥ ವಾ ತತ್ಥ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ"**ತಿ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಉದ್ಧಂಸೋತಸ್ಸ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅವಿಹೇಸು। **ಲಹುಸಾಲಹುಸಗತಿಕಾ**ತಿ ಲಹುಕಾಲಹುಕಾಯುಗತಿಕಾ, ಲಹುಕಾಲಹುಕಞಾಣಗತಿಕಾ ವಾ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ನಿಬ್ಬಾಯನಕಾದೀಹೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಆಕಾಸಂ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಉಪಮಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅನ್ತರಾಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀಹಿ ಅಧಿಮತ್ತತಾ, ಉದ್ಧಂಸೋತತೋ ಅನಧಿಮತ್ತತಾ ಚ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀನಂ ನ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇ ಏವಾ**ತಿ ಅನ್ತರಾಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಉದ್ಧಂಸೋತಾ ಏವ। ಯದಿ ಏವಂ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀನಂ ಉಪಮಾವಚನೇನ ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇಹಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ತತೋ ಮಹನ್ತ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನತ್ಥ"**ನ್ತಿ।

ತೇನಾತಿ "ನೋ ಚಸ್ಸ, ನೋ ಚ ಮೇ ಸಿಯಾ"ತಿ ವಚನೇನ। **ತೇನಾ**ತಿ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನೇನ। **ಇಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಮ್ಪತಿ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿದುಕ್ಖಸ್ಸ। **ಉದಯದಸ್ಸನಂ** ಞಾಣಂ। **ಚತೂಹಿಪೀ**ತಿ "ನೋ ಚಸ್ಸಾ"ತಿ

ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ। **ಯಂ ಅತ್ಥೀತಿ** ಯಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜತಿ । ತೇನಾಹ "**ಭೂತನ್ತಿ ಸಸಭಾವ**"ನ್ತಿ, ಭೂತನ್ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ "ಭೂತಮಿದನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮನುಪಸ್ಸಥಾ"ತಿ। **ವಿವಟ್ಟಮಾನಸೋ** ವಿವಿಚ್ಚಮಾನಹದಯೋ ತಣ್ಹಾದಿಸೋತತೋ ನಿವತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಹೋತೀತಿ** ಚತ್ತಭರಿಯೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ ಭಯಂ ನನ್ದಿಞ್ಚ ಪಹಾಯ ಉದಾಸಿನೋ ಹೋತಿ।

ಅವಿಸಿಟ್ಠೇತಿ ಹೀನೇ। **ವಿಸಿಟ್ಠೇತಿ** ಉತ್ತಮೇ। "ಭವೇ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಸಮ್ಭವೇ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅವುತ್ತವಾಚಕಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಭೂತಮೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಯಂ ಭೂತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದೇವ ಭವೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಭವತಿ ಅಹೋಸೀತಿ ವಾ। ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಸಮ್ಭವೋ**। **ತದಾಹಾರೋ** ತಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಲದ್ಧಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ। **ತೇನಾತಿ** ಸೇಕ್ಖೇನ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೩. **ಕಸ್ಸಚೀತಿ** ಕಸ್ಸಚಿಪಿ। **ಕಥಞ್ಚೀತಿ** ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮತ್ತೇನಾಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಗ್ಗಹಣಸ್ಸಾತಿ** ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಗ್ಗಾಹಸ್ಸ।

೮೩. **ಪುರಿಮಗ್ಗಹಿತನ್ತಿ** "ಕರಿಸ್ಸತಿ ಮೇ"ತಿಆದಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಪಠಮಂ ಗಹಿತಂ। **ತಂ ಕತನ್ತಿ** ತಂ ತಾದಿಸಂ ಉಪಕಾರಂ। ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಉಪಜೀವನ್ತೋ ಕತಞ್ಞುಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಅನುಪಜೀವನ್ತೋ**"ತಿ।

೯೦. ಗುಣಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಯಾವದತ್ಥೋ ಇಧ ತಿತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತಾಯ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕೋ**"ತಿ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೧. **ಸೇಸಸಂವರಭೇದೇನಾತಿ** ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕವೀತಿಕ್ಕಮತೋ ಸೇಸೇನ ಸಂವರವಿನಾಸೇನ। ಸೋ ಪನ ದ್ವಾರವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಮನೋದ್ವಾರಿಕೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಮನೋಸಂವರಭೇದೇನಾ**"ತಿ। ಇದಾನಿ ತಂ ಪಕಾರಭೇದೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸತಿಸಂವರಾದಿಭೇದೇನ ವಾ**"ತಿ ಆಹ, ಮುಟ್ಠಸಚ್ಚಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಭಾವಭೂತಂ ಚರಿತಮ್ಪಿ "ಸೀಲ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸಪಿ ಸೀಲಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋ।

೯೪. **ಸಮಾನವಿಸಯಾನನ್ತಿ** ಪಠಮಫಲಾದಿಕೋ ಸಮಾನೋ ಏವರೂಪೋ ವಿಸಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಮಾನವಿಸಯಾ, ತೇಸಂ।

೧೦೭. **ತದತ್ಥೋ** ತಪ್ಪಯೋಜನೋ ಲೋಕುತ್ತರಸಾಧಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸ** ಪರಮತ್ಥಸಾಸನಸ್ಸ। **ಮೂಲೇಕದೇಸತ್ತಾತಿ** ಮೂಲಭಾವೇನ ಏಕದೇಸತ್ತಾ।

೧೧೮. **ಉನ್ನಳೋ** ಉಗ್ಗತತುಚ್ಛಮಾನೋ।

೧೨೩. ಸೀಲಸ್ಸ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಅಪರಿಸುದ್ಧಿಯಂ ಸೋಧನಂ ಅಪಾರಿಪೂರಿಯಂ ಪೂರಣಞ್ಚಾತಿ ಆಹ "**ಸೋಧೇತಬ್ಬೇ ಚ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬೇ ಚಾ**"ತಿ। **ಅಧಿಸೀಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** ಅಧಿಸೀಲಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಪಞ್ಞಾಯ।

೧೨೪. **ಗೂಥಸದಿಸತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ,** ನ ಗೂಥಕೂಪಸದಿಸತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಗೂಥವಸೇನೇವ ಹಿ ಕೂಪಸ್ಸಪಿ ಜಿಗುಚ್ಛನೀಯತಾತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಗೂಥರಾಸಿಯೇವ ಗೂಥಕೂಪೋತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ನವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ।

೧೩೦. ಸರಭಙ್ಗಸತ್ಥಾರಾದಯೋ ರೂಪಭವಾದಿಕಾಮಾದಿಪರಿಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತೋ ಲೋಕಿಯಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಅಸಮತ್ಥಭಾವಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ನೋ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೩. **ಪರೇನಾತಿ** ಅಞ್ಞೇನ, ಆಣತ್ತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಣತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನಾ ಚಾತಿ** ಆಣಾಪಕಸ್ಸ ಆಣತ್ತಿಯಾ, ಅತ್ತನಾ ಚ ಆಣತ್ತೇನ ಕತಂ ತಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಆಣಾಪಕಸ್ಸ ಯಂ ವಚೀಪಯೋಗೇನ ಕತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಆಣತ್ತಿಯಾ ಪಾಪಸ್ಸಾತಿ** ಆಣಾಪನವಸೇನ ಪಸುತಪಾಪಸ್ಸ।

೧೪೮. **ದೇಸನಾಯ** ಕರಣಭೂತಾಯ। **ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ದೇಸನಾಯ ಯಥಾಬೋಧೇತಬ್ಬಾನಂ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ।

೧೫೭. **ಅನನ್ತರನ್ತಿ** ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿತನ್ತಿ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ ಆಹ **"ವಚನ"**ನ್ತಿ। **ಉಜ್ಝತೀತಿ** ಇದಂ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಲೋಕ-ಸದ್ದೋ ತದತ್ಥೇ ಪವತ್ತೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಆಹ **"ಕಾರಣಯುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

೧೫೯. **ಸಹಿತಾಸಹಿತಸ್ಸಾತಿ** ಕುಸಲಸದ್ದಯೋಗೇನ ಸಾಮಿವಚನಂ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಹಿತಾಸಹಿತೇತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ಸಹಿತಭಾಸನೇನ ದೇಸಕಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸಹಿತಾಸಹಿತಕೋಸಲ್ಲೇನ ಸಾವಕಸಮ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪರಿಸಸಮ್ಪತ್ತಿಪಿ ಞಾಣಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಸ್ಸ ಪಟಿಭಾನಸಮ್ಪದಾಯ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಾವಕಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬೋಧೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾಯಾ"**ತಿ।

೧೫೬. **ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹೀತಿ** ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಚತುತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ,** ಯೋ ನೇವ ಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತೇತಿ, ನ ದಾನಂ ದೇತಿ।

೧೬೬. **ಯಮಿದಂ "ಕಾಲೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ** "ಯೋ ತತ್ಥ ಅವಣ್ಣೋ, ತಮ್ಪಿ ಭಣತಿ ಕಾಲೇನ। ಯೋಪಿ ತತ್ಥ ವಣ್ಣೋ, ತಮ್ಪಿ ಭಣತಿ ಕಾಲೇನಾ"ತಿ ಯಂ ಇದಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ, **ತತ್ರ ತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ** ವಾಕ್ಯೇ **ಯೋ** ಪುಗ್ಗಲೋ "ಕಾಲೇನ ಭಣತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, **ಸೋ ಕೀದಿಸೋತಿ** ವಿಚಾರಣಾಯ ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಕಾಲಞ್ಞೂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸಙ್ಗಹೇ ಆಹಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೬೮. **ಪುಬ್ಬುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತೀತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಿಪತ್ತಿ ಪವತ್ತಪ್ಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೭೩. **ತೇಸನ್ತಿ** ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ। **ವಿಮುತ್ತಿದಸ್ಸನಮೇವ ಹೋತಿ** ವಿಮುತ್ತಿಅತ್ಥತ್ತಾ ತಂದಸ್ಸನಸ್ಸ।

೧೭೪. **ತನ್ತಾವುತಾನಂ ವತ್ಥಾನನ್ತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಸಾಮಿವಚನಂ।

೧೭೮. **ನಾಮಕಾಯೋ**ತಿ ನಾಮಸಮೂಹೋ। **ಇದಮೇವ ಚ ದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಸೀಲಸಂವರಪೂರಣಂ, ಸಾಜೀವಾವೀತಿಕ್ಕಮನಞ್ಚಾತಿ ಇದಮೇವ ದ್ವಯಂ। **ತತೋ**ತಿ ಸಾಜೀವಾವೀತಿಕ್ಕಮನತೋ। ಕಥಾಯ ಹಲಿದ್ದರಾಗಾದಿಸದಿಸತಾತಿ ಯೋಜನಾ। ತೇನಾಹ "**ನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ**"ತಿ।

೧೭೯. **ಇತಿ-ಸದ್ದೇನಾ**ತಿ "ದಾರುಮಾಸಕೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಇತಿ-ಸದ್ದೇನ। **ಏವಂಪಕಾರೇ**ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಸಲಾಕಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೮೧. **ಅವಿಸಟಸುಖ**ನ್ತಿ ಅವಿಕ್ಖೇಪಸುಖಂ।

೧೮೭. **ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಸು। **ತದಲಾಭೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಾಲಾಭೇನ। **ಅತ್ಥೇನಾ**ತಿ ಸೀಲಾದಿಅತ್ಥೇನ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. **ಯಥಾ ತೇಸು ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಉಪಮೇಯ್ಯೋಪಮಾದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಹಿತೂಪದೇಸಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿರಿಯಾವಾಚೀ ಆರಮ್ಭ-ಸದ್ದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ನ "ಆರಮ್ಭಕತ್ತುಸ್ಸ ಕಸಾವಪುಚ್ಛಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಧಮ್ಮವಾಚೀತಿ ಆಹ "**ಆರಮ್ಭಕಿರಿಯಾವಾಚಕೋ ಸದ್ದೋ**"ತಿ। "ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ "**ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೯೨. **ಗಹಣಂ** "ಏವಮೇತ"ನ್ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।

೧೯೯. **ನ ಏವಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ಅಸಮಾನಜಾತಿಕತ್ತಾ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೨. **ಇದಂ** ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧಾದಿಕಂ **ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ** ಫಲಸ್ಸ ಹೇತುನಾ ಅವಿನಾಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ "**ಸಾಮ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಅನಾಚರಿಯಕೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಗುಣಕಥನಂ, ನ ತಬ್ಬಿಧುರಧಮ್ಮನ್ತರನಿವತ್ತನಂ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತೇನಸ್ಸ ಸಾಚರಿಯಕತಾ, ಪರತೋ ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ "**ತತ್ಥಾ**"ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **ಸಾಚರಿಯಕತ್ತಂ** ಪರೂಪದೇಸಹೇತುಕತಾ, **ಪರತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ** ಉಪದೇಸೇನ ವಿನಾಪಿ ಸನ್ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೩. **ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಆಧಾರೇ ಭುಮ್ಮಂ, ನ ವಿಸಯೇತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅನ್ತೋಗಧಾ**"ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ವಿಸಯಲಕ್ಖಣಂ ಏತಂ ಭುಮ್ಮನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಸು ವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। "**ತದುಪಕಾರತಾಯಾ**"ತಿ

ಇದಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಾಧೇತಬ್ಬೇಸೂತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾಪನಪಞ್ಞಾಯ, ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ವಾ ಪವತ್ತಪಞ್ಞಾಯ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಮತ್ತತ್ತಾ ಏವ। ಯಥಾ ಹಿ ಞಾಣುಪ್ಪಾದೋ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖತೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಂ, ಏವಂ ಸದ್ಧುಪ್ಪಾದೋಪೀತಿ ಆಹ "**ಸದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತಮೇವ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ**"ನ್ತಿ। **ಚಿತ್ತವಾರೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಬನ್ಧವಾರೋ। ಪಚ್ಚೇಕಂ ಠಾನವಿಪಸ್ಸನಾಪತರಣಪತಿಗಾಧಪ್ಪತ್ತಿನಿಟ್ಠತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ "**ಅನೇಕೇ ಪುಗ್ಗಲಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ತೇನತ್ತಭಾವೇನ ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣತೋ। **ತತಿಯಪುಗ್ಗಲಾದಿಭಾವ**ನ್ತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಪುಗ್ಗಲಾದಿಭಾವಂ।

ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೯. **ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ**ತಿ ವುತ್ತವಿಸೇಸಯುತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಝಾನಾನಾಗಾಮಿನೋ। **ಅಸಾ...ಪೇ॰... ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪನ**-ಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸತ್ಥದೀಪನೋ। ತೇನ "ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ವಿಸೇಸಂ ದೀಪೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಸಮುದಾಯೇ ಏಕದೇಸಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಸಮುದಾಯೋ ತೇಸಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ ಯಥಾ "ರುಕ್ಖೇ ಸಾಖಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಕಥಾಸಮುದಾಯಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **ಕಥಾನನ್ತಿ** ತಿಸ್ಸೋ ಕಥಾ ವಾದೋ ಜಪ್ಪೋ ವಿತಣ್ಡಾತಿ। ತೇಸು ಯೇನ ಪಮಾಣತಕ್ಕೇಹಿ ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಪಟಿಕ್ಖೇಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ **ವಾದೋ**। ಏಕಾಧಿಕರಣಾ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಯಥಾ "ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾ, ನ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫)। ನಾನಾಧಿಕರಣಾ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾಪಿ ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ ಯಥಾ "ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪಂ, ನಿಚ್ಚಂ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ। ಯೇನ ಛಲಜಾತಿನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನೇಹಿ ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾರಮ್ಭೋ, ಸೋ **ಜಪ್ಪೋ**। ಆರಮ್ಭಮತ್ತಮೇವೇತ್ಥ, ನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರಮ್ಭಗ್ಗಹಣಂ। ಯಾಯ ಪನ ಛಲಜಾತಿನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನೇಹಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಟಿಕ್ಖೇಪಾಯ ವಾಯಮನ್ತಿ, ಸಾ **ವಿತಣ್ಡಾ**। ತತ್ಥ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪುಪಪತ್ತಿಯಾ ವಚನವಿಘಾತೋ **ಛಲಂ** ಯಥಾ "ನವಕಮ್ಬಲೋಯಂ ಪುರಿಸೋ, ರಾಜಾ ನೋ ಸಕ್ಖೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿ । ದೂಸನಭಾಸಾ **ಜಾತಯೋ,** ಉತ್ತರಪತಿರೂಪಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಾನಿ** ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಂ ವಾದಜಪ್ಪವಿತಣ್ಡಪ್ಪಭೇದಾಸು ತೀಸು ಕಥಾಸು ಇಧ ವಾದಕಥಾ "ಕಥಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಅವಿಪರೀತಧಮ್ಮತಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ, ನ ವಿಗ್ಗಾಹಿಕಕಥಾಭಾವೇನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮಾತಿಕಾಠಪನೇನೇವಾತಿ** ಉದ್ದೇಸದೇಸನಾಯ ಏವ। **ಠಪಿತಸ್ಸಾತಿ** ದೇಸಿತಸ್ಸ। ದೇಸನಾ ಹಿ ದೇಸೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ವಿನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ಠಪನತೋ ನಿಕ್ಖಿಪನತೋ ಠಪನಂ, ನಿಕ್ಖೇಪೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ...ಪೇ॰... **ವುತ್ತಂ**। ಅಭಿನ್ನಸಭಾವಮ್ಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥಂ ತದಞ್ಞಧಮ್ಮತೋ ವಿಸೇಸಾವಬೋಧನತ್ಥಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವೋಹರನ್ತಿ ಯಥಾ "ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧)। **ಸಾತಿ** ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। **ಕರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ** ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಉಪಸಮಸ್ಸ ಸಾಧಕತಮಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ। **ಧಮ್ಮವಾದೀ...ಪೇ॰... ದುಬ್ಬಲತಾ ವುತ್ತಾ** ತಥಾರೂಪಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಭಾವೇ ತಾದಿಸಾನಂ ಪಕ್ಖಭಾವಾಭಾವತೋ। **ಲದ್ಧಿಯಾತಿ** "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ, ಪರಿಹಾಯತಿ ಅರಹಾ ಅರಹತ್ತಾ"ತಿಆದಿಲದ್ಧಿಯಾ। **ಸುತ್ತನ್ತೇಹೀತಿ** ದೇವತಾಸಂಯುತ್ತಾದೀಹಿ। **ಲಿಙ್ಗಾಕಪ್ಪ**ಭೇದಂ ಪರತೋ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ।

ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮೂಲಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ಮೂಲಸಙ್ಗೀತಿಂ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ, ಭೇದಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ಯಥಾ ಸಾ ಠಿತಾ, ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಕತ್ವಾ। **ಸಙ್ಗಹಿತತೋ ವಾ ಅಞ್ಞತ್ರಾತಿ** ಮೂಲಸಙ್ಗೀತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತತೋ ಅಞ್ಞತ್ರ। ತೇನಾಹ **"ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ನೀತತ್ಥಂ** ಯಥಾರುತವಸೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ಥತ್ತಾ। **ನೇಯ್ಯತ್ಥಂ** ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬತ್ಥತ್ತಾ। **ತೀಹಿ ಠಾನೇಹೀತಿ** "ಸೂರಾ ಸತಿಮನ್ತೋ ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೧) ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। **ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತ**ನ್ತಿ ಏಕಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ। **ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಂ ಠಪಯಿಂಸೂತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಸ್ಸ ವಸೇನ "ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿಆದಿಕಂ (ಕಥಾ॰ ೨೬೯) ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಂ ಠಪಯಿಂಸು। ಸುತ್ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಯಿಂಸು, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಠಪಯಿಂಸೂತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸುಞ್ಞತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಗಮ್ಭೀರಂ ಏಕದೇಸಂ ಮಹಾಪದೇಸಪರಿವಾರಾದಿಂ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಸಕಲಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಂಸು** ಭದ್ದಯಿಂಸು ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಾ। ತೇ ಹಿ ತಂ ನ ಜಿನವಚನನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಕಥಾವತ್ಥುಸ್ಸ ಸವಿವಾದತ್ತೇ**ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿದಾನಟ್ಠಕಥಾಯ ಆಗತನಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾಪಿ ಸವಿವಾದತ್ತಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। "**ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಸೇನಾ**"ತಿ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ತಂ ಮಾತಿಕಾರೂಪೇನ ಪವತ್ತತೇವ? ನಿದ್ದೇಸಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಞ್ಞಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಕಾರಾನಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಕರಣಾದೀನಿ ಅಕರಿಂಸು, ಪವತ್ತನ್ತಾನಿಪಿ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಕತ್ವಾ ಪರಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಮಞ್ಜುಸಿರೀ**ತಿ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಂ ನಾಮಂ ಪಿಟಕತ್ತಯಂ ಅನುವತ್ತನ್ತೇಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಗಯ್ಹತಿ? ಇತರೇಹಿ ಗಯ್ಹಮಾನಮ್ಪಿ ವಾ ಸಾಸನಿಕಪರಿಞ್ಞೇಹಿ ನ ಸಾಸನಾವಚರಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ನಿಕಾಯನಾಮ**ನ್ತಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾದಿನಿಕಾಯನಾಮಂ, ದುತ್ತಗುತ್ತಾದಿವಗ್ಗನಾಮಞ್ಚ।

ಸಬ್ಬನ್ತಿಕಾನಂ ಭೇದೋ ಸುತ್ತವಾದೀತಿ ಸಬ್ಬನ್ತಿಕಾನಂ ಅನನ್ತರೇ ಏಕೋ ನಿಕಾಯಭೇದೋ ಸುತ್ತವಾದೀ ನಾಮ ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥ। **ಸಹಾ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ, ಗಣಿಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಪ್ಪನ್ನೇ ವಾದೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿಕಾಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ವಾದೇ ಸನ್ಧಾಯ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೇ**ತಿ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಸದ್ಧಮ್ಮನ್ತರಧಾನಾ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೇ। **ಸುತ್ತಸಹಸ್ಸಾಹರಣ**ಞ್ಚೇತ್ಥ ಪರವಾದಭಞ್ಜನತ್ಥಞ್ಚ ಸಕವಾದಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಞ್ಚ। ಸುತ್ತೇಕದೇಸೋಪಿ ಹಿ "ಸುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮುದಾಯವೋಹಾರಸ್ಸ ಅವಯವೇಸುಪಿ ದಿಸ್ಸನತೋ ಯಥಾ "ಪಟೋ ದಡ್ಢೋ, ಸಮುದ್ದೋ ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಚ। ತೇ ಪನೇತ್ಥ ಸುತ್ತಪದೇಸಾ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿನಾ ಆಗತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗೋ

೧. ಪುಗ್ಗಲಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧. ಸಮ್ಬರಾದೀಹಿ ಪಕಪ್ಪಿತವಿಜ್ಜಾ, ತಥಾಭಿಸಙ್ಖತಾನಿ ಓಸಧಾನಿ ಚ "ಮಾಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಇಧ ಪನ ಮಾಯಾಯ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ಅಭೂತಞ್ಞೇಯ್ಯಾಕಾರಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಮಾಯಾಯ ಅಮಣಿಆದಯೋ ಮಣಿಆದಿಆಕಾರೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಮಾಯಾತಿ ವುತ್ತಾ**"ತಿ ಆಹ। ಸಚ್ಚಞ್ಞೇವ ಸಚ್ಚಿಕಂ, ಸೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಅವಿಪರೀತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಟ್ಠೇನಾತಿ **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**। ತೇನಾಹ "**ಭೂತಟ್ಠೋ**"ತಿ। ಅವಿಪರೀತಭಾವತೋ ಏವ ಪರಮೋ ಪಧಾನೋ ಅತ್ಥೋತಿ **ಪರಮತ್ಥೋ,** ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸಭಾವೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಉತ್ತಮತ್ಥೋ**"ತಿ।

ಅತ್ಥೀತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೯೬; ಕಥಾ॰ ೧೧) "ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪವತ್ತವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ। ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪುಪಪತ್ತಿಯಾ ವಚನವಿಘಾತೋ ಛಲನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಪತಿಟ್ಠಂ ಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ**ತಿ ಹೇತುಂ ದೂಸೇನ್ತೋ, ಅಹೇತುಂ ಕರೋನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತು ಹಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾಪನತೋ ಪತಿಟ್ಠಾ, ತಂ ಪನ ಹೇತುಂ ಅತ್ಥಮತ್ತತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯದಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಯೋಗತೋ ಪನ ದೂಸನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಓಕಾಸಂ ಅದದಮಾನೋ**ತಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಯುತ್ತಿಂ ವತ್ತುಂ ಅವಸರಂ ಅದೇನ್ತೋ। ಅಥ ವಾ **ಪತಿಟ್ಠಂ ಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ,** ಪಟಿಞ್ಞಂ ಏವ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಹಿ ಸಕವಾದಿಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪರವಾದಿನೋ ಪಟಿಞ್ಞಾವ ನ ಯುತ್ತಾ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧತ್ತಾ

ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ। ತೇನೇವಾಹ **“ಅನುಪಲಬ್ಭನೇಯ್ಯತೋ ನ ತವ ವಾದೋ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ”**ತಿ। **ರೂಪಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭತಿ... ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಪರವಾದಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಹೇತುನೋ ವಿಪರೀತತ್ಥಸಾಧಕತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಕಾರತೋ ತಂಆಕಾರವನ್ತಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಆಕಾರ, ಆಕಾರವನ್ತಾನಂ ಭೇದೇ। **ಏತಿಸ್ಸಾ**ತಿ “ತತೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮಟ್ಠೇನಾ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾಯ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ। **ಏಸ ವಿಸೇಸೋ**ತಿ ಯೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ವಿಸಯಸ್ಸ ಸಭಾವಾಕಾರಭೇದೋ, ಏಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ವಿಸೇಸೋ। ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣೇನ ಅಭಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಭೇದೋಯೇವಾತಿ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಉಪಲಬ್ಭೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಅಞ್ಞತ್ತಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಪಚ್ಚಯಾದಿಆಕಾರೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತನೋ ಭೂತಸಭಾವಟ್ಠೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ವದನ್ತಂ ಪರವಾದಿನಂ ಪತಿ “ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ”ತಿಆದಿ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಯಥಾ ಪನ...ಪೇ॰... ನಿಗ್ಗಹೋ ಚ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ನಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ “ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ”ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಿಗ್ಗಹೋ, ಪರಾಜಯಾರೋಪನೇನ ಪರವಾದಿನೋ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸ್ವಾಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಾದಾಪರಾಧಹೇತುಕೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದೋಸಾಪರಾಧಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವಿಭಾವಿತೋ। ಅವಜಾನನಞ್ಚೇತ್ಥ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಹಾನಿ, ಪಟಿಞ್ಞನ್ತರಂ, ಪಟಿಞ್ಞಾವಿರೋಧೋ, ಪಟಿಞ್ಞಾಸಞ್ಞಾಸೋ, ಹೇತ್ವನ್ತರಂ, ಅತ್ಥನ್ತರಂ, ನಿರತ್ಥಕಂ, ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ಥಂ, ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥಂ, ಅಪ್ಪತ್ತಕಾಲಂ, ಊನಂ, ಅಧಿಕಂ, ಪುನರುತ್ತಂ, ಅನನುಭಾಸನಂ, ಅವಿಞ್ಞಾತಂ, ಅಪ್ಪಟಿಭಾ, ವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಮತಾನುಞ್ಞಾ, ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖನಂ, ಅನನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನುಯೋಗೋ, ಅಪಸಿದ್ಧನ್ತರಂ, ಹೇತ್ವಾಭಾಸಾ ಚಾತಿ **ದ್ವಾವೀಸತಿ** ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಾನಿ ಞಾಯವಾದಿನೋ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ವಿಸದಿಸೂದಾಹರಣಧಮ್ಮಾನುಜಾನನಂ ಪಠಮುದಾಹರಣೇ **ಪಟಿಞ್ಞಾಹಾನಿ**। ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ಥಪಟಿಸೇಧೇ ತದಞ್ಞತ್ಥನಿದ್ದೇಸೋ **ಪಟಿಞ್ಞನ್ತರಂ**। ಪಟಿಞ್ಞಾವಿರುದ್ಧಹೇತುಕಿತ್ತನಂ **ಪಟಿಞ್ಞಾವಿರೋಧೋ**। ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ಥಾಪನಯನಂ **ಪಟಿಞ್ಞಾಸಞ್ಞಾಸೋ**। ಅವಿಸೇಸವುತ್ತೇ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ವಿಸೇಸಹೇತುಕಥನಂ **ಹೇತ್ವನ್ತರಂ**। ಅಧಿಕತತ್ಥಾನುಪಯೋಗಿಅತ್ಥಕಥನಂ **ಅತ್ಥನ್ತರಂ**। ಮಾತಿಕಾಪಾಠೋ ವಿಯ ಅತ್ಥಹೀನಂ **ನಿರತ್ಥಕಂ**। ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಸಕ್ಖಿಪಟಿವಾದೀಹಿ ಅವಿದಿತಂ **ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ಥಂ**। ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧರಹಿತಂ **ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥಂ**। ಅವಯವವಿಪಲ್ಲಾಸವಚನಂ **ಅಪ್ಪತ್ತಕಾಲಂ**। ಅವಯವವಿಕಲಂ **ಊನಂ**। ಅಧಿಕಹೇತೂದಾಹರಣಂ **ಅಧಿಕಂ**। ಠಪೇತ್ವಾ ಅನುವಾದಂ ಸದ್ದತ್ಥಾನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಚನಂ ಅತ್ಥಾಪನ್ನವಚನಞ್ಚ **ಪುನರುತ್ತಂ**। ಪರಿಸಾಯ ವಿದಿತಸ್ಸ ತೀಹಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚುದಾಹಾರೋ **ಅನನುಭಾಸನಂ**। ಯಂ ವಾದಿನಾ ವುತ್ತಂ ಪರಿಸಾಯ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪಟಿವಾದಿನಾ ದುವಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ **ಅವಿಞ್ಞಾತಂ**। ತಂವಾದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇ ಪರವಾದಿನೋ ಪಟಿವಚನಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನಂ **ಅಪ್ಪಟಿಭಾ**। ಕಿಚ್ಚನ್ತರಪ್ಪಸಙ್ಗೇನ ಕಥಾವಿಚ್ಛೇನ್ದನಂ **ವಿಕ್ಖೇಪೋ**। ಅತ್ತನೋ ದೋಸಾನುಜಾನನೇನ ಪರಪಕ್ಖಸ್ಸ ದೋಸಪ್ಪಸಞ್ಜನಂ ಪರಮತಾನುಜಾನನಂ **ಮತಾನುಞ್ಞಾ**। ನಿಗ್ಗಹಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖನಂ**। ಸಮ್ಪತ್ತನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನೇ ಚ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನುಯೋಗೋ**। ಏಕಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಮನುಜಾನಿತ್ವಾ ಅನಿಯಮತೋ ತದಞ್ಞಸಿದ್ಧನ್ತಕಥಾಪ್ಪಸಞ್ಜನಂ **ಅಪಸಿದ್ಧನ್ತರಂ**। ಅಸಿದ್ಧಾ ಅನೇಕನ್ತಿಕಾ ವಿರುದ್ಧಾ ಚ **ಹೇತ್ವಾಭಾಸಾ,** ಹೇತುಪತಿರೂಪಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸಞ್ಚ ಕಥನಂ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

ಇಮೇಸು **ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ** ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನೇಸು ಇದಂ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಅಪನಯನತೋ ಸಯಮೇವ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾನತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾಸಞ್ಞಾಸೋ ನಾಮ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ಅವಜಾನನೇನೇವ ನಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತೀ”**ತಿ। **ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಅನುಮಾನತೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾಹ। ನ ಹಿ ಸೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯದಿ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ವಿವಾದೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ, ಅನುಮಾನಮ್ಪಿ ತಾದಿಸಂ ನತ್ಥಿ, ಯೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನುಮಿನೇಯ್ಯುಂ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಸಾಸನಿಕೋ

ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ ವದೇಯ್ಯ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ರೂಪವೇದನಾದಿ ವಿಯ। ಯಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ "ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಯದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿ ಯಥಾ ತಂ ರೂಪಂ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಯಂ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ನತ್ಥಿ, ನ ತಂ ಭಗವತಾ "ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ ತಂ ಪಕತಿವಾದಿಆದೀನಂ ಪಕತಿಆದೀತಿ, ತಂ ಮಿಚ್ಛಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಯದಿ ವೋಹಾರತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಸಿದ್ಧಂ ಸಾಧನಂ, ಅಥ ಪರಮತ್ಥತೋ, ಅಸಿದ್ಧೋ ಹೇತು ತಥಾ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ವಿರುದ್ಧೋ ಚ ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಸಙ್ಖತಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾದಿಭಾವಾಸಾಧನತೋ ರೂಪವೇದನಾದೀಸು ತಥಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಭಾವಸ್ಸೇವ ಪಾಕಟಭಾವತೋ।

ಯಂ ಪನ ಬಾಹಿರಕಾ ಪುಥು ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ ವದನ್ತಿ। ಅತ್ಥೇವ ಚ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ತಾ ಇಞ್ಜಾಣಾಭಿಧಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ನಿಮಿತ್ತಭಾವತೋ ರೂಪಾದಿ ವಿಯ। ಅಥ ವಾ ಅತ್ತಾತಿರಿತ್ತಪದತ್ಥನ್ತರೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಖನ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಯಥಾ ತಂ ಇತರಕ್ಖನ್ಧಾ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಪದತ್ಥನ್ತರಂ, ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾ ಅಸಿದ್ಧತಾ ಚ। ನ ಹಿ ಅಸತೋ ಸಕವಾದಿನಂ ಪತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಇಞ್ಜಾಣಾಭಿಧಾನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನಿಮಿತ್ತಭಾವೋ ಸಿಜ್ಝತಿ। ವೋಹಾರತೋ ಚೇ, ತದಸಿದ್ಧಸಾಧನತಾ ರೂಪಾದಿಸಭಾವವಿನಿಮುತ್ತರೂಪೋಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಾದಿವಿರುದ್ಧತ್ಥತಾ। ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪನ ಹೇತುನೋ ಸಾಧೇತಬ್ಬತ್ಥಸಾಮಞ್ಞಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸಿದ್ಧಸಾಧನತಾ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧತೋ ಪದತ್ಥನ್ತರತೋ ಪರಮತ್ಥನ್ತರಭೂತವೇದನಾದಿಸಮ್ಭವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಚ। ತಬ್ಬಿಸೇಸಪರಿಗ್ಗಹೇ ಚ ಸಕವಾದಿನಂ ಪತಿ ಉದಾಹರಣಾಭಾವೋ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತಜೀವಪದತ್ಥವಿರಹತೋ। ಇತರಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವೇದನಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಉಭಯಸಿದ್ಧಜೀವಪದತ್ಥಸಹಿತೋಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ಹೋತಿ ಇತರಕ್ಖನ್ಧಾ ವಿಯಾತಿ ವಿರುದ್ಧತ್ಥತಾ ಚ।

ಯಂ ಪನ ಕಾಣಾದಾ "ಸುಖಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ"ತಿ ಅನುಮಾನಂ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಇದಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ - ಕಿಂ ಸುಖಾದೀನಂ ಅತ್ತನಿ ಪಟಿಬದ್ಧಂ ಯತೋ ಸುಖಾದಿನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಅತ್ತಾ ಅನುಮೀಯತಿ। ಯದಿ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸುಖಾದಯೋ ಏಕತೋ ಏವ ಭವೇಯ್ಯುಂ ಕಾರಣಸ್ಸ ಸನ್ನಿಹಿತಭಾವತೋ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖತೋ ಚ। ಅಥ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಕಾರಣನ್ತರಮಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ತದೇವ ಹೋತು ಕಾರಣಂ, ಕಿಮಞ್ಞೇನ ಅದಿಟ್ಠಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಪಯೋಜನಂ। ಅಥ ಪನ ತೇಸಂ ಅತ್ತಾಧೀನಾ ವುತ್ತೀತಿ ವದೇಯ್ಯುಂ, ಏವಮ್ಪಿ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ ಉದಾಹರಣಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ರೂಪಾದಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ತಾದಿಸೋ ಕೋಚಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಸುಖಾದಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತೋ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತತ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾ ಉದಾಹರಣಂ ಅಪದಿಸೇಯ್ಯುಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಸಮಾಸಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯತ್ತಾತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಅಯುತ್ತತ್ತಾ ನಿವಾರೇತಬ್ಬಾ। ತಥಾ "ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಪಕತಿಅಣುಆದೀನಮ್ಪಿ ಬಾಹಿರಪರಿಕಪ್ಪಿತಾನಂ ಅಸಿದ್ಧತಾ ವುತ್ತಾವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ ಪನ ತೇಸಂ ಅಸಿದ್ಧೀತಿ? ಪಮಾಣೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಕತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಕಪಿಲಸ್ಸಪಿ ಇಸಿನೋ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವಸ್ಸ ಕಾಪಿಲೇಹಿ ಅನುಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ।

ಯಂ ಪನ "ಅತ್ಥಿ ಪಧಾನಂ ಭೇದಾನಂ ಅನ್ವಯದಸ್ಸನತೋ ಸಕಲಕಲಾಪಮತ್ತಂ ವಿಯಾ"ತಿ ತೇ ಅನುಮಾನಂ ವದನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ಭೇದಾನಂ ಸತ್ತಾದೀನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಧಾನತಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ವುಚ್ಚತೇ - ಸಕಲಾದೀನಂ ಪಧಾನಂ ತಬ್ಬಿಭಾಗೇಹಿ ಕಿಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ಉದಾಹು ಅನಞ್ಞನ್ತಿ, ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕೋ ಪಧಾನಮಯೋತಿ ಸಮಯವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾ, ಸಣ್ಠಾನಭೇದೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಟಿಜಾನನತೋ ನ ದೋಸೋತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ವಲಯಕಟಕಾದಿಸಣ್ಠಾನಭೇದೇಪಿ ಕನಕಾಭೇದದಸ್ಸನತೋ। ನ ಹಿ ಸಣ್ಠಾನಂ ವತ್ಥುಭೇದನಿಮಿತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಅನುಪಾದಾನತ್ತಾ। ಯಂ ಯಸ್ಸ ಭೇದನಿಮಿತ್ತಂ, ನ ತಂ ತಸ್ಸ ಅನುಪಾದಾನಂ ಯಥಾ ಸುವಣ್ಣಮತ್ತಿಕಾದಿಘಟಾದೀನಂ ಸುವಣ್ಣಘಟೋ ಮತ್ತಿಕಾಘಟೋ ಕೋಸೇಯ್ಯಪಟೋ ಕಪ್ಪಾಸಪಟೋತಿ ಚ ಸಾಧೇತಬ್ಬಧಮ್ಮರಹಿತಞ್ಚ ಉದಾಹರಣಂ। ನ ಹಿ ಪಧಾನೇಕಕಾರಣಪುಬ್ಬಕತ್ತಂ

ಸಕಲಾದೀನಂ ಪಕತಿವಾದಿನೋ ಸಿದ್ಧಂ, ನಾಪಿ ಕಾಪಿಲಾನಂ ಕಥಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞತ್ತಾನುಜಾನನತೋ। ಅನಞ್ಞತ್ತೇ ಪನ ಉದಾಹರಣಾಭಾವೋ। ನ ಹಿ ತದೇವ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ತದೇವ ಚ ಉದಾಹರಣಂ ಯುತ್ತಂ, ಅನ್ವಯದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಅಸಿದ್ಧಂ। ನ ಹಿ ತದೇವ ತೇನ ಅನ್ವಿತಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಧಾನೇನ ಅನ್ವಯದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಅಸಿದ್ಧಂ ಪರವಾದಿನೋತಿ ಗುಣಸ್ಸ ಪಧಾನಸ್ಸ ಅನನುಜಾನನತೋ। ಅಥ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ಪಧಾನಂ "ಪಧೀಯತಿ ಏತ್ಥ ಫಲ"ನ್ತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಿದ್ಧಮೇವ ಕಾರಣೇ ಫಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಾನನುಜಾನನತೋ, ಹೇತುನೋ ಚ ಅಸಿದ್ಧನಿಸ್ಸಯತಾಪರಾಭಿಮತಭೇದಾನನುಜಾನನತೋ। ಅಥ ವಿಸೇಸೇನ ಕಾರಣಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾ ಫಲಸ್ಸ ಸಾಧೀಯತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿರುದ್ಧಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾತಿ।

ಅಪಿಚ ಪಕತಿವಾದಿನೋ "ಸತ್ತ್ವರಜತಮಸಙ್ಖಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಗುಣಾನಂ ಸಮಭಾವೋ ಪಕತಿ, ಸಾ ಚ ನಿಚ್ಚಾ ಸತ್ತಾದಿವಿಸಮಸಭಾವತೋ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮಹತಾದಿವಿಕಾರತೋ ಅನಞ್ಞಾ"ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ। ಸಾ ತೇಸಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಪಕತಿ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ ತತೋ ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತೋ ವಿಕಾರತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅಸ್ಸಸ್ಸ ವಿಸಾಣಂ ದೀಘಂ, ತಞ್ಚ ರಸ್ಸತೋ ಗೋವಿಸಾಣತೋ ಅನಞ್ಞನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ? ತಿಣ್ಣಂ ಏಕಭಾವಾಭಾವತೋ। ಸತ್ತಾದಿಗುಣತ್ತಯತೋ ಹಿ ಪಕತಿಯಾ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಕತಿಯಾ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ತಿಣ್ಣಂ ಏಕಭಾವೋತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಪಕತಿ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಕಥಂ? ಅನೇಕದೋಸಾಪತ್ತಿತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಬ್ಯತ್ತಸಭಾವತೋ ವಿಕಾರತೋ ಅಬ್ಯತ್ತಸಭಾವಾ ಪಕತಿ ಅನಞ್ಞಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಹೇತುಮನ್ತತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಅಬ್ಯಾಪಿತಾ ಸಕಿರಿಯತಾ ಅನೇಕತಾ ನಿಸ್ಸಿತತಾ ಲಿಙ್ಗತಾ ಸಾವಯವತಾ ಪರತನ್ತ್ರತಾತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಅನೇಕೇ ದೋಸಾ ಪಕತಿಯಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಜಾತಿವಿಕಾರತೋ ಅನಞ್ಞಾ ಪಟಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸಮಯವಿರೋಧೋತಿ ಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಂ ಪಕತೀತಿ ಅಸಿದ್ಧಾ ಸಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಪಕತಿಯಾ ಚ ಅಸಿದ್ಧಾಯ ತಂನಿಮಿತ್ತಕಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಮಹತಾದಯೋಪಿ ಅಸಿದ್ಧಾ ಏವ। ಯಥಾ ಚ ಪಕತಿ ಮಹತಾದಯೋ ಚ, ಏವಂ ಇಸ್ಸರಪಜಾಪತಿಪುರಿಸಕಾಲಸಭಾವನಿಯತಿಯದಿಚ್ಛಾದಯೋಪಿ। ಏತೇಸು ಹಿ ಇಸ್ಸರೋ ತಾವ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ ಉಪಕಾರಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ। ಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಜಾತಿಯಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಬೀಜಖೇತ್ತಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೀನತಾದಿವಿಭಾಗಕರಣೇನ, ತತೋ ಪರಞ್ಚ ಉತುಆಹಾರಾನಂ ಬ್ರೂಹನುಪತ್ಥಮ್ಭನೇನ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನೇನ ಉಪಕಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ, ಏವಮಿಸ್ಸರಸ್ಸ। ಹೀನತಾದಿವಿಭಾಗಕರಣಮಿಸ್ಸರಸ್ಸಾತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಯಥಾವುತ್ತೋ ಉಪಕಾರವಿಸೇಸೋ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಿತೋ, ನ ಕಮ್ಮುನಾತಿ ಸಾಧನೀಯಮೇತಂ। ಇತರತ್ರಾಪಿ ಸಮಾನಮೇತನ್ತಿ ಚೇ? ನ, ಕಮ್ಮತೋ ಫಲನಿಯಮಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಸತಿ ಹಿ ಕತೂಪಚಿತೇ ಕಮ್ಮಸ್ಮಿಂ ತತ್ಥ ಯಂ ಅಕುಸಲಂ, ತತೋ ಹೀನತಾ, ಯಂ ಕುಸಲಂ, ತತೋ ಪಣೀತತಾತಿ ಸಿದ್ಧಮೇತಂ। ಇಸ್ಸರವಾದಿನಾಪಿ ಹಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ।

ಅಪಿಚೇತಸ್ಸ ಲೋಕವಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಭಾವೇ ಬಹೂ ದೋಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಯದಿ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಲೋಕವಿಚಿತ್ತಂ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಿತಂ, ಸಹೇವ ವಚನೇನ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಂ, ನ ಕಮೇನ। ನ ಹಿ ಸನ್ನಿಹಿತಕಾರಣಾನಂ ಫಲಾನಂ ಕಮೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಯುತ್ತಾ, ಕಾರಣನ್ತರಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಇಸ್ಸರಸ್ಸ ಸಾಮತ್ಥಿಯಹಾನಿ। ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಕಾರಣಭಾವೋ ನ ಯುತ್ತೋ। ಕರೋತೀತಿ ಹಿ ಕಾರಣನ್ತಿ। ಇಸ್ಸರೋ ಏವ ಚ ಕಾರಕೋತಿ ಸಬ್ಬಕಾರಣಾನಂ ಕಾರಣಭಾವಹಾನಿ। ಯೇಹಿ ಪುಥುವಿಸೇಸೇಹಿ ಇಸ್ಸರೋ ಪಸೀದೇಯ್ಯ, ತೇಸಞ್ಚ ಸಯಂಕಾರತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹೇತುಕಾನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ। ಯಞ್ಚೇತಂ ನಿಮ್ಮಾನಂ, ತಞ್ಚಸ್ಸ ಅತ್ತದತ್ಥಂ ವಾ ಸಿಯಾ, ಪರತ್ಥಂ ವಾ ಸಿಯಾ। ಅತ್ತದತ್ಥತಾಯಂ ಅತ್ತನೋ ಇಸ್ಸರಭಾವಹಾನಿ ಅಕತಕಿಚ್ಚತಾಯ ಇಸಿತಾವಸಿತಾಭಾವತೋ। ತೇನ ವಾ ನಿಮ್ಮಿತೇನ ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತಂ ಕಸ್ಮಾ ಸಯಮೇವ ನ ಕರೋತಿ। ಪರತ್ಥತಾಯಂ ಪನ ಪರೋ ನಾಮೇತ್ಥ ಲೋಕೋ ಏವಾತಿ ಕಿಮತ್ಥಿಯಂ ತಸ್ಸ ನಿರಯಾದಿರೋಗಾದಿವಿಸಾದಿನಿಮ್ಮಾನಂ। ಯಾ ಚಸ್ಸ ಇಸ್ಸರತಾ, ಸಾ ಸಯಂಕತಾ ವಾ ಸಿಯಾ ಪರಂಕತಾ ವಾ ಅಹೇತುಕಾ ವಾ। ತತ್ಥ ಸಯಂಕತಾ ಚೇ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಿಸ್ಸರಭಾವಾಪತ್ತಿ। ಪರಂಕತಾ

ಚೇ, ಪಚ್ಛಾಪಿ ಅನಿಸ್ಸರಭಾವಾಪತ್ತಿ ಸಉತ್ತರತಾ ಚ ಸಿಯಾ। ಅಹೇತುಕಾ ಚೇ, ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನಿಸ್ಸರತಾತಿ ಏವಮಿಸ್ಸರಸ್ಸಪಿ ಅಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾ ಚ ಇಸ್ಸರೋ, ಏವಂ ಪಜಾಪತಿ ಪುರಿಸೋ ಚ। ನಾಮಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ತೇಹಿ ವಾದೀಹಿ ಪಕಪ್ಪಿತಂ ಯದಿದಂ "ಪಜಾಪತಿ ಪುರಿಸೋ"ತಿ। ತಂನಿಮಿತ್ತಕಂ ಪನ ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಪಜಾಪತಿವಾದೇ ಪುರಿಸವಾದೇ ಚ ಇಸ್ಸರವಾದೇ ವಿಯ ದೋಸಾ ಅಸಿದ್ಧಿ ಚ ವಿಧಾತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚೇತೇ ಇಸ್ಸರಾದಯೋ, ಏವಂ ಕಾಲೋಪಿ ಅಸಿದ್ಧೋ ಲಕ್ಖಣಾಭಾವತೋ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯಥಾ ಪಥವಿಯಾ ಕಥಿನತಾ, ನ ಏವಂ ಕಾಲಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಾಲೋತಿ। ಕಾಲವಾದೀ ಪನಾಹ "ವತ್ತನಾಲಕ್ಖಣೋ ಕಾಲೋ"ತಿ। ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ "ಕಾ ಪನಾಯಂ ವತ್ತನಾ"ತಿ। ಸೋ ಆಹ "ಸಮಯಮುಹುತ್ತಾದೀನಂ ಪವತ್ತೀ"ತಿ। ತಮ್ಪಿ ನ, ರೂಪಾದೀಹಿ ಅತ್ಥನ್ತರಭಾವೇನ ಅನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ಅನಿದ್ಧಾರಿತಸಭಾವಸ್ಸ ವತ್ತನಾಲಕ್ಖಣತಾಯಂ ಸಸವಿಸಾಣಾದೀನಮ್ಪಿ ತಂಲಕ್ಖಣತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ।

ಯಂ ಪನ ವದನ್ತಿ ಕಾಣಾದಾ "ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಅಪರಂ ಯುಗಪದಿ ಚಿರಂ ಖಿಪ್ಪಮಿತಿ ಕಾಲಲಿಙ್ಗಾನೀತಿ ಲಿಙ್ಗಸಬ್ಭಾವತೋ ಅತ್ಥಿ ಕಾಲೋ"ತಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತಂ ಲಿಙ್ಗಿನೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧೇಸು ಹಿ ಲಿಙ್ಗೇಸು ಲಿಙ್ಗಮತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಲಿಙ್ಗಿನಿ ಅವಬೋಧೋ ಭವೇಯ್ಯ। ನ ಚ ಕೇನಚಿ ಅವಿಪರೀತಚೇತಸಾ ತೇನ ಲಿಙ್ಗೇನ ಸಹ ಕದಾಚಿ ಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ಲಿಙ್ಗೀ ಗಹಿತಪುಬ್ಬೋತಿ। ಅತೋ ನ ಯುತ್ತಂ "ಲಿಙ್ಗಸಬ್ಭಾವತೋ ಅತ್ಥಿ ಕಾಲೋ"ತಿ। "ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಅಪರ"ನ್ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಭಾವತೋ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ನ, ಪಠಮಜಾತತಾದಿನಿಮಿತ್ತಕತ್ತಾ ತಸ್ಸ। ನ ಚ ಪಠಮಜಾತತಾದಿ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಮಞ್ಞಾಮತ್ತತೋತಿ ನತ್ಥೇವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಾಲೋ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ, ಬಹೂನಂ ಏಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಹಿ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾವಸೇನ ಬಹೂ ಕಾಲಭೇದಾ। ತ್ವಞ್ಚೇತಂ ಏಕಂ ವದಸೀತಿ ಬಹೂನಂ ಏಕಭಾವಾಭಾವತೋ ನತ್ಥೇವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಾಲೋ। ತಥಾ ಏಕಸ್ಸ ಅನೇಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ಯೋ ಹಿ ಅಯಂ ಅಜ್ಜ ವತ್ತಮಾನಕಾಲೋ, ಸೋ ಹಿಯ್ಯೋ ಅನಾಗತೋ ಅಹೋಸಿ, ಸ್ವೇ ಅತೀತೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಹಿಯ್ಯೋ ಚ ವತ್ತಮಾನೋ ಅಜ್ಜ ಅತೀತೋ ಅಹೋಸಿ, ತಥಾ ಸ್ವೇ ವತ್ತಮಾನೋಪಿ ಅಪರಜ್ಜ। ನ ಚೇಕಸಭಾವಸ್ಸ ಅನೇಕಸಭಾವತಾ ಯುತ್ತಾತಿ ಅಸಿದ್ಧೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಾಲೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಪನ ಉಪಾದಾಯ ಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಸಿದ್ಧಾಯ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗತೋ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಭಾವನಿಯತಿಯದಿಚ್ಛಾದಯೋಪಿ ಅಸಿದ್ಧಾ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಲಕ್ಖಣಾಭಾವಾ। ನ ಹಿ ಸಭಾವತೋ ನಿಯತಿಯದಿಚ್ಛಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಏವಂವಿಧೋ ಕೋಚಿ ಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ ಚೇ, ತೇಸಂ ಸಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಕಹೇತುನಾ ಚ ನ ಚತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಪನೇತೇ ವಾದಾ ವಿಮದ್ದಿಯಮಾನಾ ಅಹೇತುವಾದೇ ಏವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನ ಚಾಹೇತುಕಂ ಲೋಕವಿಚಿತ್ತಂ ವಿಸೇಸಾಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಅಹೇತುಕಭಾವೇ ಹಿ ಪವತ್ತಿಯಾ ಯ್ವಾಯಂ ನರಸುರನಿರಯತಿರಚ್ಛಾನಾದೀಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೋ, ತಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚಾಯಂ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಇಚ್ಛಿತೋ। ಕಿಞ್ಚ? ದಿಟ್ಠಭಾವತೋ। ದಿಟ್ಠಾ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದಿತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಬೀಜಾದಿತೋ ಅಙ್ಕುರಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಹೇತುತೋವಾಯಂ ಪವತ್ತಿ। ತಥಾ ಪುರೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅಭಾವತೋ। ಯತೋ ಯತೋ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿತೋ ಯಂ ಯಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ನ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಸಮ್ಭವತಿ, ಕಿಞ್ಚ ಬಹುನಾ। ಯದಿ ಅಹೇತುತೋ ಪವತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ಅಹೇತುಕಾ ಪವತ್ತೀತಿ ಇಮಾಪಿ ವಾಚಾ ಯಥಾಸಕಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯತೋ ಪುರೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ನ ಚ ಭವನ್ತಿ ಅಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ, ಮಜ್ಝೇ ಏವ ಚ ಭವನ್ತಿ ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ ಅಹೇತುವಾದೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅಸಿದ್ಧೇ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಹೇತುಭಾವೋ ವಿಯ ಅಹೇತುಪರಿಯಾಯವಿಸೇಸಭೂತಾ ಸಭಾವನಿಯತಿಯದಿಚ್ಛಾದಯೋಪಿ ಅಸಿದ್ಧಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಂ ಪನ ಕಾಣಾದಾ "ಪರಮಾಣವೋ ನಿಚ್ಚಾ, ತೇಹಿ ದ್ವಿಅಣುಕಾದಿಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಚಂ , ತಸ್ಸ ವಸೇನೇತಂ ಲೋಕವಿಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಪರಿಕಪ್ಪಮತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಪರಮಾಣವೋ ನಾಮ ಸನ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಭೂತಸಙ್ಘಾತಾ। ಸೋ ಪನ ಅನಿಚ್ಚೋವ, ನ ಚ ನಿಚ್ಚತೋ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಯುತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಾನುಪಪತ್ತಿತೋ ತಥಾ ಅದಸ್ಸನತೋ ಚ। ಯದಿ ಚ ಸೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಾರಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಅನಿಚ್ಚೋ ಏವ ಸಿಯಾ ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿತೋ। ನ ಚಾಯಂ ಸಮ್ಭವೋ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ವಿಕಾರಂ ಅನಾಪಜ್ಜನ್ತಮೇವ ಕಾರಣಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ। ವಿಕಾರಞ್ಚೇ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕುತಸ್ಸ ನಿಚ್ಚತಾವಕಾಸೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಪರಮಾಣವೋ ಸತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಅಞ್ಞೇಪಿ ನಿಚ್ಚಾದಿಭಾವೇನ ಬಾಹಿರಕೇಹಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಾ ಅಸಿದ್ಧಾ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದತೋ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ"**ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ "ಯದಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನೇ ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಭಗವಾ 'ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ'ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೯೫; ಕಥಾ॰ ೧೧), 'ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲಾ ಸನ್ತೋ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಲೋಕಸ್ಮಿ'ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೯೫; ಕಥಾ॰ ೧೧) ಚ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಪವೇದೇಸೀ"ತಿ। ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ। ತಥಾ ತಥಾ ವಿನೇತಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವಿನೇಯ್ಯದಮನಕುಸಲೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾನುರೂಪಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲಗ್ಗಹಣಂ ಕರೋತಿ, ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ।

ಅಪಿಚ **ಅಟ್ಠಹಿ** ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪದೀಪನತ್ಥಂ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದೀಪನತ್ಥಂ, ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರದೀಪನತ್ಥಂ, ಆನನ್ತರಿಯದೀಪನತ್ಥಂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರದೀಪನತ್ಥಂ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದೀಪನತ್ಥಂ, ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಅಪ್ಪಹಾನತ್ಥಞ್ಚಾತಿ। "ಖನ್ಧಾ ಧಾತೂ ಆಯತನಾನಿ ಹಿರೀಯನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಮಹಾಜನೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ "ಕಿಮಿದಂ ಖನ್ಧಾ ಧಾತೂ ಆಯತನಾನಿ ಹಿರೀಯನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ನಾಮಾ"ತಿ। "ಇತ್ಥೀ ಹಿರೀಯತಿ ಓತ್ತಪ್ಪತಿ, ಪುರಿಸೋ, ಖತ್ತಿಯೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಜಾನಾತಿ, ನ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪಟಿಸತ್ತು ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪದೀಪನತ್ಥಂ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ। "ಖನ್ಧಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ **ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದೀಪನತ್ಥಮ್ಪಿ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ। "ವೇಳುವನಾದಯೋ ಮಹಾವಿಹಾರಾ ಖನ್ಧೇಹಿ ಕಾರಾಪಿತಾ, ಧಾತೂಹಿ, ಆಯತನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ "ಖನ್ಧಾ ಮಾತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇನ್ತಿ, ಪಿತರಂ, ಅರಹನ್ತಂ, ರುಹಿರುಪ್ಪಾದಕಮ್ಮಂ, ಸಙ್ಘಭೇದಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ, ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ, "ಖನ್ಧಾ ಮೇತ್ತಾಯನ್ತಿ , ಧಾತುಯೋ, ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ, "ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ, ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರದೀಪನತ್ಥಂ ಆನನ್ತರಿಯದೀಪನತ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರದೀಪನತ್ಥಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದೀಪನತ್ಥಞ್ಚ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ। "ಖನ್ಧಾ ದಾನಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ, ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಮಹಾಜನೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ "ಕಿಮಿದಂ ಖನ್ಧಾ ಧಾತೂ ಆಯತನಾನಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ನಾಮಾ"ತಿ। "ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಜಾನಾತಿ, ನ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪಟಿಸತ್ತು ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥಂ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಞ್ಚ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ನಪ್ಪಜಹನ್ತಿ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯ ಲೋಕಾಭಿಲಾಪೇ ಠಿತಾಯೇವ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಅಪ್ಪಹಾನತ್ಥಮ್ಪಿ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತೀತಿ ಇಮೇಹಿ **ಅಟ್ಠಹಿ** ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ, ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಾಕಾರೇನೇವಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಾಕಾರೇನೇವ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಲದ್ಧಿಯಾ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ "ಕಿಂ ತವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ರುಪ್ಪನಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಉದಾಹು ಅನುಭವನಸಞ್ಜಾನನಾಭಿಸಙ್ಖರಣವಿಜಾನನೇಸು ಅಞ್ಞತರಾಕಾರೇನಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಲೋಕೇ ಅಭಾವತೋ। ಅವಿಸೇಸವಿಸೇಸೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲೂಪಲಬ್ಭಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಕ್ಖಾ

ಅನುಜಾನನಾವಜಾನನಪಕ್ಖಾ। ಯದಿಪಿಮೇ ದ್ವೇಪಿ ಪಕ್ಖಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮನಯೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಆದಿತೋ ಪನ ಪಠಮಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಪಠಮನಯೋ, ಇತರೋ ದುತಿಯನ್ತಿ ಇಮಂ ನೇಸಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನುಜಾನನಾ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಆಹ। ಯಥಾಧಿಕತಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅನುಲೋಮನತೋ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮೋ ನಯೋ **ಅನುಲೋಮಪಕ್ಖೋ,** ತಬ್ಬಿಲೋಮನತೋ ಇತರೋ **ಪಟಿಲೋಮಪಕ್ಖೋ**ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ತೇನ ವತ ರೇತಿ ಏತ್ಥ **ತೇನಾ**ತಿ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯೇನ ಪುಗ್ಗಲೂಪಲಬ್ಭೋ ಪತಿಟ್ಠಪೀಯತಿ, ತೇನ ಹೇತುನಾ। ಸ್ವಾಯಂ ಹೇತು ಸಾಸನಿಕಸ್ಸ ಬಾಹಿರಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ। ಹೇತುಪತಿರೂಪಕೇ ಚಾಯಂ ಹೇತುಸಮಞ್ಞಾ ಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಹೇಟ್ಠಾ "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಪನಮತ್ತಂ ಕತಂ, ತಂ ಇದಾನಿ "ಯಂ ತತ್ಥ ವದೇಸೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಿಗಮನರೂಪೇನ ಮಿಚ್ಛಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಚ ವಿಭಾವಿಯಮಾನಂ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣತೋ ಆರೋಪಿತಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಆರೋಪಿತತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ **ಪಟಿಞ್ಞಾವಯವೋ** ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತೋ। "ತೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ **ಹೇತಾವಯವೋ** ದಸ್ಸಿತೋ। ಯ್ವಾಯಂ ಯಸ್ಮಾ ಪಟಿಞ್ಞಾಧಮ್ಮೋ ಹುತ್ವಾ ಸದಿಸಪಕ್ಖೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ, ವಿಸದಿಸಪಕ್ಖೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋಯೇವ ಹೇತು ಲಕ್ಖಣೂಪಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೋ, ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಸೋ ವಿಜ್ಜತಿ ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಚ, ಸೋ ಸದಿಸಾಸದಿಸಭಾವಭಿನ್ನೋ ದುವಿಧೋ **ದಿಟ್ಠನ್ತಾವಯವೋ**। ಯಥಾ ರೂಪಾದಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಪುಗ್ಗಲೋ। ಯಥಾ ಚ ಸಸವಿಸಾಣಂ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ನ ತಥಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ಉಪನಯೋ**। ಸ್ವಾಯಂ "ವತ್ತಬ್ಬೇ ಖೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ದೀಪಿತೋ, ಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತುದಾಹರಣೇಹಿ "ಪಾಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ನಿಗಮನಂ** ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಂ, ಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ರೋಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಪೋರಾಣೇನ ಞಾಯಕ್ಕಮೇನ ಸಾಧನಾವಯವಾ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ವತ್ತನೇನ ಪರಪಕ್ಖುಪಲಕ್ಖಿತೇ ಹೇತುದಾಹರಣೇ ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕದಸ್ಸನವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಾಧನಪಯೋಗೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಕಿಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಹೇತುದಾಹರಣೇಹಿಯೇವ ಹಿ ಸಪರಪಕ್ಖಾನಂ ಸಾಧನಂ ದೂಸನಂ ವಾ, ನ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ, ತಸ್ಸಾ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾದಿಭಾವತೋ। ತಂ ಪನ ದ್ವಯಂ "ತೇನ ವತ ರೇ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಾ ವಿಭಾವಿತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಸೀಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ। ಪಟಿಞ್ಞಾಠಪನಾ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಸಯದಸ್ಸನಂ ಕಥಾಯಂ ತಂಮೂಲತಾಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಯಂ ಪನ ವಕ್ಖತೀ"**ತಿಆದಿ। ತೇನೇವ ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಇದಂ ಅನುಲೋಮ...ಪೇ॰... ಏಕಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ತಥಾ ಚಾಹ **"ಯಥಾ ಪನ ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ। **ನಿಗ್ಗಹೋವ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋ,** ನ ಪಟಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋತಿ ಚ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ, ನ ತದಞ್ಞತರೋ ವಿಯ ತದನ್ತೋಗಧಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ, ನಾಪಿ ಠಪನಾ ವಿಯ ಅಗಣನುಪಗಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇ ಪನಾ**ತಿ ಪದಕಾರೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ದುತಿಯೇ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತಿ** ತತ್ಥ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅಯಥಾಭೂತತ್ತಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಯಥಾಭೂತಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧. ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಾನುಜಾನಾತಿ, ವೋಹಾರತೋ ಪನ ಅನುಜಾನಾತೀತಿ ಸಕವಾದಿಮತಂ ಜಾನನ್ತೇನಪಿ ಪರವಾದಿನಾ ಛಲವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ "ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕತಾಯ ಸಕವಾದೀ ತತ್ಥ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ, ಇಮಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾತಿ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ। "ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪುನ ಇತರೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯೋ ಲೋಕವೋಹಾರಸಿದ್ಧೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ, ತತೋ ಏವ ಕೇನಚಿ ಅಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬತೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ತತೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ। ಪುನ ಸಕವಾದೀ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಇದಾನಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನಾಯಂ ಪುಚ್ಛಾತಿ ಮನ್ತ್ವಾ ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ "ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿ ಆಹ। ತೇನಾಹ **"ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಮೇವಾತಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ**

ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"ತಿ । ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ **"ಯದಿ ಪರವಾದಿನಾ...ಪೇ॰... ನಾರಭಿತಬ್ಬಾ**"ತಿ ಇದಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **"ಅಥ ಸಕವಾದಿನಾ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀ**"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ।

ಯದಿ ಉಭಯಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಇದಂ ಯದಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಂ ಸನ್ಧಾಯ, ತದಯುತ್ತಂ ತಸ್ಸಾ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ಅಥ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಂ ಸನ್ಧಾಯ, ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ ಪರಮತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಮಿಸ್ಸಕವಸೇನ ವತ್ತುಂ **"ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಿ ವಾ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾಪಿ ಏವಮಾಹಾ**"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಮ್ಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ। **ದ್ವೇಪಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇಸು ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಭಾವೋ, ಇತರಸ್ಸ ಉಪಚಾರೇನ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ "ಮಾಯಾ ಮರೀಚಿ...ಪೇ॰... ಉತ್ತಮಟ್ಠೋ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನಪಿ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚವಸೇನ ಅನಿಚ್ಛನತೋ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅನುಯೋಗೋ ಯುತ್ತೋ। "ಪಧಾನಪ್ಪಧಾನೇಸು ಪಧಾನೇ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧೀ"ತಿ ಏತೇನೇವ **"ನ ಚ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಕದೇಸೇನ ಅನುಯೋಗೋ**"ತಿಆದಿ ನಿವತ್ತಿತಞ್ಚ ಹೋತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಕದೇಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। **ನಾಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚತಾ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚತಾ ಪರವಾದಿನಾ ನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ "ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ ಸಕವಾದಿನೋಪಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥತೋ ತಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವೋಹರಿತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠತಾಪಿ** ಯುತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ। **ವುತ್ತನಯೋವ ದೋಸೋ**ತಿ "ದ್ವೇಪಿ ಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅನನ್ತರಮೇವ ವುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತಸ್ಸ ಪನ ಅದೋಸಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ। **ಅಥ ನ** ಇತಿ ಅಥ ನ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ವತ್ತಬ್ಬೋ**ತಿ ಯದೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ "ಯೋ ಲೋಕವೋಹಾರಸಿದ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ "ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಾನುಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಮಗ್ಗನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅನುಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇತಂ ಸಿಯಾತಿ ಏತಂ ಅನುಪಲಬ್ಭನಂ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಯ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಮ್ಪಿ ಅನುಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। **ನ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅಥ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಪಞ್ಹಸ್ಸ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಠಪನೀಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮಂ ಸಚ್ಚದ್ವಯಾಕಾರೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ, ಸಮ್ಮುತಿಯಾಕಾರೇನ ಪನ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಉಪಲಬ್ಭನಭಾವಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ, ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ಏತಂ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಏತಂ ಏಕಂಯೇವ ವತ್ಥುಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖಿಪನಾಕಾರಂ ಛಲವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। ತ್ವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞೇನಾ**ತಿ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇನ ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಸಮಾನಭಾವೇನ। **ಅಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಕಪ್ಪನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕನಯೇನ ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಅಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ತಥಾ ಕಪ್ಪನಂ ಸಂವಿಧಾನಂ ಛಲವಾದೋ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। "ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪುಪಪತ್ತಿಯಾ ವಚನವಿಘಾತೋ ಛಲ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಕಪ್ಪನಂ ಛಲವಾದೋತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಂ ಕಪ್ಪಿತಂ ಛಲಂ ವದತಿ ಏತೇನಾತಿ ಛಲವಾದೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಛಲವಾದಸ್ಸ ಕಾರಣತ್ತಾ ಛಲವಾದೋ**"ತಿ। **ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಂ** ಅತ್ಥಭೂತಂ ತದತ್ಥಂ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। **"ವಿಚಾರೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿಮೇತ್ಥ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಯದಿಪಿ ಪಕ್ಖಸ್ಸ ಠಪನಾಮೂಲಕಂ ಅನುಜಾನನಾವಜಾನನಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾಭಾವದಸ್ಸನಂ ತಬ್ಬಿಸಯತ್ತಾ, ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಏವ ಪನ ಸೋ ವಿಭಾವೀಯತಿ, ನ ಠಪನಾಯಾತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ।

೪-೫. ತೇನಾತಿ ಸಕವಾದಿನಾ। **ತೇನ ನಿಯಾಮೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ನಿಯಾಮೇನ ಸಕವಾದಿನಾ ಚತೂಹಿ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ, ತೇನ ನಿಯಾಮೇನ ನಯೇನ। ಸೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುಕ್ಕಟೋ ಅನಿಗ್ಗಹೋಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವಸ್ಸ ವಾ ಉಪಗಮಿತತ್ತಾ**"ತಿ, ಪಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಯಥಾ "ತಯಾ ಮಮ ಕತೋ

ನಿಗ್ಗಹೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವೂಪನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಮೇವ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** "ತೇನ ಹೀ"ತಿಆದಿನಾ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವುತ್ತಸ್ಸ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೭-೧೦. **ಅಞ್ಞೇನಾತಿ** ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಭೂತೇನ। **ಪರಸ್ಸಾತಿ** ಸಕವಾದಿನೋ। ಸೋ ಹಿ ಪರವಾದಿನಾ ಪರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಟಿಞ್ಞಾಪಟಿಕ್ಖೇಪಾನಂ ಭಿನ್ನವಿಸಯತ್ತಾ **"ಅವಿರೋಧಿತತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಂ ವಿಯ ಹಿ ಅಭಿನ್ನವಿಸಯಮೇವ ವಿರುದ್ಧಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ನ ಇತರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಮಿದಂ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಜಾತನ್ತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾನ್ತರಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಮೇವೇತಂ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಓಕಾಸಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಸಾಮಞ್ಞೇನ ವುತ್ತಂ ವಿಸೇಸನಿವಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ"**ತಿ। ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾ ಹಿ ವಿಸೇಸೇ ಅವತಿಟ್ಠತೀತಿ ವಿಸೇಸತ್ಥಿನಾ ವಿಸೇಸೋ ಅನುಪಯುಜ್ಜಿತಬ್ಬೋತಿ। **ಏತೇನಾತಿ** ದೇಸವಸೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಚನೇನ।

೩. ಕಾಲಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೨. **ಮಜ್ಝಿಮಜಾತಿಕಾಲೇತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತ್ತಭಾವಕಾಲೇ। ಅತ್ತಭಾವೋ ಹಿ ಇಧ "ಜಾತೀ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತತೋ ಅತೀತೋ ಪುರಿಮಜಾತಿಕಾಲೋ, ಅನಾಗತೋ ಪಚ್ಛಿಮಜಾತಿಕಾಲೋ। **ಇಮೇಸು ತೀಸೂತಿ** ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಸಬ್ಬದಾ, ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ನಯೇಸು। ಪಾಠಸ್ಸ ಸಂಖಿತ್ತತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸದಿಸತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಇಧಾಪಿ ಹಿ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ಏತ್ಥಾಪಿ "ನ ಕೇನಚಿ ಸಭಾವೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಸಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಸಕಲೇಕದೇಸವಿನಿಮುತ್ತೋ ಪವತ್ತಿಕಾಲೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ।

೪. ಅವಯವಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೩. ತತಿಯನಯೇ ನ ಸಬ್ಬೇಕಧಮ್ಮವಿನಿಮುತ್ತಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಓಕಾಸಾದಿಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೨. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೪. **ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸಾತಿಆದಿಮ್ಹಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇ। ಪುನ **ತತ್ಥಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇ, ತೇಸು ವಾ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಪಚ್ಚನೀಕೇಸು। **ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ**ಆದಿಕಸ್ಸ ಪಾಠಪ್ಪದೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ "ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಕಮ್ಮಾದಿಪಾಳಿನ್ತಿ** ಪಟಿಕಮ್ಮನಿಗ್ಗಹಉಪನಯನನಿಗಮನಪಾಳಿಂ। **ತೀಸು ಮುಖೇಸೂತಿ** "ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಸು ತೀಸು ವಾದಮುಖೇಸು। ಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಪಾಳಿ ವುತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತನ್ತಿ** ಪಾಳಿಂ। ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಗತತ್ತಾ **ಸರೂಪೇನ ಅವುತ್ತೇ। ಸುದ್ಧಿಕ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ** ತತ್ಥ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸರೀರಾದಿನೋ ಪರಾಮಸನಂ ನತ್ಥಿ, ಇಧ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ, ಅಞ್ಞಂ ಸಮಾನನ್ತಿ।

ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೭-೨೭. ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ, ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ವಾ ಸಂಸನ್ದನಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ ಸಮಾಸದ್ವಯಂ ಭವತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ** ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಭಾವಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಸಭಾವಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ** ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸಮೀಕರಣಂ। **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇತಿ** ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಹೇತು, ತತ್ಥ ವಾ ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ। "ತುಲ್ಯಯೋಗೇ ಸಮುಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥತ್ತಾ ಏವ ಚ-ಕಾರಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಇಧ ರೂಪಮಾಹಟನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಉದಾಹಟಭಾವೋ ಯುತ್ತೋತಿ **"ಯಥಾರೂಪ"ನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ,** ಅಞ್ಞಥಾ ಇಧ ರೂಪಸ್ಸ ಆಹರಣಮೇವ ಕಿಮತ್ಥಿಯಂ। ಏವಂ ಸೇಸಧಮ್ಮೇಸುಪಿ। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾ, ಸಾಪಿ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉಪಬ್ರೂಹೇತಿ ಅಞ್ಞತ್ತನಿಬನ್ಧನತ್ತಾ ತಸ್ಸ। ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನೇ ಪನ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೋ ಗಾಹೀಯತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನೇ ಕೇವಲಂ ಸಮುಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಅತ್ಥದಸ್ಸನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ರೂಪಾದೀನಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತತ್ತಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸೋ ತೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ, ಅನಞ್ಞೋ ಚಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಅಯಂ ಸಾಸನಕ್ಕಮೋತಿ ಆಹ **"ರೂಪಾದೀಹಿ...ಪೇ॰... ಸಮಯೋ"**ತಿ। **ಅನುಞ್ಞಾಯಮಾನೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸುತ್ತೇ ಚ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿಯಮಾನೇ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಸಾಸನಿಕಸ್ಸ ಪರವಾದಿನೋ ವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

"ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿ ಪಾಠೋ ದಿಟ್ಠೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ "ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಚಕಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ, ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾದೀನಿ ಸಂಖಿತ್ತಾನೀ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಚೋದನಾಯ ವಿನಾ ಪರವಾದಿನೋ ಪಟಿಜಾನಾಪನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಟಿಜಾನಾಪನತ್ಥನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಚೋದನತ್ಥ"**ನ್ತಿ। ಚೋದನಾಪುಬ್ಬಕಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಪಟಿಜಾನಾಪನಂ। ತೇನ ಫಲವೋಹಾರೇನ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಬ್ಯಾಕತತ್ತಾತಿ** ಅಬ್ಯಾಕರಣೀಯತ್ತಾ, ಭಗವತಾ ವಾ ನ ಬ್ಯಾಕತತ್ತಾ। **ಯದಿ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಕನಯೇ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಸಕವಾದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ। **ಪರೇನಪೀತಿ** ಪರವಾದಿನಾಪಿ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಲದ್ಧಿಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ **ಅಯಮೇತ್ಥ** ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನಾಯ **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ** ಅನುಲೋಮೇಪಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞತ್ತಚೋದನಾಯಮೇವ ಪರವಾದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಕತತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೮-೩೬. ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ದ್ವಯಮ್ಪಿ ಉದ್ಧರತಿ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾ, ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮಾನತಾ”**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ದ್ವಿನ್ನಂ ರೂಪವೇದನಾನಂ ವಿಯ ರೂಪಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇನ ಸಮಾನತಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಯುತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ। **ಅಥ ಖೋ...ಪೇ॰... ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತಾತಿ** ಇದಞ್ಚ ಸಂಸನ್ದನಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಾಮಞ್ಞೇನ ರೂಪಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತೇನೇವ ನೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ತಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ಪರಮತ್ಥವೋಹಾರಭೇದತೋ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತತೋ ಏವ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೩೭-೪೫. ಉಪಲದ್ಧೀತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಲದ್ಧಿ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ। “ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕ”ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೪೭-೫೨. ಏಕಧಮ್ಮತೋಪೀತಿ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಸು ಏಕಧಮ್ಮತೋಪಿ। ಏತೇನ ತತೋ ಸಬ್ಬತೋಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ತಾನನುಜಾನನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಸಕಲಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯಾ”ತಿ। **ರೂಪಾದಿಏಕೇಕಧಮ್ಮವಸೇನ ನಾನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬೋ** ಅವಯವಬ್ಯತಿರೇಕೇನ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಮುದಾಯಾವಯವಾ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ **“ಸಮುದಾಯತೋ...ಪೇ॰... ನಿಗ್ಗಹಾರಹೋ ಸಿಯಾ”**ತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಆಸಙ್ಕಮಾಹ। **ಏತಂ ವಚನೋಕಾಸನ್ತಿ** ಯದಿಪಿ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಸಮುದಾಯತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ತದೇಕದೇಸತೋ ಪನಸ್ಸ ಅನಞ್ಞತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛತೇವ। ನ ಹಿ ಸಮುದಾಯೋ ಅವಯವೋ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ “ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೋ ಕಿಂ ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಮಾ ಲಭೇಥಾ”ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಯಞ್ಚ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದವಿಭಾಗಮುಖೇನೇವ ಅನವಸೇಸತೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಗಹಣಾಕಾರದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪೋ, ದುತಿಯೋ ಪನ ಅವಿಭಾಗತೋ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ ಅಯಂ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಕಪ್ಪಾನಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಇತೀತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಪರಾಮಸನನ್ತಿ ಆಹ **“ಏವ”**ನ್ತಿ।

ಸಭಾವವಿನಿಬ್ಭೋಗತೋತಿ ಸಭಾವೇನ ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ। ಸಭಾವಭಿನ್ನೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ತದಞ್ಞಧಮ್ಮತೋ ವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಲಭತಿ। ತೇನಾಹ **“ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಸಭಾಗತ್ತಾ”**ತಿ। **ರೂಪವಜ್ಜೇತಿ** ರೂಪಧಮ್ಮವಜ್ಜೇ । **ತೀಸುಪೀತಿ** “ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಅಞ್ಞತ್ರ ರೂಪಾ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಮಿಂ ರೂಪ”ನ್ತಿ ಇಮೇಸು ಏವಂ ಪವತ್ತೇಸು ತೀಸುಪಿ ಅನುಯೋಗೇಸು। ಸಾಸನಿಕೋ ಏವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ನ ಹಿ ಸೋ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ಇಚ್ಛತೀ”**ತಿ। “ರೂಪವಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ರೂಪೇನ ಸಕಿಞ್ಚನತಾವ ಞಾಪೀಯತಿ, ನ ರೂಪಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾತಿ ಆಹ **“ಅಞ್ಞತ್ರ ರೂಪಾತಿ ಏತ್ಥ ಚ ರೂಪವಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ”**ತಿ।

ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಸಂಸನ್ದನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೫೪. ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿಕಥಾಯಂ “ಛಲವಸೇನ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ”ನ್ತಿ ಪಾಠೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೫೫-೫೯. ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತೇತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕತ್ತತ್ಥೇ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಞ್ಹೇತಂ ದೋಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಯಂ ದೋಸೋ"ತಿ। ತಯಿದಂ ಏಕತ್ತಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಏವಾತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪದಾವಧಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಕೇಹಿಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇಹಿಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಬ್ಯಭಿಚಾರದಸ್ಸನತೋ ಪರೇನ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ತಮೇವ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತತ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬತ**ನ್ತಿ "ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಚಾ"ತಿ ಏವಂ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬತಂ। **ವಿಭಜಿತಬ್ಬತ**ನ್ತಿ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಚ ತದಞ್ಞಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಏವಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬತಂ। ಏತೇನ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಏವಾ"ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪದಾವಧಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಏವ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತಂ ವಿಭಾಗ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ವಿಭಾಗಂ **ವದತೋ** ಸಕವಾದಿನೋ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಕಸ್ಸಚಿ। **ಏತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪರವಾದಿನೋ । **ಯಥಾವುತ್ತವಿಭಾಗ**ನ್ತಿ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ...ಪೇ॰... ಕೇಹಿಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ವಿಭಾಗಂ। **ಯಥಾಆಪಾದಿತೇನಾ**ತಿ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತೇ"ತಿಆದಿನಾ ಆಪಾದಿತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ನ ಭವಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯದಿಪಿ ತೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಏವ ವುಚ್ಚತಿ, ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏವ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಸಙ್ಗೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ।

೬೦. ಅತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾದಸ್ಸನೇನ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಿಹಿತತ್ತಾ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೬೧-೬೬. ರೂಪಕಾಯಾವಿರಹಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆಹ, ನ ರೂಪತಣ್ಹಾಸಬ್ಭಾವಂ। ತಥಾ ಸತಿ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಮೇವ ಸಿಯಾ, ನ ಅನುಜಾನಿತಬ್ಬನ್ತಿ। "ಅತ್ಥಿತಾಯಾ"ತಿ ಆಹಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಕಾಮೀಭಾವಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ** ಕಸ್ಸಚಿ ಕಾಮಧಾತೂಪಪನ್ನಸ್ಸ **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಆಯತ್ತತ್ತಾಭಾವತೋ ಚ** ಕದಾಚಿ ಭಾವಸ್ಸೇವಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೬೭. ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯಾತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದೇಸನಾಯ। ಸಾ ಹಿ ಕಾಯಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀನಂ ವಿಭಾಗಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾ, ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ಏವ ವಾ। **ಏವಂಲದ್ಧಿಕತ್ತಾ**ತಿ ಅಞ್ಞೋ ಕಾಯೋ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಏವಂಲದ್ಧಿಕತ್ತಾ। **ಆಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತ**ನ್ತಿ ಠಾನಕರಣಾನಿ ಆಹನ್ತ್ವಾ ಕಥಿತಂ, ಭಗವತಾ ಸಾಮಂ ದೇಸಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಗತಿಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೬೯-೭೨. ಯಾನಿಸ್ಸ ಸುತ್ತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲದ್ಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಸಂ ದಸ್ಸನತೋ ಪರತೋ "ತೇನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ, ಪುರತೋ ಪನ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ"ತಿಆದಿನಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ದಸ್ಸೇನ್ತೋ... ಪೇ॰... ಭವಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। **ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ಯಾನಿಸ್ಸ...ಪೇ॰... ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ 'ತೇನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ'ತಿಆದಿಮಾಹಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಸ್ಸೇನ್ತೋ**ತಿ ವಾ ಇದಂ ದಸ್ಸನಕಿರಿಯಾಯ ನ ವತ್ತಮಾನತಾಮತ್ತವಚನಂ, ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಸಾ ಲಕ್ಖಣತ್ಥವಚನಂ, ಹೇತುಭಾವವಚನಂ ವಾತಿ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋ।

೯೧. **ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ** ಸೋ ಜೀವಸರೀರಾನಂ ಅನಞ್ಞತಾಪಜ್ಜನಾಕಾರೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ರೂಪೀ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಲದ್ಧಿಯಾ ವಸೇನ "ಯೇನ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಭೂತೇನ ಸರೀರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಸೋ ಆಕಾರೋ ವುತ್ತೋ ಏವ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ "ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅನನುಞ್ಞಾತತ್ತಾ"ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಇಧ ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪಾ"ತಿ ಅನನ್ತರಂ ವಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿರಯೂಪಗಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಭವಂ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ** ಇದಂ ಪುರಾತನಾನಂ ಅನ್ತರಾಭವವಾದೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಧುನಾತನಾ ಪನ "ಉದ್ಧಂಪಾದೋ ತು ನಾರಕೋ"ತಿ ವದನ್ತಾ ತಸ್ಸಪಿ ಅನ್ತರಾಭವಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇವ, ಕೇಚಿ ಪನ ಅಸಞ್ಞೂಪಗಾನಂ। ಅರೂಪೂಪಗಾನಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ "ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದಾ ಚ ಪನ ತೇ ದೇವಾ ತಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ ಚವನ್ತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಚುತೂಪಪಾತಕಾಲೇಸು ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನ್ತರಾಭವತೋವ ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತದಞ್ಞೇಸಂ ವಸೇನ "ಸವೇದನೋ...ಪೇ॰... ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀ"ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕೇ ಪನೇವಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ? ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದೀಸು ಏಕಚ್ಚೇ।

೯೨. **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇ ಭವೇ, ಅಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯತೋ ಸೋ ಸಞ್ಞಾಭವೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ, ಭವನ್ತರಭಾವೇನ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತೋ।

೯೩. **ಇನ್ಧನುಪಾದಾನೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಇನ್ಧನೇನ ರೂಪಾದಿಉಪಾದಾನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಾದಿನಾ ವಿನಾ ನತ್ಥೀತಿ** ಏತ್ಥ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯವಿಭಾವನಾ - ಯಥಾ ನ ವಿನಾ ಇನ್ಧನೇನ ಅಗ್ಗಿ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ನ ಚ ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಇನ್ಧನತೋ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಜಾನಿತುಂ, ನಾಪಿ ಅನಞ್ಞಂ। ಯದಿ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಸಿಯಾ, ನ ಉಣ್ಹಂ ಇನ್ಧನಂ ಸಿಯಾ, ಅಥ ಅನಞ್ಞಂ, ನಿದಹಿತಬ್ಬಂಯೇವ ದಾಹಕಂ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ನ ವಿನಾ ರೂಪಾದೀಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ನ ಚ ತೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ, ನಾಪಿ ಅನಞ್ಞೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಅಗ್ಗಿನ್ಧನೋಪಮಾ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಾ, ಅಪಳಿತ್ತಂ ಕಟ್ಠಾದಿಇನ್ಧನಂ ನಿದಹಿತಬ್ಬಞ್ಚ, ಪಳಿತ್ತಂ ಭಾಸುರುಣ್ಹಂ ಅಗ್ಗಿದಾಹಕಞ್ಚ, ತಞ್ಚ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಂ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಅನಿಚ್ಚೋ ಚ ಆಪನ್ನೋ, ಅಥ ಪರಮತ್ಥತೋ ಚ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಟ್ಠಾದಿಸಞ್ಞಿತೇ ರೂಪಸಙ್ಖಾತಪಳಿತ್ತೇ ಯಂ ಉಸುಮಂ ಸೋ ಅಗ್ಗಿ ತಂಸಹಜಾತಾನಿ ತೀಣಿಭೂತಾನಿ ಇನ್ಧನಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ಲಕ್ಖಣಭೇದತೋ ಅಗ್ಗಿನ್ಧನಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತನ್ತಿ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಇನ್ಧನತೋ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಿಚ್ಚೋ ಚ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಗತಿಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೯೭. ನೀಲಗುಣಯೋಗತೋ ನೀಲೋ, ನೀಲೋ ಏವ ನೀಲಕೋ, ತಸ್ಸ, ಅಯಂ ಪನಸ್ಸ ನೀಲಪಞ್ಞತ್ತಿ ನೀಲರೂಪುಪಾದಾನಾತಿ ಆಹ **"ನೀಲಂ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಪಾರೇ ಠಿತೇ ನೀಲಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲೋತಿ ಕಥಮಯಂ ಪದುದ್ಧಾರೋತಿ ಆಹ **"ನೀಲಂ ರೂಪಂ...ಪೇ॰... ಏತ್ಥ ಯೋ ಪುಟ್ಠೋ ನೀಲಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲೋ"**ತಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ। **ತದಾದೀಸೂತಿ** "ಪೀತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿಆದಿಕಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತಮೇವ ತದತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ।

೯೮. **ವುತ್ತನ್ತಿ** "ಮಗ್ಗಕುಸಲೋ"ತಿಆದೀಸು ಛೇಕಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ** ಕುಸಲವೋಹಾರಂ।

೧೦೨. **ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಉತ್ತರಮಾಹಾತಿ** ಪರವಾದೀ ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಉತ್ತರಮಾಹ।

೧೧೫. “ರೂಪಂ ರೂಪವಾ”ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಂ ಪರವಾದಿವಾದಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ “ಯಥಾ ನ ನಿಗಳೋ ನೇಗಳಿಕೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಕವಾದಿವಾದೋ ಆರದ್ಧೋತಿ ಆಹ **“ಯಸ್ಸ ರೂಪಂ ಸೋ ರೂಪವಾತಿ ಉತ್ತರಪಕ್ಖೇ ವುತ್ತಂ ವಚನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ”**ತಿ।

೧೧೮. **ವಿಞ್ಞಾಣನಿಸ್ಸಯಭಾವೂಪಗಮನನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೂಪಗಮನಂ। ತಯಿದಂ ವಿಸೇಸನಂ **ಚಕ್ಖುಸ್ಮಾತಿ** ಇಮಿನಾವ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ನ ಕತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೨೩. **ಕಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಂ। ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಹಿ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇ ಕಿರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ನಿಪ್ಫಾದಕಪ್ಪಯೋಜಕಭಾವೇನಾತಿ** ಕಾರಕಕಾರಾಪಕಭಾವೇನ।

೧೨೫. **ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ **ಯೋ** ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾರಕೋ। **ತೇನಪೀತಿ** ಕಾರಕಕಾರಕೇನಪಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಕಾರಕಕಾರಕಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞನ್ತಿ** ಅಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಕಾರಕೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲಾ ವಿಯ ಅಞ್ಞಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೀಯನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **“ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದಂ ವದನ್ತೀ”**ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾರಕೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋತಿ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ಇಧ ಅನಾಮಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಕಾರಕಪರಮ್ಪರಾಯ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **“ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ…ಪೇ… ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇತ”**ನ್ತಿ। **ತಸ್ಸ ಕಾರಕನ್ತಿ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾರಕಂ। **ಇದಞ್ಚಾತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಪುಗ್ಗಲಕಾರಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಾರಕತಾಪತ್ತಿಯೇವ ದೋಸೋ, ಅಥ ಖೋ ಇದಂ ಕಮ್ಮಕಾರಕತಾಯ ಕಾರಕಪರಮ್ಪರಾಪಜ್ಜನಮ್ಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ, ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಕಾರಕಭಾವೋ ಕಾರಕಪರಮ್ಪರಾ।

೧೨೦. **ಏಕೋ ಅನ್ತೋತಿ** “ಗಾಹೋ”ತಿ ಸಸ್ಸತಗಾಹಸಙ್ಖಾತೋ ಅನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೬. ಸಿಯಾ ಅಞ್ಞೋ, ಸಿಯಾ ಅನಞ್ಞೋ, ಸಿಯಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ “ಅಞ್ಞೋತಿ ವಾ ಅನಞ್ಞೋತಿ ವಾ”ತಿ , ಏವಂ ಪವತ್ತನಿಗಣ್ಠವಾದಸದಿಸತ್ತಾ ಸೋ ಏವ ಏಕೋ ನೇವ ಸೋ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞೋತಿ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **“ಇದಂ ಪನ ನತ್ಥೇವಾ”**ತಿ। **ಪರಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾವಸೇನೇವಾತಿ** ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನೇವ। **ಏಕಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಏಕಂ “ಸೋ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ”ತಿ ಗಹಣಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಸ್ಸ **ಇತರಂ** ಉಚ್ಛೇದಗ್ಗಹಣಂ ಆಪನ್ನಂ। ತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಮಿಸ್ಸಕಂ ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚಗ್ಗಹಣಂ, ವಿಕ್ಖೇಪಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಆಪನ್ನಂ। **ಕಾರಕವೇದಕಿಚ್ಛಾಯ ಠತ್ವಾತಿ** ಸ್ವೇವ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಚಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆದಾಯೇ ಠತ್ವಾ। **ತಂತಂಅನಿಚ್ಛಾಯಾತಿ** ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇನ। **ಆಪನ್ನವಸೇನಪೀತಿ** ಆಪನ್ನಗಾಹವಸೇನಪಿ ಅಯಂ ಅನುಯೋಗೋ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆಪನ್ನತ್ತಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಿಕಪ್ಪಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಆಪನ್ನತ್ತಾ ನಾಯಮನುಯೋಗೋ ಕತೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏಕೇಕಸ್ಸೇವಾತಿ** ತೇಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಆಪನ್ನತ್ತಾ। ತನ್ತಿವಸೇನ ಪನ ತೇ ವಿಕಪ್ಪಾ ಏಕಜ್ಝಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏಕತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ** ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹಾನಂ ಏಕತೋ ಪುಟ್ಠತ್ತಾ।

ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಲ್ಯಾಣವಗ್ಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೧೪. ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. **ವಿಕುಬ್ಬತೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ಪಕಾರತ್ಥೋ ವಾ। ತೇನ "ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ತದಭಿಞ್ಞಾವತೋತಿ** ಆಸವಕ್ಖಯಾಭಿಞ್ಞಾವತೋ। **ಅರಹತೋ ಸಾಧನನ್ತಿ** ಅರಹತೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಪುಗ್ಗಲತ್ತಾಭಾವಸಾಧನಂ। **ತಬ್ಭಾವಸ್ಸಾತಿ** ಅರಹತ್ತಸ್ಸ। ಅರಹತ್ತಧಾರಾನಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಾ ನಾಮ ಪುಗ್ಗಲತ್ತಂ ತಸ್ಸಪಿ ಹೋತೀತಿ।

ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫-೧೮. ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೦೯. **ತತಿಯಕೋಟಿಭೂತಸ್ಸಾತಿ** ತತಿಯಕೋಟಿಸಭಾವಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತವಿನಿಮುತ್ತಸಭಾವಸ್ಸ। **ಸಭಾವಸ್ಸಾತಿ** ಚ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಲದ್ಧಿಂ ನಿಗೂಹಿತ್ವಾತಿ** ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇವ ಸಙ್ಖತೋ, ನಾಸಙ್ಖತೋತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಅವಿಭಾವೇತ್ವಾ।

ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯. ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೧೮. **ಪಜಾನನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾದೀನಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ಪರಿಚ್ಛೇದನಸಮತ್ಥತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೨೨೮. **ಸಹರೂಪಭಾವೋ** ರೂಪೇನ ಸಮಙ್ಗಿತಾ, **ವಿನಾರೂಪಭಾವೋ** ತತೋ ವಿನಿಸ್ಸಟತಾತಿ ತದುಭಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಗಮನಂ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನಞ್ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ದ್ವಯಂ ಸಹರೂಪಭಾವವಿನಾರೂಪಭಾವಾನಂ ಲಕ್ಖಣವಚನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೨೩೭. **ಓಳಾರಿಕೋತಿ** ಥೂಲೋ। ಆಹಿತೋ ಅಹಂ ಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ಅತ್ತಾ,** ಅತ್ತಭಾವೋ। ಸೋ ಏವ ಯಥಾಸಕಂ ಕಮ್ಮುನಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತೋ **ಪಟಿಲಾಭೋ**। ಪದದ್ವಯೇನಪಿ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಭಾವೋ ಕಥಿತೋ। **ಮನೋಮಯೋ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋ** ರೂಪಾವಚರತ್ತಭಾವೋ। ಸೋ ಹಿ ಝಾನಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಮನೋಮಯೋ। **ಅರೂಪೋ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋತಿ** ಅರೂಪಾವಚರತ್ತಭಾವೋ। ಸೋ ಹಿ ರೂಪೇನ ಅಮಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಅರೂಪೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಪನ ಜೀವೇ ಲೋಕವೋಹಾರೋ ನಿರುಳ್ಹೋ, ಅಸತಿಪಿ ಜೀವೇ ತಥಾನಿರುಳ್ಹಂ ಲೋಕವೋಹಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾಪಿ ವೋಹರನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇತಿ ಇಮಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮಞ್ಞಾ, ಯಾಹಿ ತಥಾಗತೋ ವೋಹರತೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾ ವೋಹರನ್ತಿ, ತಂ ಪಕಾರಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ "**ಅಪರಾಮಸ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪಚ್ಚತ್ತಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನಾತಿ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಚ। **ಇಮಿನಾತಿ** "ಪಚ್ಚತ್ತಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲಾಭಾವವಚನೇನ । **ಇತೋ ಪುರಿಮಾತಿ** ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಕವಾದಿಪಟಿಕ್ಖೇಪಾದಿವಿಭಾವನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಇತೋ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನತೋ ಪುರಿಮಾ। **ಇಮಿನಾತಿ** ವಾ "ಯಥಾ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತವಚನೇನ। **ಯಥಾ ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ತೇನ ಸಮಞ್ಞಾನತಿಧಾವನಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಪರಾಮಾಸೋ ಚ ನ ಹೋತಿ ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಯಾ ಅಭಿನಿವಿಸಿತಬ್ಬತೋ, ಯಥಾ ಚ ಸಮಞ್ಞಾತಿಧಾವನಂ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇತೋ ಪುರಿಮಾ ಚ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಸಮಞ್ಞಾತಿಧಾವನೇ ಹಿ ಸತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕವೋಹಾರೂಪಚ್ಛೇದೋ ಸಿಯಾತಿ।

ತಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಪರಮತ್ಥಾಕಾರಂ ಅನಾರೋಪೇತ್ವಾ ಸಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಧಾವನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾವ ವೋಹರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚಂ ಪರೇಸಂ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ। **ತಥಕಾರಣನ್ತಿ** ತಥೋ ಅವಿತಥೋ

ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಕಾರಣಂ ಪವತ್ತಿಹೇತು ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಥಕಾರಣಂ, ಪರಮತ್ಥವಚನಂ, ಅವಿಪರೀತಧಮ್ಮಸಭಾವವಿಸಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥತಾಯ ಪವತ್ತ**"ನ್ತಿ।

ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪರಿಹಾನಿಕಥಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೩೯. ಇದಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೪೯-೧೫೦) ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ಸುತ್ತಂ ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನಂಯೇವ ಪರಿಹಾನಿನಿಸ್ಸಯೋ, ನ ಅರಹತೋ। **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಯಥಾಹ -

"ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸಮಯೇನ ಸಮಯಂ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧)।

"ಪರಿಹಾನಿಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಚ ಏಕಚ್ಚೋ ಚ ಸೇಕ್ಖೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ನ ಅರಹಾತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಪರಿಹಾನಿಲದ್ಧಿಯಾ ನಿಸ್ಸಯೋ, ನ ಅರಹತೋ, ತಸ್ಮಾ। ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ "ಅರಹತೋಪೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅರಹತೋಪಿ ಪರಿಹಾನಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಿ-ಸದ್ದಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅರಹತೋಪಿ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ದುತಿಯಸುತ್ತಂ ಸೇಕ್ಖವಸೇನ ಆಗತಂ, ಪಠಮತತಿಯಸುತ್ತಾನಿ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖವಸೇನಪಿ ಆಗತಾನೀತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅರಹತೋಪೀ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ "**ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತೋ**"ತಿಆದಿ।

ತತಿಯಸ್ಮಿನ್ತಿ "ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಞೇವ ಅರಹನ್ತಾನಂ ಪರಿಹಾನೀ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ। ಸೋ ಹಿ "ಸಬ್ಬೇವ ಅರಹನ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಆಗತೇಸು ತತಿಯೋ ಪಞ್ಹೋ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ತತಿಯಸ್ಮಿಮ್ಪಿ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತತ್ಥಸಮುಚ್ಚಯೋ। ತೇನ ಪಠಮಪಞ್ಹಂ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ "ತತ್ಥಪಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ"ತಿ।

ಸೋಯೇವ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋಯೇವ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವತೋ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಕದಾಗಾಮಿಭಾವಾಪತ್ತಿಯಾ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವಾಪಗಮೋ ಪರಿಹಾನಿ ಹೋತಿ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಭಾವತೋ। ಪತ್ತವಿಸೇಸತೋ ಹಿ ಪರಿಹಾನೀತಿ। **ಇತರೇ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದಿಕಾ। **ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ "ನಿಯತೋ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ।

ವಾದಯುತ್ತಿಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೪೧. ತತೋತಿ ಅರಹತ್ತತೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಫಲೇ। **ವಾಯಾಮೇನಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನುಸ್ಸಾಹನೇನ। **ತದನನ್ತರನ್ತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾನನ್ತರಂ। ಪಠಮಂ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಫಲಾನನ್ತರಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತತೋ ಪರಿಹೀನೋ ಪುನ ವಾಯಮನ್ತೋ ತದನನ್ತರಂ ನ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಕಾ ಏತ್ಥ ಯುತ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪರವಾದೀ ನಾಮ ಯುತ್ತಮ್ಪಿ ವದತಿ ಅಯುತ್ತಮ್ಪೀತಿ ಕಿಂ ತಸ್ಸ ವಾದೇ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಾಯಾತಿ ಪನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪರಿಹಾನಸಭಾವೋ ಭಾವನಾಮಗ್ಗೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗತ್ತಾ ದಸ್ಸನಾದಸ್ಸನಮಗ್ಗೋ ವಿಯ। ನ ಚೇತ್ಥ ಅಸಿದ್ಧತಾಸಙ್ಕಾ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಸ್ಸಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ, ನಾಪಿ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾ ಅರಿಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ನ ವಿರುದ್ಧತಾ ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದೀನಂ ಭಾವನಾಮಗ್ಗಭಾವಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಾದೀನಞ್ಚ ಪರಸ್ಸಪಿ ಆಗಮತೋ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ।

ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸುತ್ತಸಾಧನಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೬೫. ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಪತ್ತಿ, ಫುಸನಾ"ತಿ ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಅಧಿಗಮೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪತ್ತಬ್ಬಂ ವದತೀತಿ ಆಹ ಫುಸನಾರಹ"**ನ್ತಿ।

೨೬೭. ಕತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಾಹೇ ಮಾಸೇ ಉತುಮ್ಹಿ ಅನ್ತೋವಸ್ಸೇ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಆರಾಧೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಕತನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ।

ಸುತ್ತಸಾಧನಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೬೯. ಹೇಟ್ಠಾಪೀತಿ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವೇಹಿ ಹೇಟ್ಠಾಪಿ। **ಮಗ್ಗಭಾವನಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** "ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ "ದ್ವೇಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾ ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸೂತಿ ಉಪಲದ್ಧಿವಸೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ।

೨೭೦. ತಸ್ಸೇವಾತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಏವ। **ಪುಗ್ಗಲವಸೇನಾತಿ** "ಗಿಹೀನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ದೇವಾನ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಪರವಾದಿನೋ। **ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ನ ಯುತ್ತೋತಿ** ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ನ ಯುತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಪನ ಕತಾಪಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಓಕಾಸವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ನಾಯಂ ದೋಸೋ। **ತಸ್ಸಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ** ಅಯಂ "ಗಿಹೀನಞ್ಚೇವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋ ತಸ್ಸ ಪರವಾದಿನೋ ಯದಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಯ ಪರವಾದಿನೋ ಸಕವಾದಿನಾ ಸಮಾನಾದಾಯೋತಿ ನ ನಿಗ್ಗಹಾರಹೋ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಕ...ಪೇ॰... ತಬ್ಬೋ"**ತಿ। ಪಠಮಂ ಪನ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನೇವ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೇಚಿ "ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿವೇಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪರವಾದಿನೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಯದಿಪಿ ಸೋ ದೇವಾನಂ ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಲಾಭಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಸಮ್ಭವನ್ತಂ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ 'ಗಿಹೀನ'ಮಿಚ್ಚೇವ ಅವತ್ವಾ 'ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ದೇವಾನ'ನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ "ಸನ್ಧಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ, ಪುರಿಮೋಯೇವತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋ।

ಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಂಸನ್ದನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೭೩. **ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇನ। ತಞ್ಹಿ ರೂಪಭವೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಹ "ರೂಪುಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೦)। **ಇದ**ನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ। "ಇಧವಿಹಾಯನಿಟ್ಠಹೇತುಭೂತೋ ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗೋ"ತಿಆದಿಕಂ ದೀಪೇನ್ತಂ ವಚನಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವದೀಪಕೇನ "ಇಧ ಭಾವಿತಮಗ್ಗೋ"ತಿಆದಿಕೇನ ಕಥಂ ಸಮೇತೀತಿ ಚೋದೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಸಮೇತಿ , ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುಬ್ಬೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **"ಪುಬ್ಬೇ"**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಇಧ ಭಾವಿತಮಗ್ಗೋ"ತಿಆದಿಕಂ ವದನ್ತಿ, ಇಧಾಪಿ ಪನ "ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗೇನಾ"ತಿಆದಿಕಂ। ತತ್ಥ **ಅನಾಗಾಮೀ ಏವಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಟ್ಠೋ ಏವ। **ಝಾನಾನಾಗಾಮೀ**ತಿ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಝತ್ತಸಂಯೋಜನೋಪಿ ರೂಪಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಾನಂ ಅವಿರೋಧದೀಪಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇಧಾತಿ ಕಾಮಲೋಕೇ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ। ಏತ್ಥ ಚ ಪರವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ತೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಠಾನೇಹೀ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ಕಿಂ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥಂ, ಉದಾಹು ಸನ್ಧಾಯಭಾಸಿತನ್ತಿ? ತತ್ಥ ಜಾನಮಾನೋ ಸನ್ಧಾಯಭಾಸಿತನ್ತಿ ವದೇಯ್ಯ। ಅಞ್ಞಥಾ "ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವೇ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿಆದಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ "ದೇವೇ ಚ ತಾವತಿಂಸೇ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ತಸ್ಸ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವೇಹಿ ತಾವತಿಂಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮನ್ತೇತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಕ್ಕಂ ದೇವರಾಜಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ತಾವತಿಂಸದೇವಾ ಪಾಕಟಾ ಪಞ್ಞಾತಾತಿ ತೇಸಂ ಗಹಣಂ, ನ ತೇಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಸನ್ಧಾಯಭಾಸಿತತ್ಥಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಏವಂ "ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಅನವಜ್ಜಸುಖಅಬ್ಯಾಸೇಕಸುಖನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖಾದಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಮಹಾನಿಸಂಸತಾಯ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ "ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಹಿ ಉತ್ತರಕುರುಕಾನಂ ದೇವಾನಞ್ಚ ಅನೋಕಾಸಭಾವತೋ ದುಕ್ಕರಾ ದುಲ್ಲಭಾ ಚ। ತತ್ಥ ಸೂರಿಯಪರಿವತ್ತಾದೀಹಿಪಿ ದೇವೇಸು ಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭಾಯ ಅತ್ಥಿತಾ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬಾ, ಉತ್ತರಕುರುಕಾನಂ ಪನ ವಿಸೇಸಾನಧಿಗಮಭಾವೋ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತೋ ಏವಾತಿ।

ಸಂಸನ್ದನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೭೪. **ಓಧಿಸೋ**ತಿ ಭಾಗಸೋ, ಭಾಗೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಾಗೋ ನಾಮ ಯಸ್ಮಾ ಏಕದೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಏಕದೇಸೇನ ಏಕದೇಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಕಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಗಣಸ್ಸ ಚತುಭಾಗೇಹಿ ಪಹಾನಂ "ಓಧಿಸೋ ಪಹಾನ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಇಚ್ಛಿತಮೇವೇತಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ "ತಿಣ್ಣಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ ಚ ಆದಿವಚನತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮಗ್ಗೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಾನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಕಿಚ್ಚಕರೋ, ನ ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನಾತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ "ಮಗ್ಗೋ ಕಾಲೇನ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಕಾಲೇನ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಾನಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತತೀತಿ ಇಚ್ಛಿತೋ, ಏವಂ ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ನಾನಕ್ಖಣವಸೇನ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಸತಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಏಕದೇಸಏಕದೇಸಮೇವ ಪರಿಜಾನಾತಿ ಪಜಹತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ "ಸೋತಾಪತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಏಕದೇಸಂ ಪಜಹತೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿ ಹಿ ನಾನಾಭಿಸಮಯೇ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದೀಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯಾದೀನಂ

ದುಕ್ಖದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಏಕದೇಸಏಕದೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಸಿಯಾತಿ ಏಕದೇಸಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾದಿತಾ, ತತೋ ಏವ ಏಕದೇಸಸೋತಾಪನ್ನಾದಿತಾ ಚ ಆಪಜ್ಜತಿ ಅನನ್ತರಫಲತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ, ನ ಚ ತಂ ಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಕಾಲಭೇದೇನ ವಿನಾ ಸೋ ಏವ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಅಸೋತಾಪನ್ನೋ ಚಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ತೇನಾಹ **"ಏಕದೇಸಂ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಏಕದೇಸಂ ನ ಸೋತಾಪನ್ನೋ"**ತಿಆದಿ।

ಅಪಿಚಾಯಂ ನಾನಾಭಿಸಮಯವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ಕಿಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಉದಾಹು ಕಿಚ್ಚತೋ"ತಿ। ಯದಿ ಆರಮ್ಮಣತೋತಿ ವದೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪರಿಚ್ಛೇದಸಮುಚ್ಛೇದಾ ನ ಯುತ್ತಾ ತತೋ ಅನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ, ತಥಾ ಮಗ್ಗದಸ್ಸನಂ। ನ ಹಿ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪನಾಯಂ ಅನವಟ್ಠಾನಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೀಣಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಕಿಚ್ಚತೋ, ನಿರೋಧಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಏವಮಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ನತ್ಥೇವ ನಾನಾಭಿಸಮಯೋ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ "ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿ। ನ ಚೇತಂ ಕಾಲನ್ತರದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। "ಯೋ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಏಕಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಞ್ಞಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿಭಾವವಿಚಾರಣಾಯಂ ತದತ್ಥಸಾಧನತ್ಥಂ ಆಯಸ್ಮತಾ ಗವಂಪತಿತ್ಥೇರೇನ ಆಭತತ್ತಾ ಪಚ್ಚೇಕಞ್ಚ ಸಚ್ಚತ್ತಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಯೋಜಿತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುನ ಅದಸ್ಸನತೋ ಸಮುದಯಾದಿದಸ್ಸನೇ ದುಕ್ಖಾದಿದಸ್ಸನಮಯೋಜನೀಯಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗೋ ವಿಯ ಕತಕಾರಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಕತ್ತಾ। ತಥಾ ಯೋಜನೇ ಚ ಸಬ್ಬಂ ದಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸನನ್ತರಪರನ್ತಿ ದಸ್ಸನಾನುಪರಮೋ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಆಗಮತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಚ ನಾನಾಭಿಸಮಯಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಓಧಿಸೋ ಪಹಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಜಹತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ನಸುತ್ತಾಹರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೮೦. ಯದಿಪಿ ಪಾಳಿಯಂ "ತಯೋ ಮಗ್ಗೇ ಭಾವೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಪನ ಯಾವದೇವ ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತ್ಥಾತಿ ಞತ್ವಾ **"ಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವನ್ತಿ ತೀಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹೀನತ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ತೀಹೀತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ **ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ** ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಸ್ಸ ಪಹೀನತಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಅಧೋಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನೇಸು ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯಕಿಚ್ಚಂ। **ತೇನೇವ ಮಗ್ಗೇನಾತಿ** ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನೇವ। **ಏತಂ ನ ಸಮೇತೀತಿ** ಏವಂ ಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದತೋ ಪಗೇವ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ ಲದ್ಧಿಕಿತ್ತನಂ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವಕಥನೇನ ನ ಸಮೇತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವ ವಿರೋಧಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಪಹೀನಾನನ್ತಿ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ। ಯೋ ಹಿ ಝಾನಲಾಭೀ ಝಾನೇನ ಯಥಾವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ **"ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ।

ಜಹತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೧೮೧. **ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಯ ಅತೀತಾನಾಗತಮ್ಪಿ ಧರಮಾನಸಭಾವನ್ತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಕಾಲವಿಭಾಗತೋ ಅತೀತಾದಿಭೇದಂ ಸಬ್ಬಂ। ಸೋ ಪನ "ಯಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ, ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅನುಯೋಗೋ, ತಂ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗದಸ್ಸನವಸೇನ ಪರವಾದಿಪಟಿಞ್ಞಾಯ ದೋಸಾರೋಪನಂ। ನಯದಸ್ಸನಂ ವಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ। **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಪನ ಅಯಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಯಸ್ಮಾ ದೇಸಕಾಲಾಕಾರಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ತಾವ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನುಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಂ, ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ವಿಸೇಸನಿವಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಪರತೋ ಚ **ಸಬ್ಬೇಸೂ**ತಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿಭಾಗತೋ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಪಾಕಟಸ್ಸ ರೂಪಧಮ್ಮಸಮುದಾಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ವಾ ಏತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಚ ಕಾಣಾದಕಾಪಿಲೇಹಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯಮಾನಾ ಆಕಾಸಕಾಲಾದಿಸತ್ತಪಕತಿಪುರಿಸಾ ವಿಯ ಪರವಾದಿನಾ ಪಟಿಞ್ಞಾಯಮಾನಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಬ್ಯಾಪೀತಿ ಆಪನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ। "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸರೀರೇ"ತಿ ಚ "ತಿಲೇ ತೇಲ"ನ್ತಿ ವಿಯ ಬ್ಯಾಪನೇ ಭುಮ್ಮನ್ತಿ ಸರೀರಪರಿಯಾಪನ್ನೇನ ಸಬ್ಬೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಿರಸಿ ಪಾದಾ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ"**ತಿ।

ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇಯೇವಸ್ಸ ಅಞ್ಞವಾದೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಸಿಯಾ "ಯಂ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥೇವ ತಂ, ಯಂ ನತ್ಥಿ, ನತ್ಥೇವ ತಂ, ಅಸತೋ ನತ್ಥಿ ಸಮ್ಭವೋ, ಸತೋ ನತ್ಥಿ ವಿನಾಸೋ"ತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇನಾಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಪಕ್ಖೇಹಿ "ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಸಭಾವಂ, ಅನೇಕಸತ್ತಿನಿಚಿತಾಭಾವಾ ಅಸತೋ ನತ್ಥಿ ಸಮ್ಭವೋ"ತಿ ವಾದೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಸಿಯಾ। **ಯೋಗರಹಿತ**ನ್ತಿ ಕೇನಚಿ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಲಕ್ಖಣಸಂಯೋಗರಹಿತಂ। **ತಂ ಪನ ಏಕಸಭಾವ**ನ್ತಿ ಸಂಯೋಗರಹಿತಂ ನಾಮ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಸಭಾವಂ, ಏಕಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ದೇವವಾದೀನಂ ಬ್ರಹ್ಮದಸ್ಸನಂ ಅತ್ಥೇವಾತಿವಾದೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಸಿಯಾ। **ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತೀ**ತಿ ಯದಿ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ತವ ವಾದೋ, ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಮಮ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಏಕನ್ತೇನ ತಯಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ "ಕಿಂ ಸೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಾದಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಕಾಲಸಂಸನ್ದನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೮೫. **ಅತೀತಾ ...ಪೇ॰... ಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಅತೀತಂ ಅನಾಗತನ್ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ, ಏವಂ ವಿಸೇಸಂ ವಾ ರೂಪಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠರೂಪಮೇವ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಭಾವಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ತಾ ಏತಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಿಸಯೇ ಅಪ್ಪೇತಬ್ಬಂ, ವಚೀಗೋಚರಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬಂ ಸತಿಪಿ ನೇಸಂ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾಸಙ್ಖಾತೇ ವಿಭಾಗೇ ತಥಾಪಿ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಕತ್ವಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವಾ ರೂಪನ್ತಿ ವಾ"ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಸದ್ದೇಹಿ ತದತ್ಥಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಾಕಾರೋ ಇತಿಸದ್ದೇಹಿ ದಸ್ಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ **"ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸದ್ದೇನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ರೂಪಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮುಪಾದಾನಾ ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಭಾವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಪವತ್ತಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ। **ರೂಪಸಮೂಹಂ ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ತಂತಂಅತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂತಾನಂ ಅಭಾವವಿಭಾವನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹಂ ಉಪಾದಾಯ। ಉಪಾದಾನುಪಾದಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪಾದಾನಮೇವಾತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಸಮೂಹುಪಾದಾಯಾಧೀನತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವತೋ। **ವಿಗಮಾವತ್ತಬ್ಬತಾ**ತಿ ವಿಗಮಸ್ಸ ವತ್ಥಭಾವಾಪಗಮಸ್ಸ ಅವತ್ತಬ್ಬತಾ। ನ ಹಿ ಓದಾತತಾವಿಗಮೇನ ಅವತ್ಥಂ ಹೋತಿ। ನ ಪನ ಯುತ್ತಾ ರೂಪಭಾವಸ್ಸ ವಿಗಮಾವತ್ತಬ್ಬತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ರೂಪಭಾವೋ**ತಿ ಚ ರೂಪಾಯತನಸಭಾವೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭಾವೋ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವವಿಗಮೇ ವಿಗಮಾವತ್ತಬ್ಬತಾ ಯುತ್ತಾ।

ಕಾಲಸಂಸನ್ದನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೨೮೮. **ಅನಾಗತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ ಯಥಾ "ಖದಿರೇ ವಾ ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ ಪಲಾಸೇ ವಾ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹೋತಿ-ಸದ್ದೋ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಲಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನಾಗತಂ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಜಾಯಮಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ಲಭನ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನಾ"**ತಿ। **ತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಯಂ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂ ತದಪಿ ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ತಬ್ಭಾವಾವಿಗಮತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವತೋ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವಾನುಪಗಮತೋ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಭಾವತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾಯ ಅಭಾವತೋ।

ವಚನಂ ಅರಹತೀತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನಮತ್ತೇ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯದಿಪಿ ತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥತಾಯ ಪನ ದುತಿಯಂ ತತೋ ಪರಮ್ಪಿ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತೀತಿ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ। ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ **ಅಧಮ್ಮೋ** ಅಭಾವಧಮ್ಮೋ। ತೇನಾಹ **"ಸಸವಿಸಾಣೇ"**ತಿ।

ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನಾತಿ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ, ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಯದೇತಂ ತಯಾ "ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವದತಾ "ತಂಯೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ "ಅನಾಗತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಯೋ ಪರವಾದಿನಾ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾಅಭಾವತೋ "ನ ಹೇವಾ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ, ತೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನ। ಸ್ವಾಯಂ ಯದೇವ ರೂಪಾದಿ ಅನಾಗತಂ, ತದೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಸತಿಪಿ ಅತ್ಥಾಭೇದೇ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪನ ಅತ್ಥೇವ ಕಾಲಭೇದೋತಿ ತಂಕಾಲಭೇದವಿರೋಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನಾತಿ ಕಾಲನಾನತ್ತೇನಾ"**ತಿ। ತೇನ ಹಿ ಸೋ ಅಯುಞ್ಜ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ನೀತೋ ಪವತ್ತಿತೋತಿ। **ಪಟಿಞ್ಞಾತನಯೇನಾ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪಾನನ್ತರಂ ಯಂ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಾಭೇದೇನ ನೀತಾ ಪವತ್ತಿತಾ, ತಥಾಯಮ್ಪಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅತ್ಥಾನಾನತ್ತೇನಾ"**ತಿ, ಅನಾಗತಾದಿಪ್ಪಭೇದಾಯ ಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಭೇದೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಉಪಾದಾನಭೂತರೂಪಾದಿಅತ್ಥಾಭೇದೇಪಿ ತೇಸಂ ಖಣತ್ತಯಾನಾವತ್ತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿತಾ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಾವತ್ತಿತಾ, ತಥಾ ತತ್ಥ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮೇಸು ಪವತ್ತಿತಾ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಿರಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅತ್ಥಾನಾನತ್ತಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿಜಾನಾತೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ **"ಅತ್ಥಾನಾನತ್ತಮೇವ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ಯಥಾ ಪನ "ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರ"ನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಜೀವೋವ ಸರೀರಂ, ಸರೀರಮೇವ ಜೀವೋತಿ ಜೀವಸರೀರಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಚ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಆಪನ್ನನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತೇಸು ವುತ್ತಾ ಹೋತಿಭಾವಹುತ್ವಾಭಾವಾ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸುಪಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಯೇವ ನಾಮಾ"ತಿ।

ಅನುಞ್ಞಾತಪಞ್ಹಸ್ಸಾತಿ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥಾನಾನತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೋ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಪಞ್ಹೋ। **ದೋಸೋ ವುತ್ತೋ**ತಿ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಾಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ದೋಸೋ ವುತ್ತೋ ಪುರಿಮನಯೇ । ಪಚ್ಛಿಮನಯೇ ಪನ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು

ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವಾಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ದೋಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹನ್ತಿ** "ತಂಯೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ? ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿ ಏವಂ ಕಾಲನಾನತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ। **ತೇನಾತಿ** ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೋತಿಹುತ್ವಾಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ। **ಚೋದೇತೀತಿ** ಅನಾಗತಂ ತೇನ ಹೋತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತೇನ ಹುತ್ವಾ ನಾಮ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ಉಭಯಸಭಾವನ್ತಿ ಚೋದೇತಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ **ಕಥಂ ಹೋತಿ ದೋಸೋತಿ** ಚೋದೇತೀತಿ। **"ತಸ್ಸೇವಾ"**ತಿ ಪರಿಹರತಿ। ಕಥಂ ಕತ್ವಾ ಚೋದನಾ, ಕಥಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪರಿಹಾರೋ? ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖೇಪಾನಂ ಭಿನ್ನವಿಸಯತಾಯ ಚೋದನಾ, ಅತ್ಥಾಭೇದಕಾಲಭೇದವಿಸಯತ್ತಾ ಅಭಿನ್ನಾಧಾರತಾಯ ತೇಸಂ ಪರಿಹಾರೋ। **ತಸ್ಸೇವಾತಿ** ಹಿ ಪರವಾದಿನೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತದುಭಯಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ "ತಂ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಉಭಯಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ। **ಏಕೇಕನ್ತಿ** ತೇಸು ಏಕೇಕಂ। **ಏಕೇಕಮೇವಾತಿ** ಉಭಯಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕೇಕಮೇವ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ತಥಾ ನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಸ ನಯೋತಿ** ಅತಿದೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಸಂಖಿತ್ತತ್ತಾ ತಂ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ **"ಅನಾಗತಸ್ಸ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। **ಪಟಿಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ** ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಹೋತಿಹುತ್ವಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ಯದೇತಂ ತಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತೋ ಸಂವಣ್ಣನಾನಯೋ **ಪುರಿಮನಯೋ,** ತತ್ಥ ಹಿ "ಯದಿ ತೇ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವೋ ಚೋದಿತೋ। "ಅಪರೋ ನಯೋ"ತಿಆದಿಕೋ **ದುತಿಯನಯೋ।** ತತ್ಥ ಹಿ "ಅನಾಗತಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಹುತ್ವಾಹೋತಿಯೇವ ನಾಮಾ"ತಿ ಅನಾಗತಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹುತ್ವಾಹೋತಿನಾಮತಾ ಚೋದಿತಾ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅತೀತಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. **ಕಥಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। **ತೇನಾತಿ** ಹಿ ಇಮಿನಾ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ "ಅತೀತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಂ, ತಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಂ, ಅತೀತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಅತೀತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ।

ಅತೀತಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅರಹನ್ತಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. "ಅರಹಂ ಖೀಣಾಸವೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸುತ್ತವಿರೋಧೋ ಪಾಕಟೋತಿ ಇದಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯುತ್ತಿವಿರೋಧೋ… ಪೇ॰… ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಅನಾನತ್ತನ್ತಿ** ಅವಿಸೇಸೋ। **ಏವಮಾದಿಕೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಕತಕಿಚ್ಚತಾಭಾವೋ ಅನೋಹಿತಭಾರತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅರಹನ್ತಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪದಸೋಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೫. ಯೋ ಅತೀತಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಅತ್ಥಿಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯೋತಿ ದ್ವೇಪಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ಥಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಅತೀತಅತ್ಥಿಸದ್ದಾನಂ ಏಕತ್ಥತ್ತಾ"**ತಿ, ನ, ಅತೀತಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಿಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಅತ್ಥಿಸದ್ದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ನ್ಯಾತೀತಭಾವತೋ"**ತಿ। ತೇನ ಕಿಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಆಹ **"ಅತೀತಂ ನ್ಯಾತೀತಂ, ನ್ಯಾತೀತಞ್ಚ ಅತೀತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ

- ಯದಿ ತವ ಮತೇನ ಅತೀತಂ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ಚ ನ್ವಾತೀತನ್ತಿ ಅತೀತಞ್ಚ ನೋ ಅತೀತಂ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಅತ್ಥಿ ನೋ ಅತೀತಂ ಅತೀತಞ್ಚ ನೋ ಅತೀತಂ ಅತೀತಂ ಸಿಯಾತಿ, ಯಥಾ "ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅತೀತಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ನಾಯಂ ನಿಯಮೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಅನತೀತಸ್ಸಪಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅತ್ಥಿ ಸಿಯಾ ಅತೀತಂ, ಸಿಯಾ ನ್ವಾತೀತ**"ನ್ತಿ। ಯೇನ ಹಿ ಆಕಾರೇನ ಅತೀತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಪರವಾದಿನಾ ಇಚ್ಛಿತೋ, ತೇನಾಕಾರೇನ ಅನತೀತಸ್ಸ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಸೋ ಇಚ್ಛಿತೋ। ಕೇನ ಪನ ಆಕಾರೇನ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ? ಸಬ್ಬತಾಕಾರೇನ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ತೇನಾತೀತಂ ನ್ವಾತೀತಂ, ನ್ವಾತೀತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತೀತಂ ಅತ್ಥಿಯೇವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಿಯಮೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥಿಭಾವೇ ಹಿ ಅತೀತಂ ನಿಯಮಿತಂ, ನ ಅತೀತೇ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ನಿಯಮಿತೋ, "ನ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ನಿಯಮೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸೋ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಯದಿಪಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ ಉತ್ತರಪದಾವಧಾರಣಂ ಲಬ್ಭತಿ ತದಞ್ಞಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವತೋ, ತಥಾಪಿ ಅಸಬ್ಬತಾಕಾರೇನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ ತಥಾ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುರಿಮಪದಾವಧಾರಣೇ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ "ಅತ್ಥಿ ಸಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಸಿಯಾ ನೋ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾ। ಅತೀತಾದೀಸು ಪನ ಪುರಿಮಪದಾವಧಾರಣಂ ಪರವಾದಿನಾ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ। ಅಗ್ಗಹಣಞ್ಚಸ್ಸ ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅತೀತಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವಾಯಂ ಇಟ್ಠವಿಘಾತದೋಸಾಪತ್ತಿ, ನ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ। **ಪಟಿಪಾದನಾ** ಪತಿಟ್ಠಾಪನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ಥಾಹ "ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ಕಿಂ ಪನಾಯಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಉದಾಹು ನ ಪರಮತ್ಥತೋ। ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ಪರಮತ್ಥತೋ, ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಸ್ಸತಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ತಂ ಯುತ್ತಂ ಆಗಮವಿರೋಧತೋ ಯುತ್ತಿವಿರೋಧತೋ ಚ। ಅಥ ನ ಪರಮತ್ಥತೋ, "ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀ"ತಿಆದಿಕಾ ಚೋದನಾ ನಿರತ್ಥಿಕಾ ಸಿಯಾ, ನ ನಿರತ್ಥಿಕಾ। ಸೋ ಹಿ ಪರವಾದೀ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಸತಿ ಚ ಅತೀತೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ಫಲಂ ಕಥಂ ಭವೇಯ್ಯ, ತತ್ಥ ಚ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಾದಿ ಅನಾಗತೇ ಚ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಾದಿ ಕಥಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೇವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತೀತಾನಾಗತನ್ತಿ ಯಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಂ ಕತಾತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಯೇಪಿ "ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ, ತೇ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾತಿ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಚೇತೇ ತೇ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ। ತತ್ಥ **ಕೇಚಿ ಭಾವಞ್ಞತ್ತಿಕಾ।** ತೇ ಹಿ "ಯಥಾ ಸುವಣ್ಣಭಾಜನಸ್ಸ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಕರಿಯಮಾನಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಸ್ಸೇವ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ, ನ ವಣ್ಣಾದೀನಂ, ಯಥಾ ಚ ಖೀರಂ ದಧಿಭಾವೇನ ಪರಿಣಮನ್ತಂ ರಸವೀರಿಯವಿಪಾಕೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ನ ವಣ್ಣಂ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಾಪಿ ಅನಾಗತದ್ಧುನೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಂ ಸಙ್ಕಮನ್ತಾ ಅನಾಗತಭಾವಮೇವ ಜಹನ್ತಿ, ನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ। ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧುನೋ ಅತೀತದ್ಧಂ ಸಙ್ಕಮೇ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಕೇಚಿ ಲಕ್ಖಣಞ್ಞತ್ತಿಕಾ,** ತೇ ಪನ "ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಧಮ್ಮೋ ಅತೀತೋ ಅತೀತಲಕ್ಖಣಯುತ್ತೋ, ಇತರಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಅಯುತ್ತೋ। ತಥಾ ಅನಾಗತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಚ। ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ರತ್ತೋ ಅಞ್ಞಾಸು ಅರತ್ತೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅಞ್ಞೇ ಅವತ್ಥಞ್ಞತ್ತಿಕಾ,** ತೇ "ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಧಮ್ಮೋ ತಂ ತಂ ಅವತ್ಥಂ ಪತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಂ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ ಅವತ್ಥನ್ತರತೋ, ನ ಸಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಏಕಂ ಅಕ್ಖಂ ಏಕಙ್ಕೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಏಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸತಙ್ಕೇ ಸತನ್ತಿ, ಸಹಸ್ಸಙ್ಕೇ ಸಹಸ್ಸನ್ತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದ"ನ್ತಿ। **ಅಪರೇ ಅಞ್ಞಥಞ್ಞತ್ತಿಕಾ,** ತೇ ಪನ "ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಧಮ್ಮೋ ತಂ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತದಞ್ಞಸಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ತಂ ಏಕಾ ಇತ್ಥೀ ಮಾತಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ ಧೀತಾ"ತಿ ಚ। ಏವಮೇತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ।

ತೇಸು ಪಠಮೋ ಪರಿಣಾಮವಾದಿತಾಯ ಕಾಪಿಲಪಕ್ಖಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬೋತಿ। ದುತಿಯಸ್ಸಪಿ ಕಾಲಸಙ್ಕರೋ ಆಪಜ್ಜತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಬ್ಬಲಕ್ಖಣಯೋಗತೋ। ಚತುತ್ಥಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಕರೋವ। ಏಕಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋಪಿ ಕಾಲಾ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕ್ಖಣಾ ಹಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾ, ಮಜ್ಝಿಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋತಿ। ತತಿಯಸ್ಸ ಪನ ಅವತ್ಥಞ್ಞತ್ತಿಕಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಕರೋ ಧಮ್ಮಕಿಚ್ಚೇನ ಕಾಲವವತ್ಥಾನತೋ। ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತೋ, ಪಚ್ಛಾ ಅತೀತೋತಿ।

ತತ್ಥ ಯದಿ ಅತೀತಮ್ಪಿ ಧರಮಾನಸಭಾವತಾಯ ಅತ್ಥಿ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ, ಕಸ್ಮಾ ತಂ ಅತೀತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಅನಾಗತನ್ತಿ ವಾ, ನನು ವುತ್ತಂ "ಧಮ್ಮಕಿಚ್ಚೇನ ಕಾಲವವತ್ಥಾನತೋ"ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಕಿಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ಅನವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಫಲುಪ್ಪಾದನಂ। ಏವಂ ಸತಿ ಅನಾಗತಸ್ಸಪಿ ಚಸ್ಸ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋತಿ ಲಕ್ಖಣಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾ। ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತೇನೇವ ಸಭಾವೇನ ಸತೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ, ಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಕೋ ವಿಬನ್ಧೋ, ಯೇನ ಕದಾಚಿ ಕರೋತಿ ಕದಾಚಿ ನ ಕರೋತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯಭಾವತೋ, ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಮವಾಯಾಭಾವತೋತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ನಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತತೋ ಏವ ಚ ಅದ್ಧುನಂ ಅವವತ್ಥಾನಂ। ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ತೇನೇವ ಸಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಕಸ್ಮಾ ಕದಾಚಿ ಅತೀತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಕದಾಚಿ ಅನಾಗತೋತಿ ಕಾಲಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಅಜಾತೋ, ಸೋ ಅನಾಗತೋ। ಯೋ ಜಾತೋ ನ ಚ ನಿರುದ್ಧೋ, ಸೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ। ಯೋ ನಿರುದ್ಧೋ, ಸೋ ಅತೀತೋ। ಇದಮೇವೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಯಥಾ ವತ್ತಮಾನಂ ಅತ್ಥಿ , ತಥಾ ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಞ್ಚ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ತಥಾ ಸತೋ ಅಜಾತತಾ ನಿರುದ್ಧತಾ ಚ ಕೇನ ಹೋತೀತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸಭಾವೇನ ಸತೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಥಮಿದಂ ಸಿಜ್ಝತಿ ಅಜಾತೋತಿ ವಾ ನಿರುದ್ಧೋತಿ ವಾ। ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ನಾಹೋಸಿ, ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅಜಾತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಿಞ್ಚ ಪಚ್ಛಾ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿರುದ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅದ್ಧತ್ತಯಂ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಯದಿ ಅಹುತ್ವಾ ಸಞ್ಜತಿ ಹುತ್ವಾ ಚ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಯೋಗತೋ ನ ಸಸ್ಸತಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋ"ತಿ, ತಯಿದಂ ಕೇವಲಂ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಂ ಉದಯವಯಾಸಮ್ಭವತೋ, ಅತ್ಥಿ ಚ ನಾಮ ಸಬ್ಬದಾ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ನ ಚ ನಿಚ್ಚೋತಿ ಕುತೋಯಂ ವಾಚಾಯುತ್ತಿ।

ಸಭಾವೋ ಸಬ್ಬದಾ ಅತ್ಥಿ, ನಿಚ್ಚೋ ಧಮ್ಮೋ ನ ವುಚ್ಚತಿ।
ಧಮ್ಮೋ ಸಭಾವತೋ ನಾಞ್ಞೋ, ಅಹೋ ಧಮ್ಮೇಸು ಕೋಸಲಂ॥

ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಖನ್ಧಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅತ್ಥೇವಾತಿ, ವದಾಮ। ಅತೀತಂ ಭೂತಪುಬ್ಬಂ, ಅನಾಗತಂ ಯಂ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತದುಭಯಸ್ಸಪಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಭಾವಾನಾತಿವತ್ತನತೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಧಮ್ಮಸಭಾವಾನಾತಿವತ್ತನತೋ ಅತೀತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನಾಗತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ, ನ ಧರಮಾನಸಭಾವತಾಯ। ಕೋ ಚ ಏವಮಾಹ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಯ ತಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಅತ್ಥೀತಿ? ಅತೀತಾನಾಗತಸಭಾವೇನ। ಇದಂ ಪನ ತವೇವ ಉಪಟ್ಠಿತಂ, ಕಥಂ ತಂ ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಞ್ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಯದಿ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಯಂ ಪನ "ನ ತಾವ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ, ಯಾವ ನ ತಂ ಪಾಪಂ ಬ್ಯನ್ತೀ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦) ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತೂಪಚಿತಂ, ತತ್ಥ ತೇನಾಹಿತಂ ತಂಫಲುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಅತೀತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಧರಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ। ತಥಾ ಸತಿ ಸಕೇನ ಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಕಥಂ ತಂ ಅತೀತಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ। ಇತ್ಥಞ್ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಯಂ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪತಿವೇನ್ತಿ ತೇಸಂ ಉದಯತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಯತೋ ಚ ಪಚ್ಛಾ ನ ಕಾಚಿ ಠಿತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ –

"ಅನಿಧಾನಗತಾ ಭಗ್ಗಾ, ಪುಞ್ಜೋ ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತೇ।
ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಯೇಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಆರಗ್ಗೇ ಸಾಸಪೂಪಮಾ"ತಿ॥ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦, ೩೯)।

ಯದಿ ಚಾನಾಗತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಿಯಾ, ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಚೇ? ನ, ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತತ್ತಾ ಕಾಲಸ್ಸ। ಅಥ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ, ಸಿದ್ಧಮೇತಂ ಅನಾಗತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ನತ್ಥೀತಿ। ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ "ಅಸತಿ ಅತೀತೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ಫಲಂ ಕಥಂ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ, ನ ಖೋ ಪನೇತ್ಥ ಅತೀತಕಮ್ಮತೋ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ತದಾಹಿತವಿಸೇಸತೋ ಸನ್ತಾನತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ "ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧)। ಯಸ್ಸ ಪನ ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಫಲಂ ನಿಚ್ಚಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಕಿಂ ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ। ಉಪ್ಪಾದನೇ ಚೇ, ಸಿದ್ಧಮಿದಂ ಅಹುತ್ವಾ ಭವತೀತಿ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಅಸತಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಆಲಮ್ಬಣಂ, ತಂ ತಥಾ ಅತ್ಥಿ, ಕಥಞ್ಚ ತಂ ಆಲಮ್ಬಣಂ, ಅಹೋಸಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಚಾತಿ। ನ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅತೀತಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಹೋಸೀತಿ। ಯಥಾ ಪನ ವತ್ತಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭೂತಂ, ತಥಾ ತಂ ಅತೀತಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ। ಯಥಾ ಚ ವತ್ತಮಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಗಯ್ಹತಿ। ಯದಿ ಚ ತಂ ತಥೇವ ಅತ್ಥಿ, ವತ್ತಮಾನಮೇವ ತಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ನತ್ಥಿ, ಸಿದ್ಧಂ "ಅಸನ್ತಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಞ್ಞಾತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಾ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನಂಯೇವ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಧರಮಾನಸಭಾವಂ ನ ಅತೀತಾನಾಗತನ್ತಿ ನ ತಿಟ್ಠತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ನ ಅತೀತಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿತಾಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ, ಅಥ ಖೋ ಆಯತನಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಪಟಿಞ್ಞಾಯಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಸಬ್ಬೇವ ಸಾಸನಿಕಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ ಸಿಯುನ್ತಿ।

ಪದಸೋಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಥಾ

೧. ನಸುತ್ತಸಾಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೭. "ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಅಯಂ ಕಾಲವಿಭಾಗಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ವೋಹಾರೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ತಂ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತೋ। ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತೋ, ಪಚ್ಛಾ ಅತೀತೋತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಅನವಟ್ಠಿತಾ, ಅವತ್ಥಾ ಪನ ತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಾ ವವತ್ಥಿತಾತಿ ತದುಪಾದಾನಾ ಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಿ ವವತ್ಥಿತಾ ಏವ। ನ ಹಿ ಅತೀತಾದಿ ಅನಾಗತಾದಿಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತಿ, ಖನ್ಧಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪನ ಅನಪೇಕ್ಖಿತಕಾಲವಿಸೇಸಾ। ತೀಸುಪಿ ಹಿ ಕಾಲೇಸು ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ, ತಥಾ ಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾ ಆಯತನಧಾತುಯೋ ಚ। ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ ಯಸ್ಮಾ ಪರವಾದೀ "ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಇಮಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನಿಯತಂ ವೋಹಾರಂ ಅತೀತಾನಾಗತೇಸುಪಿ ಆರೋಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅದ್ಧಸಙ್ಕರಂ ಕರೋತಿ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ವೋಹರತೀತಿ ತತೋ ವಿವೇಚೇತುಂ **"ಅತೀತಂ ಖನ್ಧಾ"**ತಿಆದಿಕಾ ಅಯಂ ಕಥಾ ಆರದ್ಧಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಭಾವೇ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ರಾಸಟ್ಠಂ ಉಪಾದಾಯ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ಕಾರಣಾದಿಅತ್ಥಂ ಸುಞ್ಞತಟ್ಠಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಆಯತನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಾತುಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಅದ್ಧತ್ತಯಸಾಧಾರಣಾ, ನ ಅತೀತಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ಅದ್ಧವಿಸೇಸಾಧಿಟ್ಠಾನಾತಿ ಆಹ **"ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನತೋ ಅತೀತಾನಾಗತಾನ"**ನ್ತಿ। ತೇ ಪನೇತೇ ಅತೀತಾದಿಕೇ ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ವಿಯ ಸಭಾವಧಮ್ಮತೋ ಸಞ್ಜಾನನ್ತೋ ಪರವಾದೀ "ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಆಹ **"ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

“ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿರುತ್ತಿಪಥಾ”ತಿ ಸುತ್ತಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಥಸುತ್ತಂ**। ತತ್ಥ ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಅತ್ಥಿತಾಯ ವಾರಿತತ್ತಾ”**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಕಥನ್ತಿ? ತಂ ಸಬ್ಬದಾ ಉಪಲದ್ಧಿತೋ ವುತ್ತಂ ನಿಚ್ಚಸಭಾವಞಾಪನತ್ಥಂ ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಇಧ ಪನ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ನ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ “ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ…ಪೇ॰… ನ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ “ಅತ್ಥೀ”ತಿ ಸಮಞ್ಞಾಯ ಅನುಪಾದಾನತೋ ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। **ಇಮಿನಾವೂಪಾಯೇನಾ**ತಿ “ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನತೋ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಹೇತುನಾ। ಉಪಪತ್ತಿಸಾಧನಯುತ್ತಿ ಹಿ ಇಧ “ಉಪಾಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಾ।

ನಸುತ್ತಸಾಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸುತ್ತಸಾಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೮. ಏತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಏತೇ ಖನ್ಧಆಯತನಧಾತುಧಮ್ಮಾ। **ಸುತ್ತಾಹರಣ**ನ್ತಿ ನಿರುತ್ತಿಪಥಸುತ್ತಾಹರಣಂ। **ನೇಸ**ನ್ತಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ।

ಸುತ್ತಸಾಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾ

೧. ಅತೀತಾದಿಏಕಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. ಯೇ ಕತೂಪಚಿತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪಾಕದಾನಾಯ ಅಕತೋಕಾಸಾ, ಕತೋಕಾಸಾ ಚ ಯೇ “ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಾ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯೇ ಚ ವಿಪ್ಪಕತವಿಪಾಕಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ “ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸಂ ವಿಪಾಕದಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಅನಪಗತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪರವಾದೀ ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಯೇ ಪನ ಪರವಾದೀ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ಅಪಗತನ್ತಿ ನತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತೇನಾಹ “ಅತ್ಥೀತಿ ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ ಏಕಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀ”ತಿಆದಿ। ಏವಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಪರವಾದಿನೋ ಯಥಾ ಅವಿಪಾಕೇಸುಪಿ ಏಕಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕೇಸು ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕೇಸು ಚ ಆಪಜ್ಜತೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಚ್ಚೇ”ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ವಸೇನಾ”**ತಿಆದಿ। **ವೋಹಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಫಲಸ್ಸ ಅನುಪರಮವೋಹಾರವಸೇನ, ಹೇತುಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ಅನುಪರತಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠಿತತ್ತಾ ಚೋದೇತಬ್ಬೋವ। ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಞ್ಹಿ ಫಲಸ್ಸ ಪಬನ್ಧವೋಹಾರಂ ಪರವಾದೀ ವೋಹಾರತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ಹೇತು ಪನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಚ ಕಮ್ಮೂಪಚಯವಾದಿಭಾವತೋ ಪತ್ತಿಅಪ್ಪತ್ತಿಸಭಾವತಾದಯೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ ನಾಮ ಏಕೋ ಸಙ್ಖಾರಧಮ್ಮೋ ಅವಿಪನ್ನೋ, ಸೋಪಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನನ್ತಿ ಪರವಾದೀ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ -

“ನಪ್ಪಚಯನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾನಿ, ಅಪಿ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸತೋ।
ಪತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಂ, ಕಾಲೇ ಪಚ್ಚನ್ತಿ ಪಾಣಿನ”ನ್ತಿ॥

ಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪರತೋ ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾಯ “ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ವಕ್ಖತಿ।

ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೦೧. ಪರಮತ್ಥಸತಿಪಟ್ಠಾನತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಲೋಕುತ್ತರಾಯ ಏವ ಸಮ್ಮಾಸತಿಯಾ ತತ್ಥಾಪಿ ಮಗ್ಗಭೂತಾಯ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವೋ ನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ತಾ ಇತರಾಯ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಮಾಸತಿಯಾ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿಭಾವಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ **“ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮುದಾಯಭೂತಸ್ಸಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸತಿಸಮುದಾಯಭೂತಸ್ಸ** ನ ಸತಿಗೋಚರಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸತಿಗೋಚರಸ್ಸ ಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನತಂ ಚೋದೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ಆರದ್ಧಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ। ಸುತ್ತಸಾಧನಾಯಂ ಪನ ಪಠಮಂ ಲೋಕಿಯಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ, ದುತಿಯಂ ಮಿಸ್ಸಕವಸೇನ, ತತಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೦೪. ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾಯಂ “ಸಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಕಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿ ಪರಭಾವೇನ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಪವತ್ತೋ ಪರವಾದೀವಾದೋ ಯಥಾ ವಿಭಜ್ಜ ಪಟಿಪುಚ್ಛಾ ವಾ ನ ಬ್ಯಾಕಾತಬ್ಬೋ, ಏವಂ ಏಕಂಸತೋ ನ ಬ್ಯಾಕಾತಬ್ಬೋ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ, ಕೇವಲಂ ಠಪನೀಯಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **“ಅವತ್ತಬ್ಬುತ್ತರೇನಾ”**ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ವಾದಾ ಸಪ್ಪಟಿವಾದಾವಾತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಭೂತಕಥನತ್ತಾ ಅವತ್ತಬ್ಬುತ್ತರಾ ಉಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ, ಏವಮಯಮ್ಪೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **“ಉಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೇನಾ”**ತಿ। ಅಥ ವಾ ಅವತ್ತಬ್ಬಂ ಉತ್ತರಂ **ಅವತ್ತಬ್ಬುತ್ತರಂ।** ಯಥಾ ಅನಿಚ್ಚವಾದಿನಂ ಪತಿ ಅನಿಚ್ಚೋ ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿತೋತಿ, ಉತ್ತರಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿದ್ಧಸಾಧನಭಾವತೋ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಿದ್ಧಸಾಧನಞ್ಹಿ ದಡ್ಢಸ್ಸ ಡಹನಸದಿಸತ್ತಾ ನಿರತ್ಥಕಮೇವ ಸಿಯಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪರವಾದಿನಾ ಯೇನ ಸಭಾವೇನ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇನೇವ ಸಭಾವೇನ ಸೋ ವಿನಾ ಕಾಲಭೇದಾದಿಪರಾಮಸನೇನ ನತ್ಥೀತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ **“ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ “ಹೇವತ್ಥಿ, ಹೇವಂ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತೇನ ಪರವಾದಿನಾ ಯಥಾ ಸಪರಭಾವೇಹಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿತಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಾ, ಏವಂ ಕಾಲದೇಸಾದಿಭೇದೇಹಿಪಿ ಸಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಾ ಏವ। ತೇನೇವಾಹ **“ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ, ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ವಾ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನತ್ಥೀ”**ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ನಿಗಣ್ಠಾಚೇಲಕವಾದೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಸಿಯಾ। ತೇ ಹಿ “ಸಿಯಾ ಅತ್ಥಿ, ಸಿಯಾ ನತ್ಥಿ, ಸಿಯಾ ಅತ್ಥಿ ಚ ನತ್ಥಿ ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬಪದತ್ಥೇಸು ಪತ್ತಭಾಗೇ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯದಿ ವತ್ಥುನೋ ಸಭಾವೇನೇವ, ದೇಸಕಾಲಸನ್ತಾನವಸೇನ ವಾ ನತ್ಥಿತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತಂ ಸಿದ್ಧಸಾಧನಂ ಸಕವಾದಿನೋಪಿ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋ ಸಭಾವೋ, ನ ಸೋ ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯದಿ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞೋ ಏವ ಸೋ ಸಿಯಾ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ ಸಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಚ ಪರಭಾವೇನ ನತ್ಥಿತಾಯ ನ ವಿವಾದೋ, ಏವಂ ದೇಸಕಾಲನ್ತರೇಸುಪಿ ಇತ್ತರಕಾಲತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ನ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ದೇಸನ್ತರಂ, ಕಾಲನ್ತರಂ ವಾ ಸಙ್ಕಮನ್ತಿ ಖಣಿಕಭಾವತೋ। ಏತೇನೇವ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ನತ್ಥಿತಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚ ಅತ್ಥಿತಾ, ನತ್ಥಿತಾ ವಿನಾ ಕಾಲಭೇದೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಪತಿಟ್ಠಂ ನ ಲಭನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧತ್ತಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ನಿಚ್ಚತ್ತಾ।

ಯಂ ಪನ ತೇ ವದನ್ತಿ “ಯಥಾ ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಾದಿರೂಪೇನ ಠಿತಂ ರುಚಕಾದಿಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚಂ। ತಞ್ಹಿ ಸುವಣ್ಣಭಾವಾವಿಜಹನತೋ ನಿಚ್ಚಂ ಕಟಕಾದಿಭಾವಹಾನಿತೋ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ”ತಿ। ತೇ ಇದಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ “ಕಿಂ ಕಟಕಭಾವೋ ಕಟಕಸ್ಸ, ಉದಾಹು ಸುವಣ್ಣಸ್ಸಾ”ತಿ। ಯದಿ ಕಟಕಸ್ಸ, ಸುವಣ್ಣನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಸಿಯಾ ತದಞ್ಞಭಾವೋ ವಿಯ। ಅಥ ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ, ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ತತ್ಥ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ಸುವಣ್ಣಭಾವೋ ವಿಯ। ನ ಚ ಸಕ್ಕಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕಭಾವೋತಿ ವತ್ತುಂ ಕಟಕವಿನಾಸೇಪಿ ಸುವಣ್ಣಾವಿನಾಸತೋ। ಅಥ ಮತಂ, ಸುವಣ್ಣಕಟಕಾದೀನಂ ಪರಿಯಾಯೀಪರಿಯಾಯಭಾವತೋ ನಾಯಂ ದೋಸೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಟಕಪರಿಯಾಯನಿರೋಧೇನ ರುಚಕಪರಿಯಾಯುಪ್ಪಾದೇಪಿ ಪರಿಯಾಯೀ ತಥೇವ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ಮನುಸ್ಸಪರಿಯಾಯನಿರೋಧೇ ದೇವಪರಿಯಾಯುಪ್ಪಾದೇಪಿ ಪರಿಯಾಯೀ ಜೀವದಬ್ಬಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚಂ, ತಥಾ ಸಬ್ಬದಬ್ಬಾನೀತಿ। ತಯಿದಂ ಅಮ್ಬಂ ಪುಟ್ಠಸ್ಸ ಲಬುಜಬ್ಯಾಕರಣಂ। ಯಂ ಸ್ವೇವ ನಿಚ್ಚೋ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ ವಾ ವದನ್ತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನಿಚ್ಚತಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚತಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಅಥ ಪರಿಯಾಯಪರಿಯಾಯೀನಂ ಅನಞ್ಞತಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಪರಿಯಾಯೋಪಿ ನಿಚ್ಚೋ ಸಿಯಾ ಪರಿಯಾಯಿನೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯಸರೂಪಂ ವಿಯ, ಪರಿಯಾಯೀ ವಾ ಅನಿಚ್ಚೋ ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯಸರೂಪಂ ವಿಯಾತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ಅಞ್ಞಾ ಅನಞ್ಞತಾ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ವುತ್ತದೋಸದ್ವಯಾನತಿವತ್ತಿ। ಅಪಿಚ ಕೋಯಂ ಪರಿಯಾಯೋ ನಾಮ, ಯದಿ ಸಣ್ಠಾನಂ, ಸುವಣ್ಣೇ ತಾವ ಹೋತು, ಕಥಂ ಜೀವದಬ್ಬೇ ಅರೂಪಿಭಾವತೋ। ಯದಿ ತಸ್ಸಪಿ ಸಣ್ಠಾನವನ್ತಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತಥಾ ಸತಿಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಬಹುತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ ಸರೂಪತಾ ಚ ಸಣ್ಠಾನವನ್ತೇಸುಪಿ ಪೀಳಕಾದೀಸು ತಥಾದಸ್ಸನತೋ। ಅಥ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಬಹುತಾ ಖಣಿಕತಾ ಚ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಯಾಯಸರೂಪಮೇವ ತಾವ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಂ।

ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ “ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಾದಿರೂಪೇನ ಠಿತ”ನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋಗತೋ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೇಸು ವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ರೂಪಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸು ಕಿಂ ಏಕಂ, ಉದಾಹು ತೇಸಂ ಸಮುದಾಯೋ, ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಂ ವಾ ಧಮ್ಮನ್ತರಂ ಸುವಣ್ಣನ್ತಿ? ತತ್ಥ ನ ತಾವ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ ಸುವಣ್ಣಂ ತೇನ ಸುವಣ್ಣಕಿಚ್ಚಾಸಿದ್ಧಿತೋ, ನಾಪಿ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಂ ಧಮ್ಮನ್ತರಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಅಥ ಸಮುದಾಯೋ, ತಂ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತನ್ತಿ ನ ತಸ್ಸ ನಿಚ್ಚತಾ, ನಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ, ಏವಂ ಕಟಕಸ್ಸಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತತಾತಿ। ತಯಿದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ಪರವಾದಿನೋ ಜೀವದಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಸಾಧೇತೀತಿ ಕುತೋ ತಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚತಾತಿ ಅಲಮತಿಪ್ಪಪಞ್ಚೇನ।

ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಪರೂಪಹಾರವಣ್ಣನಾ

೩೦೭. **ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತರಾಗಾವ** ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತರಾಗಾನಂ ಅಧಿಮಾನಿಕತಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ ಯಾವ ಅಧಿಮಾನಿಕಂ, ತಾವ ಸಮ್ಪಜಾನಾ ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “ಅಧಿಮಾನಿಕಾನ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಭೂತಪುಬ್ಬಗತಿಯಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **“ಅಧಿಮಾನಿಕಪುಬ್ಬಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ಸಿಯು”**ನ್ತಿ।

೩೦೮. ಯಂ ವಿಮತಿಗಾಹಕಾರಣಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂ, ತಂ “ಹನ್ದ ಹೀ”ತಿ ಪರಂ ಜೋತೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **“ಕಾರಣತ್ಥೇತಿ ಯುತ್ತ”**ನ್ತಿ। ವಿಮತಿಗಾಹಸ್ಸ ಪನ ನಿಚ್ಛಿತತಂ “ಹನ್ದ ಹೀ”ತಿ ಪರಂ ಜೋತೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ವಚಸಾಯತ್ಥೇ”**ತಿ।

ಪರೂಪಹಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೧೬. ಸೋತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ "ವಿರಜಂ ವೀತಮಲಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ 'ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ'"ನ್ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾನಿಸ್ಸನ್ದೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸೋ ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಚೇವ ವಾಚಂ ಭಾಸತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

೩೧೮. ಇಚ್ಛಿತೇತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತೇ। **ಆರೋಪಿತೇತಿ** ಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತೇ ಯುಜ್ಜತಿ, ವಚೀಸಮುಟ್ಠಾಪನಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಪಚ್ಛಾ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿ ಇಚ್ಛಿತೇ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅತ್ತನಾ ನಿಚ್ಛಾರಿತಂ ಸದ್ದಂ ಅತ್ತನಾಪಿ ಸುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ "ಯೇನ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೨೧. ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಸ್ಸ ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಖಣೇ। **ಅಭಿಭೂಸುತ್ತಾಹರಣೇ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ** ಏತೇನ ತದಾಹರಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಬನ್ಧತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕ"**ನ್ತಿ।

ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೫. ಏವನ್ತಿ "ಏಕಚಿತ್ತಂ ಯಾವತಾಯುಕಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಅರೂಪಭವತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ। **ಏತೇನಾತಿ** "ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಆರುಪ್ಪೇ ತಿಟ್ಠತಿ , ಯಾವತಾಯುಕಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಏವಂವಾದಿನಾ **ದುತಿಯಾಪಿ ಅಡ್ಢಕಥಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ** ಪಠಮಕಥಾಯ ಚಿರಕಾಲಾವಟ್ಠಾನವಚನಸ್ಸ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಭಾವವಿಭಾವನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುರಿಮಾಯಾತಿ** "ಯಾವತಾಯುಕಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಪಞ್ಹತೋ ಪುರಿಮಾಯ। ತತ್ಥ ಹಿ "ವಸ್ಸಸತಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಅನುಞ್ಞಾ ಕತಾ, ಪಚ್ಛಿಮಾಯಂ ಪನ "ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಯಾವತಾಯುಕಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ "ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ। **ಅವಿರೋಧೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ,** ಯತೋ ತತ್ಥೇವ ಅನುಞ್ಞಾ ಕತಾ, ನ ಪಚ್ಛಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । **ವಸ್ಸಸತಾದೀತಿ** ಚ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ಕೇವಲಂ "ದ್ವೇ ವಸ್ಸಸತಾನೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಯೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಅಥ ಖೋ "ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿವಸಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **"ಮುಹುತ್ತಂ ಮುಹುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪಞ್ಹೋ ಸಕವಾದಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಯ ವುತ್ತೋ"**ತಿ ಇದಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। "ಮುಹುತ್ತಂ ಮುಹುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಪಞ್ಹೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। "ಉಪ್ಪಾದವಯಧಮ್ಮಿನೋ"ತಿಆದಿಸುತ್ತತ್ಥವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೯. "ತಾನಿ ವಾ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಞಾಣಾನಿ ಏಕೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋಯೇವಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಇಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಾನನ್ತಿ** ದುಕ್ಖೇಞಾಣಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ। **ಏಕಮಗ್ಗಭಾವತೋತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಆದಿಏಕಮಗ್ಗಭಾವತೋ। ಕಮೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿಪಿ ಹಿ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ತಂತಂಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಾಧನತೋ ಏಕೋಯೇವ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಏಕಮಗ್ಗಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪಟಿಜಾನಾತೀ"**ತಿ।

೩೪೪. ದಸ್ಸನೇತಿ ಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇ।

೩೪೫. ಧಮ್ಮತ್ಥಾನಂ ಹೇತುಫಲಭಾವತೋ ಧಮ್ಮತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಸಿಯಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಹೇತುತಾ, ತದಭಾವತೋ ನ ಇತರಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನನ್ತಿ ಆಹ **''ನಿರುತ್ತಿ...ಪೇ॰... ವಿಚಾರೇತಬ್ಬ''**ನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಾಸಮ್ಪಿ ಪನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಪರಮಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಹೇತುತಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನೇವ ಲದ್ಧಬ್ಬತ್ತಾ ಫಲಾನಂ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ''ಅಟ್ಠಹಿ ಞಾಣೇಹೀ''ತಿ ಏತ್ಥ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ ಆಗತನಯೇನ ದುಕ್ಖಾದಿಞಾಣಾನಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಿಞಾಣಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ''ಅಟ್ಠಹಿ ಞಾಣೇಹೀ''ತಿ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೪೭. **ವಿಸಯವಿಸಯೀಸೂ**ತಿ ರೂಪಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಲೋಕಿಯಾ। **ವಿಸಯಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಸದ್ದಸ್ಸೇವ। ಸೋ ಹಿ ವೋಹರಿತಬ್ಬತೋ ವೋಹಾರಕರಣತಾಯ ಚ ''ವೋಹಾರೋ''ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋ। **ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ** ವಿಸಯೀನಂ ವಿಸಯಸ್ಸಪಿ ಆಸವಾದಿಅನಾರಮ್ಮಣತಾಭಾವತೋ। **ಅಸಿದ್ಧಲೋಕುತ್ತರಭಾವಸ್ಸ** ಏಕನ್ತಸಾಸವತ್ತಾ **ತಸ್ಸ** ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಯಥಾ ಲೋಕುತ್ತರತಾ ತವ ಮತೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪಟಿಹಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಇದಂ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಂ। ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಞ್ಚ ಅಯಾಥಾವನ್ತಿ ಆಹ **''ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೀ''**ತಿ। ನ ಹಿ ಜಲಂ ಅನಲನ್ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ದಹತಿ ಪಚತಿ ವಾ। ಕಿಂ ಲೋಕಿಯೇನ ಞಾಣೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಲೋಕಿಯೋ ರೂಪಾಯತನಾದಿ ವಿಯ, ಉದಾಹು ಲೋಕುತ್ತರೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿಯಮಾನಮಗ್ಗಾದಿ ವಿಯಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಹೇತುಸ್ಸ **ಅನೇಕನ್ತಭಾವೋ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ **''ಲೋಕಿಯೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ''**ತಿ।

ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. **ಯೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಂ। **ದ್ವೀಹಿ ನಿರೋಧೇಹೀ**ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾಪಟಿಸಙ್ಖಾಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ನಿರೋಧೇಹಿ। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ, ಪಞ್ಞಾವಿಸೇಸೋ। ತೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ನಿರೋಧೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ। ಯೋ ಸಾಸವೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಸಂಯೋಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯೋ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಬನ್ಧಭೂತೋ ನಿರೋಧೋ, ಸೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ನವತ್ತಬ್ಬತೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ ನಾಮಾತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ವಿನಾ ನಿರುದ್ಧಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **''ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಙ್ಗಾ''**ತಿ। ಅನುಪ್ಪಾದೋಪಿ ಹಿ ನಿರೋಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯತೋ ''ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ''ತಿ ಲಕ್ಖಣುದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮೇ ''ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ''ತಿ ದಸ್ಸಿತೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಖಣಿಕನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೪. **ನಿದ್ದೇಸತೋ**ತಿ "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಪ್ಪಕಾರತೋ। ಸೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ವಿತ್ಥಾರತೋ"**ತಿ। **ಸಬ್ಬಂ** ಕಿಲೇಸಾವರಣಾದಿಂ, ತಮೇವ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದತೋ **ಸಬ್ಬಾಕಾರಂ**। "ಸಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಹಿ ಇದಂ ಸರೂಪತೋ ಗಹಣಂ, "ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ"ತಿ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದತೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನನ್ತೋ ತೇಸಂ ಆಕಾರಭೇದೇ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾವ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾಹ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫)। **ಉದ್ದೇಸತೋ**ತಿ ಏಕದೇಸತೋ। ಏಕದೇಸೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಙ್ಖೇಪತೋ"**ತಿ। ಯಥಾ ಜಾನನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನಪೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಯಥಾಭೂತಞಾಣಾದಿಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಆಸಯಾದೀನಂ ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನಪಿ। ತೇನಾಹ **"ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವಜಾನನಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"**ತಿ। **ಥೇರೇನಾ**ತಿ ಅನುರುದ್ಧತ್ಥೇರೇನ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಉದ್ದೇಸತೋ ಠಾನಾದಿಮತ್ತಜಾನನಾಕಾರೇನೇವ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಸಕವಾದಿನಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತೋಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಕಥಮಯಂ ಚೋದೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ"**ತಿ।

೩೫೬. **ಸೇಸೇಸೂ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣತೋ ಸೇಸೇಸು। **ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಅಸಾಧಾರಣತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ನನು ಚ ಸೇಸಾನಂ ಅಸಾಧಾರಣತಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಠಾನಾ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ।

ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೭. **ಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಸತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸುಞ್ಞತಞ್ಚ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಕಥಂ ಆಪಜ್ಜತಿ** ಠಾನಾಠಾನಭೂತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ "ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಸತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ ಪಕಾರೇನ ನಯೇನ। ಅಥ ವಾ **ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ "ಠಾನಾಠಾನಮನಸಿಕಾರೋ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ, ಸುಞ್ಞತಾಮನಸಿಕಾರೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ। "ಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ **"ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಕಥಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಸುಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಞ್ಞೋವ ಠಾನಾಠಾನಮನಸಿಕಾರೋ, ಅಞ್ಞೋ ಸುಞ್ಞತಾಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಯುಜ್ಜತೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ಸಮೋಧಾನಾಪತ್ತಿಚೋದನಾ, ಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಕಥಂ ಅರಿಯಭಾವಸಿದ್ಧಿ ಠಾನಾಠಾನಞಾಣಾದೀನನ್ತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ। ಉಮ್ಮತ್ತಕಪಚ್ಛಿಸದಿಸೋ ಹಿ ಪರವಾದಿವಾದೋ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಈದಿಸೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಆರೋಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಆಕಾರಂ, ಸತ್ತಾಕಾರಮೇವ ವಾ ಅಸನ್ತಂ ರೂಪಾದಿಉಪಾದಾನೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ। ಅಭೂತಾರೋಪನಞ್ಹೇತ್ಥ ಪಣಿದಹನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನಾಹ **"ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನಾ"**ತಿ। **ಸೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಣಿಧಿ। **ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ** ಖನ್ಧೇ।

ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೭. ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಏಕದೇಸೇನ ವಿಮುತ್ತಂ ಏಕದೇಸೇನ ಅವಿಮುತ್ತನ್ತಿ ಅಯಂ ''ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನ''ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ದೋಸೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **''ಏಕದೇಸಂ ವಿಮುತ್ತಂ, ಏಕದೇಸಂ ಅವಿಮುತ್ತ''**ನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ''ತಞ್ಹಿ ತದಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೇಕದೇಸೇನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನನ್ತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧೀ''ತಿ ದಸ್ಸಿತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ವಿಪ್ಪಕತನಿದ್ದೇಸೇತಿ** ವಿಮುಚ್ಚನಕಿರಿಯಾಯ ಅಪರಿಯೋಸಿತತಾನಿದ್ದೇಸೇ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **''ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನನ್ತಿ ವಿಪ್ಪಕತಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ''**ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಪರವಾದಿನಾ। **ವಿಮುಚ್ಚ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಂ** ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಭಾವಾಭಾವತೋ, ವಿಮುತ್ತಭೇದೇನ ಪನ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸತಿ ಚ ದೋಸೇ ವಿಪ್ಪಕತನಿದ್ದೇಸೇತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಏಕದೇಸೋ ವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ** ನಿಪ್ಪದೇಸವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನತೋ। **ಫಲಚಿತ್ತೇನಾತಿ** ಪರಮಫಲಚಿತ್ತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ।

ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೮. **ಪಹೀನಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯುಂ,** ನ ಪಹಿಯ್ಯಮಾನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೦. ಲೋಕುತ್ತರಾನಂಯೇವ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವೋ, ನ ಲೋಕಿಯಾನನ್ತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನಾಹ **''ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತ್ತಾ''**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾನಿ ಭಾವೇನ್ತೋತಿ** ಯಥಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಬ್ರೂಹೇನ್ತೋ ವಾ। ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವಂ ಪನ ಪತ್ತೇಸು ತೇಸು ಪುನ ಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **''ನ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವೇನ್ತೋ''**ತಿ।

ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೩. ವಿಸಿನೋತಿ ವಿಸೇಸೇನ ಬನ್ಧತಿ ವಿಸಯೀನಂ ಅತ್ತಪಟಿಬನ್ಧಂ ಕರೋತೀತಿ **ವಿಸಯೋ,** ಆರಮ್ಮಣಂ , ಅನುಭವತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಆನುಭಾವೋ,** ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ, ಬಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಗೋಚರಕರಣಂ **ಗೋಚರೋ,** ವಿಸಯೇ ಆನುಭಾವಗೋಚರಾ **ವಿಸಯ...ಪೇ॰... ಚರಾತಿ।** ತೇಹಿ ಯಥಾ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ವಿಸೇಸಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಝಾನಧಮ್ಮೇನ ಆಹಿತಬಲಂ **ಕತಬಲಾಧಾನಂ।** ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಆನುಭಾವಗೋಚರಕರಣಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನದಸ್ಸನಂ ಯತ್ಥಸ್ಸ ತೇಹಿ ಉಪತ್ಥದ್ಧತ್ತಾ ಬಲಾಧಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **''ಯಾದಿಸೇ ವಿಸಯೇ''**ತಿಆದಿ। ಬಲಾಧಾನಞ್ಚ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮತೋ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮವಿಸೇಸತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಪಣೀತೇಹಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪೇಹಿ ವಿಸೇಸಾಪತ್ತಿ। ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರಾವುತ್ತೀತಿ ಏಕೇ ವದನ್ತಿ। **ಪುರಿಮಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮತ್ತಮೇವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಬಲಾಧಾನತೋ ಪುರಿಮಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮತ್ತಮೇವ। **ವದನ್ತೋ** ಸಞ್ಞಹಕಾರೋ। **ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ** ಪಾಳಿಯಂ ಕತಂ। **ನ ವಿಸಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ನ ವಿಸಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯತೋ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ರೂಪಾಯತನಮೇವ ವಿಸಯೋತಿ ವಿಸಯಸ್ಸ ಸದಿಸತಂ ಅವಿಸೇಸಂ ಆಹ, ಸದಿಸಸ್ಸ ವಾ ವಿಸೇಸಂ ದೀಪೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧ ...ಪೇ॰... **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ,** ಅಞ್ಞಥಾ ಲದ್ಧಿಯೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ ಭಾವೋ। **ಮಗ್ಗೋತಿ** ಉಪಾಯೋ, ಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಕತಿಚಕ್ಖುಮತೋ ಏವ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಸಿಣಾಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಂ,

ಸೋ ಚ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲೇ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿನಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ “**ಮಂಸಚಕ್ಖುಪಚ್ಚಯತಾದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। **ತೇನಾತಿ** “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ವಚನೇನ। **ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇನ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ **ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ** ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಾನಿ। ಝಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಸ ಹೇಸಾ ಲದ್ಧಿ।

೩೭೪. ಯೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛನೇನ ಪಟಿಜಾನನೇನ। **ತೀಣಿ ಚಕ್ಖೂನಿ** ಮಂಸದಿಬ್ಬಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖೂನಿ **ಚಕ್ಖುನ್ತರಭಾವಂ ವದತೋ ಭವೇಯ್ಯುಂ,** ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೭. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕತ್ತಾ “**ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಮ್ಹೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಜಾನನಕಿಚ್ಚಕೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ** ತಸ್ಸ ತಂಕಿಚ್ಚಕತಾಭಾವತೋ। ಯತೋ ಯಂ ಅನಞ್ಞಂ, ತಮ್ಪಿ ತತೋ ಅನಞ್ಞಮೇವಾತಿ ಆಹ “**ಇಮಿನಾ...ಪೇ॰... ಭವಿತಬ್ಬ**”ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥನ್ತರಭಾವಂ ನಿವಾರೇತೀತಿ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಸ್ಸ ಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಸ್ಸ ತತೋ ಅತ್ಥನ್ತರಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ತಂ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಂ। **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣತೋ ಅತ್ಥನ್ತರಭಾವಂ ನ ನಿವಾರೇತಿ** ಅತಪ್ಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಿಚ್ಚತಾ ಪರವಾದಿನಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚತಾತಿ ತಮತ್ಥಂ “ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಏವ-ಸದ್ದೋ ಚಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೯. ಆಟಾನಾಟಿಯಸುತ್ತೇ “ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಕ್ಖಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಅಪ್ಪಟಿವಿರತಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೬, ೨೮೬) ಆಗತತ್ತಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ಸಂವರಾಸಂವರಸಬ್ಭಾವೋ ಅವಿವಾದಸಿದ್ಧೋ। ಯತ್ಥ ಪನ ವಿವಾದೋ, ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ತಾವತಿಂಸಾದಯೋ ಗಹಿತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಂ ಸತೀತಿ** ಯದಿ ತಾವತಿಂಸೇಸು ಸಂವರಾಸಂವರೋ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ। **ಸುರಾಪಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ “ಸುಯ್ಯತೀ”ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಸುಯ್ಯತೀತಿ? ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಕುಮ್ಭಜಾತಕೇ** –

“ಯಂ ವೇ ಪಿವಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬದೇವಾ ಪಮತ್ತಾ,
ತಿದಿವಾ ಚುತಾ ಸಸ್ಸತಿಯಾ ಸಮಾಯಾ।
ತಂ ತಾದಿಸಂ ಮಜ್ಜಮಿಮಂ ನಿರತ್ಥಂ,
ಜಾನಂ ಮಹಾರಾಜ ಕಥಂ ಪಿವೇಯ್ಯಾ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೧೬.೫೮)।

ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬದೇವಾ** ನಾಮ ಅಸುರಾ। ತೇ ಹಿ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬದೇವಾತಿ ಪಞ್ಞಾಯಿಂಸು। **ಪಮತ್ತಾತಿ** ಸುರಾಪಾನೇನ ಪಮಾದಂ ಆಪನ್ನಾ। **ತಿದಿವಾತಿ** ಮನುಸ್ಸಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಲೋಕೇ ಉಪಾದಾಯ ತತಿಯಲೋಕಭೂತಾ ದೇವಟ್ಠಾನಾ, ನಾಮಮೇವ ವಾ ಏತಂ ತಸ್ಸ ದೇವಟ್ಠಾನಸ್ಸ। **ಸಸ್ಸತಿಯಾತಿ** ಕೇವಲಂ ದೀಘಾಯುಕತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಸಮಾಯಾ** ಸಹ ಅತ್ತನೋ ಅಸುರಮಾಯಾಯ, ಅಸುರಮನ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಚುತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ “ಆಗನ್ತುಕದೇವಪುತ್ತಾ ಆಗತಾತಿ ನೇವಾಸಿಕಾ ಗನ್ಧಪಾನಂ ಸಜ್ಜಯಿಂಸು। ಸಕ್ಕೋ ಸಕಪರಿಸಾಯ ಸಞ್ಞಮದಾಸೀ”ತಿ। ತೇನಾಹ “**ತೇಸಂ ಸುರಾಪಾನಂ**

ಅಸಂವರೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ಪಾತುಭಾವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸುರಾಪಾನಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ನಾಹೋಸಿ, ಪಗೇವ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋತಿ ವಿರಮಿತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಏವ ತಾವತಿಂಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪರಿ ದೇವಲೋಕೇಸು ಸಮಾದಾನಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿವಸೇನ ಪುರೇತಬ್ಬಾ ಸಂವರಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಸನ್ತಿಯೇವ। ತಥಾ ತೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಅಸಂವರಾ। ನ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಾನಂ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸನ್ತೀತಿ।

ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗೋ

೧. ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೭. **ಗಿಹಿಛನ್ದರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಗಿಹಿಭಾವೇ ಕಾಮಭೋಗಿಭಾವೇ ಛನ್ದರಾಗಸಹಿತತಾಯ।

ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೩. **ಪತ್ತಿನ್ತಿ** ಅಧಿಗಮೋ। ಅಧಿಗಮೋ ನಾಮ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಚತೂಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಚೋದಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೭. **ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಯದಿ ತೇ ಅರಹಾ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಯ ಛಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಛ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಫಸ್ಸಾದಿಸಹಿತಾತಿ "ಛಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೮. **ಪತ್ತಿಧಮ್ಮವಸೇನಾ**ತಿ "ಪತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಸೇನ। "ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ **ಪುಚ್ಛಾ**। "ಬೋಧಿಯಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ವಿಗತಾಯ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾಯ ಅಬುದ್ಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ **ಅನುಯೋಗೋ**। ಏವಮಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾನುಯೋಗಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೨. **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸಪಿ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸಪಿ ಚರಿಮಭವತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಲಕ್ಖಣಸಮನ್ನಾಗತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋವಾತಿ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಅಸಾಧಕಂ। ತೇನಾಹ **"ಆಭತಮ್ಪಿ ಅನಾಭತಸದಿಸಮೇವಾ"**ತಿ।

ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೩. **ಪಾರಮೀಪೂರಣ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಬೋಧಿಚರಿಯಾಯ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ, ನ ಪಾರಮೀನಂ ಪುಣ್ಣಭಾವದಸ್ಸನಂ। ತೇನ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಭಸಮಾದಾನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಹಾಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಮಹಾಸತ್ತಾ ನಿಯತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಏವಂ ಸಬ್ಬಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನಾ, ಬೋಧಿಯಾ ನಿಯತಾ ನರಾ"ತಿ, "ಧುವಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ, ನ ನಿಯಾಮಸ್ಸ ನಾಮ ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಏಕಂಸೇನಾಯಂ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೀತಿ ಪರವಾದೀಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ಧಮ್ಮನ್ತರಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ, ನ ಬೋಧಿಯಾ ನಿಯತತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಕೇವಲಞ್ಹಿ ನ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೩. ಸತಿಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಹೀನತ್ತೇ "ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ವಣ್ಣಭಣನಮುಖೇನ ಅನವಸೇಸತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಿತ್ತನಂ ಪರಿಯಾಯವಚನನ್ತಿ ಆಹ **"ಇಮಂ ಪರಿಯಾಯಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿ। **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹನತೋ ಏವಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೋ ಏವ ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಜಹತೀತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ವದನ್ತಿ** ಪದಕಾರಾ। **ಏವಂ ಸತೀ**ತಿ ಯದಿ ಅನವಸೇಸತಾಮತ್ತೇನ ತಥಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗೋ

೧. ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೮. ಫಲಞಾಣಂ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ವಿಮುತ್ತಾನೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತೇಸು ಚತೂಸು ಞಾಣೇಸು। **ವಿಪಸ್ಸನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಂ** ಮಗ್ಗಾದಿಕಿಚ್ಚವಿದೂರಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ ಚ।

ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೧. ಅಸೇಖೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅಸೇಖಞಾಣನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ನ ಅಸೇಖೇ ಅಸೇಖಧಮ್ಮೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ **''ಏತೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ''**ತಿ।

ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೪. ಅಸಿವೇ ಸಿವಾತಿ ವೋಹಾರಂ ವಿಯ **ಅಞ್ಞಾಣೇ...ಪೇ॰... ವದತಿ**।

ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೮-೪೩೧. **ಯನ್ತಿ** ಯಂ ಞಾಣಂ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮನ್ತಿ** ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾನುಕೂಲಂ। **ವಿಪರೀತಾನುಯೋಗತೋ ಪಭುತಿ ಗಣೇತ್ವಾ ''ಚತುತ್ಥ''ನ್ತಿ ಆಹ** ನ ಅನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಗಮನಾಯಾತಿ ಅವಿಪರೀತಾನುಯೋಗತೋ ಪಭುತಿ ಗಣೇತ್ವಾ, ತಥಾ ಸತಿ ಪಞ್ಚಮಭಾವತೋ ವಿಸೇಸಭಾವತೋ ಚ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೨-೪೩೩. **ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣನ್ತಿ** ಇದಂ ''ಅರಿಯಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನ ವಿಸೇಸಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **''ಅನರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಞಾಣಂ ಞಾಣಮೇವಾ''**ತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏವಮಾಹ। ಅರಿಯಸ್ಸ ಚೇ ಞಾಣನ್ತಿ, ಸೋ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **''ಅನರಿಯಸ್ಸ ಏತಂ ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯಾ''**ತಿ।

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೬-೪೩೮. **ವತ್ತಬ್ಬಪಟಿಞ್ಞಾತಿ** ಫಸ್ಸಾರಮ್ಮಣೇ ಞಾಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ।

ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೯-೪೪೦. **ಅನನ್ತರಾನಾಗತೇಪಿ ಚಿತ್ತೇ ಞಾಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ,** ತತ್ಥ ಪನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವಿಯ ತಾದಿಸೇನ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ಕದಾಚಿ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ತೇನಾಹ **''ಅನನ್ತರೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಞಾಣಂ ನತ್ಥೀ''**ತಿ।

ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೧-೪೪೨. “ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠೇಸೂ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಯಂ ದಸ್ಸನಭೂತಂ ಞಾಣಂ, ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಸಭಾವತ್ತಾ ತಥಾದಿಟ್ಠಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂಭೂತಂ ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಂ ವಚನ**”ನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ “ತಮ್ಪಿ ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀ”ತಿ ಪಟಿಜಾನನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ “**ಅನುಜಾನನವಚನ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ** ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ।

ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೩-೪೪೪. **ಫಲಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ** ಫಲಸ್ಸ ಉಚ್ಚಾವಚತಾ। **ಬಲೇನಾತಿ** ಞಾಣಬಲೇನ।

ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೬. ಛಟ್ಠವಗ್ಗೋ

೧. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೫-೪೪೬. **ಏತಸ್ಸ** ಅರಿಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೧. **ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಠಿತತಾತಿ** ಕಾರಣಭಾವೇನ ಬ್ಯಭಿಚರಣಾಭಾವಮಾಹ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯದಾ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ, ನ ತಸ್ಸ ತದಾ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ಸಾ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಕಾರಣಭಾವೋಯೇವಾತಿ “**ಕಾರಣಭಾವೋಯೇವಾ**”ತಿ ಆಹ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೮-೪೫೯. **ಸಭಾವಧಮ್ಮತಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ** ತದುಭಯಲಕ್ಖಣರಹಿತಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। “ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ “**ವೋದಾನಞ್ಚ ವುಟ್ಠಾನಪರಿಯಾಯೋವಾ**”ತಿ ಆಹ। ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತೇ ಸಿದ್ಧೇ ಸಙ್ಖತವಿದೂರತಾಯ ಅಸಙ್ಖತಂ ಸಿಯಾತಿ ಆಹ “**ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾಸಾಧಕತ್ತಾ**”ತಿ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಛಟ್ಠವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೧-೪೭೨. ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಸಙ್ಗಹಣಾದಿವಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಹಿತಾ। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕವಿಧತಾದಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಬನ್ಧಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ "**ಸಮ್ಬನ್ಧಾ**"ತಿ।

ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೩-೪೭೪. ಅನುಪ್ಪವಿಸಿತಬ್ಬಾನುಪ್ಪವಿಸನಭಾವೋ ತೇಸಂ ಭೇದೇ ಸತಿ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ಉಪಮಾಭಿನ್ದನೇನ ಉಪಮೇಯ್ಯಸ್ಸ ಭಿನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಾನತ್ತವವತ್ಥಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ**"ತಿ ಆಹ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೫-೪೭೭. ಫಸ್ಸಿಕಾದಯೋತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೋ ವವತ್ಥಾವಾಚೀ। ತೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದದೇಸನಾಯಂ ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಭೇದಾ ವೇದನಾದಯೋ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ ಆಹ "**ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದಿವಿರಹಿತಾ ಸಹಜಾತತಾ ನತ್ಥೀ**"ತಿ।

ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೮. **ಫಲದಾನಭಾವದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ** ಫಲದಾನಸಬ್ಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। **ಫಲದಾನಂ ವುತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ** ಚಿತ್ತೇನ ಫಲದಾನಂ ಪಧಾನಭಾವೇ ವುತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ದಾನಭಾವೋತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ದಾನಭಾವೋಪಿ ಹಿ "ದಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಫಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ। **ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥನ್ತಿ** ಫಲದಾನನಿವಾರಣತ್ಥಂ। **ಏತನ್ತಿ** "ದಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಫಲ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ। ಭೇಸಜ್ಜಾದಿವಸೇನ ಆಬಾಧಾನಿಟ್ಠತಾ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಫಲತಾಪರಿಯಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ ತಥೇವ ಸುತ್ತಂ ಸಕವಾದಿಪರವಾದಿವಾದೇಸು ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದನಾಯ "**ನ ಪನ ಏಕೇನತ್ಥೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋವ ದಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಿವತ್ತನಪಕ್ಖೇಯೇವ ಏವ-ಕಾರೋ ಯುತ್ತೋ, ನ ಸಾಧನಪಕ್ಖೇ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದಾನಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತೇನಾಹ "**ಚೇತಸಿಕೋವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋವಾ**"ತಿ ಚ। ತೇನೇವಾಹ "**ದ್ವಿನ್ನಞ್ಹಿ ದಾನಾನ**ನ್ತಿಆದಿ। **ಸಙ್ಕರಭಾವಮೋಚನತ್ಥನ್ತಿ** ಸತಿಪಿ ದಾನಭಾವೇ ಸಭಾವಸಙ್ಕರಮೋಚನತ್ಥಂ। ತೇನಾಹ "**ಚೇತಸಿಕಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ।

ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೫. ತಸ್ಸಾ ಲದ್ಧಿಯಾತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ। **ಏತೇಸನ್ತಿ** ವತ್ತಮಾನಚಿತ್ತಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಾನಂ।

೪೮೬. ಅಯಂ ವಾದೋ ಹೀಯತಿ ಪರಿಭೋಗಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। **ಚಾಗಚೇತನಾಯ ಏವ ಪುಞ್ಞಭಾವೋ,** ನ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ, ಅಪರಿಭುತ್ತೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪರಿಭುತ್ತೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಭಾವತೋ ಏವ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ದಿನ್ನಂ ಅರಹಾ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೇ ತಮ್ಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೇ ದಾನಮೇವಾತಿ ನಿಚ್ಛಿತಂ। ಪರವಾದೀಪಟಿಕ್ಖೇಪಮುಖೇನ ಸಕವಾದಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ ಪಠಮೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೋ, ದುತಿಯೋ ಪನ ಉಜುಕಮೇವ ಸಕವಾದಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಇತೋದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೮-೪೯೧. ತೇನೇವ ಚೀವರಾದಿದಾನೇನಾತಿ ಅನುಮೋದನಂ ವಿನಾ ದಾಯಕೇನ ಪವತ್ತಿತಚೀವರಾದಿದಾನೇನ। ತೇನಾಹ **"ಸಯಂಕತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ವಿನಾಪೀ"**ತಿ। **ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನಾತಿ** ಅನುಮೋದಿತತ್ತಾವ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಭೋಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಏತೇನ ಕಾರಣೇನ। **ಯದಿ ಯನ್ತಿ**ಆದಿ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಯದಿ ನ ಯಾಪೇಯ್ಯುಂ, ಕಥಂ ಅನುಮೋದೇಯ್ಯುಂ, ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಯ್ಯುಂ , ಪೀತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯುಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಲಭೇಯ್ಯುನ್ತಿ** ಏಕಚ್ಚೇ ಅಞ್ಞೇ ಪೇತೇ ಅನುಮೋದನಾದೀನಿ ಕತ್ವಾ ಯಾಪೇನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ ಅನುಮೋದನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಇತೋ ದಿನ್ನೇನ ಯಾಪೇನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇತೋದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪಥವೀಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೨. ಅತ್ತವಜ್ಜೇಹೀತಿ ಫಸ್ಸವಜ್ಜೇಹಿ। ನ ಹಿ ಸೋ ಏವ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಸೋತಿ** ಫಸ್ಸಮೇವ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಸಾವಜ್ಜನೇತಿ** ಆವಜ್ಜನಸಹಿತೇ, ಆವಜ್ಜನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಏವ ಪವತ್ತನಕೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಮೇವಾತಿ** ಯೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಮೇವ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ** ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕದುಕ್ಖಸ್ಸ। "ಮೂಲತಣ್ಹಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ, ತಥಾ **"ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತ"**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಾ ತಣ್ಹಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ **ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ,** ಕತೂಪಚಿತೇ ಕಮ್ಮೇ ಭವಾದೀಸು ನಮನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಹಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ।

೪೯೩. ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಭಾವೋ **ಸಕಸಮಯವಸೇನ ಚೋದನಾಯ ಯುಜ್ಜಮಾನತಾ।**

೪೯೪. ಕಮ್ಮೇ ಸತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಥವೀಆದೀನಂ ಪಚ್ಚಯತಾಮತ್ತಮಾಹ, ನ ಜನಕತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ತಂಸಂವತ್ತನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತೀ"**ತಿ।

ಪಥವೀಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಜರಾಮರಣಂವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೫. ಏಕಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಇದಂ ಅನಾರಮ್ಮಣತಾಸಾಧನವಸೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಾಭಾವಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣತ್ತಾ।

೪೯೬. ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತಿ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ। ಇತರತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ।

೪೯೭. ತನ್ತಿ ''ಅಪರಿಸುದ್ಧವಣ್ಣತಾ ಜರಾಯೇವಾ''ತಿ ವಚನಂ।

ಜರಾಮರಣಂವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವಿಪಾಕೋವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೧. ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **''ಯಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ''**ತಿ। ''ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾ''ತಿಆದಿವಚನತೋ ಪನ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। **ಪುರಿಮಪಟಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ''ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ। **ಇಮಸ್ಸ ಚೋದನಸ್ಸಾತಿ** ''ವಿಪಾಕೋ ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ಚಾ''ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚೋದನಸ್ಸ।

ವಿಪಾಕೋವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ಛಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೩-೫೦೪. ವಣ್ಣಾ ಏವ ನೀಲಾದಿವಸೇನ ನಿಭಾತೀತಿ **ವಣ್ಣನಿಭಾ,** ವಣ್ಣಾಯತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಣ್ಠಾನಂ** ದೀಘಾದಿ।

ಛಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೫. ಅನ್ತರಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಅನ್ತರಿಕಟ್ಠಾನಾನಿ। ನಿವಾರಕಟ್ಠಾನಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಚ ಆಕಾಸೇನ ಚ ಗಮನತೋ। **ಯದಿ ಸೋ ಭವಾನಂ ಅನ್ತರಾ ನ ಸಿಯಾತಿ** ಸೋ ಅನ್ತರಾಭವೋ ಕಾಮಭವಾದೀನಂ ಭವಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಯದಿ ನ ಭವೇಯ್ಯ। **ನ ನಾಮ ಅನ್ತರಾಭವೋತಿ** ''ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ ನಾಮ ಅನ್ತರಾಭವೋ''ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಕವಾದಿವಚನಸ್ಸ **ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ,** ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಕಾರಣಂ ಹದಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅಥ ಖೋ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೦೬. ಜಾತೀತಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೫೦೭. ಏವಂ ತಂ ತತ್ಥ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ವಿಯ ತಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಂ ತತ್ಥ ಅನ್ತರಾಭವಾವತ್ಥಾಯ ನ ಇಚ್ಛತಿ। ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಸ ಭಾವಿಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮತೋ ಏವ ಪವತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಅನಿಚ್ಛತೋ ಕುತೋ

ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾ। ಅಯಞ್ಚ ವಾದೋ ಅನ್ತರಾಭವವಾದೀನಂ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ವುತ್ತೋ। ಯೇ "ಅಪ್ಪಕೇನ ಕಾಲೇನ ಸತ್ತಾಹೇನೇವ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಪಾಪುಣಾತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ಯೇ ಪನ "ತತ್ಥೇವ ಚವಿತ್ವಾ ಆಯಾತೀತಿ ಸತ್ತಸತ್ತಾಹಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾವ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾತಿ ತೇ ಅಧುನಾತನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ಪಾಳಿಯಂ "ಅನ್ತರಾಭವೇ ಸತ್ತಾ ಜಾಯನ್ತಿ ಜೀಯನ್ತಿ ಮೀಯನ್ತಿ ಚವನ್ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿ ಆಗತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚೇತಂ, ಏವಂ ನಿರಯೂಪಗಾದಿಭಾವಮ್ಪಿಸ್ಸ ಅಧುನಾತನಾ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತೇ ವದನ್ತಿ "ಉದ್ಧಂಪಾದೋ ತು ನಾರಕೋ"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರವಾದೀ ಅನ್ತರಾಭವಂ ನಾಮ ಪರಿಕಪ್ಪೇತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ "ಅವಿಹಾದೀಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ"ತಿ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅಯಮತ್ಥೋ, ನ ಅನ್ತರಾಭವಭೂತೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ।

ಯೇ ಪನ "ಸಮ್ಭವೇಸೀತಿ ವಚನತೋ ಅತ್ಥೇವ ಅನ್ತರಾಭವೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಮ್ಭವಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಏಸತೀತಿ ಸಮ್ಭವೇಸೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಯೇ ಭೂತಾವ ನ ಪುನ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಖೀಣಾಸವಾ "ಭೂತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಭೂತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಬ್ಬಿಧುರತಾಯ ಸಮ್ಭವಮೇಸನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಭವೇಸಿನೋ, ಅಪ್ಪಹೀನಭವಸಂಯೋಜನತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ। ಚತೂಸು ವಾ ಯೋನೀಸು ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಾ ಸತ್ತಾ ಯಾವ ಅಣ್ಡಕೋಸಂ ವತ್ಥಿಕೋಸಞ್ಚ ನ ಭಿನ್ದನ್ತಿ, ತಾವ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ** ನಾಮ, ಅಣ್ಡಕೋಸತೋ ವತ್ಥಿಕೋಸತೋ ಚ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ **ಭೂತಾ** ನಾಮ। ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಾ ಚ ಪಠಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ** ನಾಮ, ದುತಿಯಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ **ಭೂತಾ** ನಾಮ। ಯೇನ ವಾ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಯಾವ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಾವ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ** ನಾಮ, ತತೋ ಪರಂ **ಭೂತಾ** ನಾಮಾತಿ ಏವಂ ಉಜುಕೇ ಪಾಳಿಅನುಗತೇ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಕಿಂ ಅನಿದ್ಧಾರಿತಸ್ಸ ಪತ್ಥಿಯೇನ ಅನ್ತರಾಭವೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ।

ಯಂ ಪನೇಕೇ "ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸನ್ತರೇಸು ಪಾತುಭಾವೋ ದಿಟ್ಠೋ। ಯಥಾ ತಂ ವೀಹಿಆದಿಅವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನೇ, ಏವಂ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸನ್ತರೇ ಪಾತುಭಾವೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಸತಿ ಅನ್ತರಾಭವೇ ಯುಜ್ಜತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾ"ತಿ ಯುತ್ತಿಂ ವದನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಇದ್ಧಿಮತೋ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕಾಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಖಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಇಧೂಪಸಙ್ಕಮನೇ ಇತೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಗಮನೇ ಯುತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯದಿ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ನ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಯದಿಪಿ ಸಿಯಾ "ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ"ತಿ, ತಂ ಇಧಾಪಿ ಸಮಾನಂ "ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ"ತಿ ವಚನತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಮೇವ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಸಭಾವಾ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಕತ್ಥಚಿ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಮುಖಘೋಸಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಆದಾಸಪಬ್ಬತಪದೇಸಾದಿಕೇ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಪಟಿಘೋಸಾದಿಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಂ ದಿಟ್ಠನ್ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಪಟಿಬಿಮ್ಬಂ ತಾವ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಅಸದಿಸತ್ತಾ ಚ ನ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಪಟಿಬಿಮ್ಬಞ್ಹಿ ನಾಮ ಅಞ್ಞದೇವ ರೂಪನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಸಿದ್ಧಮೇತಂ। ಸಿದ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ಅಸದಿಸತ್ತಾ ನ ನಿದಸ್ಸನಂ ಸಿಯಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಹಠಾನಾಭಾವತೋ। ಯತ್ಥೇವ ಹಿ ಆದಾಸರೂಪಂ ಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪಞ್ಚ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ರೂಪದ್ವಯಸ್ಸ ಸಹಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ ನಿಸ್ಸಯಭೂತದೇಸತೋ, ಅಸದಿಸಞ್ಚೇತಂ ಸನ್ಧಾನತೋ। ನ ಹಿ ಮುಖಸ್ಸ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಸನ್ಧಾನಭೂತಂ ಆದಾಸಸನ್ಧಾನಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ಸನ್ಧಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸನ್ತರೇ ಪಾತುಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಅಸನ್ತಾನನ್ತಿ ಅಸಮಾನಮೇವ ತನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಪಟಿಬಿಮ್ಬಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞದೇವ ರೂಪನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಸಿದ್ಧಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಹಠಾನಭಾವತೋ"ತಿ, ತಯಿದಂ ಅಸನ್ತಾನಮೇವ ಸಹಠಾನಂ ಚೋದಿತಂ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಠಾನಂ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಅನೇಕೇಸಂ ಮಣಿದೀಪಾದೀನಂ ಪಭಾರೂಪಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಅಚ್ಛಿತಮಾನತಾಯ ನಿರನ್ತರತಾಯ

ಚ ಅಭಿನ್ನಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ಪನ ಭಿನ್ನಟ್ಠಾನಮೇವ ತಂ, ಗಹಣವಿಸೇಸೇನ ತಥಾಅಭಿನ್ನಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ, ಏವಂ ಆದಾಸರೂಪಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪೇಸುಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಾದಿಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇನ ಹಿ ತತ್ಥ ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ವಿಗಚ್ಛತಿ ಚ, ಏವಞ್ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭಾವೂಪಗಮನತೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಆಲೋಕೇನ ವಿನಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ನ ಗೋಚರೋ ವಿಯ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಸ ಪನ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಸೋ ಆನುಭಾವೋ, ಯಂ ತಥಾ ದಸ್ಸನಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಮತ್ಥಿಯಭೇದೋತಿ ವದನ್ತೇನಪಿ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಸಾಧಿತೋ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯಸ್ಸಪಿ ಅಭಿನ್ನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ। ಏತೇನೇವ ಉದಕಾದೀಸು ಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪಾಭಾವಚೋದನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಿದ್ಧೇ ಚ ಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪೇ ತಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತಿ ಹೇತುಫಲಾನಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸತಾವಿಭಾವನತೋ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಅಸದಿಸತ್ತಾ ನ ನಿದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ, ತದಯುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ನ ಹಿ ನಿದಸ್ಸನಂ ನಾಮ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬದಾ ಸದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ। ಚುತಿಕ್ಖನ್ಧಾಧಾನತೋ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧನತ್ಥಂ ಮುಖರೂಪತೋ ವಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಠಾನೇ ತಸ್ಸ ಫಲಭೂತಂ ಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಏತ್ಥ ತಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಏತೇನ ಅಸನ್ತಾನಚೋದನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಮುಖಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪಾನಂ ಹೇತುಫಲಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಸಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾವ ಹೋತಿ। ಹೇತುಫಲಭಾವಸಮ್ಬನ್ಧೇಸು ಹಿ ಸನ್ತಾನವೋಹಾರೋ। ಯಥಾವುತ್ತದ್ವಿಹೇಕಾರಣೇಹಿ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬಿಮ್ಬತೋ ಆದಾಸತೋ ಚ, ನ ಚೇವಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸುಪ್ಪತ್ತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಬಿಮ್ಬರೂಪಂ ನಿದಸ್ಸಿತಂ, ಏವಂ ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದಯೋಪಿ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದಯೋ ಸದ್ದಾದಿಹೇತುಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ಇದಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ।

ಅಪಿಚಾಯಂ ಅನ್ತರಾಭವವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - ಯದಿ "ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಯುತ್ತಾ"ತಿ ಅನ್ತರಾಭವೋ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ, ರಾಹುಆದೀನಂ ಸರೀರೇ ಕಥಮನೇಕಯೋಜನಸಹಸ್ಸನ್ತರಿಕೇಸು ಪಾದಟ್ಠಾನಹದಯಟ್ಠಾನೇಸು ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಯುತ್ತಾ। ಯದಿ ಏಕಸನ್ತಾನಭಾವತೋ, ಇಧಾಪಿ ತಂಸಮಾನಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ಅರೂಪಧಮ್ಮಭಾವತೋ ಅಲಂ ಪರಿಹಾರಾಯ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ। ವತ್ತಮಾನೇಹಿ ತಾವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಅತೀತೇಹಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇಹಿ। ಯತ್ಥ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ತತ್ಥಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಸಹಭಾವೀನಞ್ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಲದ್ಧೋಕಾಸೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮಾನಸ್ಸ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಾಲಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸತಾ ವಿಬನ್ಧಾಯ। ಯಥಾ ಚ ಅನೇಕಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸನ್ತರಿಕಾಪಿ ಚುತಿಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿ ನ ಕಾಲದೂರತಾ, ಏವಂ ಅನೇಕಯೋಜನಸಹಸ್ಸನ್ತರಿಕಾಪಿ ತೇ ತೇಸಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ದೇಸದೂರತಾ। ಏವಂ ಚುತಿಕ್ಖನ್ಧನಿರೋಧಾನನ್ತರಂ ಉಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮವಾಯೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ನತ್ಥೇವ ಅನ್ತರಾಭವೋ। ಅಸತಿ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಯಂ ತಸ್ಸ ಕೇಚಿ "ಭಾವಿಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮುನೋ ತತೋ ಏವ ಭಾವಿಪುರಿಮಕಾಲಭವಾಕಾರೋ ಸಜಾತಿಸುದ್ಧದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಗೋಚರೋ ಅಹೀನಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಕೇನಚಿ ಅಪ್ಪಟಿಹತಗಮನೋ ಗನ್ಧಾಹಾರೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾರಣಾಕಾರಾದಿಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ತಂ ವಞ್ಝಾತನಯಸ್ಸ ರಸ್ಸದೀಘಸಾಮತಾದಿವಿವಾದಸದಿಸನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೧. **ಸಬ್ಬೇಪೀತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋಪಿ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಆಲಮ್ಬನತ್ಥಿಕತಾಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಿಯಾ ಕಮನಟ್ಠತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಧಾತುಕಥಾಯಂ "ಕಾಮಭವೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಕತಿಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ? ನ ಕೇಹಿಚಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ಆಹ **"ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾನಮೇವ ಕಾಮಭವಭಾವೋ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೋ"**ತಿ। **ಪಞ್ಚಾತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತದಞ್ಞಗಣನನಿವತ್ತನತ್ಥೋತಿ "ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ ವಚನಂ ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ತಬ್ಭಾವಂ ನಿವತ್ತೇತೀತಿ ಆಹ **"ಪಞ್ಚೇವ ಕಾಮಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಕಾಮೋತಿ ವುತ್ತಾ"**ತಿ। ತತೋ ಏವ **ಕಾಮಧಾತೂತಿ ವಚನಂ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಾಮಂ,** ತೇಸಂಯೇವ ನಾಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಯಿದಂ ಪರವಾದಿನೋ ಮತಿಮತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾ"**ತಿ। **ಏವಂ ವಚನಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಏವಂ "ಪಞ್ಚಿಮೇ ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ, ನ ಪನತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಪರೀತಂ ಅತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೫-೫೧೭. **ರೂಪಧಾತೂತಿ ವಚನತೋ**ತಿ "ಕಾಮಧಾತುರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಧಾತೂತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ರೂಪೀಧಮ್ಮೇಹೇವಾತಿ** ರುಪ್ಪನಸಭಾವೇಹಿಯೇವ ಧಮ್ಮೇಹಿ। **"ತಯೋಮೇ ಭವಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ**ತಿ ತಯೋಮೇ ಭವಾ , ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋತಿ ಚ ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। "ಧಾತುಯಾ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಭವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ಭವಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಧಾತುಯಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾವ ತಂತಂಭುಮ್ಮಭಾವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಏವಂ ವುತ್ತಾ।

ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೭-೫೧೮. **ಪುರಿಮಕಥಾಯ**ನ್ತಿ ರೂಪಧಾತುಕಥಾಯಂ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ।

ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ರೂಪಧಾತುಯಾಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೯. **ಓಕಾಸಭಾವೇನಾತಿ** ವತ್ಥುಭಾವೇನ। **ತಥಾವಿಧ**ನ್ತಿ ಘಾನಾದಿಆಕಾರಂ।

ರೂಪಧಾತುಯಾಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅರೂಪೇರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೪-೫೨೬. **ನಿಸ್ಸರಣಂ** ನಾಮ ನಿಸ್ಸರಿತಬ್ಬೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ನ ಅಸತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಅರೂಪಭವೇ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣಂ ತಂ ಆರುಪ್ಪ**"ನ್ತಿ ಆಹ।

ಅರೂಪೇರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ರೂಪಂಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೭-೫೩೭. ಪಕಪ್ಪಯಮಾನಾತಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಕಪ್ಪಯಮಾನಾ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಞ್ಚ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಮತ್ಥಯಮಾನಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅಧಿಕಂ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಕುರುಮಾನಾ"**ತಿ।

ರೂಪಂಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೦. ಅನ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತೀತಿ "ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಠಿತಿ ಯಪನಾ ಯಾಪನಾ ಇರಿಯನಾ ವತ್ತನಾ ಪಾಲನಾ, ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ "ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ಇಮಂ ಅನ್ತಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತಿ। **ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋ**ತಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ತದವಯವಸ್ಸ ಇಚ್ಛತೀತಿ। ನ ಹಿ ಅವಯವೇಹಿ ವಿನಾ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ।

೫೪೧. ತಮೇವಾತಿ ಅರೂಪಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೇವ।

೫೪೨. ತದಾಪೀತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇಪಿ।

೫೪೪-೫೪೫. ಸೋ ಯುತ್ತೋತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಕಸಮಯೇ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೬. "ಪಾಣಾತಿಪಾತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತೂ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಿಕಥಾಯಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಯೋ ತತ್ಥ ಆಗತನಯೋ, ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸೇಸನ್ತಿ...ಪೇ॰... ವದತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವಚನನ್ತಿ** ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪನವಚನಂ। **ತಂ** ಪರವಾದಿಂ। ತಂತಂಲದ್ಧಿಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪನಂ ವಾ ಗಾಹಾಪನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಕ್ಖ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನವಮವಗ್ಗೋ

೧. ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೭. ದಟ್ಠಬ್ಬಸ್ಸ ಆದೀನವತೋ ಆನಿಸಂಸತೋ ಚ ಯದಿಪಿ ಪರವಾದಿನಾ ಪಚ್ಛಾ ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ಪುಬ್ಬೇ ಪನ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಜಾನಿ, ನ ಚ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಪರಿಚ್ಚಜಿ। ತೇನಸ್ಸ **ಅಧಿಪ್ಪಾಯಮದ್ದನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ** ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅನಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ"**ತಿ। **ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ, ನ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಇದಂ** ಆನಿಸಂಸಕಥಾನುಯುಞ್ಜನಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನಞ್ಚ। **ಞಾಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ** ಪಟಿವೇಧಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ಅನುಬೋಧಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತೀಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೯. **ಏವಮಾದಿನಾ ಸುತ್ತಭಯೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ‘‘ಅನಾಸವಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಅನಾಸವಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದ’’ನ್ತಿಆದೀನಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ರೂಪಂಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೨-೫೫೩. ‘‘ತದಪ್ಪತಿಟ್ಠಂ ಅನಾರಮ್ಮಣ’’ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಆರಮ್ಮಣ-ಸದ್ದೋ। ‘‘ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ’’ತಿಆದೀಸು ಓಲುಬ್ಭಟ್ಠೋತಿ ಆಹ **‘‘ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಓಲುಬ್ಭಟ್ಠೋ’’**ತಿ। **ಏವಂ ವಿಭಾಗೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ**ತಿ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ, ದಣ್ಡರಜ್ಜುಆದಿ ವಿಯ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬತಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಟ್ಠೋ ಓಲುಬ್ಭಟ್ಠೋ। **ವಿಸೇಸಾಭಾವಂ** ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಾ।

ರೂಪಂಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅನುಸಯಾಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೪-೫೫೭. ‘‘ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತೀ’’ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗೇನ ಅನಿರುದ್ಧತಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **‘‘ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾವ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತೀ’’**ತಿ। **ನ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಧರಮಾನತ್ತಾ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನುಸಯಾಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಞಾಣಂಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೮-೫೫೯. ಯಸ್ಸ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಅರಹತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದೀಸು ಅನವಸೇಸತೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ ವಿಗತೋ, ತಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ **‘‘ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸಾ’’**ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸತೋಕಾರಿತಾ ವಿಯ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸೋ ಞಾಣೀ। ಸತಿಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಹಿ ಸೋ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ।

ಞಾಣಂಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೨. **ದ್ವೀಹಿಪೀ**ತಿ ದ್ವೀಹಿ ವಿಸೇಸೇಹಿ, ವಿಸೇಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೩. **ಸಬ್ಬಸೋತಿ** ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರತೋ, ಸೋ ಪನ ಪಕಾರೋ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಕಾಲವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **“ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ವಾ”**ತಿ। ತೇ ಚ ಠಾನಕಾಲಾ “ವಿತಕ್ಕಯತೋ”ತಿಆದಿವಚನತೋ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ **“ಸವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತೇಸೂ”**ತಿ। “ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತೀ”ತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ “ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಮತ್ತಂ ಸದ್ದೋ”ತಿ ಆಹ।

ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೫. ಮುಸಾವಾದೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಅನಾಪತ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೮-೫೭೦. **ಸಮನ್ನಾಗತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ। ತೇನೇವಾಹ **“ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸಮಙ್ಗೀ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”**ತಿ। **ಪಟಿಲಾಭಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಅಧಿಗಮನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ। **ಅಯನ್ತಿ** “ಸಮನ್ನಾಗತೋ”ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಯೋ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬಾಕಾರೋ, ಅಯಂ ಸಮನ್ನಾಗತಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನವಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೧-೫೭೨. ಸಕಸಮಯೇ “ಪುರಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಇಚ್ಛಿತಂ, ಪರವಾದೀ ಪನ “ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವದತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಾನಂ **ಸಹಭಾವೋಪಿ** ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **“ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹೇವಾ”**ತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಕಿರಿಯವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪಾಕವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಕಿರಿಯಕಿರಿಯಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಹಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿಭವಭಾವೇನ ಏಸಿಯಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾತಿ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಾ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ, ತೇ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭವಙ್ಗಪರಿಯಾಯಕಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ “ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ। ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನಮತ್ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿಚಿತ್ತಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಭವಙ್ಗನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ** ಕಿರಿಯಾವೇಮಜ್ಝೇ ಪತಿತತ್ತಾ **ಕಿರಿಯಾಚತುಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನನ್ತಿ** ಹಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂಯೇವ ಗಹಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಮ್ಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೬. ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾದಿಅವಿತಥೇಕಪ್ಪಕಾರತಾಲಕ್ಖಣಂ। ಕಾಮಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವತ್ಥುಕಮ್ಪಿ ಹೋತಿ, ಸವತ್ಥುಕತ್ತೇ ಪನ ತಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಠಪನಾಯಂ "ಹಞ್ಚಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ"ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕತಾಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ "ಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪೇತ"**ನ್ತಿ।

೫೭೭. "ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ತೇ ಪರಿಯಾಯಾ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಗಾಹಿಭಾವೇ ಸುಞ್ಞತಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ತದೇವ ಸುಞ್ಞತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೪-೫೮೬. ಸಾ ಪನ ನಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಕಾರಗ್ಗಹಣನ್ತಿ** ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಗಹಣಂ। **ಯೇನ** ಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಕಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ** ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಲೋಭಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತಿ,** ಸೋ ಆಭೋಗೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ದ್ವೀಹಿಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೭-೫೮೯. ಅಪ್ಪವತ್ತಿನಿರೋಧನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಂ। ಸೀಲಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮೋಯೇವ ನಿರೋಧೋ **ಸೀಲವೀತಿಕ್ಕಮನಿರೋಧೋ। ನಿನ್ನಾನಂ** ಖಣಿಕನಿರೋಧಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ।

ದ್ವೀಹಿಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸೀಲಂಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೦-೫೯೪. ಠಿತೇನ ಅವಿನಟ್ಠೇನ। **ಉಪಚಯೇನಾತಿ** ಸೀಲಭೂತೇನ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೇನ। **"ದಾನಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** ಯಥಾ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ದಾನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ದಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಫಲನ್ತಿ...ಪೇ॰... ತೇನ ಹಿ ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ದಾನ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ, ಏವಂ ತದನುಸಾರೇನ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ಸೀಲಂ ಅನಿಟ್ಠಫಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸೀಲಸ್ಸ ಚೇತಸಿಕಭಾವಸಾಧಕಾನಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಚ ಆನೇತ್ವಾ ತದತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ಅಚೇತಸಿಕೋ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೋ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಯದಿ ಸೋ ಸೀಲಂ ಭವೇಯ್ಯ, ವಿನಾ ಸಂವರಸಮಾದಾನೇನ ವಿನಾ ವಿರತಿಯಾ ಸೀಲವಾ ನಾಮ ಸಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಮಾದಾನಚೇತನಾ ವಿರತಿ ಸಂವರೋ ಸೀಲಂ, ತಸ್ಮಾ "ಸೀಲಂ ಇಟ್ಠಫಲಂ ಕನ್ತಫಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **"ವುತ್ತನಯೇನಾ"**ತಿ, ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ಯಥಾ "ಸೀಲಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ಕಥಾ ಆಗತಾ, ತಥಾ "ದಾನಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ಆಗತಾ ಕಥಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಸಾ ಪನ ಕಥಾ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸೀಲಂಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೮-೬೦೦. ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾಯಂ "ಫಸ್ಸೋ ದೇತೀ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಆರಾಮರೋಪಾದಿಸುತ್ತಾಹರಣಞ್ಚಾತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಪರಿಭೋಗಕಥಾಯ ಸದಿಸನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮಾದಾನ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"**ತಿ।

ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೩-೬೦೪. ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತೋ ಅಞ್ಞಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನುಬನ್ಧೋ ಅವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅಯಂ ವಾದೋ "ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಪುಞ್ಞೂಪಚಯೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಾನುಬನ್ಧಾಯಂ "ಆಣತ್ತಿಯಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆಣತ್ತಿಯಾ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಆಣತ್ತೋ ಯದಾ ಆಣತ್ತಭಾವೇನ ವಿಹಿಂಸಾದಿಕಿರಿಯಂ ಸಾಧೇತಿ, ತದಾ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ಅಙ್ಗಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಾ ಪನಾಣತ್ತಿ ಪಾರಿವಾಸಿಕಭಾವೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೪. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೪-೬೧೫. "ಅನ್ಧಕಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಅಪರಸೇಲಿಯರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾ ಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪುಬ್ಬೇ...ಪೇ॰... ಭವೇಯ್ಯು"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞೇ**ತಿ ವಚನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಥಾನಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋ। ಪುರಿಮಕಾನಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸಮಙ್ಗೀ "ಞಾಣೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇಮೇಸಂ ಸೋ ಏವ "ಞಾಣೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತೋ। **ರಾಗವಿಗಮೋ** ರಾಗಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ, ತಥಾ **ಅಞ್ಞಾಣವಿಗಮೋ**। ಯಥಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜೋ "ಞಾಣೀ"ತಿ, ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ "ಅಞ್ಞಾಣೀ"ತಿ, ಏವಂ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜೋ "ಅಞ್ಞಾಣೀ"ತಿ, ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ "ಞಾಣೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಗತತ್ತಾ ಸೋ "ಞಾಣೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ** ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪನ ಸತತಂ ಸಮಿತಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೧-೬೨೪. ಯಸ್ಮಿಂ ಆಯುಕಪ್ಪೇ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **"ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಸೇನಾ"**ತಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಆಯುಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ವಸ್ಸಗಣನಾಯಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ "ನ ಚ ತಾವ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ, ಯಾವ

ನ ತಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಬ್ಯನ್ತೀ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬) ವಚನತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ನಿರಯೇ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಸೇನ ವಾತಿ ನಿರಯಂವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। "ವಸ್ಸಸತಂ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಂ ವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ದೇವಾನಞ್ಚ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದವಚನತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತೇಸಂ ಆಯುಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಸ್ಸಗಣನಾಯ ವಾತಿ ಮನುಸ್ಸೇ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದಿದೇವೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯಾ"**ತಿ। "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೫-೬೨೬. ಸಮಂ ಠಪನಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಮಂ ವಿಸಮಂ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಾದಿಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ, ವಿಕ್ಖೇಪಮೇವ ವಾ ವಿದ್ಧಂಸೇತ್ವಾ ಠಪನಟ್ಠೇನ। "ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಸಮಾಧೀ"ತಿ ವದನ್ತೇನ ತಸ್ಸ ಚೇತಸಿಕಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಚೇತಸಿಕನ್ತರಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿ। ಭಾವನಾಯ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾಯ ಏಕಗ್ಗತಾಯ ವಿಜ್ಜಮಾನವಿಸೇಸಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ **ಛಲಂ,** ಸೋ ಪನಸ್ಸ ಅನಾಹಿತವಿಸೇಸಾಯ ಏಕಗ್ಗತಾಯ ಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ ಆಹ **"ಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನಾ"**ತಿ।

ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೭. **ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಯಾ ಠಿತತಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಯಾ ನಿಯತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾಸಙ್ಖಾತಾ, ಯಾ ಠಿತಸಭಾವತಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ , ನ ಧಮ್ಮಮತ್ತತಾಟ್ಠಿತತಾಯ ನಿಪ್ಫನ್ನಾಯ ವಸೇನ, **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಠಿತತಾ** ಪಚ್ಚಯತಾ **ಹೋತೀ**ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವರಹಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾಮತ್ತಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬೋ ತಾದಿಸೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತಾಸೇವನಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಸಾ ಚ ಇತರಾ"**ತಿ।

ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೮. ರೂಪಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾ ರೂಪಾದಿಕೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಸ್ಸಾ ತೇಹಿ ಸಹ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ, ಉಪ್ಪಾದಾದೀಸು ತೀಸು ಲಕ್ಖಣೇಸು ಅನಿಚ್ಚತಾವೋಹಾರೋ ಹೋತೀತಿ ಯಥಾ ತಯೋ ದಣ್ಡೇ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತೋ ತಿದಣ್ಡವೋಹಾರೋ ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಹೋತಿ, ಏವಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಧಮ್ಮೋ ನ ನಿಚ್ಚೋ ಅನಿಚ್ಚೋ, ತಸ್ಸ ಜಾತಿಆದಿಪಕತಿತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಉಪ್ಪಾದಾದೀಸು ಲಕ್ಖಣೇಸು ಅನಿಚ್ಚತಾವೋಹಾರೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ತೀಸು…ಪೇ॰… ಹೋತೀ"**ತಿ। **ವಿಭಾಗಾನುಯುಞ್ಜನವಸೇನಾ**ತಿ ಪಭೇದಾನುಯುಞ್ಜನವಸೇನ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ನ ತಥಾ ಜಾತಿವಸೇನಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಜರಾಮರಣವಸೇನೇವ ಅನಿಚ್ಚತಾವಿಭಾಗೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕಾದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಂವರೋಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೦-೬೩೨. ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಮನಸೋ ಮನೋದ್ವಾರಭಾವತೋ "**ವಿಪಾಕದ್ವಾರನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಮನಂ ವದತೀ**"ತಿ ಆಹ।

ಸಂವರೋಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೩-೬೩೫. **ಸವಿಪಾಕಾಪಿ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ** ವುತ್ತಾವಸಿಟ್ಠಾ ಸವಿಪಾಕಾತಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧತ್ತಾ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೮-೬೪೦. ಮನಾಯತನೇಕದೇಸಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ "**ಅವಿಸೇಸೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೧-೬೪೫. **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಸ್ಸ। ತೇನಾಹ "**ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಭಾವೇ ಚ ನಿಯಾಮಂ ಇಚ್ಛಸೀ**"ತಿ। **ಯೇನ** ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮೇನ। **ಅನ್ತರಾತಿ** ಸತ್ತ ಭವೇ ಅನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅನ್ತರೇಯೇವ। **ಕೇಚೀತಿ** ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ। **ಅಪರೇತಿ** ಪದಕಾರಾ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಯೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ ವಾ, ಕೋಲಂಕೋಲೋತಿ ವಾ, ಏಕಬೀಜೀತಿ ವಾ ಭಗವತಾ ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಬ್ಯಾಕತೋ, ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಅನ್ತರಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೋ ನತ್ಥಿ ಅವಿತಥದೇಸನತ್ತಾ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ ತಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯೋ, ಸ್ವಾಯಂ ವಿಭಾಗೋ ತೇಸಂಯೇವ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಭವನಿಯಾಮೇನ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಮುದುಕಾನಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ತಿಕ್ಖಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಭಬ್ಬೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸೋ ಅಭಬ್ಬೋ ನಾಮಾ**"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವಾ ನ ತಾದಿಸಂ "ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಬ್ಯಾಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ "**ನ ಪನ ಅನ್ತರಾ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ಭಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ**"ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಏಕನ್ತೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯದಿ ಚಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದ್ವಾದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ತೇರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೪-೬೫೭. "ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯಮೇವಾ"ತಿ ಇದಂ ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾಯಂ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಅತೀತಂ ಅನಾಗತನ್ತಿ ಇದಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಚೋದೇತೀ"ತಿಆದಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಹೇಟ್ಠಾತಿ ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾಯ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ "ದ್ವೇ ಕಪ್ಪೇ"ತಿಆದಿಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದಾತಿಕ್ಕಮಸಮತ್ಥತಾಚೋದನಾವಸೇನ ಆಗತಾ, ಇಧ ಪನ ಸಙ್ಘಭೇದಕೋ ಆಯುಕಪ್ಪಮೇವ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಯದಿ ಏಕಂ ಮಹಾಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ಏಕಂ, ಏವಂ ಅನೇಕೇಪಿ ಕಪ್ಪೇ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಯತಸ್ಸನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೩-೬೬೪. **ಅಪ್ಪತ್ತನಿಯಾಮಾನ**ನ್ತಿ ಯೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಮಿಚ್ಛತ್ತಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮೇ। ಕೇ ಪನ ತೇ? ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಹಿ ಭೂಮಿತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ **"ತೇಭೂಮಕಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಪನ ಪತ್ತನಿಯಾಮಾನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾ ಅನಿಯತಧಮ್ಮಾ, ನ ತೇಸಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ। ನ ಹಿ ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಅನಿಯತತಾ ಅತ್ಥಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋಪಿ ಅನಿಯತೋಯೇವಾ"ತಿ**। **ಇಮಂ ವೋಹಾರಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ, ಉಪಚಿತಸಮ್ಭಾರತಾಯ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತುಂ ಭಬ್ಬತಾವ ತಥಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಿಯತೋತಿ ವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಉಭಯಸ್ಸಪೀ**ತಿ ನಿಯತೋ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀತಿ ವಚನದ್ವಯಸ್ಸ।

ನಿಯತಸ್ಸನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೪. **ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ**ತಿ "ಅಹೋ ವತ ಮೇ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಪತ್ಥನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ನನ್ದನಾದಿಆಕಾರೇನ।

ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೬-೬೮೦. **ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ಏತೇನ ಗಹಣಮತ್ತಮೇವ ತಂ, ನ ಪನ ಸಾ ತಾದಿಸೀ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಾರಮ್ಮಣಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವಾ ತಣ್ಹಾ ಅತ್ಥೀತಿ। **ತೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹೀ**ತಿ ಕಾಮಭವವಿಭವತಣ್ಹಾಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ। ರೂಪತಣ್ಹಾದಿಭೇದಾ **ಛಪಿ ತಣ್ಹಾ**।

ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೮೬-೬೯೦. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೋಯೇವೇತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ ಘಟನಞ್ಚಾತಿ ಆಹ **“ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀ”**ತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೧-೬೯೨. ಕೇಚಿ ವಾದಿನೋತಿ ಕಾಪಿಲೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತವಾದಿನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಕಾರಣೇ ಫಲಂ ಅನಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಠಿತಂ ಪಚ್ಛಾ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವದನ್ತಾ ಬೀಜಾವತ್ಥಾಯ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ರುಕ್ಖಾದೀನಂ ನ ಅಙ್ಕುರಾದಯೋ ಆವಿಭವನ್ತಿ, ಬೀಜಮತ್ತಂ ಆವಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಕಥೇನ್ತಿ।

ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೩-೬೯೭. ಅನನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ। **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ವಚನೇನೇವ ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ಪಟಿಞ್ಞಾತಾ ಚ ಸೋತಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತಾ ಚಾತಿ ಆಹ **“ನ ಸೋ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣ”**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ “ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಚ್ಛತೀ”ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತಯಿದಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಏವಂ ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ **“ಅನನ್ತರೂಪಲದ್ಧಿವಸೇನ ಆಪನ್ನತ್ತಾ”**ತಿ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೮-೬೯೯. ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದೀತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸದ್ದಸಭಾವಾ, ಇತರೋ ಚ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವೋ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಾ ವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ರೂಪನ್ತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ।

ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಅಞ್ಞೋಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೦-೭೦೧. **ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ**ತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ। **ಸೋ ಹೀ**ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಾದೋ।

ಅಞ್ಞೋಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೨. ತೇತಿ ರಾಗಾದಯೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಪಿ ರಾಗಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೩-೭೦೫. ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಓಕಾಸವಸೇನಾತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮವತ್ಥುಕಾಮಭೂಮಿವಸೇನ। **ರೂಪಧಾತುಸಹಗತವಸೇನ ಅನುಸೇತೀತಿ** ಕಾಮರಾಗೋ ಯಥಾ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸಙ್ಖಾತಾಯ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಸಹ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹೋ, ತಮೇವ ರೂಪಧಾತುಯಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರಾಗಾದಿಕಾರಣಲಾಭೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾ ಹಿ ಅನುಸಯನಂ।

ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೬-೭೦೮. ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ ಅವಿಪಾಕಭಾವೇನಪಿ ಸಸ್ಸತಾದಿಭಾವೇನಪಿ।

ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೯-೭೧೦. ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿ ಲೋಕಿಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತಿ ವೀತದೋಸಾದಿವೋಹಾರಭಾವತೋತಿ। ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತೋ "**ರೂಪದಿಟ್ಠಿಯಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅರೂಪದಿಟ್ಠಿಆದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪರವಾದಿಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥವಿಭಾವನಾತಿ ಆಹ "**ಯದಿ ಚ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಿಯಾ**"ತಿ। **ತಥಾ ಚ ಸತೀತಿ** ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತೇ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** "ವೀತದಿಟ್ಠಿಕೋ"ತಿ ಏವಂ ವೋಹಾರಾಭಾವತೋ। **ನ ಹಿ ಸಾ ತಸ್ಸ ಅವಿಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ,** ಯತೋ ಸೋ ವೀತದಿಟ್ಠಿಕೋತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯೇನಾತಿ** ಕಾಮದಿಟ್ಠಿಭಾವೇನ।

ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಪನ್ನರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೧-೭೧೭. ವವತ್ಥಿತೋತಿ ಅಸಂಕಿಣ್ಣೋ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ತತೋ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯತಾ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ। ವಿರುದ್ಧಾಸಮ್ಭವೀನಂ ವಿಯ ತಬ್ಬಿಧುರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನಂ ಸಹಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೮-೭೧೯. **ಸಹಜಾತಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ** ನ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅನನ್ತರಾದಿನಾಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನನ್ತರಂ ಅವತ್ವಾ ಅವಿಗತಾನನ್ತರಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ವಚನಂ **ಕಮಭೇದೋ, ಅತ್ಥಿಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತೋ** ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭೂತೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। **ಅಸಾಧಾರಣತಾಯಾತಿ** ಪದನ್ತರಾಸಾಧಾರಣತಾಯ। ತೇನಾಹ "**ವಕ್ಖತಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೧. ಯದಿಪಿ ಸೇಸಂ ನಾಮ ಗಹಿತತೋ ಅಞ್ಞಂ, ತಥಾಪಿ ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಮೇವೇತ್ಥ ತಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯೇಸಂ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಅನವಸೇಸಮೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ "**ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಚಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ಯೋಜನಾ। ಪಾಣಿಸಮ್ಫಸ್ಸಾಪಿ ಕಮನ್ತೀತಿಆದಿಕಂ ಸರೀರಪಕತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೭೨೨-೭೨೪. ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಚವತಿ, ನ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ ವಾದಂ ಪರವಾದೀ ನಾನುಜಾನಾತೀತಿ ಆಹ "**ಸುತ್ತ...ಪೇ॰... ವತ್ತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ।

ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೫. ಯಥಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖವಿರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ವಿತಕ್ಕಾದಿರಹಿತಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾಪಿ ಸಞ್ಞಾರಹಿತಾವ ಸಿಯಾತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಸಾಪಿ ಅಸಞ್ಞಿತಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ**"ತಿ।

೭೨೬. ಯದಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಥಂ ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಸಮಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಿತಾ, ನ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ**"ತಿ।

ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೮-೭೨೯. "ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ ಕಮ್ಮೇನ ಸಹಜಾತೋ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಹಜಾತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಹಜಾತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಸಹಜಾತತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೭೪೧. **ತಿಣ್ಣನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ।

ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪನ್ನರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೬. ಸೋಳಸಮವಗ್ಗೋ

೩. ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೭-೭೪೮. ನ ತಸ್ಸಾತಿ ಯಸ್ಸ ತಂ ಅನುಪ್ಪದಿಸ್ಸತಿ, ನ ತಸ್ಸ। ಯೋ ಹಿ ಅನುಪ್ಪದೇತಿ, ಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪ್ಪದೇತಿ, ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಾ ಇಧ ಪರೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೯-೭೫೩. ತಂಚಿತ್ತತಾಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಯದಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಏಕತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಂಚಿತ್ತತಾ ನಾಮ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತ”**ನ್ತಿಆದಿ। ಏತೇನ ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಮನಸಿಕರಣಾಸಮ್ಭವಮಾಹ, **ತಂ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಸಸಂವೇದನಾವಾದಾಪತ್ತಿನ್ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸೋಳಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಸತ್ತರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಅತ್ಥಿಅರಹತೋಪುಞ್ಞೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೬-೭೭೯. ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾತಿ “ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತ”ನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ, ದಾನಾದಿಪವತ್ತನೇನ ದಾನಮಯಾದಿಪುಞ್ಞತ್ತೇನ ಚ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅತ್ಥಿಅರಹತೋಪುಞ್ಞೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನತ್ಥಿಅರಹತೋಅಕಾಲಮಚ್ಚುತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೦. **ಅಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕದಾನಂ ಪತಿ ಅಲದ್ಧೋಕಾಸಾನಂ। **ಬ್ಯನ್ತೀಭಾವ**ನ್ತಿ ವಿಗತನ್ತತಂ, ವಿಗಮಂ ಅವಿಪಾಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೮೧. **ತತೋ ಪರ**ನ್ತಿ ಬ್ಯತಿರೇಕೇನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ, ನ ಕೇವಲೇನ ಅನ್ವಯೇನಾತಿ ಆಹ **“ತಾವ ನ ಕಮತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಕಮತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ತತೋ ಪರ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಯಗಮನತೋ ಪರಂ। **ನತ್ಥಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ** ಪಾಣಾತಿಪಾತಲಕ್ಖಣಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮೇವ ಲಕ್ಖಣಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಾಣೋಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ನ ತೇನಾತಿ** ಯೋ ಪರೇನ ಉಪಕ್ಕಮೋ ಕತೋ , ತೇನ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ನ ಮತೋ, ಧಮ್ಮತಾಮರಣೇನೇವ ಮತೋತಿ **ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ** ಅವಿಸೇಸವಿದೂಹಿ, ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ವಾ ಹೋತು ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ವಾ, ಅಙ್ಗಪಾರಿಪೂರಿಯಾವ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ।

ನತ್ಥಿಅರಹತೋಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಬ್ಬಮಿದಂಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೪. **ಅಬೀಜತೋತಿ** ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಬೀಜತೋ ಅಞ್ಞಬೀಜತೋ ಚ। **ತನ್ತಿ** ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ, ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಬ್ಬಮಿದಂಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೮. **ವಿನಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠಂ ಠಪೇತ್ವಾಪಿ ಅಟ್ಠಪೇತ್ವಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠವಿರಹೇನಾತಿ। ನ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠವಿರಹಿತಂ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಅತ್ಥಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ನವತ್ತಬ್ಬಂಸಙ್ಘೋದಕ್ಖಿಣಂವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೩-೭೯೪. **ಅಪ್ಪಟಿಗ್ಗಹಣತೋತಿ** ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ।

ನವತ್ತಬ್ಬಂಸಙ್ಘೋದಕ್ಖಿಣಂವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೦-೮೦೧. **ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖಾತಿ** ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಗುಣವಿಸೇಸನಿರಪೇಕ್ಖಾ, ತಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವೇನ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ ‘‘**ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ವಿನಾ**’’ತಿ। **ಸಚ್ಚಮೇತನ್ತಿ** ಲದ್ಧಿಕಿತ್ತನೇನ ವುತ್ತಭಾವಮೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ **ವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತನಂ** ದಾನಚೇತನಾಯ ಮಹಾಫಲತಾ। ಪಚ್ಚಯಭಾವೋಯೇವ ಹಿ ತಸ್ಸ, ನ ತಸ್ಸಾ ಕಾರಣತ್ತಂ। ತೇನಾಹ ‘‘**ದಾನಚೇತನಾನಿಬ್ಬತ್ತನೇನ ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯಾ**’’ತಿಆದಿ।

ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಅಟ್ಠಾರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೨-೮೦೩. **ಗಹಣನ್ತಿ** ಮಿಚ್ಛಾಗಹಣಂ।

ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೪-೮೦೬. ತಸ್ಸ ಚ ನಿಮ್ಮಿತಬುದ್ಧಸ್ಸ ದೇಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಸಯಮೇವ ಚ ದೇಸಿತೋ।

ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೩-೮೧೬. ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಸು ವಿರತ್ತಚಿತ್ತತಾ ತತ್ಥ ಆದೀನವಮನಸಿಕಾರೋ, ತದಾಕಾರೋ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೋತಿ ಆಹ "**ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ಆದೀನವತೋ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತತೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇನ ಭವಿತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ।

ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೭-೮೧೯. ನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಿತಕ್ಕಾಭಾವತೋ, ನಾಪಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ವಿಚಾರಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಝಾನಮೇತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಭಾವಾಭಾವತೋ ನ ಝಾನ**"ನ್ತಿ।

ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಚಕ್ಖುನಾರೂಪಂಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೬-೮೨೭. "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಟಿಜಾನನಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಅರುಚಿಂ ಸೂಚೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಂ ಕಿರ ಸನ್ಧಾಯಾ**"ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಸ್ಸೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇತಿ** ಯದಿ ರೂಪೇನ ರೂಪಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ, ರೂಪಂ ಪಟಿವಿಜಾನನ್ತಮ್ಪಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪವಿಜಾನನಂ ಹೋತಿ, ನ ರೂಪದಸ್ಸನನ್ತಿ ಆಹ "**ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಂ ಪನ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ಕಥಂ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಚಕ್ಖುನಾರೂಪಂಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಾರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯. ಏಕೂನವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೮-೮೩೧. ತೇ ಪನಾತಿ ಯೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾ ಕಿಲೇಸಾ, ತೇ ಪನ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಅಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾ ಖಣತ್ತಯಂ ನ ಆಗತಾತಿ ಚ ಅನಾಗತಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ನ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ "**ನಾಪಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ**"ತಿ।

ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೨. ಯೇನ ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯನ್ತಿ ಅನತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ, ಸ್ವಾಯಂ ಅನತ್ತತಾತಿ ಆಹ “**ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ ಅನತ್ತತಾ**”ತಿ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಅಸಾರಕತಾವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದೇಕದೇಸೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಅತ್ಥತೋ ಜರಾಮರಣಮೇವಾ**”ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಸತಿ ಲಕ್ಖಣಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾ, ತೇಸಂ ಪನಿದಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಕಿತ್ತನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರತಾಯ ಏವ ಹಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ।

ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೫-೮೩೬. **ಪತ್ತಿಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ಸಮನ್ನಾಗಮಮಾಹ।

ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೧-೮೪೩. **ರೂಪಾದೀನಂ ಸಭಾವತಾ**ತಿ ಏತೇನ ರೂಪಾದಯೋ ಏವ ಸಭಾವತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ । ಯತೋ ತಂ ಪರವಾದೀ ರೂಪಾದೀಸು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತೇನಾಹ “**ಭಾವಂ ಹೇಸ ತಥತಾತಿ ವದತಿ, ನ ಭಾವಯೋಗ**”ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಭಾವ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮಮತ್ತಂ, ಪಕತೀತಿ ಅತ್ಥೋ “ಜಾತಿಧಮ್ಮ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ರೂಪಾದೀನಞ್ಹಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಪಕತಿ ತಥಾ ಅಸಙ್ಖತಾತಿ ಚ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ನ ಭಾವಯೋಗ**”ನ್ತಿ। ಯೇನ ಹಿ ಭಾವೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಯುಜ್ಜತಿ, ಏಕೀಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ರುಪ್ಪನಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ಭಾವಯೋಗೋ। ತಂ ಪನ ರೂಪಾದಿತೋ ಅನಞ್ಞಂ, ತತೋ ಏವ ಸಙ್ಖತಂ, ಅವಿಪರೀತಟ್ಠೇನ ಪನ “ತಥ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೪-೮೪೬. ಅನವಜ್ಜಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ಕುಸಲನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅವಜ್ಜರಹಿತಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಅನವಜ್ಜಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ಚ ಕುಸಲಂ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕುಸಲನ್ತಿ।

ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೭. ಯಂ “ಏಕವಾರಂ ನಿಮುಗ್ಗೋ ತಥಾ ನಿಮುಗ್ಗೋವ ಹೋತಿ, ಏತಸ್ಸ ಪುನ ಭವತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತಂ, ಸೋ ಪನ ಆಚರಿಯವಾದೋ, ನ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ…ಪೇ… ಮಞ್ಞಮಾನೋ**”ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ**ತಿ ಯಸ್ಸಂ ಜಾತಿಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಮ್ಮಾವರಣಾದಿಆವರಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ। **ಸಂಸಾರಖಾಣುಕಭಾವೋ** ವಸ್ಸಭಞ್ಞಾದೀನಂ ವಿಯ ಮಕ್ಖಲಿಆದೀನಂ ವಿಯ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ

ಅಹೇತುಕಾದಿಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಸ್ಸ ಫಲಭಾವೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಸ್ಸ ನಾಮ ಕಸ್ಸಚಿ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ಕೋಚಿ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗೇನ ಭವಪರಿಚ್ಛೇದಂ, ಏವಂ ಅವಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸಪಿ ಕೋಚಿ ಸಂಸಾರನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಅಪರಿಮಿತಕಪ್ಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಚಿರತರಂ ಸಂಸಾರಪ್ಪಬನ್ಧೋ ಹೋತಿ, ಅಪಾಯೂಪಪತ್ತಿ ಚ ಯತ್ಥ ಸಂಸಾರಖಾಣುಸಮಞ್ಞಾ।

ಯಂ ಪನೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಅತ್ಥೇವ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸಂಸರಿತಾ ಅನನ್ತತ್ತಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯಸ್ಸಾ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಅಪುಞ್ಞಬಹುಲಂ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಮಾತುಘಾತಕಾದೀನಂ ತೇನತ್ತಭಾವೇನ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನನ್ತರಾಯಭೂತೋ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೋ ವಿಯ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಮುತ್ತನ್ತರಾಯಕರೋ ಸಂಸಾರನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಾವ ಪನ ನ ಮಗ್ಗಫಲಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಾವ ಸಂಸಾರೋ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಯದಾ ಚ ಸೋ ಉಪಲದ್ಧೋ, ತದಾ ಸೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ನಿಯತಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ, ಏವಂ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನೇನಪಿ ಸವಿಸಯೇ ಏಕಂಸಗಾಹವಸೇನ ಉಕ್ಕಂಸಗತೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸತಿ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮೇ ಕಥಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನಿವೇಸವಿಸಯೇ ಅನೇಕಂಸಗಾಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಅಭಿನಿವೇಸನ್ತರಂ ವಾ ವಿರುದ್ಧಂ ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುಪ್ಪತ್ತಿನಿಯಾಮನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಚೋದನಾ ಕತಾ। ನ ಹಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಿಯ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಮ್ಮತ್ತಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ ಧಮ್ಮಾ ಕದಾಚಿಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅವಿರುದ್ಧಂ ಪನ ನಿಯಾಮನ್ತರಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಆನನ್ತರಿಕನ್ತರಂ ವಿಯ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನನ್ತರಂ ಸಮಾನಜಾತಿಕಂ ನ ನಿವತ್ತೇತೀತಿ ವಿರುದ್ಧಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಿಯ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ಉದ್ಧಟಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುಪ್ಪತ್ತಿನಿಯಾಮನ್ತರುಪ್ಪತ್ತೀನಂ ನಿಯಾಮನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿನಿವತ್ತಕಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮೋ ಚ ನಿವತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ ಚ ವಿರುದ್ಧಮೇತನ್ತಿ ಪನ "**ವಿಚಾರೇತ್ವಾವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೩-೮೫೬. ಯಥಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಏವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ, ಏವಂ ಲೋಕಿಯಾಪಿ। ಕಸ್ಮಾ ? ತತ್ಥಾಪಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣಾದಿನಾ ಇನ್ದಟ್ಠಸಬ್ಭಾವತೋ। ಸದ್ಧೇಯ್ಯಾದಿವತ್ಥೂಸು ಸದ್ದಹನಾದಿಮತ್ತಮೇವ ಹಿ ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**"ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕೂನವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೦. ವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೩-೮೭೫. ಕಾಮಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ಅತ್ಥೇವ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ, ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ ಪನ ಸಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣಿಕಾ ಏವಾತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಂ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅವಧಾರೇನ್ತೋ ಆಹ "**ದುಕ್ಖಂ...ಪೇ॰... ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ದೀಪೇತೀ**"ತಿ। ತಂ ಪನ ಅವಧಾರಣಂ ನ

ಞಾಣನ್ತರನಿವತ್ತನಂ, ಅಥ ಖೋ ಞಾಣನ್ತರಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಗತಕಿಚ್ಚನಿವತ್ತನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ "**ನ ತಸ್ಸೇವ ಞಾಣಭಾವ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೬೬-೮೬೮. ನೇರಯಿಕೇ ನಿರಯೇ ಪಾಲೇನ್ತಿ, ತತೋ ನಿಗ್ಗನ್ತುಂ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ರಕ್ಖನ್ತೀತಿ **ನಿರಯಪಾಲಾ**। ನಿರಯಪಾಲತಾಯ ವಾ ನೇರಯಿಕಾನಂ ನರಕದುಕ್ಖೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧಾಯ ಅಲಂ ಸಮತ್ಥಾತಿ **ನಿರಯಪಾಲಾ**। ಕಿಂ ಪನೇತೇ ನಿರಯಪಾಲಾ ನೇರಯಿಕಾ, ಉದಾಹು ಅನೇರಯಿಕಾತಿ। ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ನೇರಯಿಕಾ, ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಯೇನ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಸಯಮ್ಪಿ ನಿರಯದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭವೇಯ್ಯುಂ, ತಥಾ ಸತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ನೇರಯಿಕಾನಂ ಯಾತನಾಯ ಅಸಮತ್ಥಾ ಸಿಯುಂ, "ಇಮೇ ನೇರಯಿಕಾ, ಇಮೇ ನಿರಯಪಾಲಾ"ತಿ ವವತ್ಥಾನಞ್ಚ ನ ಸಿಯಾ। ಯೇ ಚ ಯೇ ಯಾತೇನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಸಮಾನರೂಪಬಲಪ್ಪಮಾಣೇಹಿ ಇತರೇಸಂ ಭಯಸನ್ತಾಸಾ ನ ಸಿಯುಂ। ಅಥ ಅನೇರಯಿಕಾ, ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಕಥಂ ಸಮ್ಭವೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅನೇರಯಿಕಾ ನಿರಯಪಾಲಾ ಅನಿರಯಗತಿಸಂವತ್ತನಿಯಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ನಿರಯೂಪಪತ್ತಿಸಂವತ್ತನಿಯಕಮ್ಮತೋ ಹಿ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಕಮ್ಮುನಾ ತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ ರಕ್ಖಸಜಾತಿಕತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ -

> "ಕೋಧನಾ ಕುರೂರಕಮ್ಮನ್ತಾ, ಪಾಪಾಭಿರುಚಿನೋ ತಥಾ।
> ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಚ ನನ್ದನ್ತಿ, ಜಾಯನ್ತಿ ಯಮರಕ್ಖಸಾ"ತಿ॥

ತತ್ಥ ಯದೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಯಾತನಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸಂವೇದನತೋ, ಅಞ್ಞಥಾ ಪುನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಯಾತೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿ, ತಯಿದಂ ಆಕಾಸರೋಮನ್ಥನಂ ನಿರಯಪಾಲಾನಂ ನೇರಯಿಕಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಯೇ ಪನ ವದೇಯ್ಯುಂ - ಯದಿಪಿ ಅನೇರಯಿಕಾ ನಿರಯಪಾಲಾ, ಅಯೋಮಯಾಯ ಪನ ಆದಿತ್ತಾಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಾಯ ಸಜೋತಿಭೂತಾಯ ನಿರಯಭೂಮಿಯಾ ಪರಿವತ್ತಮಾನಾ ಕಥಂ ನಾಮ ದುಕ್ಖಂ ನಾನುಭವನ್ತೀತಿ? ಕಮ್ಮಾನುಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಇದ್ಧಿಮನ್ತೋ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾದಯೋ ನೇರಯಿಕೇ ಅನುಕಮ್ಪನ್ತಾ ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ನಿರಯಭೂಮಿಂ ಉಪಗತಾ ತತ್ಥ ದಾಹದುಕ್ಖೇನ ನ ಬಾಧೀಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಭಾವತೋತಿ ಚೇ? ಇದಮ್ಪಿ ತಂಸಮಾನಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಭಾವತೋ। ತಥಾರೂಪೇನ ಹಿ ಕಮ್ಮುನಾ ತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಯಥಾ ನಿರಯದುಕ್ಖೇನ ಅಬಾಧಿತಾ ಏವ ಹುತ್ವಾ ನೇರಯಿಕೇ ಯಾತೇನ್ತಿ, ನ ಚೇತ್ತಕೇನ ಬಾಹಿರವಿಸಯಾಭಾವೋ ವಿಜ್ಜತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾಯ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದ್ವಾರಪುರಿಸೇಸು ವಿಭತ್ತಸಭಾವತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ದ್ವಾರಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಇಟ್ಠಂ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಂ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ಅನಿಟ್ಠಂ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯದೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಸೇನ ತೇಜಸಾ ಪರೂಪತಾಪನ"ನ್ತಿಆದಿ, ತದಪಾಹತಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಅನೇರಯಿಕಾನಂ ತೇಸಂ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ"ತಿ ನೇರಯಿಕಾನಂ ಯಾತಕಭಾವತೋ। ನೇರಯಿಕಸತ್ತಯಾತನಾಯೋಗ್ಗಞ್ಹಿ ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ತಾದಿಸನಿಕನ್ತಿವಿನಾಮಿತಂ ನಿರಯಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ತೇ ಚ ನೇರಯಿಕೇಹಿ ಅಧಿಕತರಬಲಾರೋಹಪರಿಣಾಹಾ ಅತಿವಿಯ ಭಯಾನಕಸನ್ತಾಸಕುರೂರತರಪಯೋಗಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಏತೇನೇವ ತತ್ಥ ಕಾಕಸುನಖಾದೀನಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಸಂವಣ್ಣಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕಥಮಞ್ಞಗತಿಕೇಹಿ ಅಞ್ಞಗತಿಕಬಾಧನನ್ತಿ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ತಥಾ ದಸ್ಸನತೋ। ಯಂ ಪನೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಅಸತ್ತಸಭಾವಾ ನಿರಯಪಾಲಾ ನಿರಯಸುನಖಾದಯೋ ಚಾ"ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ತಥಾ ಅದಸ್ಸನತೋ। ನ ಹಿ ಕಾಚಿ ಅತ್ಥಿ ತಾದಿಸೀ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ, ಯಾ ಅಸತ್ತಸಭಾವಾ, ಸಮ್ಪತಿಸತ್ತೇಹಿ ಅಪ್ಪಯೋಜಿತಾ ಚ ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತೀ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬಾ। ಪೇತಾನಂ ಪಾನೀಯನಿವಾರಕಾನಂ ದಣ್ಡಾದಿಹತ್ಥಪುರಿಸಾನಮ್ಪಿ ಅಸತ್ತಭಾವೇ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ। ಸುಪಿನೂಪಘಾತೋಪಿ

ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಸಮತ್ಥತಾಯ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ದಸ್ಸನಾದಿಮತ್ತೇನಪಿ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸುಪಿನೇ ಆಹಾರೂಪಭೋಗಾದಿನಾ ನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಅತ್ಥಿ, ನಿಮ್ಮಾನರೂಪಂ ಪನೇತ್ಥ ಲದ್ಧಪರಿಹಾರಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಭಾವತೋ। ಇಧಾಪಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಭಾವತೋತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ನೇರಯಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ನಿರಯಪಾಲಾತಿ ಅಸಿದ್ಧಮೇತಂ, ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ನೇಸಂ ಸತ್ತಭಾವೋ ಏವ ಸಿದ್ಧೋ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ವತ್ತುಂ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾತಾ ನಿರಯಪಾಲಸಞ್ಞಿತಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ ಸಾಭಿಸನ್ಧಿಕಾ ಪರೂಪಘಾತಿ ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವತೋ ಓಜಾಹಾರಾದಿರಕ್ಖಸಸನ್ತತಿ ವಿಯಾತಿ। ಅಭಿಸನ್ಧಿಪುಬ್ಬಕತಾ ಚೇತ್ಥ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ತಥಾ ತಥಾ ಅಭಿಸನ್ಧಿಯಾ ಯಾತನತೋ, ತತೋ ಏವ ನ ಸಙ್ಘಾಟಪಬ್ಬತಾದೀಹಿ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾ। ಯೇ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಭೂತವಿಸೇಸಾ ಏವ ತೇ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಿಸೇಸವನ್ತೋ ಭೇರವಾಕಾರಾ ನರಕಪಾಲಾತಿ ಸಮಞ್ಞಂ ಲಭನ್ತೀ"ತಿ, ತದಸಿದ್ಧಂ। ಉಜುಕಮೇವ ಪಾಳಿಯಂ "ಅತ್ಥಿ ನಿರಯೇ ನಿರಯಪಾಲಾ"ತಿ ವಾದಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ।

ಅಪಿಚ ಯಥಾ ಅರಿಯವಿನಯೇ ನರಕಪಾಲಾನಂ ಭೂತಮತ್ತತಾ ಅಸಿದ್ಧಾ, ತಥಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತವಾದಿನೋಪಿ ತೇಸಂ ಭೂತಮತ್ತತಾ ಅಸಿದ್ಧಾವ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಭೂತಾನಿ ನಾಮ ಸನ್ತಿ। ಯದಿ ಪರಮತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವೋಹರತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ವೇದನಾದಿಕೇ ಏವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ? ತಿಟ್ಠತೇಸಾ ಅನವಟ್ಠಿತತಕ್ಕಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಸಮ್ಮೋಹವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ವಾದವೀಮಂಸಾ, ಏವಂ ಅತ್ಥೇವ ನಿರಯಪಾಲಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಸತಿ ಚ ನೇಸಂ ಸಬ್ಭಾವೇ, ಅಸತಿಪಿ ಬಾಹಿರೇ ವಿಸಯೇ ನರಕೇ ವಿಯ ದೇಸಾದಿನಿಯಮೋ ಹೋತೀತಿ ವಾದೋ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೯-೮೮೦. ತಸ್ಸಾತಿ ಏರಾವಣನಾಮಕಸ್ಸ ದೇವಪುತ್ತಸ್ಸ। ತಹಿಂ ಕೀಳನಕಾಲೇ ಹತ್ಥಿವಣ್ಣೇನ ವಿಕುಬ್ಬನಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಹತ್ಥಿನಾಗಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದಿಬ್ಬಯಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನ ಹಿ ಏಕನ್ತಸುಖಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನೇ ಸಗ್ಗೇ ದುಕ್ಖಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ಯುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಸ್ಸಾ"**ತಿ।

ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೩-೮೮೮. "ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕಂ ಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರತಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣಸ್ಸ ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕತಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಂ ವಾ...ಪೇ... ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ। **ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ಪಕಾರತ್ಥೋ ವಾ। ತೇನ "ಪಹಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪರಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। "ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಜಾನನಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತತಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮಾನತಾತಿ। ಯೇನ ಪನ ಸಾ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಚ್ಚಞಾಣಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಚ್ಚಞಾಣ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾದಿಸಚ್ಚಸಭಾವಾವಬೋಧಕಂ ಞಾಣಂ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪೀ**ತಿ **ಅಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ತತೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾಗೇಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪರಿಜಾನನಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಹೋತಿ** ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ವಿಸಯತೋ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೨೧. ಏಕವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೮. **ಸಮುದಾಯಾ**ತಿ "ಸಾಸನಂ ನವಂ ಕತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ವಚನಸಮುದಾಯಾ। **ಏಕದೇಸಾನ**ನ್ತಿ ತದವಯವಾನಂ। "ತೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾಸೂ"ತಿ ಏವಂ **ಅಧಿಕರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ**।

ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೩-೮೮೪. **ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನಾ**ತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಾಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ।

ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೭-೮೮೮. ರೂಪಸಭಾವೋ ರೂಪಟ್ಠೋತಿ ಆಹ **"ರೂಪಟ್ಠೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ ನತ್ಥೀ"**ತಿ। ಯಂ ಪನ ಯತೋ ಅಞ್ಞಂ, ನ ತಂ ತಂಸಭಾವನ್ತಿ ಆಹ **"ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಞ್ಚ ನ ಹೋತೀ"**ತಿ, ರೂಪಮೇವ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ ರೂಪಟ್ಠೋ ನತ್ಥಿ, ರೂಪಟ್ಠತೋ ಚ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ, ತಸ್ಮಾ **ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ** ರೂಪಸಭಾವಮೇವಾತಿ ಏವ-ಕಾರೇನ ನಿವತ್ತಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವ"**ನ್ತಿ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾ**ತಿ ರೂಪರೂಪಟ್ಠಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ತೇ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯಮೇನ ರೂಪಂ ನಿಯತನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ ಹೋತಿ** ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅಭಿನ್ನೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತರಭೇದಂ ಕರೋತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ತ**ನ್ತಿ ರೂಪಸಭಾವಾನಂ ರೂಪರೂಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। ಸಸಾಮಿನಿದ್ದೇಸಸಿದ್ಧಾಭೇದಾ "ಸಿಲಾಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸರೀರ"ನ್ತಿ ವಿಯ, ಕಪ್ಪನಾಮತ್ತತೋ ಚಾಯಂ ಭೇದೋ, ನ ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ಆಹ **"ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಯ ಪವತ್ತೋ"**ತಿ। **ವೇದನಾದೀಹಿ ನಾನತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ವೇದನಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞತ್ತಮೇವ। **ಸೋ ಸಭಾವೋ**ತಿ ಸೋ ರೂಪಸಭಾವೋ। **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಪನತ್ಥ**ನ್ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಭಾವೋ, ನ ವೇದನಾದೀನನ್ತಿ ಏವಂ ಭೇದಸ್ಸ ಞಾಪನತ್ಥಂ। **ತಞ್ಚ ವಚನ**ನ್ತಿ "ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನ ನಿಯತ"ನ್ತಿ ವಚನಂ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾ**ತಿ "ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ। ಯದಿ ಸದೋಸಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ವುತ್ತಮೇವ ಕಾರಣನ್ತಿ "ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಮೇವ ಯುತ್ತಿಂ। **ಪರೇನ ಚೋದಿತ**ನ್ತಿ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರವಾದಿನೋ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಮೇವ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ**ತಿ ತಮೇವ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಯುತ್ತಿಂ "ಏತ್ಥ ಹೀ"ತಿಆದಿನಾ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ। **ಚೋದನಂ ನಿವತ್ತೇತೀ**ತಿ "ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಚೋದನಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಯಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಾದೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೨. ಬಾವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೪-೮೯೫. ಪುರಿಮಜವನಕ್ಖಣೇತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚಿತ್ತತೋ ಅನನ್ತರಾತೀತಪುರಿಮಜವನವಾರಕ್ಖಣೇ।

ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೬. ಹೇತುಸರೂಪಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾದಿತೋ ಭವಗ್ಗಸದಿಸತ್ತಾ **ಚುತಿಚಿತ್ತಂ "ಭವಗ್ಗಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಆಹ**।

ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫-೭. ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೮-೯೦೦. ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಪಿ ಗಬ್ಭೇಯೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಞ್ಞತಿ। ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಾ ಹಿ ಸೋಪಾಕಸಾಮಣೇರಾದಯೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾ। ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕೋಪಿ ಗಬ್ಭೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪರವಾದಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಯ ಸುಪಿನಂ **ಆಕಾಸಸುಪಿನಂ**। ತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಆಕಾಸಗಮನಾದಿಅಭಿಞ್ಞಾ ವಿಯಾ**"ತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಮಗ್ಗಾನಂ ಅಧಿಗಮೇನ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಗ್ಗಫಲಾಧಿಗಮೇನ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಸುಪಿನೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೩-೯೦೫. **ಬೀಜಂ ಚತುಮಧುರಭಾವಂ ನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ** ಇದಂ ಸಕಸಮಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಪರಸಮಯೇ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮಾಪಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮಾನಕ್ಖಣಾ ಏವ ಇಚ್ಛಿತಾ। ತೇನೇವಾಹ "**ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಖಣಿಕಾ**"ತಿ। ಖಣಿಕತ್ತೇಪಿ ವಾ ಅಚೇತನೇಸುಪಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪೇಸು ಭಾವನಾವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಸಚೇತನೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಥಾ ಬೀಜಂ ಚತುಮಧುರಭಾವಂ ನ ಗಣ್ಹಾತೀ**"ತಿ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಆಸೇವೇನ್ತೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ** ಇತ್ತರತಾಯ ಅನವಟ್ಠಾನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇತ್ತರಖಣತಾಯ ಏವ ಪನ ಆಸೇವನಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಹಿ ಅತ್ತಸದಿಸಸ್ಸ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಪ್ಪವತ್ತನಂ ಅತ್ತಸದಿಸತಾಪಾದನಂ ವಾಸನಂ ವಾ ಆಸೇವನಂ ಪುರೇ ಪರಿಚಿತಗನ್ಥೋ ವಿಯ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸಾತಿ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೬-೯೦೭. **ಪಥವಿಯಾದಿರೂಪೇಸೂತಿ** ಅನೇಕಕಲಾಪಸಮುದಾಯಭೂತೇಸು ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವೀಆದಿರೂಪೇಸು। ತತ್ಥ ಹಿ ಕೇಸುಚಿ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಠಿತೇಸು ಕೇಸಞ್ಚಿ ತದಞ್ಞೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ತತೋ ಪುರಿಮನ್ತರುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನಿರೋಧೋ

ಹೋತಿ ಏಕೇಕಕಲಾಪರೂಪೇಸು ಸಮಾನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧತ್ತಾ ತೇಸಂ। **ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅಸಮಾನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ಪಬನ್ಧೇನ ಪತಿಟ್ಠಾನಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಪವತ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ಏವಾತಿ ಆಹ "**ನ ಹಿ ರೂಪಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದಿ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಸಮಾನಕ್ಖಣಾ, ತಥಾ ಸತಿ ಅರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ವಿಯ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾಪಿ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯೇನ ವಿಧಿನಾ ಪವತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ನ ಚೇತಂ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಪಥವೀಆದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಬಾವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೩. ತೇವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೮. **ಏಕ**-ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞತ್ಥೋಪಿ ಹೋತಿ "ಇತ್ಥೇಕೇ ಅಭಿವದನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಅಞ್ಞತ್ತಞ್ಚೇತ್ಥ ರಾಗಾಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಪನ ಸಛನ್ದರಾಗಪರಿಭೋಗಭಾವತೋ ಆಹ "**ರಾಗಾಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ಅಞ್ಞಾಧಿಪ್ಪಾಯೋವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ**"ತಿ। ಕೋ ಪನ ಸೋ ಅಞ್ಞಾಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ? ಕರುಣಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಕರುಣಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಇತ್ಥಿಯಾ ಜೀವಿತರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಕಾರುಞ್ಞೇನ ಮನೋರಥಂ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ಸಂವರವಿನಾಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಏವಂವಾದಿನಂ ಪರವಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ, ಪಣಿಧಾನಾಧಿಪ್ಪಾಯವಾದಿನಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ "**ಏಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ಏತ್ಥಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನಾಧಿಪ್ಪಾಯೋಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏಕತೋಭಾವೇ**ತಿ ಸಹಭಾವೇ।

ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩-೭. ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೦-೯೧೪. **ಇಸ್ಸರಿಯೇನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯೇನ, ನ ಚೇತೋವಸಿಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮಕಾರಿಕಂ** ಯಥಿಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫಾದನಂ। **ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತೂ**ತಿ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕರೀಯತೀ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೇನೇವ ಯಾ ಕಾಚಿ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾ ಕರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಪತಿರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೫-೯೧೬. **ಮೇತ್ತಾದಯೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಮೇತ್ತಾ ಕರುಣಾ ಮುದಿತಾ ಚ ಸಿನೇಹಸಭಾವಾಪಿ ಅರಞ್ಜನಸಭಾವತ್ತಾ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ ಚ ನ ರಾಗೋ, ಏವಂ ರಾಗಪತಿರೂಪಕೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಮೇತ್ತಾದಯೋ, ಅಞ್ಞಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಿನಿಯ್ಹನಾಕಾರೋ ರಾಗಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ರಾಗಮೇವ ಗಣ್ಹಾತೀ**"ತಿ। **ಏವಂ ದೋಸೇಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇಸ್ಸಾದಯೋ ವಿಯ ನ ದೋಸೋ ದೋಸಪತಿರೂಪಕೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದೋಸಮೇವ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಠಪೇತ್ವಾ ಹಿ ಇಸ್ಸಾದಯೋ ಅಞ್ಞಚಿತ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನಾಕಾರೋ ದೋಸಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋತಿ।

ಪತಿರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೭-೯೧೮. **ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕೋ ಭಾವೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಸಙ್ಖಾರಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನತಾದಿಕೋ ಭಾವೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಕತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ**ನ್ತಿ "ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ನ ದುಕ್ಖತಾಮತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ನ ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಮೇವ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಚನೇನ। ತಥಾ ಸತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ತಂಸರಿಕ್ಖಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ನಾನುಜಾನಿತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ? ತೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹೋ, ನ ಇತರಸಚ್ಚೇಹಿ। ಯಞ್ಹಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ , ಇತರಂ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಕೇವಲಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನ ಹಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಾನೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಾಭಾವಮಾಹ। **ಲೋಕುತ್ತರಾನೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇಹಿ। ಯದಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯುತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಕಿಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ? ಸಭಾವೋ ಹೇಸ ಪರವಾದಿವಾದಸ್ಸ, ಯದಿದಂ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಮಸಂಸನ್ದನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ತಥಾ ಚೇವ ತಂ ಅಮ್ಹೇಹಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಭಾವಿತಂ। **ಏತ**ನ್ತಿ "ರೂಪಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ"ನ್ತಿ ಯದೇತಂ ತಯಾ ವುತ್ತಂ, ಏತಂ ನೋ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ। ಕಸ್ಮಾ? ರೂಪಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖತ್ತಾ। ರೂಪಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ। ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಚ।

ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಯಮಕಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವಾತಿ ಉದ್ದೇಸೇನೇವ। ಯಂ "ಮಾತಿಕಾಠಪನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ಚ। ಅವಿಪರೀತತೋ ಗಹಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಮೂಲಯಮಕಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಾ ದೇಸನಾ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೋಸಲ್ಲಾವಹಾ ಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಸಾಧನೀ ಚ ಹೋತಿ, ನ ವಿಪರೀತತೋತಿ ಆಹ **"ವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣಂ...ಪೇ॰... ಆರದ್ಧ"**ನ್ತಿ। ಏತೇನ ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣದೇಸನಾನನ್ತರಂ ಯಮಕಪಕರಣದೇಸನಾಯ ಕಾರಣಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣ**ನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲಪರಿಗ್ಗಹಣಾದಿಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಂ। **ಧಮ್ಮಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾದಿನಿಸ್ಸಯಾನ**ನ್ತಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಮೂಲಯಮಕ.೧) ಧಮ್ಮೇ, "ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೫೦) ಪುಗ್ಗಲಂ "ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೫೧) ಓಕಾಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾನಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧತದುಭಯಪರಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾನ**ನ್ತಿ ಪಾಳಿಗತಿಪಟಿವಚನಸರೂಪದಸ್ಸನಪಟಿಕ್ಖಿಪನಪಟಿಸೇಧನನಯೇಹಿ ಯಥಾಪುಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಯಕರಣಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ, ತದಭಾವತೋ ಸಂಸಯನಂ ಸಂಸಯೋ। ತೇಸಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾನಂ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸಂಸಯಪುಬ್ಬಕಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಪಠಮಂ ಸಂಸಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಭಗವತೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪುಬ್ಬಕೋ ಸಂಸಯೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ಪದಾನುಕ್ಕಮೋ ಕತೋ। ಸಬ್ಬಞ್ಞೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಹತ್ಥಾಮಲಕಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಾಮಿನೋ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಸಂಸಯೋ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಕಾಮತಾಯ ಪನ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಗತಂ ಸಂಸಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸಂಸಯಿತವಸೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಕರೋತೀತಿ ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪುಚ್ಛನವಸೇನ ನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ನಿಚ್ಛಿತಸಂಸಯಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಕುಸಲೇಸು ಕುಸಲಾ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ ಕುಸಲಾತಿ ಸನ್ದೇಹಾಭಾವತೋ"ತಿಆದಿ। ತೇನೇವ ಚ "ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾನ"ನ್ತಿ, "ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯವಸೇನಾ"ತಿ ಚ ಪಠಮಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ತನ್ತಿ ಯಮಕಪಕರಣಂ। ತಸ್ಸ ಯೇ ಸಮಯಾದಯೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತೇ ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣದೇಸನಾನನ್ತರೋ ದೇಸನಾಸಮಯೋ, ತಾವತಿಂಸಭವನಮೇವ ದೇಸನಾದೇಸೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಾದಿಯಮಕಾಕಾರೇನ ದೇಸನಾತಿ ವಿಭಾಗತೋ "ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವಾ"ತಿಆದಿಗಾಥಾಹಿ ವಿಭಾವಿತಾ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂವಣ್ಣನಪಟಿಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಮಯದೇಸದೇಸನಾವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಇಧ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ, ಯದಿದಂ ಕಮಾನುಪ್ಪತ್ತಿ ಆಗತಭಾರವಾಹಿತಾ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಕಿಚ್ಚಭಾವತೋ। ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತತ್ಥಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯಾದಿದಸ್ಸನೇ। ಯಮನಂ ಉಪರಮನನ್ತಿ ಯಮೋ ಮರಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಮರಣಂ ಹೋತೀತಿ...ಪೇ॰... ವಿಸಯೋ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ "ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಮರಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಜಾತಿ ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯೋ, ಏವಂ "ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸನ್ತೇಸು ಮರಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇ ಹಿ ಮರಣಧಮ್ಮಿನೋತಿ। ಅನುಪ್ಪತ್ತಮರಣಂಯೇವ ಕಿಬ್ಬಿಸಕಾರಿನಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಯಮಪುರಿಸಾ ವಿವಿಧಾ ಕಮ್ಮಕಾರಣಾ ಕರೋನ್ತಿ, ನ ಅಪ್ಪತ್ತಮರಣನ್ತಿ ಮರಣಂ ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ವುತ್ತೋ। **ಆಣಾಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ವಿಸಯ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ। **ದೇಸಂ ವಾ**ತಿ ಕಾಮಾದಿಧಾತುತ್ತಯದೇಸಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಧಾತುತ್ತಯಿಸ್ಸರೋ ಹಿ ಮಚ್ಚುರಾಜಾ। ಪಞ್ಚಾನನ್ತರಿಯಾನಿ ಅಞ್ಞಸತ್ಥಾರುದ್ದೇಸೋ ಚ, ತೇನ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ ವೇರಾನಿ **ಛ ಅಭಬ್ಬಟ್ಠಾನಾನಿ। ಆವತ್ತಾ**ತಿ ಪದಕ್ಖಿಣಾವತ್ತಾ। **ತನುರುಹಾ**ತಿ ಲೋಮಾ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಮೂಲಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ಯಮಕಸಮೂಹಸ್ಸಾ**ತಿ ಮೂಲಯಮಕಾದಿಕಸ್ಸ ಯಮಕಸಮೂಹಸ್ಸ। ಮೂಲಯಮಕಾದಯೋ ಹಿ ಪಕರಣಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಅವಯವಭೂತಾಪಿ ನಿಚ್ಚಾವಯವಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಯಮಕಸಮೂಹೋತಿ ವುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ ''**ತಂಸಮೂಹಸ್ಸ ಚ ಸಕಲಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸಾ**''ತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲವಿಸೇಸಾನನ್ತಿ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ ವುತ್ತಾನಂ ಸಂಸಯಪದಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಕುಸಲಸಞ್ಞಿತಾನಂ, ತಥಾ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯ ವುತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಮೂಲಸಞ್ಞಿತಾನಂ ವಿಸೇಸಾನಂ ಅತ್ಥಯಮಕಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸೇಸವನ್ತಭಾವೇನ ವುತ್ತಾಯೇವ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಸೇಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಸೇಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಾಯೇವ ಕುಸಲಮೂಲಧಮ್ಮಾ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಸೇಸವನ್ತಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ವತ್ತುವಚನಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸೇಸವಿಸೇಸವನ್ತತಾವಿಭಾಗಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಕುಸಲಮೂಲಕುಸಲವಿಸೇಸೇಹಿ** ಸಂಸಯಿತಪದಸಙ್ಗಹಿತೇಹಿ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ವಿಸೇಸವನ್ತಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಸೇಸವನ್ತಾಪೇಕ್ಖವಿಸೇಸವಸೇನ ಪಠಮೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ, ದುತಿಯೋ ಪನ ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖವಿಸೇಸವನ್ತವಸೇನಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ತೇನಾಹ ''**ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಾನಂ ಹೀ**''ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಾನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸಯಭೂತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಸೇಸಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲವಿಸೇಸಾನಂ। **ವಿಸೇಸವನ್ತಾಪೇಕ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕುಸಲಸಞ್ಞಿತೇಹಿ ವಿಸೇಸವನ್ತೇಹಿ ಸಾಪೇಕ್ಖಾನಂ। **ವಿಸೇಸವತ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕುಸಲಾನಂ। **ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲವಿಸೇಸೇಹಿ ಸಾಪೇಕ್ಖಾನಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಮೂಲಯಮಕೇ। **ಪಧಾನಭಾವೋ**ತಿ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪೇ ತಾವ ಸಂಸಯಿತಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸೇಸಾನಂ ಪಧಾನಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇ ಹಿ ಸಂಸಯಿತಾನಂ ವಿಸೇಸವನ್ತೋತಿ। ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಪನ ವಿಸೇಸಾ ನಾಮ ವಿಸೇಸವನ್ತಾಧೀನಾತಿ ವಿಸೇಸವನ್ತಾನಂ ತತ್ಥ ಪಧಾನಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಪನ ಏಕಜ್ಝಂ ಪಧಾನಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸತಿ ಹಿ ಅಪ್ಪಧಾನೇ ಪಧಾನಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ ''**ಏಕೇಕಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ಏಕೇಕೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀ**''ತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ವಿನಿಚ್ಛಿತವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇಹಿ ಇಧ ಪಧಾನಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತೇವಾತಿ। **ನ ಧಮ್ಮವಾಚಕೋ**ತಿ ನ ಸಭಾವಧಮ್ಮವಾಚಕೋ। ಸಭಾವಧಮ್ಮೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ''ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞಂ ನಿಪುಣತ್ಥದಸ್ಸಿ''ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೭೮)। ''ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ''ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೨೦) ಅತ್ಥ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಹೇತುಫಲವಾಚಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನಸ್ಸ ''ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ''ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೯) ಆಗತಾ ಹಿತಾದಿವಾಚಕತಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಪಾಳಿಅತ್ಥವಾಚಕತ್ತಾ ಏವ।

ತೀಣಿಪಿ ಪದಾನೀತಿ ಏತ್ಥ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ಸಮುಚ್ಚಯೋ ಚ ತುಲ್ಯಯೋಗೇ ಸಿಯಾ। ಕಿಂ ನಾಮ-ಪದೇನ ಅನವಸೇಸತೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ತದಾಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಮಾಹ ''**ತೀಣಿಪಿ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತ**''ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮತ್ತ**ನ್ತಿ **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋತಿ। ತೇನ ನಿವತ್ತಿತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ''**ನ ನಿರವಸೇಸಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತ**''ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಂ ನಾಮ-ಪದೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಕುಸಲಾದಿಯೇವ ನಾಮನ್ತಿ ನಿಯಮೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ನ ನಾಮಂಯೇವ ಕುಸಲಾದೀತಿ ಇಮಮೇವ ಚ ನಿಯಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ ''**ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ**''ನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ನಾಮ-

ಪದಂ ನ ನಿರವಸೇಸಕುಸಲಾದಿಸಙ್ಗಾಹಕಂ, ಕುಸಲಾದಿಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಪನ ಹೋತಿ, ತದತ್ಥಮೇವ ಚ ತಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ನಾಮಸ್ಸ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಕುಸಲಾದಿ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೨. **ದುತಿಯಯಮಕೇತಿ** ಏಕಮೂಲಯಮಕೇ। **ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ** ಯಥಾ ಏಕಮೂಲಯಮಕೇ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಆರದ್ಧಾ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಯಮಕೇಪಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಆರಭಿತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ? **ಪುರಿಮಯಮಕ...ಪೇ॰... ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ**। ಇದಞ್ಚ ದುತಿಯಯಮಕಸ್ಸ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ತತಿಯಯಮಕಂ ಪನ ತಥೇವ ಪವತ್ತಂ। **ಕೇಚೀತಿ** ಪದಕಾರಾ। ತೇ ಹಿ ಯಥಾ ಪಠಮದುತಿಯಯಮಕೇಸು ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾ ಏವ ಪರಿವತ್ತನವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾ ಕತಾತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾ ಸಮಾನಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಲೋಮಭಾವಂ, ನ ತಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯಮಕೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೇಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಾ। ಯದಿ ತತ್ಥಾಪಿ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪುಚ್ಛಾಹಿ ಸದಿಸಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ , "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾ ಆರಭಿತಬ್ಬಾ, ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾ ವಾ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಪನ ಅವತ್ವಾ ಪಠಮದುತಿಯಯಮಕೇಸು ವಿಯ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾ ಸದಿಸಾ ಅಕತ್ವಾ ತತಿಯಯಮಕೇ ತಾಸಂ ವಿಸದಿಸತಾ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಅನಾರದ್ಧತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಾಯ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅತ್ಥವಸೇನಾತಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ನಿಚ್ಛಿತಸಂಸಯಿತಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ। **ತದನುರೂಪಾಯಾತಿ** ತಸ್ಸಾ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಅತ್ಥತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾಯ। ಪುರಿಮಞ್ಹಿ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಭವಿತಬ್ಬಂ। **ತೇನಾತಿ** ತಸ್ಮಾ। ಯಸ್ಮಾ ಅನುಲೋಮೇ ಸಂಸಯಚ್ಛೇದೇ ಜಾತೇಪಿ ಪಟಿಲೋಮೇ ಸಂಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಯದಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯ ಪಯೋಜನಮೇವ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಾ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾ, ಅಥ ಖೋ ವುತ್ತನಯೇನ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಾ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾ, ತಾಯ ಚ ಅನುರೂಪತಾಯ ಅತ್ಥಾದಿವಸೇನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ಅತ್ಥಾದಿಯಮಕತಾ ವುತ್ತಾ। ದೇಸನಾಕ್ಕಮತೋ ಚೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ "ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಕುಸಲಮೂಲಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಸೇಸಯಮಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವಿಸೇಸವನ್ತವಿಸೇಸ, ವಿಸೇಸವಿಸೇಸವನ್ತಗ್ಗಹಣತೋ ವಾ ಇಧ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯಞ್ಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸವನ್ತೋ, ತೇ ನಿಚ್ಛಯಾಧಿಟ್ಠಾನೇ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತೇಸು ಯಸ್ಮಿಂ ವಿಸೇಸೋ ಸಂಸಯಾಧಿಟ್ಠಾನೋ, ತಂದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಂ ಪನ ತಪ್ಪಟಿಲೋಮತೋ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನ ತೇ ವಿಸೇಸವನ್ತೋ, ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಯೇ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತೇ ವಿಸೇಸವನ್ತೇ ಸಂಸಯಾಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಾ ಹಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾ ಅನೇಕಜ್ಝಾಸಯತ್ತಾ ಸತ್ತಾನಂ।

ಇಮಿನಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನಾತಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ವಾಕ್ಯೇನ। **ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ** ಯೇನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ, ತಮೇವಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ "**ನ ಹೀ**"ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **ತೇನೇವಾತಿ** ಕುಸಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸ್ಸ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಏವ। **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ** ವಿಭಜನಂ । **ಇತರಥಾತಿ** ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕತಾಯ। **ತಾನಿ ವಚನಾನೀತಿ** ಕುಸಲವಚನಂ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲವಚನಞ್ಚ। ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ಚಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತದೀಪನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಏತ್ಥಾತಿ** "ಇಮಿನಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ

ಸಮ್ಭವತೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ। **ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಭವತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲತಾಯ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಸನ್ತೀ"**ತಿ। **ವುತ್ತಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭವತೋ**ತಿ ಹಿ ಇಮಿನಾ ಅವುತ್ತಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಾಭಾವವಚನೇನ ಸ್ವಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ ಕುಸಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಂ ಬ್ಯಭಿಚರತಿ, ನ ಏವಂ ತಂ ಕುಸಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ। ಕಥಂ ಕತ್ವಾ ಚೋದನಾ, ಕಥಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪರಿಹಾರೋ? ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ ಕುಸಲಾ ಏವಾತಿ ಚೋದನಾ ಕತಾ, ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ ಏವ ಕುಸಲಾತಿ ಪನ ಪರಿಹಾರೋ ಪವತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದುತಿಯಯಮಕೇ ವಿಯ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ**ತಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ। **ಕುಸಲಮೂಲೇಹೀ**ತಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಮೂಲೇಹಿ। **ತೇ**ತಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ।

ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ ಪಕಾರತ್ಥೋ ವಾ। ತೇನ "ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಏಕಮೂಲಾನಿ ಚೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಿ ಚಾ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಹೇಟ್ಠಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ "ಮೂಲಾನಿ ಯಾನಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ। **ತಮ್ಪೀ**ತಿ "ಕುಸಲಮೂಲೇನಾ"ತಿಆದಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಮ್ಪಿ। **ತಥಾ**ತಿ ತೇನ ಪಕಾರೇನ, ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇನ ಕಾರಣೇನ "ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **"ಆಮನ್ತಾ"ಇಚ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಯ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೇಪಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ವಿಯ ಸರೂಪದಸ್ಸನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾವ। ಯೇ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾ, ತೇ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾವ। ತೇನಾಹ **"ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ವಿಭಾಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"**ತಿ।

ತತ್ಥ **ಯೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲೇಸು ಏಕಮೂಲಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಕತ್ತಾ ಏಕಮೂಲಕತ್ತಾ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಹಿ ಏಕೇಕೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಕತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ತೇಸಂ ಏಕೇಕೇನ ಏಕಮೂಲಕತ್ತಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ ಸಮಾನತ್ಥೋ ಏಕಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಯತ್ಥ ಪನ...ಪೇ॰... ನ ಏಕಮೂಲಾನೀ"**ತಿ। ತಯಿದಂ ಮಿಚ್ಛಾ, ದ್ವೀಸುಪಿ ಏಕೇಕೇನ ಇತರಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕತ್ತಂ ಸಮ್ಭವತಿ ಏವಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಏತಸ್ಸ ಗಹಣಸ್ಸ ನಿವಾರಣತ್ಥ"**ನ್ತಿಆದಿ। "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾ, ತೇ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೇನ ಇಧ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪದೇನ ಯತ್ಥ ದ್ವೇ ಮೂಲಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಏಕೇಕೇನ ಇತರಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕತ್ತಂ ಪಕಾಸಿತಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಆಮನ್ತಾತಿ ಇಮಿನಾವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ತಂಗಹಣನಿವಾರಣತೋ"**ತಿ । **ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ತಾವ ಮೂಲಾನಂ ನಿಚ್ಛಿತಂ ಹೋತು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಕಮೂಲಕತ್ತಂ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಂ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ಸಮಾನಮೂಲತಾ ಏವಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಾನಮೂಲತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಂ ಸಮಾನಮೂಲತಾಮತ್ತವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಏಕಮೂಲಗ್ಗಹಣಂ, ನ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾವಿಸಿಟ್ಠಸಮಾನಮೂಲತಾದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಮೂಲಾನ**ನ್ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಏಕಮೂಲಾನಂ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ। ಯಥಾ ತೇಸಂ ಸಮಾನಮೂಲತಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತೇಸು ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂಮೂಲೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹೀ**ತಿ ಇತರಮೂಲೇಹಿ ಮೂಲದ್ವಯತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ।

ಇದಾನಿ ಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪಟಿಲೋಮೇ "ಕುಸಲಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ನ "ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲತ್ತೇ ಪನ...ಪೇ॰... ಕತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಮೂಲಂ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ಮೂಲಯುತ್ತತಮೇವ ವದತಿ,** ನ ಮೂಲೇಹಿ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಞ್ಞಥಾ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಮೂಲಯುತ್ತತಾಯ ಏವ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ। **ಉಭಯತ್ಥಾಪೀತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾ ಏಕಮೂಲಾತಿ ದ್ವೀಸುಪಿ ಪದೇಸು। **"ಕುಸಲಮೂಲೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ,** ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಮೂಲಯುತ್ತತಮೇವ ವದತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯಮೇವ ಏಕಮೂಲಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ನ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯನ್ತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ನ ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಮೂಲೇಕಮೂಲಯಮಕದೇಸನಾಹಿ ಅಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯಮಕದೇಸನಾ ಸಮಾನರಸಾ ಸಿಯಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯಮಕೇ। ಯದಿಪಿ ಏಕಮೂಲಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾತಿ ಇದಂ ಪದದ್ವಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಮೂಲಯುತ್ತತಮೇವ ವದತಿ, ತಥಾಪಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣೇ ಅತ್ಥೇವ ಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮೂಲಯೋಗಸಾಮಞ್ಞೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮೂಲಕಾನಂ ಸಮಾನಮೂಲತಾ ಏಕಮೂಲತ್ತನ್ತಿ ಏಕಮೂಲವಚನಂ ತೇಸು ಅವಿಸೇಸತೋ ಮೂಲಸಬ್ಭಾವಮತ್ತಂ ವದತಿ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಸದ್ದೋ ವಿಯ ಮೂಲೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವಿಸೇಸಂ, ನ ಚ ಸಾಮಞ್ಞೇ ನಿಚ್ಛಯೋ ವಿಸೇಸೇ ಸಂಸಯಂ ವಿಧಮತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ **"ಮೂಲಯೋಗಸಾಮಞ್ಞೇ…ಪೇ॰… ಪವತ್ತಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ। ವಿಸೇಸೇ ಪನ ನಿಚ್ಛಯೋ ಸಾಮಞ್ಞೇ ಸಂಸಯಂ ವಿಧಮನ್ತೋ ಏವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ಮೂಲಯೋಗವಿಸೇಸೇ ಪನ…ಪೇ॰… ನಿಚ್ಛಿತಮೇವ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪರಾಮಸನಂ, ವಿಸೇಸನಿಚ್ಛಯೇನೇವ ಅವಿನಾಭಾವತೋ, ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ ತತ್ಥ ವಾ ಸಂಸಯಾಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಏಕಮೂಲಾತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕತ್ವಾ"**ತಿ। **ಕುಸಲಭಾವದೀಪಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ** ಕುಸಲಭಾವಸ್ಸೇವ ದೀಪಕಂ ನ ಹೋತಿ ತದಞ್ಞಜಾತಿಕಸ್ಸಪಿ ದೀಪನತೋ। ತೇನಾಹ **"ಕುಸಲಭಾವೇ ಸಂಸಯಸಬ್ಭಾವಾ"**ತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲವಚನ**ನ್ತಿ ಕೇವಲಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲವಚನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಕುಸಲಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಮಾಹ। ಏಕಮೂಲಗ್ಗಹಣೇ ಹಿ ಪಯೋಜನಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಕುಸಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಾಯಂ ದೇಸನಾತಿ।

೫೩-೬೧. ಮೂಲನಯೇ ವುತ್ತೇ ಏವ ಅತ್ಥೇತಿ ಮೂಲನಯೇ ವುತ್ತೇ ಏವ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ। ಕುಸಲಾದಯೋ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಪಾಳಿಅತ್ಥತಾಯ ಅತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಕುಸಲಮೂಲಭಾವೇನ, ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೇನ, ಮೂಲಯೋಗದೀಪನೇನ ಚ ಪಕಾಸೇತುಂ। ಕುಸಲಮೂಲಭೂತಾ ಮೂಲಾ ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಾತಿ ಸಮಾಸಯೋಜನಾ। ಮೂಲವಚನಞ್ಹಿ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಗಹೇತಬ್ಬಸಾಧಾರಣಂ। ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾಪಿ ಮೂಲಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಕುಸಲಮೂಲಭಾವೇನ ಮೂಲಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸಿತಾ। ಮೂಲಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಮೂಲವನ್ತಾನಂ ಮೂಲಯೋಗೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ। ಸಮಾನೇನ ಮೂಲೇನ, ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೇನ, ಮೂಲಯೋಗದೀಪನೇನ ಚ ಪಕಾಸೇತುಂ "ಏಕಮೂಲಮೂಲಾ"ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಮೂಲೇನ ಮೂಲಭಾವೇನ, ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೇನ, ಮೂಲಯೋಗದೀಪನೇನ ಚ ಪಕಾಸೇತುಂ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಮೂಲಾ"ತಿ ಮೂಲಮೂಲನಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। ತೀಸುಪಿ ಯಮಕೇಸು ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸನಮೇವೇತ್ಥ ಪರಿಯಾಯನ್ತರಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮೂಲಯೋಗಂ ದೀಪೇತುನ್ತಿ ಮೂಲಯೋಗಮೇವ ಪಧಾನಂ ಸಾತಿಸಯಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ದೀಪೇತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕುಸಲಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕಾನೀತಿ ಬಾಹಿರತ್ಥಸಮಾಸೇ ಮೂಲಯೋಗೋ ಪಧಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ "ಕುಸಲಸಙ್ಖಾತಾ ಮೂಲಾ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ಕೇವಲಂ, "ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಾ"ತಿ ಸವಿಸೇಸನಂ ವಾ ವುತ್ತೇ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪ್ಪಧಾನಸಮಾಸೇ। ತೇನಾಹ **"ಅಞ್ಞಪದತ್ಥ…ಪೇ॰… ದೀಪೇತು"**ನ್ತಿ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋವಾತಿ** "ಕುಸಲಮೂಲಭಾವೇನ ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಮೂಲಮೂಲನಯೇ ಚ, "ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸನ್ತೇನ ಕ-ಕಾರೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಮೂಲಕನಯೇ ಚ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋ ಏವ। **ವಚನಪರಿಯಾಯೋ** ಮೂಲಮೂಲಕನಯೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

೭೪-೮೫. ನ ಏಕಮೂಲಭಾವಂ ಲಭಮಾನೇಹೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲಕಂ ತಥಾವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭಮಾನೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾಹೇತುಕಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಏಕತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿರಹಿತಾ ಅಹೇತುಕವೋಹಾರಂ ಲಭನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಸಹೇತುಕಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ। ತೇನಾಹ **"ಅಹೇತುಕವೋಹಾರರಹಿತಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ನ ಹೇತುಕಮೇವ, ಅಹೇತುಕಮೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಹೇತುಕಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಅಹೇತುಕಂ, "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೩) ಪನ ವಚನತೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಯೋಗೇನ ಸಹೇತುಕಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಹೇತುಕವೋಹಾರಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಕೇಚಿ ಪನ **"ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಸಹೇತುಕವೋಹಾರೇನ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ 'ಅಹೇತುಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲ'ನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವ ಅಹೇತುಕವೋಹಾರಾಭಾವೇನ ಸಹೇತುಕತಾಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಬ್ಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಸಹೇತುಕತಾಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೇವ। ತೇನಾಹ **"ನ ವಾ ಸಹೇತುಕದುಕೇ ವಿಯ...ಪೇ॰... ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಕತ"**ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಏಕಮೂಲಕದುಕೇ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಯೋಗಾಯೋಗವಸೇನಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಯೋಗಾಯೋಗವಸೇನ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವಾಸಬ್ಭಾವವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹೇತುಕವೋಹಾರಮೇವ ಲಭತಿ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಹೇತುಸಬ್ಭಾವತೋ।

ಅಪರೇ ಪನ ಭಣನ್ತಿ "ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಅಹೇತುಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಮ್ಪಿ ಸಮೂಲಕತ್ತಾ 'ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲ'ನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಸತಿಪಿ ಸಮೂಲಕತ್ತೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಹೇತುಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ 'ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲ'ನ್ತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಸ್ಮಾ 'ಅಹೇತುಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲಂ, ಸಹೇತುಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲ'ನ್ತಿ ದ್ವೀಸುಪಿ ಪದೇಸು ಅನವರೋಧತೋ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ "ಸಹೇತುಕಅಬ್ಯಾಕತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಂ ಹೋತೀ"ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ತಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಭಾವಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೬-೯೭. ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತರಾಸಿತೋ ನಮನನಾಮನಸಙ್ಖಾತೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಣಂ ನಿದ್ಧಾರಣಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನಾಮಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ"**ತಿ। ತೇನ ತೇಸಂ ಅಧಿಕಭಾವಮಾಹ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಮೇವ ಪಕರಣೇನ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ। ಯದಿ ಏವಂ "ಅಹೇತುಕಂ ನಾಮಂ ಸಹೇತುಕಂ ನಾಮ"ನ್ತಿ ಪಾಠನ್ತರೇ ಕಸ್ಮಾ ನಾಮಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ಆಹ **"ಸುಪಾಕಟಭಾವತ್ಥ"**ನ್ತಿ, ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೇ ಕಿಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮೂಲಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಖನ್ಧಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೨-೩. **ಖನ್ಧಯಮಕೇ ...ಪೇ॰... ಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಧಾನಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬದಸ್ಸನಂ। ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಕಥಾ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ, ಸಾ ಚ ಯಾವದೇವ ಪರಿಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಸು ಚ ನ ವಿನಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ, ತೀರಣಞ್ಚ ಸಮ್ಪುಣ್ಣಪರಾನುಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಕಾಲಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಿಭಾಗಮುಖೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಸುಂ ಸಹ ಚ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಲಕ್ಖಣಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಛಸು ಕಾಲಭೇದೇಸು... ಪೇ॰... ಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಾ**"ತಿ ಪಧಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಉದ್ಧರತಿ। ತತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ವಿನಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ, ಏವಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವಿನಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ। ಸಾ ಚ ಸುತಮಯಞಾಣಮೂಲಿಕಾತಿ ದೇಸನಾಕುಸಲೋ ಸತ್ಥಾ ಅನ್ವಯತೋ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ಸಮುದಾಯಾವಯವಪದತ್ಥಾದಿವಿಭಾಗದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಖನ್ಧೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾಪ್ಪಭೇದಂ ಪಕಾಸೇತುಕಾಮೋ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಂ ಆರಭೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತೇ ಪನ ಖನ್ಧಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪಞ್ಚಹಿ ಪದೇಹೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಸಮುದಾಯಪದೇಹಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ತೇಸು ಸಮುದಾಯಾವಯವಪದೇಸು। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಕೋ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ। **ಸಮುದಾಯಪದಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಮುದಾಯಪದಸ್ಸ। ಯದಿಪಿ ಅವಯವವಿನಿಮುತ್ತೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯಥಾ ಪನ ಅವಯವೋ ಸಮುದಾಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ನ ಸಮುದಾಯೋಪಿ ಅವಯವೋತಿ ಸತಿಪಿ ಸಮುದಾಯಾವಯವಾನಂ ಭೇದೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವತೋ ಅತ್ಥೇವಾಭೇದೋತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಸಮಾನತ್ಥತಾಯ ಸಿಯಾ ಆಸಙ್ಕಾತಿ ಆಹ "**ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಯಟ್ಠಾನೇ**"ತಿ। "ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ತಜ್ಜಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿಆದೀಸು ಏಕದೇಸೋ ಸಮುದಾಯಪದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ...ಪೇ॰... ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೨) ಪನ ಸಕಲೋತಿ ಆಹ "**ರೂಪಾದಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ**"ತಿ। ಅವಯವಪದಾನಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬವಿಸಯಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾಯ ಸಮುದಾಯಪದತ್ಥತಾ ವುತ್ತಾ, ತತೋ ಏವ ಸಮುದಾಯಪದಾನಮ್ಪಿ ಅವಯವಪದತ್ಥತಾ। ನ ಹಿ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಭೇದೋ ಅಭೇದೋ ವಾ ಇಚ್ಛಿತೋ, ಅಥ ಖೋ ಭೇದಾಭೇದೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಭೇದದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಠಮನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಭೇದದಸ್ಸನವಸೇನ ದುತಿಯನಯೋ। ಯೋ ಹಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಙ್ಖಾತೋ ರಾಸಟ್ಠೋ ಅವಯವಪದೇಹಿ ರೂಪಾದಿಸದ್ದೇಹಿ ಚ ಖನ್ಧಸದ್ದೇನ ಚ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಅತ್ಥತೋ ರಾಸಿಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತೋ ರುಪ್ಪನಾದಿಅತ್ಥೋ ಏವಾತಿ।

ಯಥಾ ಅವಯವಪದೇಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ಸಮುದಾಯಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಮುದಾಯಪದೇಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ಅವಯವಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಞ್ಚೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪದಸೋಧನಾ ಕತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದೇಹಿ...ಪೇ॰... ಪದಸೋಧನವಾರೋ ವುತ್ತೋ**"ತಿ। ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅವಯವಪದಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವುತ್ತಿಯಾ ಅವಯವಪದತ್ಥಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಪದತ್ಥತಾಯ ಸಿಯಾ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾ, ಸಮುದಾಯಪದಸ್ಸ ಪನ ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಸಮುದಾಯಪದತ್ಥಸ್ಸ ಅವಯವಪದತ್ಥತಾಯ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವೋ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ **ಪಾಳಿಯಾ** ಪಕಾಸಿತೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪಾದಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತು**"ನ್ತಿ।

"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು ಖನ್ಧತ್ಥಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "**ಪಧಾನಭೂತಸ್ಸ ಖನ್ಧಪದಸ್ಸಾ**"ತಿ। **ವೇದನಾದಿಉಪಪದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ** "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು। **ರೂಪಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಅವಯವಪದೇನ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಖನ್ಧತ್ಥಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪದೇ। ಪಧಾನಭೂತೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ರುಪ್ಪನಟ್ಠಸ್ಸ ಕಿಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಮಾನೇ ಅವಯವಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇ ಅಪ್ಪಧಾನೇನ ಪದೇನ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಸೋ ಕಸ್ಮಾ ಪಧಾನೇನ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಖನ್ಧಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ರಾಸಟ್ಠಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕೋಚೀ**ತಿ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೋ। **ಕೇನಚಿ ಸಮುದಾಯಪದೇನಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪದೇನ, ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನ। ತೇನಾಹ "ನ

ಸಬ್ಬೋ ಸಬ್ಬೇನಾ"ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು। ರೂಪರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಅವಯವಸಮುದಾಯಪದಸೋಧನಮುಖೇನ ತತ್ಥ ಚ ಚತುಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಾಳಿಗತಿ **ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ। ಏವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಯ್ವಾಯಂ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದೇಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಮುದಾಯಪದೇಹಿ ಚ ದಸ್ಸಿತಾಕಾರೋ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ, ತಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ವಿಸೇಸನಭಾವೋ** ಭೇದಕತಾಯ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅವಚ್ಛೇದಕತ್ತಾ, **ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ** ಅಭೇದಯೋಗೇನ ಭೇದನ್ತರತೋ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬತ್ತಾ, **ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೋ** ತೇಸಂ ಭೇದಾಭೇದಾನಂ ಏಕವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ।

ತೇನಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇ। **ತೇನಾ**ತಿ ವಾ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪದೇ। ಯಥಾ ನೀಲುಪ್ಪಲಪದೇ ಉಪ್ಪಲವಿಸೇಸನಭೂತಂ ನೀಲಂ ವಿಸಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭೂತಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ವಿಸಿಟ್ಠಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಿಂ ಖನ್ಧತೋ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**"ತಿ ಆಹ। ತಥಾ "ರೂಪಞ್ಚ ತಂ ಖನ್ಧೋ ಚಾ"ತಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೇನೇವ ಯಂ ರೂಪಂ, ಸೋ ಖನ್ಧೋ। ಯೋ ಖನ್ಧೋ, ತಂ ರೂಪನ್ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಆಪನ್ನೋ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬೇವ...ಪೇ॰... ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ**"ತಿ। ವಿಸೇಸನೇನ ಚ ನಾಮ ನಿದ್ಧಾರಿತರೂಪೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಅವಚ್ಛೇದಕತ್ತಾ, ನ ಅನಿದ್ಧಾರಿತರೂಪೇನಾತಿ ಆಹ **"ಕಿಂ ಪನ ತ**"ನ್ತಿಆದಿ, ತಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ನ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ತಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಗಹಿತಂ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ ತಸ್ಸೇವಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ನ ಖನ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಇದಂ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೋ ರೂಪನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಹಿ ಸೋ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪಸ್ಸ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವೇನೇವ। "ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ದಸ್ಸೇನ್ತೇನಪ್ಪಕ"ನ್ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಅತದತ್ಥಸ್ಸ ರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ "ತೇನ ರೂಪಸದ್ದೇನಾ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ವುಚ್ಚಮಾನಂ** ಭೂತುಪಾದಾಯಮ್ಪಿ ಭೇದಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। **ಸುದ್ಧೇನಾ**ತಿ ಕೇವಲೇನ, ರೂಪಸದ್ದೇನ ವಿನಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಯಿದಂ ಪಕರಣಾದಿಅವಚ್ಛಿನ್ನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಂ ವಾ। ಯೋ ಹಿ ರೂಪಸದ್ದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೋ ಖನ್ಧಸದ್ದೋ, ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪಸದ್ದೇನ ವಿಯ ತದತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತೇವ। ತೇನಾಹ **"ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**"ತಿ। ಯದಿಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ ಏವ ಚ, ಖನ್ಧೋ ಪನ ನ ರೂಪಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ನ ಚ ಸಬ್ಬೇ...ಪೇ॰... ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ**"ತಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಅರೂಪಸಭಾವಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನೇವ। **ತೇತಿ** ಖನ್ಧಾ। **ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾ**ತಿ "ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಖನ್ಧೋ ಚೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ, ಅವಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ।

ಖನ್ಧಾನಂ ರೂಪವಿಸೇಸನ...ಪೇ॰... ಸಂಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಂ ಖನ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಾಪಿ ವೇದನಾ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ವಿನಿವತ್ತಾ ವೇದನಾ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಚ ಖನ್ಧಾ ಕಿಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭೂತಾಯ ವೇದನಾಯ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಅನುಭವನಾದಿಪ್ಪಕಾರಾ। **ಕೇನಚಿ ವಿಸೇಸನೇನಾ**ತಿ ವೇದನಾದಿನಾ ವಿಸೇಸನೇನ।

ಏತ್ಥ ಚ ರೂಪಾದಿಪಣ್ಣತ್ತಿ ಖನ್ಧಪಣ್ಣತ್ತಿ ಚ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಸುಂ ಸಹ ಚ ರುಪ್ಪನಾದಿಕೇ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಕದಾಚಿ ಅವಯವಭೂತೇ ಪವತ್ತತಿ, ಕದಾಚಿ ಸಮುದಾಯಭೂತೇ, ತಸ್ಸಾ ಪನ ತಥಾ ಪವತ್ತನಾಕಾರೇ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಕ್ಖನ್ಧಾ ಪದತೋ ಅತ್ಥತೋ ಚ ವಿಸೋಧಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ ತಬ್ಬಿಸಯಕಙ್ಖಾಪನೋದನತೋ, ತಸ್ಮಾ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಞ್ಚೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇನ ಪಠಮವಾರೇನ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದೇಹಿ ಅವಯವತ್ಥೋ ವಿಯ ಸಮುದಾಯತ್ಥೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ಸಮುದಾಯಪದೇಹಿಪೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ। "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇನ ಪನ ದುತಿಯವಾರೇನ ವಿಸೇಸವಾಚೀ ವಿಯ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದೇಹಿ ಸಾಮಞ್ಞಭೂತೇನಪಿ ತಂತಂವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧಾವಯವಪದೇನ ಸೋ ಸೋ ಏವ ಸಮುದಾಯತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸಬ್ಬೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಯದಿಪಿ ಖನ್ಧೋಯೇವ ರೂಪಂ, ಸೋ ಪನ ನ ಸಬ್ಬೋ ರೂಪಂ, ಅಥ ಖೋ ತದೇಕದೇಸೋ, ತಥಾ ವೇದನಾದಯೋಪೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇನ ತತಿಯವಾರೇನ ದಸ್ಸಿತೋ। "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇನ ಪನ

ಚತುತ್ಥವಾರೇನ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ"ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಖನ್ಧಭಾವೇ ನಿಚ್ಛಿತೇ ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾಯಂ ನ ಕೇವಲಂ ರೂಪಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ವೇದನಾದಿ ಚಾತಿ ವೇದನಾದೀನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಭಾವಪ್ಪಕಾಸನೇ ನ ಸಬ್ಬೇ ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾದಿವಿಸೇಸವನ್ತೋ, ಕೇಚಿದೇವ ಪನ ತೇನ ತೇನ ವಿಸೇಸೇನ ತಥಾ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಏವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ಚೇಸಾ ಪಾಳಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಮುಖೇನ ಸರೂಪಾವಧಾರಣಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ತಞ್ಚ ತೇಸಂ ಯಾವದೇವ ಉಪ್ಪಾದಾದಿನಿಚ್ಛಯತ್ಥನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏವಂ ಯೇಸಂ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಆಹ।

ಏಕದೇಸೇಪಿ ಸಮುದಾಯವೋಹಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ ಯಥಾ ಪಟೋ ದಡ್ಢೋ, ಸಮುದ್ದೋ ದಿಟ್ಠೋತಿ ಆಹ **"ಚಕ್ಕಾವಯವಭಾವತೋ ಚಕ್ಕಾನೀತಿ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನೀ"**ತಿ। **ಬನ್ಧಿತ್ವಾತಿ** ಯಮಕಭಾವೇನ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ, ಯಮಕಮೂಲಭಾವೇನೇವ ವಾ। ಮೂಲಭಾವೇನ ಗಹಣಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವೋ, ತಂಸಮ್ಬನ್ಧತಾ ಚ ಮೂಲಪದಾದೀನಂ ನಾಭಿಆದಿಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಯಿಧ ದೇಸನಾ ಮಣ್ಡಲಭಾವೇನೇವ ಸಮ್ಬಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಮಣ್ಡಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬಜ್ಝನತೋ"**ತಿ। ಯದಿಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಪನ ಸಞ್ಞಾದಿಮುಖೇನ ದೇಸನಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಪುಬ್ಬವಸೇನೇವ ಗತೋ ಸಿಯಾ ಮಣ್ಡಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ನ ತಥಾ ಪಾಠೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಬನ್ಧೇನಾ"**ತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮೇನ ಅಸಮ್ಬಜ್ಝನಮೇವ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನಂ। **ಸುದ್ಧಕ್ಖನ್ಧಲಾಭಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾತಿ** "ಖನ್ಧಾ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಖನ್ಧಾತಿ ಖನ್ಧಸದ್ದೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಖನ್ಧಟ್ಠಮತ್ತಮೇವ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ। ಯದಿಪಿ ಉದ್ದೇಸೇ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಂ ರೂಪಾದಿ "ಖನ್ಧಾ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಸುದ್ಧರೂಪಾದಿಮತ್ತಮೇವ ಗಹಿತಂ, ತಥಾಪಿ ವಿಸೇಸರಹಿತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತತ್ಥ **ಸುದ್ಧರೂಪಾದಿಮತ್ತತಾಯ ಅಟ್ಠತ್ವಾ। ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭಾವಸಙ್ಖಾತನ್ತಿ** ಯಥಾಧಿಗತಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಕಥಿತಂ ರುಪ್ಪನಾದಿಕಂ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ। ಕೇವಲಮೇವ ತಂ ಅಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಖನ್ಧಸದ್ದೇನ ಸಹ ಯೋಜೇತ್ವಾ...ಪೇ॰... ವಿಭತ್ತತ್ತಾ ಸುದ್ಧಕ್ಖನ್ಧವಾರೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೬. **ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಏವಂ ದ್ವಾರಾಲಮ್ಬನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಧಮ್ಮವಿಭಾಗವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಿಯಸಭಾವಂ ಪಿಯಜಾತಿಕಂ "ಕಥಂ ರೂಪೇನ ಖೋ, ಆವುಸೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಿಯಸಭಾವಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ, ನ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಿಯರೂಪಂ...ಪೇ॰... ರೂಪಂ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"**ತಿ। ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿ ಪಿಯಸಭಾವಮತ್ತವಚನಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಿಯರೂಪಮೇವ ಅನುಪ್ಪವಿಸತಿ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಿಯಸಭಾವ...ಪೇ॰... ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। "ಯೋ ಪನ ಯತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ ವಿಸೇಸಸದ್ದೋ ನಾನುವತ್ತತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ವಚನಸೇಸೋ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಅಧಿಕಾರತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಹರಣಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾತಿ ವಾ ಪದುದ್ಧಾರೋಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಸೇಸತಾ ಪನಸ್ಸಾ "ವಿಸೇಸಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಏವ ಪಾಕಟಾ। "ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಂಯೋಜನವಸೇನ ಜಾನಾತಿ ಅಭಿನಿವಿಸತೀತಿ ಸಞ್ಞಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಆಹ **"ದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಸಞ್ಞಾ"**ತಿ। **ದಿಟ್ಠಿ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಪಪಞ್ಚಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಪಪಞ್ಚಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾ"ತಿ ಏತ್ಥ **ಪಪಞ್ಚಸೂದನಿಯಂ** (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨೦೧) ವುತ್ತಂ "ಸಞ್ಞಾನಾಮೇನ ವಾ ಪಪಞ್ಚಾ ಏವ ವುತ್ತಾ"ತಿ।

೨೮. "ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನುಲೋಮೇ ಯಥಾ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಏವಂ "ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಪಟಿಲೋಮೇ, ಇಧ ಪನ ಪಟಿವಚನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ತದತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಖನ್ಧಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ**

ಅಭಾವೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಅಭಾವೋ"ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಸತ್ತಾಪಟಿಸೇಧೇ ಅಯಂ ನ-ಕಾರೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸದ್ದಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸದ್ದನಿಬನ್ಧನತ್ತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸದ್ದಸಭಾಗತಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಕತಂ। ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಞ್ಚೇತಂ। ತೇನಾಹ **"ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಮತ್ತಮೇವ ಕರೋತೀ"**ತಿ। ತೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯತೋ ವುತ್ತಂ **"ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸಬ್ಭಾವೋ ಏವೇತ್ಥ ಪಮಾಣ"**ನ್ತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಠನ್ತರೇನ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ಕಾಮಂ ಕತ್ಥಚಿ ಸತಿಪಿ ಖನ್ಧೇ ನತ್ಥಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಅಖನ್ಧತ್ತಸಭಾವಾ ಪನ ನತ್ಥಿ ವೇದನಾತಿ "ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ವಾ ಏತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಾ"ತಿಆದಿ।

೩೯. "ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಭೂತುಪಾದಾಯ ಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಪಿಯಸಭಾವೋಪಿ ರೂಪಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹಿತೋತಿ ಆಹ **"ಲೋಕುತ್ತರಾ ವೇದನಾದಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"**ತಿ। **ಅಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಖನ್ಧಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೇ ರೂಪಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಅಭಾವೋತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಮತ್ತತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ, ತಥಾ ಚಾಹ **"ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಥಾ ಚಕ್ಖುತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯತನಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸೋಧನತ್ಥಂ ತಮೇವ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಆಯತನೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ನ ಚೇವ ಚಕ್ಖು ನ ಚ ಆಯತನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ತದತ್ಥಮೇವ ಉಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ರೂಪಞ್ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ನ ಚೇವ ರೂಪಂ ನ ಚ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ವಿಸಮೋಪಞ್ಞಾಸೋ। "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಆಯತನೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಅವಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಆಯತನವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ತೇನಾಹ **"ಯದಿ ಸಿಯಾ"**ತಿ। "ರೂಪಞ್ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನ ತಥಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ। ಯದಿ ಪನ ತಾದಿಸಂ ಖನ್ಧಗತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಮಿದಂ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಹಿ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣಮೇವ ಉದ್ಧರೀಯತಿ। ತಣ್ಹಾವತ್ಥು ಚ ನ ಸಿಯಾ ಅವಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಿಯಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೦-೨೦೫. ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ಯಮಕೇಸು ಪದಾನಂ ಭಿನ್ನಕಾಲತ್ತಾ ಸಿಯಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಅಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ವಾರೇಸು ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ"**ತಿ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ **"ಪುರಿಮಸ್ಸ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। **ತೇನಾ**ತಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವೇನ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಿವಾರಪಾಠೇ, ಏತಿಸ್ಸಂ ವಾ ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾಯಂ। **ಛ ಏವ ವುತ್ತಾ,** ನ ನವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಅತೀತೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಏತೇ ಪನ ತಯೋ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ವಿಸುಂ ಅನನ್ತರಂ ದಸ್ಸಿತೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಬ್ಬಾಕಾರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನಾತೀತಾದಯೋ ಯೇ ಪಾಳಿಯಂ ಉಜುಕಮೇವ ಆಗತಾ। **"ನ ವಿಸುಂ ವಿಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ **"ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಹೀ**ತಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾಹಿ ಪಠಮಪದೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ಪವತ್ತಾಹಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ನಯತೋ ಯೋಜೇತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಏವ। **ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ಚಾ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಅಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸುಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಯೋಜನಾಸುಕರತಾಯ ಏವ ಪುರಿಮೇ ಅಯೋಜನಾ, ಅಥ ಖೋ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಮಿಸ್ಸಕ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾನೀ"**ತಿ।

ಯೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ಯೇನ ಏಕಪದದ್ವಯಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಲಾಭಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾರಣೇನ। ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುರೇಪಞ್ಹೋ ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋತಿ ಚ ನಾಮಂ ವುತ್ತಂ। ಚ-ಸದ್ದೇನ ಪುರೇಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋತಿ ಚ ನಾಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ

ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪನ “ಏಕಪದದ್ವಯಸಙ್ಗಹಿತಾನ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಏಕಙ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಮೇವತ್ಥಮ್ಪಿ ವಿವರತಿ **“ಯಸ್ಸ ಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **ಯಸ್ಸಾತಿ** ಯಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ। “ಪಞ್ಹೋ”ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪುಚ್ಛನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ಪರಿಪೂರೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬತ್ಥಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ”**ತಿ। ತಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ತಂವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ತಂ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಂವಿಸ್ಸಜ್ಜನೋ, ತಸ್ಸ **ತಂವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ। ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನಾತಿ** ಪುರಿಮೇನ ಉದ್ದೇಸಪದೇನ। ತೇನ ಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪದಸ್ಸ ಸಮಾನತ್ಥತಾ ಇಧ ಸದಿಸತ್ಥತಾ। **ಏಕೇನ ಪದೇನಾತಿ** ಏಕೇನ ಪಧಾನಾಪ್ಪಧಾನೇನ ಯಮಕಪದೇನ, ನ ಪಠಮಪದೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಲಾಭಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನತಾಯ ಸಮಾನತಾಮತ್ತೇನ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದ...ಪೇ॰... ಯುತ್ತನ್ತಿ** ಇದಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಪುರೇಪಞ್ಹಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಯದಿಪಿ ತತ್ಥ “ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತತ್ತಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ಯೋ ಪನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಪಾಳಿಯಂ ಅನುಞ್ಞಾತರೂಪೇನ ಠಿತೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುರೇಪಞ್ಹೋ ಯುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸದಿಸತ್ಥತಾ ಹೋತಿ।

“ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪಮುಖೇನ ಇತರಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿಪೀಯತೀತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸೇವ ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪಧಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸೂತಿ ಆಹ **“ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಸ್ಸೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ”**ತಿ । “ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಿರುಜ್ಝತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಲಕ್ಖಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಪುಚ್ಛೀಯತೀತಿ ಸೋ ಏವ “ನೋ”ತಿ ಪಟಿಸೇಧೀಯತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸೂತಿ ವುತ್ತಂ **“ಸಂಸಯತ್ಥನಿವಾರಣಂ ಪಟಿಸೇಧೋ”**ತಿ। “ನ-ಕಾರವಿರಹಿತ”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪಟಿಸೇಧಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧಿತಮಾಹ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಗತಿಪಟಿಸೇಧವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **“ತತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತೀ”**ತಿಆದಿ।

ತದೇಕದೇಸಪಕ್ಖೇಪವಸೇನಾತಿ ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಪಕ್ಖಿಪನವಸೇನ। ತೇನಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಪಠಮೇ ಠಾನೇ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹಸ್ಸ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನಾ”ತಿಆದಿ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಹೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಚ ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖೇಪಂ ಲಭತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋ ಏವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನದಸ್ಸನಾದಿತೋತಿ** ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪುಚ್ಛಾವಿಭಙ್ಗೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಠಾನಾನಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ ಯೋಜನಾನಯೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನನ್ತಿಆದಿ ಪಾಳಿಯಾ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅತ್ಥದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರದ್ಧಂ। “ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ “ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥಾ”ತಿ। ತತ್ಥ **ಏಕಭೂಮಿಯಂ ದುತಿಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ** ಏಕಿಸ್ಸಾ ಭೂಮಿಯಾ ಏಕಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದುತಿಯವಾರಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತಿಯವಾರಾದೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಯಥಾ ಞಾಪಿತೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಭುತಿ ಹಿ... ಪೇ॰... ಪವತ್ತಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನಾಯಂ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಂ ಏಕತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ಅಕಮ್ಮಜೇಸು ಕುಸಲಾದೀಸು ಕಥನ್ತಿ ಚೋದನಾಯಂ ತೇಪಿ ಇಧ ತಂನಿಸ್ಸಿತಾ ಏವ ಕತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಾ”**ತಿ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನೇನೇವ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಏಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಏಕತ್ತೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಸ್ಸ। ಪಞ್ಚಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಯಥಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ “ಏಕಿಸ್ಸಾ ಭೂಮಿಯಾ ದುತಿಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಾಳಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ “ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನ”ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸವಚನತೋ ಸಕಲೇಪಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ತಾಯ ಕಸ್ಮಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಪರಿಹರಿತುಂ **“ಕಸ್ಮಾ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಹೇಟ್ಠಾಭೂಮಿಕಸ್ಸ ಅಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕೇ ಉಪರಿಭೂಮಿಸಮುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ ಉದ್ಧಂಸೋತವಚನತೋ। ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ

ವಟ್ಟಸೋತಞ್ಚಾತಿ ಹಿ ಉದ್ಧಂಸೋತತೋ। ತೇನಾಹ “**ಉದ್ಧಂಸೋತಪಾಳಿಸಬ್ಭಾವಾ**”ತಿ। **ಸಂಸನ್ದೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಯಥಾ ನ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಏವಂ ನೇತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಚೇವ ಸಂವಣ್ಣಿತಂ।

ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತೋಕಾಸಭಾವಿರೂಪುಪ್ಪಾದಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ನಿಚ್ಛಯೇನ। **ವಿಸೇಸಿತಾ** ತಥಾಭಾವಿರೂಪಭಾವಿನೋ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾಪೀ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾಪಿ। **ತೇ ಏವ** ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಏವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತೇನ ಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ವಜ್ಜಿತಾ**ತಿ ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಯೇ ವಿರಹಿತಾ, ತೇ ತಥಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ “**ತೇ ತತೋ**”ತಿಆದಿನಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತತೋ**ತಿ ಅಸಞ್ಞಾಭವತೋ। **ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಭವಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಕಿಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾದೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಮ್ಪಿ ಅರೂಪಾನಂ ಅರೂಪಭವೇ ಯಥಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಾದಿ, ಏವಂ ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋಪೀತಿ ಆಹ “**ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ**”ತಿ। ತೇನಾಹ “**ತೇಸಂ...ಪೇ॰... ಆಹಾ**”ತಿ। ತತ್ಥ **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅರೂಪಭವೇ। **ಇತರಾನುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವಞ್ಚಾ**ತಿ ಇತರಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಸಬ್ಭಾವಮ್ಪಿ। ಸಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಮ್ಪಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಖನ್ಧಭೇದಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಪರಿಯಾಯೋ ಓಳಾರಿಕದೋಸಪ್ಪಹಾನತೋ ಕಿಲೇಸೂಪಸಮಸಾಮಞ್ಞೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ತೇಸನ್ತಿ ತಂತಂಭೂಮಿಯಂ ಠಿತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ। **ಯಥಾ ಪನಾ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। **ಅನನ್ತಾ ಲೋಕಧಾತುಯೋ**ತಿ ಇದಂ ಓಕಾಸಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಭಾವಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಸಮಾನಾಧಾರತಾಯ ಸಮಾನಕಾಲತ್ತೇನ ಅಸಮ್ಭವನ್ತೋ ಓಕಾಸವಸೇನ ಪನ ಸಮ್ಭವನ್ತೋ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ “**ಸಂಕಿಣ್ಣತಾ ಹೋತೀ**”ತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦೬-೧೦೮. ತಸ್ಸಾಪೀತಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರಸ್ಸಪಿ। **ಓಕಾಸೇ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಯಥಾಗಹಿತೇ ಓಕಾಸೇ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ತಸ್ಸೇವ ಓಕಾಸವಿಸಿಟ್ಠಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಪನ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಓಕಾಸವಾರೋಪಿ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಓಕಾಸವಾರೋಪಿ ಚಾ**”ತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ಓಕಾಸೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸಭಾವೇನೇವ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ವಿಸುಂ, ತಸ್ಮಾ।

ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ವಿಯ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಂ ಏಕತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ಪರಿಞ್ಞಾವಚನೇ। “ಯೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತತ್ಥಾಭಾವದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಇತರಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ರುಪಕ್ಖನ್ಧಪರಿಜಾನನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಚ ಕತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನೇವೇತ್ಥ ತಯೋ ಅದ್ಧೋ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಞ್ಚ ಅರಹನ್ತಞ್ಚಾ”ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನನ್ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥಾ”ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। “ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಪುಗ್ಗಲಾ”ತಿ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅಗ್ಗಮಗ್ಗ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸೇವ ಪರಿಞ್ಞಾಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಸಾತಿಸಯಂ, ತದಭಾವಾ ನ ಇತರೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯತೋ ತಸ್ಸೇವ ವಜಿರೂಪಮತಾ ವುತ್ತಾ, ಸೇಸಾನಞ್ಚ ವಿಜ್ಜೂಪಮತಾ। **ತೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ವಚನೇನ। **ತದವಸೇಸಸಬ್ಬಪುಗ್ಗಲೇ**ತಿ ತತೋ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿತೋ ಅವಸೇಸಸಬ್ಬಪುಗ್ಗಲೇ। ಇಮಂ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಂ ಪರಿಹರನ್ತಾ “ಪುಥುಜ್ಜನಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಖನ್ಧಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆಯತನಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೯. **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** "ಅವಯವಪದೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಏಕದೇಸೋ ಸಕಲೋ ವಾ ಸಮುದಾಯಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ, ಸಮುದಾಯಪದೇಹಿ ಪನ ವುತ್ತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಅವಯವಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ನಯೇನ। ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಣ್ಣನಾನಯದಸ್ಸನತಾಯ ಸಬ್ಬಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದೀಸು ಯಥಾರಹಂ ಅತ್ಥೋ ನೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦-೧೭. **ವಾಯನಂ** ಸವಿಸಯಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನಂ, ತಯಿದಂ ಯಥಾ ಗನ್ಧಾಯತನೇ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಸೀಲಾದೀಸುಪೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ಸೀಲಗನ್ಧೋ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ "ಸೀಲಾದಿಯೇವ ಗನ್ಧೋ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಸೀಲಗನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ನಾಮಾನೀ"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸವಿಸಯಬ್ಯಾಪನಂ ತತ್ಥ ಪಸಟಭಾವೋ ಪಾಕಟಭಾವೋ ವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪಸಾರಣಟ್ಠೇನ ಪಾಕಟಭಾವಟ್ಠೇನ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಸೂಚನಂ ವಾ **ವಾಯನಂ**। "ದೇವಕಾಯಾ ಸಮಾಗತಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭), ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೦೮) ಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತೀಸುಪಿ ಕಾಯಧಮ್ಮಸದ್ದಾ ಆಗತಾತಿ **"ಸಸಭಾವ"**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತಿ। **ಕಾಯವಚನೇನ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀತಿ** ಇದಂ "ನ ಧಮ್ಮೋ ನಾಯತನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಸದ್ದಸ್ಸ ವಿನಿವತ್ತವಿಸೇಸಸಬ್ಬಸಭಾವಧಮ್ಮವಾಚಕತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಧಮ್ಮಾಯತನಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮವಿಸೇಸವಾಚಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮-೨೧. **ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಪವತ್ತಿವಾರೇ। **ಪುಚ್ಛಾಮತ್ತಲಾಭೇನಾತಿ** ಮೋಘಪುಚ್ಛಾಭಾವಮಾಹ। **ಏಕೇಕನ್ತಿ** "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ಏಕೇಕಂ। **ಪಞ್ಹಾತಿ** "ಯಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಹ। ಪುಚ್ಛಾಮತ್ತಲಾಭೇನ ಸಙ್ಗಹಂ ಅನುಜಾನನ್ತೋ **"ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಹಾಪೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। **"ವಕ್ಖತಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಂ ವಿಸೇಸನಿವಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತೀತಿ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಪುಗ್ಗಲವಾರಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ಪನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾಯ ಅಬ್ಯಾಪಿತತ್ತಾ ಯತ್ಥ ಸದಿಸಂ, ತತ್ಥಾಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಓಕಾಸವಾರೇ ಪನ...ಪೇ॰... ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ತನ್ತಿ** ದುತಿಯಂ। **ಪುಗ್ಗಲವಾರೇಪೀತಿ** ಯತ್ಥ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ, ಪಗೇವ ಓಕಾಸವಾರೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವಿರತ್ತಕಾಮಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಿರತ್ತೋ ಕಾಮೋ ಏತೇನಾತಿ ವಿರತ್ತಕಾಮಂ, ರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಂ, ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ। ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಏವ ಬೀಜಂ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜಂ,** ತಸ್ಸ।

“**ಏವಂಸಭಾವತ್ತಾ**”ತಿ ಏತೇನ ಏಕನ್ತತೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾನಿದಾನಕಮ್ಮಹೇತುಕಾನಿ ಘಾನಾದೀನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಗನ್ಧಾದಯೋ ಚ ನ ಸನ್ತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ತೇಸಮ್ಪಿ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

“**ಸಚ್ಚ**”ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಚೋದಕೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪುನ ಯೇನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಾನಿ ಯಮಕಾನಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಯಥಾ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ “ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಯಮಕಾನಿ ಯಥಾ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ತಥಾ ಇಧ ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ತಾನಿ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಯಮಕಾನಿ “ಯಸ್ಸ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಉಭಯೇಸಂ ವಿಸುಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾಯ ಇದಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಏಕಜ್ಝಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾಯ। ತೇನಾಹ “**ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾ ಪಾಳಿಅನಾರುಳ್ಹತಾಯ ಕಾರಣ**”ನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಗ್ಗಹಣಂ ಕಿಮತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಆಹ “**ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನಾ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನಾ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾಸಞ್ಞಾತೇನ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನೇವ, ನ ಪನ ತೇಸಂ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇಹಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “**ಯೇಭುಯ್ಯತಾಯಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ ಯೇಭುಯ್ಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತೇಸು ಹೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವನ್ತಿ ಇಮಿನಾ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಚನಸ್ಸೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವಾನುಜಾನನಂ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। **ಸಾ**ತಿ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾ। **ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನೇವ। **ತಂಸೇಸಾನೀ**ತಿ ತೇನ ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕಕಾಯಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಾನಿ। **ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಅನಾರುಳ್ಹಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ “**ಅನಾರುಳ್ಹಾನೀ**”ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ **ತಥಾ**-ಸದ್ದೇನ ಅನುಕಡ್ಢೀಯತಿ, ನ “ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ”ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಥಾತಿ...ಪೇ॰... ಸಮಞ್ಞೇನಾ**”ತಿ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ “**ಕಾರಣಸಾಮಞ್ಞೇನಾ**”ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಾನಂ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ “**ಸಹಚಾರಿತಾಯಾ**”ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ, ತಥಾ “**ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಸು ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾನ**”ನ್ತಿ। **ಇತರಾನಿ** ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಯಮಕಾನಿ **ದ್ವೇ** ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯನ್ತಿ, ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಚ ಯಮಕೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇಸು **ಇತರದ್ವಯಮೂಲಕಾನಿ** ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸತ್ತಾ ಅಪ್ಪವಿಸೇಸತ್ತಾ ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಕಾಯಾಯತನಯಮಕೇ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಅಪ್ಪವಿಸೇಸೋ, ಇತರವಸೇನ ಅವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕಮನಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ “**ರೂಪಾಯತನ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**”ತಿ। ತೇನೇವಾಹ “**ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಹೀ**”ತಿಆದಿ। **ಯಮಕಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಯಮಕಾನಂ। **ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾನ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಯಮಕಾನಂಯೇವ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾನಂ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ “ಸರೂಪಕಾನಂ ಅಚಿತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ನಯೇನ। **ಆದಿಪುಚ್ಛಾನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಯಮಕಾನಂ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾನಂ।

ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹೀತಿ ಇದಂ ಅವಿಸೇಸವಚನಮ್ಪಿ ಯೇಸು ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ತದಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಆಹ “**ಗನ್ಧರಸ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ**”ತಿ। ಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇಸು ಉದ್ದೇಸಾನುರೂಪಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಿಸೇಸಕಥನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಯೋ ತತ್ಥ ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಉದ್ದೇಸಾನುರೂಪಗುಣೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ಅಕಥನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ “**ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಾದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀ**”ತಿ।

ಚಕ್ಖುವಿಕಲಸೋತವಿಕಲಾ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಕಲೋಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸೋ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಜಚ್ಚನ್ಧಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋ**”ತಿ ಆಹ। ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏತ್ಥ

ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ **ಏವ**-ಸದ್ದೋತಿ ತಸ್ಸ ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ**"ತಿ ವತ್ವಾ ತೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅನಿಯತತ್ತಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತೇನ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಮ್ಪಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತಾ ನ ನಿವಾರಿತಾ ಹೋತೀ**"ತಿ ಆಹ।

೧೧-೧೫೪. ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನಾಮಟ್ಠತ್ತಾತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ಯಾವತಾ "ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪುಚ್ಛತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಓಕಾಸೋಯೇವ ಆಮಟ್ಠೋತಿ। "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಕಾರಣವಿಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನೇವ "ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ತಂ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ "**ನನೂ**"ತಿಆದಿಮಾಹ । **ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಭಾವಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತೀತಿ** ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತದವತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಪಚ್ಛಿಮಭವಾವತ್ಥಸ್ಸ। **ಭವಿಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಭಾವಿನೋ। **ಪಟಿಞ್ಞಾತಬ್ಬತ್ತಾತಿ** "ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಅಥ ಕಸ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯದಿ "ಯಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯಂ ವುತ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಅಥ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಪಟಿಲೋಮೇ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ನನು ಇದಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿರುದ್ಧನ್ತಿ? **ನನೂ**ತಿಆದಿನಾಪಿ ಚೋದಕೋ ತಮೇವ ವಿರೋಧಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ನೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ**"ತಿಆದಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾರೋ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಭವೇ "ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಪವತ್ತಮಾನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ। **ಅನಾಗತಭಾವೇನ ಅವಚನತೋ**ತಿ ಭಾವೀಭಾವೇನ ಅವತ್ತಬ್ಬತೋ ಆರದ್ಧುಪ್ಪಾದಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ಭವನ್ತರೇ ಹೀ**"ತಿಆದಿ। ನ ಪನ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಠನ್ತರೇನ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಯೇಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, **ತಂತಂಆಯತನನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮೇನ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀಆಯತನಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸ, ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಾ, "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ, ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಚ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಾದ್ವಯವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಆಯತನಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಜಾತಿಭಾವತೋ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪನ್ನಂ ಭವತಿ। **ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾದಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅರೂಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಕಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ಇದಮ್ಪಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬತ್ತಾತಿ** "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಯಂ ಪನ ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಘಾನಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುರೇತರಮೇವ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಘಾನಾಯತನಾನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಥಂ ಪನೀದಿಸಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ "**ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥಾ**"ತಿಆದಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೋ ಏವ ಇಧ ಅಘಾನಕೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ಕಥಮಿದಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೋದನಾಯ "**ನ ಹೀ**"ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ "**ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಚನತ್ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋಯೇವಾತಿ । **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆಯತನಯಮಕೇ। **ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾಸೂ**ತಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋತಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಕಾರಾಸು ಪುಚ್ಛಾಸು। **ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತಾಸು ಪುಚ್ಛಾಸು ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿವಚನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಕತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋತಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿಕೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ಏಕದೇಸೇ ಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೇನಾ**ತಿ ಏಕದೇಸೇ ಸಂಸಯಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಪಟಿಯೋಗಭೂತಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ ಪಟಿವಚನಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಕತ್ತಬ್ಬತೋ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಅವತ್ತಬ್ಬತೋ। ತೇನಾಹ "**ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೇಹಿ ನ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಯದಿ ಸಿಯಾತಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇಪಿ ಅತ್ಥೇ ಯದಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸಿಯಾ, **ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನ ಸಿಯಾ** ಅನೋಕಾಸಭಾವತೋ ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನಂ, ಅರೂಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ, ಯೇ ಚ ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಸೋತಾಯತನಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚ, ತಥಾ "ರೂಪಾವಚರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನಂ, ಅರೂಪಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಞ್ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ರೂಪಾಯತನಞ್ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ ತತ್ಥ ವಿಭಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಪಾಠಸೇಸೋ। **ಅಥ ಕಸ್ಮಾತಿ** ಯದಿ ಅಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೇ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ನ ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೇ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೇ ನ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ತಂ ನ, ಅಞ್ಞಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ತದತ್ಥಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಾಮಧಾತುಯಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

"ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಯಥಾ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾಮ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರೋಧೋ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಏಕಸನ್ತಾನಸ್ಸಾ"ತಿ । **ಸಬ್ಬತ್ಥ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಅನಾಗತವಾರೇ। ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಏವ ವಸೇನ **ಸೋ** ನಿರೋಧೋ **ತಥಾ** ಅನಾಗತಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ, ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ನಿರೋಧೋ ಉಪಪನ್ನಾನಂ ವಸೇನ ನ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಸೇವ** ಯಥಾಪವತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಏವ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ನಿರೋಧೋ ಆರದ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಭೇದೇ ಸತಿಪಿ** ಕಾಲಭೇದಾಮಸನಸ್ಸ ಕಾರಣೇ ಸತಿಪಿ। ಅನಾಗತಕಾಲಾಮಸನವಸೇನೇವ ನಿರೋಧಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನದ್ವಯಂ **ಉಪಪನ್ನಮೇವ** ಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಸೇನ ನಿರೋಧಸ್ಸೇವ ವತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ **"ಅರಹತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯದಿ ಉಪಪತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ನಿರೋಧೋ ಆರದ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಚುತಿಯಾ ನಿರೋಧವಚನನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ತನ್ನಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪನ ಚುತಿಯಾ ನಿರೋಧವಚನ"**ನ್ತಿ। **ತನ್ನಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋತಿ** ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ। **ಪವತ್ತೇ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಂ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಸಾತಿ** ಸನ್ತಾನಸ್ಸ। **ವಕ್ಖತೀ**ತಿಆದಿಪಿ ಪವತ್ತೇ ನಿರೋಧಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಚುತಿನಿರೋಧಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತಾಯ ಕಾರಣವಚನಂ। **ತೇನಾತಿ** ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಾಠನ್ತರವಚನೇನ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕೇ ಆಯತನಯಮಕೇ। ಯದಿ ಪವತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸಪಿ ಚುತಿಯಾ ಏವ ನಿರೋಧೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, "ಸಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿಆದೀಸು ಚ ಪಟಿಲದ್ಧಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"**ತಿ। **ತೇತಿ** ಅರೂಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾ। ಅಚಕ್ಖುಕವಚನಞ್ಚ ಸಾವಸೇಸನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಆಯತನಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಧಾತುಯಮಕಂ

೧-೧೯. **ಸದ್ದಧಾತುಸಮ್ಬನ್ಧಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಯಾನಿ ಚಕ್ಖುಧಾತಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಸದ್ದಯಮಕಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ಚ ಸದ್ದಧಾತುಮೂಲಕಾನಿ, ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದಿಸಮ್ಬನ್ಧಾನಿ ವಿಯ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏತೇನೇವ ಆಯತನಯಮಕೇಪಿ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಸದ್ದಧಾತುಸಮ್ಬನ್ಧಾನಂ ಯಮಕಾನಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಧಾತುಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಚ್ಚಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦-೨೭. **ಸೋತಿ** ದುಕ್ಖಸದ್ದೋ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖದುಕ್ಖಾಧಿಟ್ಠಾನೇಸು। **ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖೋತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾದಿಪದನ್ತರಾನಪೇಕ್ಖೋ। **ತೇನಾತಿ** ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖದುಕ್ಖಪದಗ್ಗಹಣತೋ। **ತಸ್ಮಿಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖೇ** ವಿಸಯಭೂತೇ। **ಏಸ ದುಕ್ಖಸದ್ದೋ** "ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರಮೋ ದುಕ್ಖಸದ್ದೋ। **ತಞ್ಚ** ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ। "ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖಮೇವ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿ ನಯಿದಂ ಅವಧಾರಣಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೇವಾತಿ ಪನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೇವಾ"**ತಿ। **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೇಸು ಸಮುದಯೇಸು ಕೋಚಿ ಫಲಧಮ್ಮೇಸು ನತ್ಥೀತಿ** ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ಪಞ್ಚಧಾ ವುತ್ತೇಸು ಸಮುದಯೇಸು ಏಕೋಪಿ ಫಲಸಭಾವೇಸು ನತ್ಥಿ, ಫಲಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಫಲಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಚ ಪಾಠೋ। **ಮಗ್ಗಸದ್ದೋ ಚ ಫಲಙ್ಗೇಸೂತಿ** ಸಾಮಞ್ಞಫಲಙ್ಗೇಸು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀಸು "ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೪೯೨, ೪೯೫) ಆಗತೋ ಮಗ್ಗಸದ್ದೋ **ಮಗ್ಗಫಲತ್ತಾ ಪವತ್ತತಿ** ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚದೇಸನಾಯ ಪಭವಾದಿಸಭಾವಾ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಸಮುದಯಾದಿಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಪ್ಪಭವಾದಿಸಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ। ಏತ್ಥ ಚ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಅಸಚ್ಚಸಭಾವೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಚ ಉದ್ಧರನ್ತೋ ಫಲಧಮ್ಮೇ ಏವ ಉದ್ಧರಿ। ನನು ಚ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಚ್ಚಸಭಾವಾತಿ ತೇಪಿ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ? ನ, ತೇಸಂ ಮಗ್ಗಗತಿಕತ್ತಾ। "ಫಲಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ತೇಸಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪದಸೋಧನೇನ...ಪೇ॰... ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ಏತೇನ ಅಸಚ್ಚಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಕರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತತಂ ಆಹ। **ತೇಸನ್ತಿ** ದುಕ್ಖಾದೀನಂ। **ತಬ್ಬಿಸೇಸನಯೋಗವಿಸೇಸನ್ತಿ** ತೇನ ದುಕ್ಖಾದಿವಿಸೇಸನಯೋಗೇನ ವಿಸಿಟ್ಠತಂ। ಸಚ್ಚವಿಸೇಸನಭಾವೇನೇವ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದಿಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಆಹ **"ಏಕನ್ತಸಚ್ಚತ್ತಾ"**ತಿ। **ಯಥಾ ಚೇತ್ಥಾತಿ** ಯಥಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚಯಮಕೇ ಸುದ್ಧಸಚ್ಚವಾರೇ ಸಚ್ಚವಿಸೇಸನಭೂತಾ ಏವ ದುಕ್ಖಾದಯೋ ಗಹಿತಾ। **ಏವಂ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸುಪೀತಿ** ನ ಸುದ್ಧಸಚ್ಚವಾರೇ ಏವ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪದಸೋಧನವಾರೇ ತಂಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇ ಚ "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಮುದಾಯಪದಾನಂಯೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ **"ಸುದ್ಧಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಾರೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚೇತ್ಥಾಪಿ ಸುದ್ಧವಾರೇ ಏವ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯದಿ ಸುದ್ಧಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಾರೇಸು ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸನಭೂತಾನಮೇವ ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ರೂಪಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಪುರಿಮೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋ, ಯುತ್ತಿತೋ ಪಾಠೋವ ಬಲವಾತಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೭-೧೬೪. ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ ಯಾವ ದುಕ್ಖಸಮತಿಕ್ಕಮನತ್ಥಾತಿ ಸಪ್ಪದೇಸಂ ಪವತ್ತಾಪಿ ಸಾ ತದತ್ಥಾವಹಾ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಆಸಙ್ಕಾ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅರಿಯತ್ತಾ...ಪೇ॰... ಕತ್ವಾ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ಅನ್ತಿಮಭವೇ ಠಿತತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ದುಕ್ಖವಿಚಾರತ್ತಾ, ನ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಾ ಉದ್ಧಂಸೋತವಚನತೋ। "ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾ। ಅವಿಸೇಸೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೀಭಾವೇನೇವ

ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಸಬ್ಬೇ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ”**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಯಸ್ಮಾ ನಿಚ್ಛಯರೂಪೇನ ಗಹಿತೋ, ನಿಚ್ಛಿತಸ್ಸೇವ ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ **“ತೇಸ್ವೇವ...ಪೇ॰... ಉಪಪನ್ನಮೇವಾ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ತೇಸ್ವೇವ ಕೇಚಿ ದಸ್ಸೀಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿನೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಕೋಟ್ಠಾಸುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತೇಸು। **ಮಗ್ಗಫಲುಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗೀಸೂ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲುಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗೀನಂ, ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ।

ಏತ್ಥ ಚಾತಿಆದಿನಾ “ಸಬ್ಬೇಸ”ನ್ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಾ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದವೋಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಅನಾದರೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಕತ್ಥಚಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದವೋಮಿಸ್ಸೇಪಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ತಂರಹಿತಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದರಹಿತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾವೋಮಿಸ್ಸಸ್ಸಾ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ **“ತಂರಹಿತಸ್ಸಾ”**ತಿ ಇದಂ ಪುರಿಮಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಂಸಹಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸಹಿತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ, **ಪವತ್ತಿಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ** “ಪವತ್ತೇ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಸು ದ್ವೀಸುಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ನ ಗಹಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಗಹಿತತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವ। **ತಥಾ ನಿರೋಧೋ ಚಾ**ತಿ ಯಥಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಗಹಿತೋ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಸೋ ದ್ವೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ನ ಗಹಿತೋ, ತಥಾ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ನಿರೋಧೋಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ”ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೮೮) ನಿರೋಧವಾರೇ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ। **ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ “ಏತ್ಥ ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಯಮಕೇ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಯಮಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ, ಏವಮೇವ ತತ್ಥಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ನೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ।

ಏವಞ್ಚ ಸತೀತಿ ಏವಂ ಖಣವಸೇನ ಓಕಾಸಗ್ಗಹಣೇ ಸತೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಅನನುಜಾನನವಸೇನ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಯಮಕಪದಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ। “ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ, ಅರಹನ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ, ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೭೧) ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ ವಿರೋಧೋ ನತ್ಥೀತಿ **“ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ । ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ನ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ ಭಾವಿನೋ ಸಮುದಯಪಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಆಧಾರೋ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಓಕಾಸೋ, ತಸ್ಮಾ। **ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ ಹೇಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ ಏಸ, ತಸ್ಮಾ “ತೇಸಂ ತತ್ಥಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಓಕಾಸವಸೇನ ತತ್ಥ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯದಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಓಕಾಸವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ನ ಖಣವಸೇನ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಓಕಾಸಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ತತ್ಥ...ಪೇ॰... ಸೋ ಏವಾ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಓಕಾಸವಾರೇ। **ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲಸಙ್ಖಾತವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಯತ್ಥ ತೇ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಓಕಾಸೇ ತೇ ಪುಗ್ಗಲಾ।

ಕೇಚೀತಿ ಧಮ್ಮಸಿರಿತ್ಥೇರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸೋ ಹಿ “ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತ್ತಾತಿ ಕಾರಣಂ ವದತಿ। ಅಪರೇ “ಅರೂಪೇತಿ ಇಮಂ ಪುರಿಮಾಪೇಕ್ಖಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ ತೇನ ಪವತ್ತಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅರೂಪಭವವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ , ತಸ್ಮಾ 'ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನೋ'ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಚಿತ್ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾವ ಗಹಿತೋ**ತಿ ಇದಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಧಿಕತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿಚ್ಛಯೋ, ತತ್ಥೇವ ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿಚ್ಛಯೇನಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತೇನ ಚ ವಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋತಿ “ಯಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾಧಾರಂ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಗಹಿತಮೇವಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಅಪಿಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಪಿ ನ ಸಬ್ಬೋ

ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ಏಕನ್ತೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾಧೀನೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿನಾಪಿ ತತ್ಥ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಇತರಂ, ಇತರಂ ಪನ ತಸ್ಸ ತೀಸುಪಿ ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾ ಅವಿಭತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸಿಯಾಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ಪಠಮವಾರೇ, ದುತಿಯವಾರೇ ಪನ ವಿಭಜನಾ ಏವ ಸಾತಿ ನಾಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಪಠಮವಾರೇಪಿ ವಾ ನಾಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಏಸಾ ಹಿ ಯಮಕಸ್ಸ ಪಕತಿ, ಯದಿದಂ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಯೋಜನಾ।

ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇತಿ ಏತ್ಥ "ಪಠಮಂ ಭವಙ್ಗಂ, ದುತಿಯಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಆವಜ್ಜನಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ವಿಸದಿಸತ್ತಾ "ದುತಿಯ"ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬೇ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅಪರೇ। ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಪನ ಸಹಜಾತಂ ಪಠಮಂ ಚಿತ್ತಂ ಇಧ ದುತಿಯಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೇನ ಸಮಾನಜಾತಿಕತ್ತಾ ಏಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹೇಟ್ಠಾ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥೇವಾತಿ । ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬನ್ತಿಮೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಮಿನ್ತಿ** ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ। **ತೇನ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ**ತಿ ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತದುತಿಯಚಿತ್ತೇನ ಚ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಭಾವೇನ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ತೇನ ಸಮಾನಗತಿಕತಾಯ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಏವ। **ಯಥಾವುತ್ತಾ**ತಿ ದುತಿಯಾಕುಸಲಚಿತ್ತತೋ ಪುರಿಮಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಗ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಇತರಭಾವಾಭಾವತೋ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಠನ್ತರೇನ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **"ಯಥಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇ**ತಿ ಚತುವೋಕಾರಾ। **ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ**ತಿ "ಇತರೇಸ"ನ್ತಿ ವಿಸೇಸನೇನ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಾ। **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾ ವಿಯ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ**ತಿ ದುತಿಯಚಿತ್ತಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಯಥಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸಸಙ್ಖಾತಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ ಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಚತುವೋಕಾರಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ ನ ಹಿ ಸನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

"ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥಾ"ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾ ಆಧೇಯ್ಯಾಧಾರಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತಾತಿ ಆಹ **"ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಗಹಿತಾ"**ತಿ। **ಕಾಮಾವಚರೇ...ಪೇ॰... ಉಪಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೇ ಅಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ ರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪನ್ನಾ, ರೂಪಾವಚರೇ ಅಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪನ್ನಾ, ವಾ-ಸದ್ದೇನ ಕಾಮಾವಚರೇ ಅಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪನ್ನಾತಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಉಪಪನ್ನೋಕಾಸೇ। **ಅಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗಾಭಿಸಮಯೋ ಯಾವ ಉಪಪನ್ನೋ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಾವ **ತೇ** ತತ್ಥ ಉಪಪನ್ನಪುಗ್ಗಲಾ **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ "ಅಭಿಸಮೇತಾವೀನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇ ದುತಿಯಕೋಟ್ಠಾಸೇ **ನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ** ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಿಂ ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಯಮಕೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **"ತೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ ವಿಸುಂ ನ ದಸ್ಸಿತಾ"ತಿ, ತಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ಅನಭಿಸಮೇತಾವೀನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ಅನಭಿಸಮೇತಾವೀನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಠಮಪದೇನ ಗಹಿತಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿರಹೇ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಯೇ ಅನಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ, ತೇಸು ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರೇಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತತ್ಥ ಅನಭಿಸಮೇತಾವಿನೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ತತ್ಥ ನೇಸಂ ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಕಾಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ "ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಏತೇನಾತಿ ಏತೇನ ವಚನೇನ। ವೋದಾನಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ತತೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತವೋದಾನಚಿತ್ತತೋ **ಪುರಿಮತರಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ,** ಅನುಲೋಮಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ, ಅವಸಿಟ್ಠವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಾದಿಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ। ತೇನಾಹ **"ಯಾವ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮತಣ್ಹಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ, ತಾವ ದಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿಚಿತ್ತಾನಂ ಭಙ್ಗುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಹಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀನಂ ನುಪ್ಪಾದಾದೀಸು ಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸ್ಸ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ದ್ವೀಸುಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸೂತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಭಾವಿನೋ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಪವತ್ತೇಸು ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು। **ನ ವಿಸೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಚ ಸತಿಪಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಸ್ಸಪಿ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ **ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ** ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸೇವ ಅಭಜನತೋ ಕೋಟ್ಠಾಸದ್ವಯಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ **"ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಕೇಸಞ್ಚಿ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ। ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಚೇತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। "ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಿಣ್ಣಂ ಫಲಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾನ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತಾನಿ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಫಲಾನಿ ಮಜ್ಝೇ ಚ ದ್ವೇ ಮಗ್ಗಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನಿರನ್ತರಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವೋಕಿಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೇನ ಯಾ ಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತಂ ಅಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಅನ್ತರನ್ತರಾ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ"**ತಿ। "ಅರೂಪೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತೇ ಕಥಮಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **"ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇನಪೀ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಅಪವಾದವಿಸಯಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪಸಗ್ಗಾ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೀತಿ ಲೋಕಸಿದ್ಧೋಯಂ ಞಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮೫-೧೮೦. **ಏತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚಯಮಕೇ ಏವ। **ಅಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಅ**-ಕಾರೋ ನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಭಾವವಚನೋ, ನಾಪಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಟಿಪಕ್ಖವಚನೋ, ಅಥ ಖೋ ತದಞ್ಞವಚನೋತಿ ಯಥಾರಹಂ ಸಚ್ಚೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಪಹಾತಬ್ಬತಾದೀನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನೇ ಆಪನ್ನೇಯೇವ ಸಮಯವಾರೋ ದಸ್ಸನಪರೋ, ಯೇಸಞ್ಚ ನ ದಸ್ಸನಪರೋ, ತೇಸು ಕೇಸುಚಿ ಸಚ್ಚೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಾನಂ ಅಯಂ ವಾರೋ ನ ದಸ್ಸನಪರೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಚ್ಛಿಕರಣ... ಪೇ॰... ದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಸಮುದಯೇ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವ ವುತ್ತಾ, ನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ**ತಿ ಯುತ್ತಂ ತಾವೇತಂ ಸಮುದಯಸ್ಸಪಿ ತೀರೇತಬ್ಬಸಭಾವತ್ತಾ, **"ದುಕ್ಖೇ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವ ವುತ್ತಾ, ನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ"**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ದುಕ್ಖಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವಾತಿ? ಸಮುದಯಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ಸಙ್ಗಹಣತೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ವಾ ಅಸಙ್ಕರತೋವ ಗಹೇತ್ವಾ ಭೂತಕಥನಮೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಉಭಯತ್ಥಾ**ತಿ ದುಕ್ಖೇ ಸಮುದಯೇ ಚ ವುತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾ? ತೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಾತಿ। ಏವಂ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಭೇದಭಿನ್ನಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ ಏಕಞಾಣಕಿಚ್ಚತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಚ್ಚಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಸತಿಪಿ ಕುಸಲಮೂಲಾದೀನಮ್ಪಿ ವಿಭತ್ತಭಾವೇ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ತತೋ ಸಾತಿಸಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಯ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಭತ್ತಾ"**ತಿ ಆಹ। ಪಕಾರತ್ಥೋ ವಾ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೋ "ಭೂವಾದಯೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯಾತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ** ನಿಸಾಮೇನ್ತೇಹಿ। ಹೇತುಅತ್ಥೋ ವಾ ಏತ್ಥ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಅವಿಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಕಪ್ಪದ್ವಯೇಪಿ ಹೇತುಫಲಭಾವೋಯೇವ ಇಚ್ಛಿತೋ,

ಸಾಮಿವಚನರೂಪಾವಿಭೂತೋ ಪನ ಅತ್ಥೇವ ಅತ್ಥಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಕಾಯಸ್ಸ...ಪೇ... ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ**”ತಿ ಆಹ। **ಸೋ ಪನಾತಿ** ಕತ್ತುಅತ್ಥೋ।

೧-೭. **ಸುದ್ಧಿಕಏಕೇಕಪದವಸೇನಾತಿ** “ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ”ತಿಆದೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ಪದೇಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಏಕೇಕಪದವಸೇನ। **ಅತ್ಥಾಭಾವತೋತಿ** ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಾಭಾವತೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಕರಜಕಾಯಾದಿಕೋ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥೇವ। ತೇನೇವಾಹ “**ಪದಸೋಧನ...ಪೇ... ಅವಚನೀಯತ್ತಾ**”ತಿ। ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಅತ್ಥಾಭಾವಂ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯಥಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯತ್ಥ ಸಮಾನೇ ಸಮಾಸಪದಭಾವೇ ತತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಇಧ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಭಿನ್ನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದಾನಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾನೀತಿ ಪದದ್ವಯಾಧಿಟ್ಠಾನೋ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಇಧ ಪನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದಿಪದಾನಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಾನೀತಿ ತಥಾರೂಪೋ ಅತ್ಥೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ತೇನಾಹ “**ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಾಭಾವತೋ**”ತಿ।

ವಿಸುಂ ಅದೀಪೇತ್ವಾತಿ “ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಹ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಂ ಅಜೋತೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಯದಿ ದೀಪೇತೀತಿ ಪರಿಕಪ್ಪವಸೇನ ವದತಿ। ತೇನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಂ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತಿ। “**ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನೋ**”ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, “ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ಸಙ್ಖಾರತ್ಥೇವ ವತ್ತಮಾನೋ”ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಖನ್ಧತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನೋ ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ವಿಯ ರೂಪಸದ್ದೇನ ಕಾಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಇದಂ ವಚನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದಾನಂ ಪನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ತೇ ನ ಕೇವಲಂ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋಯೇವ ಸಙ್ಖಾರತ್ಥೇ ವತ್ತತಿ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಸದ್ದೋಪೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಕಾಯಸದ್ದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಬ್ಯಧಿಕರಣೇನ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾ ಅತ್ಥೇವಾತಿ।

ಇಮಸ್ಸ ವಾರಸ್ಸಾತಿ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರಸ್ಸ। **ಪದಸೋಧನೇನ ದಸ್ಸಿತಾನನ್ತಿ** ಏತ್ತಕೇವ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ತತ್ಥ ದಸ್ಸಿತಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸುದ್ಧಕಾಯಾದೀನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ತಂನಿವಾರಣತ್ಥಂ “**ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಾನಮೇವಾ**”ತಿ ಆಹ। **ಕಾಯಾದಿಪದೇಹಿ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ** ಸುದ್ಧಕಾಯಾದಿಪದೇಹಿ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಇಧ ಪನಾತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ। ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರಮೇವೇತ್ಥ ಅನನುಜಾನನ್ತೋ ಸಕಲಸಙ್ಖಾರಯಮಕವಿಸಯನ್ತಿ ಆಹ “**ಇಧ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಯಮಕೇ**”ತಿ। **ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಚ್ಚಾಗೋತಿ** ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿಕಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಚೇತನಾಕಾಯಅಭಿಸಙ್ಖರಣಸಙ್ಖಾರಾದಿ **ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಗ್ಗಹೋ**। ಯದಿ “ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರತಂಮೂಲಚಕ್ಕವಾರಾ ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪವತ್ತಿವಾರಮೇವ ಅನಾರಭಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾತಿ ಆಹ “**ಪದಸೋಧನವಾರತಂಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇಹೀ**”ತಿಆದಿ। **ಸಂಸಯೋ ಹೋತಿ** ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದವಚನೀಯತಾಸಾಮಞ್ಞತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದಿಪದಾನಂ ಬ್ಯಧಿಕರಣಭಾವತೋ ಚ। ತೇನೇವಾಹ “**ಅಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇಹಿ...ಪೇ... ದಸ್ಸಿತಾಯಾ**”ತಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯. **ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಚ ಓಕಾಸತ್ತಾತಿ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತಾಯ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಝಾನಸ್ಸ ಓಕಾಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಭೂಮಿ ಪನ ಯದಗ್ಗೇನ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಓಕಾಸೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಮ್ಪಿ ಓಕಾಸೋ। “ದುತಿಯೇ ಝಾನೇ ತತಿಯೇ ಝಾನೇ”ತಿಆದಿನಾ **ಝಾನಂ,** “ಕಾಮಾವಚರೇ ರೂಪಾವಚರೇ”ತಿಆದಿನಾ **ಭೂಮಿ** ಚ ವಿಸುಂ ಓಕಾಸಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ। **ಇತೀತಿ** ಹೇತುಅತ್ಥೋ, ಯಸ್ಮಾ ಝಾನಮ್ಪಿ ಓಕಾಸಭಾವೇನ ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಚ ಓಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಗ್ಗಹಣೇತಿ** ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಚ ಯದಾ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ

ಓಕಾಸಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತಿ, ತದಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಓಕಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಗಯ್ಹನಂ ಹೋತೀತಿ ಯತ್ಥ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಯಞ್ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಝಾನಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಭೂಮಿಝಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಓಕಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಯಥಾರಹಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ಕಥನಂ ಹೋತೀತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏತದೇವ, ತಸ್ಮಾ। **ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನೋಕಾಸವಸೇನಾತಿ** ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಓಕಾಸವಸೇನ **ಗಹಿತಾ**। ಕಥಂ? "ವಿನಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಏವಂ ಗಹಿತಾ **ಪುಗ್ಗಲಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ**। ಕೇನ? ತೇನೇವ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರರಹಿತಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಝಾನೋಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲದಸ್ಸನಂ ಕತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪುನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। ಭೂಮಿಓಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನನ್ತಿ** ಝಾನಭೂಮಿಓಕಾಸಭೇದೇನ ದುವಿಧಾನಂ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ। "ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾನ"ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಗಹೇತಬ್ಬಸಾಧಾರಣವಚನಂ, ತಸ್ಸ ಚ ಅವಚ್ಛೇದಕಂ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಇದನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಿಸೇಸ...ಪೇ॰... ಖಣೇ"**ತಿ। **ತೇನ** ವಿಸೇಸನೇನ। **ಕಾಮಾವಚರಾನಮ್ಪೀತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತೇನ ನ ಕೇವಲಂ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಾನಂ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಮಾವಚರಾನಮ್ಪೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ಕೀದಿಸಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಗಬ್ಭಗತಾದೀನ"**ನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಉದಕನಿಮುಗ್ಗವಿಸಞ್ಞಿಭೂತಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ನ ಮತಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾ। ತೇ ಹಿ ಅಕಾಮಾವಚರತಾಯ ವಿಯ ರೂಪಾರೂಪಭವಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರುಪ್ಪತ್ತಿಯಾವ ನಿವತ್ತಿತಾ। **ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾತಿ** ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾಭಾವಸ್ಸ ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾ। **ನಿದಸ್ಸಿತಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ತಬ್ಬಿರಹಿತಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೋಕಾಸಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಿರಹವಿಸಿಟ್ಠಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಪಠಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗೀನಂ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾನಂ ಗಹಣಂ, ದುತಿಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಗಬ್ಭಗತಾದೀನಂ। **ಇಮಿನಾ ನಯೇನಾತಿ** ಯ್ವಾಯಂ "ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಝಾನೋಕಾಸಭೂಮಿಓಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಉಪಾಯೇನ। **ಸಬ್ಬತ್ಥ** ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು।

೧೧. **ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತೀತಿ** ಯ್ವಾಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭೂಮಿಯಾ ಝಾನಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅಞ್ಞತ್ಥಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭೂಮಿಯಾ ಝಾನಂ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಚ ಅನಿಟ್ಠಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಅನಿಟ್ಠನ್ತಿ ಆಹ **"ಭೂಮೀನಂ ಓಕಾಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿತೋ"**ತಿ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಹಿ ಝಾನಂ ಗಯ್ಹತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭೂಮಿಯಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸತಿ ಝಾನೋಕಾಸೋವ ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾ, ನ ಭೂಮಿಓಕಾಸೋ ಗುಣಭೂತತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚ "ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ರೂಪಾವಚರೇ ಅರೂಪಾವಚರೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಾರೂಪಭೂಮಿಯಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ವಿಸೇಸಿಯಮಾನೇ ತದೇಕದೇಸೋವ ಓಕಾಸವಸೇನ ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾ, ನ ಸಬ್ಬಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ। ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಓಕಾಸವಸೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿತೋ ಚಾ"**ತಿ। **ಝಾನಭೂಮೋಕಾಸಾನನ್ತಿ** ಝಾನೋಕಾಸಭೂಮಿಓಕಾಸಾನಂ।

ನನು ಚ ಝಾನಭೂಮಿಓಕಾಸೇ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಯೋಜಿಯಮಾನೇ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನೋಕಾಸೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಅತ್ಥಿ, ತಥಾ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರೋಕಾಸೇತಿ ಚೋದನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾರಂ ವತ್ತುಂ **"ಯದಿಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನೋಕಾಸೇ ಕಾಮಾವಚರೋಕಾಸೇ ಚ। **ತಂದ್ವಯುಪ್ಪತ್ತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಕಾಯವಚೀಸಙ್ಖಾರದ್ವಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ಓಕಾಸದ್ವಯಸ್ಸ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಗಹಣೇ ಅಯಞ್ಚ ಗುಣೋ ಲದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಸುಂ...ಪೇ॰... ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಅಙ್ಗಮತ್ತವಸೇನಾತಿ** ವಿತಕ್ಕಾದಿಝಾನಙ್ಗಮತ್ತವಸೇನ। ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ। ವಿತಕ್ಕರಹಿತೋಪಿ ವಿಚಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಅವಿತಕ್ಕ...ಪೇ॰... ಗಚ್ಛತೀ"**ತಿ। **ಮುದ್ಧಭೂತಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನನ್ತಿ** ಚತುಕ್ಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಮಾಹ। ತಞ್ಹಿ ಸಕಲಕ್ಖೋಭಕರಧಮ್ಮವಿಗಮೇನ

ವಿತಕ್ಕೇಕಙ್ಗಪ್ಪಹಾಯಿಕತೋ ಸಾತಿಸಯತ್ತಾ “ಮುದ್ಧಭೂತ”ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ವಿಯಾತಿ** ಇದಂ ವಿಸದಿಸುದಾಹರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೭. ಆವಜ್ಜನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ “**ಪಠಮತೋ**”ತಿ। ತೇನಾಹ “**ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರತೋ**”ತಿಆದಿ। **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಆದಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಆದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತಥಾ “**ವಚೀಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಆದಿದಸ್ಸನತ್ಥ**”ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಙ್ಖಾರಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅನುಸಯಯಮಕಂ

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. “ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಕಮ್ಮಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ। ಲೋಭೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯಾ”ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿನಾ ಕುಸಲಮೂಲಕುಸಲಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ “**ಪಚ್ಚಯದೀಪಕೇನ ಮೂಲಯಮಕೇನಾ**”ತಿ। “ಸೋ ‘ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪಂ, ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪ’ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಚಕ್ಖು ಅನಿಚ್ಚಂ, ರೂಪಾ ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಬಹುಲಖನ್ಧಾದಿಮುಖೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ವಿಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ಖನ್ಧಾದೀಸು ತೀರಣಬಾಹುಲ್ಲತೋ**”ತಿ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಪರಂ ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ “**ಅನುಸಯಪಹಾನನ್ತಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ**”ತಿ। ಯದಿಪಿ ಅನುಸಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ವಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಅನುಸಯಾಭಾವೇ ಪನ ತದಾರಮ್ಭೋ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ “**ಅನುಸಯೇಹಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಂ ವಿಭಾವೇತು**”ನ್ತಿ। **ಅನುಸಯಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾನನ್ತಿ** ಅನುಸಯಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ, ಅನುಸಯಸಭಾವಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೀಹಾಕಾರೇಹೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛೇದಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ। ಅನುಸಯೇಸು ಗಣನಸರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತೋ ಅಬೋಧಿತೇಸು ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಾ ತಬ್ಬಿಸಯಾ ದೇಸನಾ ನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ತೇಸು ತಥಾ…ಪೇ॰… ದುರವಬೋಧತ್ತಾ**”ತಿ।

ಏತ್ಥ ಪುರಿಮೇಸೂತಿ ಪದುದ್ಧಾರೋ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ವಿಧಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಸಾನುಸಯವಾರಾದಿಅಪೇಕ್ಖೋ, ನ ಅನುಸಯವಾರಾದಿಅಪೇಕ್ಖೋ ಅನುಸಯವಾರೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಸ್ಸ ಪಗೇವ ಕತತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಏತೇಸು ಸಾನುಸಯವಾರಾದೀಸು ಪುರಿಮೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ ಆಹ। ಸಾನುಸಯವಾರಾದೀಸು ಹಿ ತೀಸು ಪುರಿಮೇಸು ಓಕಾಸವಾರೇ ಯತೋ ತತೋತಿ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ, ನ ಅನುಸಯವಾರಾದೀಸು। **ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋತಿ** “ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೩೦೨) ಪಾಳಿಆಗತಪದಸ್ಸ, “ಕಾಮಧಾತುಂ ವಾ ಪನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ ಯಮಕಭಾವೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಆದಿಗತಪದಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। **ಕಥಮಯಂ ಯಮಕದೇಸನಾ ಸಿಯಾ** ದುತಿಯಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ನಾಯಂ ಯಮಕದೇಸನಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಇಧಾಗತಾತಿ ಆಹ “**ಪುರಿಮವಾರೇ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಕಥಮಿದಂ ಅನುಸಯಯಮಕಂ ಯಮಕದೇಸನಾಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಆಹ “**ಯಮಕದೇಸನಾ…ಪೇ॰… ನಾಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬ**”ನ್ತಿ । **ಅತ್ಥವಸೇನಾತಿ** ಪಟಿಲೋಮತ್ಥವಸೇನ। ಪಠಮಪದೇನ ಹಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ವಿಪರಿವತ್ತನವಸೇನಪಿ ಯಮಕದೇಸನಾ ಹೋತಿ “ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ

ರೂಪ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೨), ತತ್ಥ ಪನ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ಇಧ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಥಾ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ವುತ್ತಾ"**ತಿ। **ಲಬ್ಭಮಾನತಾವಸೇನಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನತಾವಸೇನ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಅನುಸಯಾ ಅನಾಗತಾತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ ಯತೋ ತೇ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ನ ಚ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ। ಯಂಸಭಾವಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅನಾಗತಾ ಅನುಸಯಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂಸಭಾವಾ ಏವ ತೇ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ವುತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅದ್ಧಾಭೇದೇನ ಸಭಾವಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಸಯಾನಂ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಾ ಪರಿಯಾಯತೋ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಅನುಸಯಯಮಕ ೧) "ಅತೀತೋಪಿ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಂಪಕಾರಾತಿ** ಅನುಸಯಪ್ಪಕಾರಾ, ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾಇಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋ ಏವಂಪಕಾರೋ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತೋ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹತಾಯ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಭಾವದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾ"**ತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನೇವಾತಿ**ಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ **ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋತಿ** ನಿಬ್ಬಿಸೇಸೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾನುಸಯಾನಂ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣತ್ತಾ ಏವ ಹಿ "ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏತ್ಥ ನಿವಿಸಮಾನಾ ನಿವಿಸತೀ"ತಿ **ವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೨೦೩) ಆಗತಂ। ಅನುಸಯನಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ನಿವಿಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

ಇದಾನಿ ಯೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಅನುಸಯವೋಹಾರೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಪನ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚನ್ತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಏತೇನ ಭೂತಪುಬ್ಬಗತಿಯಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾ ನಾಮ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಚ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ಪಕಾರನ್ತರೇನಪಿ ತೇಸಂ ಪರಿಯಾಯತೋವ ಅನುಸಯಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಾದಿಸಾನನ್ತಿ** ಯೇ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಅಸತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾ, ತಾದಿಸಾನಂ। **ಧಮ್ಮೋ ಏವ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ,** ನ ಧಮ್ಮಾಕಾರೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾಕಾರಾ ಅನಿಚ್ಚತಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಿ ಪನ ತೇ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸಿಯುಂ, ಧಮ್ಮಾ ಏವ ಸಿಯುಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀ"ತಿ।

ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಥಾಮಗಮನಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದಕೋ ಚೋದೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸತ್ತಾನುಸಯ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಥಾಮಗಮನೇ ಗಹಿತೇ ಚೋದನಾಯ ಓಕಾಸೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ನಾಪಜ್ಜತೀ"**ತಿಆದಿ। ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ, ನ ಕೇವಲಮಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ಪಾಳಗತೋವಾಯಮತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಏವಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಥಾಮಗತೋ...ಪೇ॰... ಯುತ್ತ"**ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಥಾಮಗಮನನ್ತಿ ಪರಾಸಙ್ಕಂ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ **"ಥಾಮಗತನ್ತಿ ಚ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣೋತಿ** ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಆದೀನಂ ಕಿಲೇಸತಾದಿಸಭಾವೋ ವಿಯ ಕಾಮರಾಗಾದಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ತೇಸಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕೋ ಸಭಾವೋ, ಯತೋ ತೇ ಭವಬೀಜಂ ಭವಮೂಲನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಥಾಮಗಮನಂ ತೇಸಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಸಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಸಯನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಥಾಮಗತೋತಿ ಅನುಸಯಸಮಙ್ಗೀತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ।

"ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೩) ಅನುಸಯವಾರೇ ವುತ್ತೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ "ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೩೦೦) ವುತ್ತೋತಿ ಅನುಸಯನಾಕಾರೋ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತೋತಿ "ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋ ಅನುಸಯವಾರೇನ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ ವಿಭತ್ತೋ"ತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ವಿಚಾರಂ ಆರಭತಿ **"ಅನುಸಯಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರಾನಂ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ"**ತಿಆದಿನಾ। **"ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಂ**

ಸಿಯಾತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ “ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವಚನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರದೀಪಕಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಯಥಾ “ಇಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಇಮಸ್ಸ ಅನಿರೋಧಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋಪಿ ಞಾಯತಿ, ಏವಂ “ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಅತ್ಥತೋ “ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಭಾವಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಚೋದನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವಚನಸ್ಸ ಅವುತ್ತತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಚೇ”**ತಿ ಆಹ। **ವಚನತ್ಥವಿಸೇಸೇನ ತಂದ್ವಯಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಏತೇನ ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಪದತ್ಥನಾನತ್ಥೇನ ವಾರನ್ತರದೇಸನಾ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಸಹಜಾತಸಂಸಟ್ಠವಾರೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ**ತಿಆದಿ ತಮೇವ ವಚನತ್ಥವಿಸೇಸಂ ವಿಭಾವೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಯೋಗ್ಗಂ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸಭಾಗತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯತೋ ಅನುಸಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಚೇತದೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ “ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೩೦೦)। “ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ”ತಿ ಏತ್ತಕೇ ವುತ್ತೇ ಸದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ನು ಖೋ ತೇ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾನುಸಯನಟ್ಠೇನ “ಅನುಸಯಾ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತಂನಿಸೇಧನತ್ಥಂ **“ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹಭಾವೇನ ಥಾಮಗತತಾ ಅನುಸಯಟ್ಠೋತಿ ಯಂ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ **“ಅನುಸಯಸದ್ದಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿನಾ। ತೇನ ವಾರದ್ವಯದೇಸನುಪ್ಪಾದಿಕಾ ಅನುಸಯಸದ್ದತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತಮ್ಪಿ ಸುವುತ್ತಮೇವ ಇಮಿನಾ ತನ್ತಿಪ್ಪಮಾಣೇನಾ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ “ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ತಾವಾ”ತಿಆದಿನಾ ಆಗತಂ ತಿವಿಧಮೇವ ತನ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತನ್ತಿತ್ತಯೇನಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತೀ”**ತಿ।

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ಏವಂ ಸತೀ**ತಿ ವೇದನಾನಂ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚ ವಿಸೇಸನಭಾವೇ ಸತಿ। **ಕಾಮಾಧಾತುಯಾ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನತಾ ನ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ** ಅಪ್ಪಧಾನಭಾವತೋ, ಪಧಾನಾಪ್ಪಧಾನೇಸು ಪಧಾನೇ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನತೋ, ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಚರಿತಬ್ಬತಾಯ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಹೋತು ಕೋ ದೋಸೋತಿ ಕದಾಚಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಮಾನೋ ಆಹ **“ದ್ವೀಸು ಪನಾ”**ತಿಆದಿ। **ದ್ವೀಸೂ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, ತಥಾ **“ತೀಸು ಧಾತೂಸೂ”**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಧಾತುಆದಿಭೇದೇನ ತಿವಿಧಂ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಂ, ತತ್ಥ ಚ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂನಂ ಭವರಾಗಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ಏಕನ್ತೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ। **ತೀಸು ಧಾತೂಸು ತೀಸು ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಚ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಚ ಆಧಾರೇ।

ದ್ವೀಸ್ವೇವಾತಿ ದ್ವೀಸು ಸುಖೋಪೇಕ್ಖಾಸು ಏವ। **ಸಬ್ಬಾಸು ದ್ವೀಸೂ**ತಿ ಯಾಸು ಕಾಸುಚಿ ದ್ವೀಸು। **ತೇನಾ**ತಿ “ಕಾಮರಾಗೋ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತೀ”ತಿ ವಚನಸಾಮತ್ಥಿಯಲದ್ಧೇನ ವಿಸೇಸನಿಚ್ಛಯೇನೇವ। **ಭವರಾಗಾನುಸಯಟ್ಠಾನಂ** ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯೋ ತದನುರೂಪಾ ಚ ವೇದನಾ। ನ ಹಿ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋವ ಅನುಸೇತೀತಿ ಅವಧಾರಣಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ದ್ವೀಸು ಏವ ಪನ ವೇದನಾಸೂತಿ ಇಚ್ಛಿತಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ದ್ವೀಸ್ವೇವ ಅನುಸೇತಿ, ನ ತೀಸೂ”**ತಿ। **ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ** ಅನುಸಯಾನಂ, ಕಿಂ ತಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಸಕ್ಕಾಯೇ? ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಧಮ್ಮೋ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿಘಾನುಸಯಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಯಥಾ ಚಾ”**ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞಾ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಟ್ಠಾನಭೂತಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾ।

ಅಞ್ಞೇಸು ದ್ವೀಹಿ ವೇದನಾಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು। **ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪೇಸೂ**ತಿ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬಮಧುರಸಭಾವೇಸು। ವಿಸೇಸನಞ್ಚೇತಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಬ್ಬದ್ವಾರಸಬ್ಬಪುರಿಸೇಸು ಇಟ್ಠಭಾವಸ್ಸ ಅನಿಯತತಾಯ ಕತಂ। **ಸಾತಸನ್ತಸುಖಗಿದ್ಧಿಯಾ**ತಿ ಸಾತಸುಖೇ ಸನ್ತಸುಖೇ ಚ ಗಿಜ್ಝನಾಕಾರೇನ ಅಭಿಕಙ್ಖನಾಕಾರೇನ। ತತ್ಥ ಸಾತಸುಖಂ ಕಾಯಿಕಂ, ಸನ್ತಸುಖಂ ಚೇತಸಿಕಂ।

ಸಾತಸುಖಂ ವಾ ಕಾಯಿಕಸುಖಂ, ಸನ್ತಸುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಂ। ತಥಾ ಚಾಹು "ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೪೪; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೭)। ಪರಿತ್ತಂ ವಾ ಓಳಾರಿಕಂ ಸುಖಂ ಸಾತಸುಖಂ, ಅನೋಳಾರಿಕಂ ಸನ್ತಸುಖಂ। ಪರಿತ್ತಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ವೇದನಾಹಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ। **ಸೋತಿ** ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। **ವೇದನಾಸು ಅನುಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೇತೀತಿ** ವೇದನಾಪೇಕ್ಖೋ ಏವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ ಯಥಾ ಪುತ್ತಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಧಾತಿಯಾ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಪ್ಪವತ್ತಿ, ಸಯನಸಜ್ಞಾತಾ ಪವತ್ತಿ ಚ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ನಿಕಾಮನಮೇವ। ತೇನಾಹ **"ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಅಭಿಲಪತೀ"**ತಿ। ಯಥಾ ತಸ್ಸ, ಏವಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯಾದೀನಮ್ಪಿ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಯಥಾಸಕಂ ಕಿಚ್ಚಕರಣಮೇವ ದುಕ್ಖವೇದನಾದೀಸು ಅನುಸಯನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏವಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ತೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯನವಚನೇನಾತಿ** ತೀಸು ವೇದನಾಸು ಯಥಾರಹಂ ಅನುಸಯನವಚನೇನ। **ಇಟ್ಠಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸೂತಿ** ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣಪಕತಿಯಾ ವಸೇನ ಇಟ್ಠಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸು ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಯ ವಸೇನ ಅನಿಟ್ಠಾದೀಸು ಇಟ್ಠಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸೂತಿ ಯೋಜನಾ। ನ ಹಿ ಇಟ್ಠಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಣಂ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾ।

ತತ್ಥಾತಿ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಅನುಸಯನೇ। **ಕಾಮಸ್ಸಾದಾದಿವತ್ಥುಭೂತಾನಂ ಕಾಮಭವಾದೀನನ್ತಿ** ಕಾಮಸ್ಸಾದಭವಸ್ಸಾದವತ್ಥುಭೂತಾನಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ತತ್ಥಾತಿ** ವೇದನಾತ್ತಯಧಾತುತ್ತಯೇಸು। ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮಂ। **ದುಕ್ಖಪಟಿಘಾತೋ** ದುಕ್ಖೇ ಅನಭಿರತಿ। **ಯತ್ಥ ತತ್ಥಾತಿ** ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದೀಸು ವಾತಿ ಯತ್ಥ ತತ್ಥ। ಮಹಗ್ಗತಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ **ರೂಪಾರೂಪಭವಾ,** ಅನುಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ **ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ಭವರಾಗೋಇಚ್ಚೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀ"**ತಿ। **ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನನ್ತಿ** ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಧಾತುತ್ತಯವೇದನಾತ್ತಯವಿನಿಮುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸುವುತ್ತಮೇತಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಪುಚ್ಛಾಯಂ "ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು"ಇಚ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತತ್ತಾ। ಕಾಮರಾಗೋ ಪನ ಯತ್ಥ ನಾನುಸೇತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖವೇದನಾರೂಪಾರೂಪಧಾತುವಿನಿಮುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನನು ಚಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತದನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋತಿ** ತಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ। **ಅಞ್ಞಾ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸೇ ವಿಯ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸು ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀತಿ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ತಸ್ಮಾ ತಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಹೋನ್ತೂತಿ** ತಾಸಂ ವೇದನಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ನ ಪನ…ಪೇ॰… ತಂ ನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ತದನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನೇ ತಂ ಪನ ಧಾತುತ್ತಯವೇದನಾತ್ತಯವಿನಿಮುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ ವೇದನಾದ್ವಯಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ। **ತಂ** ವೇದನಾದ್ವಯಂ **ನ ವುತ್ತಂ** ವಿಸುಂ ನ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ನಾನುಸೇನ್ತಿ, ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ನಾನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಅವಿಭಾಗತೋ ವುತ್ತೋತಿ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಅನುಸೇನ್ತಿ, ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಅನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಅವಿಭಾಗತೋವ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ। ಅವಿಭಾಗತೋ ಚ ದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅವಿಸೇಸೇನ…ಪೇ॰… ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ಗೇಹಸ್ಸಿತಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ। **ಸಮುದಾಯವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಅವಯವಾನಂ ಸಮೂಹವಸೇನ ದುಕ್ಖನ್ತ್ವೇವ

ಗಹೇತ್ವಾ। “ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ”ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ **ತಥಾ**-ಸದ್ದೇನ ಅನುಕಡ್ಢತಿ “ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾದಿವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ।

ಯದಿ ಏವಂ “ಪಟಿಘಂ ತೇನ ಪಜಹತಿ, ನ ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ”ತಿ ಇದಂ ಸುತ್ತಪದಂ ಕಥನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯ **“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ದೋಮನಸ್ಸೇ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ವಾ ಪಟಿಘೇ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನೇಯ್ಯತ್ಥಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ, ನ ನೀತತ್ಥನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಸುತ್ತಂ ಉದಾಹಟಂ, ತಥಾ ಇಧ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **“ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತಾಯಾ”**ತಿಆದಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠಾನಂ ಕಥಮವಿರೋಧೋತಿ ಆಹ **ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ಹೇಸಾ, ಸಾ ಪನ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ**ತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ ಏವ। **ರಾಗಾನುಸಯೋ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯತೋ “ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಸನ್ಧಾಯಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ನ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮಾ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ **“ನ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಾನುಸೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವತ್ಥುಭಾವತೋ**ತಿ ಸಭಾವೇನೇವ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅನುಸಯಯಮಕೇ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ “ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ನಯೇನ । **ತಂಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ**ತಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಘಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಮಗ್ಗಸಬ್ಭಾವತೋ, ಅಥ ಖೋ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಸಬ್ಭಾವತೋಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತಂಸಮುಗ್ಘಾ…ಪೇ॰… ಭಾವತೋ ಚಾ”**ತಿ।

ಇದಾನಿ ಯದೇತಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ “ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ ವಾ ಸಿಯಾ ಗಹಣವಿಸೇಸೇನ ವಾತಿ ದ್ವೇ ವಿಕಪ್ಪಾ, ತೇಸು ಪಠಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನೇ ಸತೀ”**ತಿ। ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಯಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ “ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ದುಕ್ಖಾಯ ಹೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಯದಿ ಸಿಯಾ**ತಿ ಯದಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಸಿಯಾ। **ಏತಸ್ಸಪೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸ್ಸಪಿ “ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ”ತಿ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಠಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ। **ಅಥ ಪನಾ**ತಿಆದಿ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ತಂನಿನ್ನತಾಯಾ**ತಿ ಅಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇ ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ನಿನ್ನಾ, ತಂ ತೇಸಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಅನುಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೇತೀ”ತಿ। ಅಥ ಪನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯಥಾ**ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ನಿರೂಪನಂ। **ದುಕ್ಖೇ ಪಟಿಹಞ್ಞನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ,** ನಾರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದುಕ್ಖಮೇವ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ತತ್ಥ ನಿನ್ನತ್ತಾ ದುಕ್ಖಮೇವ ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ, **ನಾಲಮ್ಬಿತಂ** ರೂಪಾದಿ ಸುಖವೇದನಾ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏವನ್ತಿ** ಯಥಾ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಪಿ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ದುಕ್ಖನಿನ್ನತಾಯ ದುಕ್ಖಮೇವ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ। **ದುಕ್ಖಾದೀಸು… ಪೇ॰… ವುತ್ತನ್ತಿ** “ದುಕ್ಖೇನ ಸುಖಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ। ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ”ನ್ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಕಾಯಕಿಲಮನದುಕ್ಖೇ ದಾನಾನುಭಾವಾದಿಕೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣೋಪಿ ಲೋಭೋ “ಏವಂ ಸುಖಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ಸುಖಾಭಿಸಙ್ಗವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಭೇದಂ ಸಾತಸನ್ತಸುಖದ್ವಯಮೇವ ಅಸ್ಸ ಲೋಭಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ ಪಾಳಿಯಂ, ನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ದುಕ್ಖಾದಿ, ತಸ್ಮಾ **ಭವರಾಗ…ಪೇ॰… ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ**। **ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಾ**ತಿಆದಿ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪಂಯೇವ ಉಪಬ್ರೂಹನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ರಾಗಸ್ಸ ಸುಖಜ್ಝಾಸಯತಾ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ ವಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯತಾ ವಿಯ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ತೇಸಂ** ರಾಗಪಟಿಘಾನಂ **ನಾನಾನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ಹೋತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ ಅಸತಿಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಭೇದೇ ಗಹಣವಿಸೇಸೇನ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಏವ। **“ಯತ್ಥ…ಪೇ॰… ನೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ,** ಅಞ್ಞಥಾ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯ। ಗಹೇತಬ್ಬಭೇದೇನ ಹಿ ರಾಗಪಟಿಘಾನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಭೇದೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ವಿಪಾಕಮತ್ತೇ ಠಾತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ತಂ ಯುತ್ತಂ, ನಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪುರಿಸದ್ವಾರಾನಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ನಿಯತನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಲೋಭಸ್ಸ

ವುತ್ತನಯೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯತಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇನ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೋ ದೋಸೋ ದುಬ್ಬಲಭಾವೇನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಲೋಭೋಪಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋತಿ** ಏತ್ಥ ನ-ಕಾರೋ ಪಟಿಸೇಧನತ್ಥೋ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥೋ, ಇತರತ್ಥ ಪನ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಂ ಪನೇತ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **"ನ ಹಿ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯಭಾವಾಸಙ್ಕಾ ಅತ್ಥೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ನ-ಕಾರಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ಥತಾಭಾವದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಅಭಾವತ್ಥತಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

ದೇಸನಾ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಏತ್ಥ ದೇಸನಾಸಙ್ಕರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಭವರಾಗಸ್ಸಪಿ...ಪೇ॰... ಭವೇಯ್ಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ "ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತೀ"ತಿ, ಏವಂ ಯದಿ "ಭವರಾಗೋ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಭವರಾಗಸ್ಸಪಿ...ಪೇ॰... ಭವೇಯ್ಯ। ತತೋ ಚ ಕಾಮರಾಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಭವರಾಗಸ್ಸ ದೇಸನಾ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಾಮರಾಗತೋ ಚ ಭವರಾಗಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ಸಹಜಾತಾನುಸಯವಸೇನ ನ ಸಕ್ಕಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಸಙ್ಖಾತಆರಮ್ಮಣವಿಸೇಸೇನ। **ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಕಾಮರಾಗತೋ ಭವರಾಗಸ್ಸ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ** "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಏವಂ ವಿಸಯೇ ಭುಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಹಜಾತವೇದನಾವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ"**ತಿ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಾರೋ

೧. ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೩. **ಪವತ್ತಾವಿರಾಮವಸೇನಾತಿ** ಅನುಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅವಿರಾಮವಸೇನ, ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಥಂ ಪನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಅನುಸಯಾನಂ ಪವತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಮಗ್ಗೇನೇವ...ಪೇ॰... ಪುಬ್ಬೇ"**ತಿ।

೧೦. ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಞ್ಚ ಠಾನಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ ಆಹ **"ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ"**ತಿ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನನ್ತಿ** ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ। **ಪಕತಿಯಾ** ಸಭಾವೇನ। ಸಭಾವಸಿದ್ಧಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಅನನುಸಯನಟ್ಠಾನತಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ಪಕತಿಯಾ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಅನನುಸಯನಟ್ಠಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। **ಪಹಾನೇನಾತಿ** ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ। **ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನನ್ತಿ** ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನನ್ತಿ** ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇ। **ಪುರಿಮನಯೇತಿ** "ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ"ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯೇ। **ಓಕಾಸನ್ತಿ** ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ಇಧ ಪನ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಚ್ಛಿಮನಯೇತಿ** "ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ"ನ್ತಿಆದಿಕೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯೇ। **ಅನೋಕಾಸತಾ** ಅನನುಸಯನಟ್ಠಾನತಾ।

ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೭೬-೧೩೧. **“ಸಾನುಸಯೋ, ಪಜಹತಿ, ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ**ತಿ “ಕಾಮರಾಗೇನ ಸಾನುಸಯೋ, ಕಾಮರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ಕಾಮರಾಗಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿಆದೀಸು ಅನುಸಯಸಮಙ್ಗಿಭಾವೇನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಕಿರಿಯಾಯ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಧಮ್ಮೋ। **ಭವವಿಸೇಸೇನ ವಾ**ತಿ ಕೇವಲೇನ ಭವವಿಸೇಸೇನ ವಾ। **ಇತರೇಸೂ**ತಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯಾದೀಸು। **ಭವಾನುಸಯವಿಸೇಸೇನ ವಾ**ತಿ ಕಾಮಭವಾದಿಭವವಿಸಿಟ್ಠಾನುಸಯವಿಸೇಸೇನ ವಾ। **ಸಾನುಸಯತಾನಿರನುಸಯತಾದಿಕಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಹಾನಾಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಪರಿಞ್ಞಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ನನು ಚ ಭವವಿಸೇಸೇ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅನುಸಯಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ? ನ ತಂ ಅನುಸಯಕತಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲತೋ ಅನೋಕಾಸತಾಯ ಚಾತಿ ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ। **ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಸು ವೇದನಾಸು ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ನಿರನುಸಯೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಇದಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ** ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **“ನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನುಸಯಾನ”**ನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನುಸಯನೋಕಾಸೋ ಅನೋಕಾಸೋ, ತಸ್ಸ ಪನ ಸಾನುಸಯತಾದಿಹೇತು ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅನುಸಯಸ್ಸ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಿರನುಸಯತಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಪ್ಪಹಾನಾಪರಿಞ್ಞಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪರಿಜಾನನಂ** ಸಮತಿಕ್ಕಮನನ್ತಿ ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇಪಿ “ಅಪಾದಾನೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋತಿ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಹೇತು। **“ಅನನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ”**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನಿಮಿತ್ತಾಪಾದಾನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಾನುಸಯವಾರೇ ನಿಮಿತ್ತಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ಪಜಹನಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇಸು ಅಪಾದಾನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಪಜಹತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ “ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ತತೋ ಮಾನಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀ”ತಿ ಪಾಳಿಪದಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, **ನ ಪಜಹತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ “ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ತತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ನಪ್ಪಜಹತೀ”ತಿ। **ಏವಮಾದೀಸೂ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪರಿಞ್ಞಾವಾರಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇನೇವ** ಹೇತುಅತ್ಥೇನೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನಾತಿ “ಯತೋ ವಾ ಪನ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ, ತತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ”ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ। ತತ್ಥ ಹಿ “ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸರೂಪತೋ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। **ತದತ್ಥೇ**ತಿ ತಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನದಸ್ಸನಂ ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತದತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಿಂ ತದತ್ಥೇ। “ಅನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ”ತಿಆದಿನಾ “ಯತೋ”ತಿ ಏತೇನ **ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ। ಪಮಾದಲಿಖಿತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ** ಉಪ್ಪನ್ನ-ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ। ಯಥಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ-ಸದ್ದೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗದೀಪಕತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ। ಯಂ ಪನ ವಕ್ಖತಿ “ನ ಹಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅನುಸಯುಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತಾ”ತಿ, ಸೋಪಿ ನ ದೋಸೋ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಹಿ ಅನುಸಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾ, ತದೇವ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ “ಸಬ್ಬತ್ಥಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ತಥೇವ ದಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಂ ಪಮಾದಲಿಖಿತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯತೋ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ ಕಾಮಗಾರಾನುಸಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ಕತಂ “ಯತೋ”ತಿ। **ತಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ತಥಾ**-ಸದ್ದೋ ಯಥಾ “ಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತೋ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹತಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ “ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೇನಾ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಸಾ ಏವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದೀಪೇತೀತಿ ಆಹ **“ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು...ಪೇ॰... ಆಪನ್ನೇನಾ”**ತಿ। ತತ್ಥ “ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೋ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಕೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ತೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ನಿಚ್ಛಿತಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸಭಾವತಾ ಚ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ। ತೇನಾಹ **“ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು...ಪೇ॰... ಅಪನೇತೀ”**ತಿ। “ಯೋ ಯತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ನಿರನುಸಯೋ, ಸೋ ತತೋ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ನಿರನುಸಯೋ”ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ “ಯತೋ ತತೋ”ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ “ಸಬ್ಬತ್ಥಾ”ತಿ ಪದಸ್ಸ

ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಸೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ...ಪೇ॰... ನ ನ ಸಮ್ಭವತೀ**”ತಿ ಆಹ। **ಭುಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಸದ್ದವಿದೂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ,** ಯತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಾದಕಂ “ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇಧ ಪನ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೨-೧೯೭. **ಅಪ್ಪಜಹನಸಬ್ಭಾವಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ, ಅಪ್ಪಹೀಯಮಾನಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಭಾವಾ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ, ನ ಸೋ ಮಾನಾನುಸಯಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ಪಜಹತಿ, ಯೋ ಚ ಮಾನಾನುಸಯಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ಪಜಹತಿ, ನ ಸೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ ಪಗೇವ ಪಹೀನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ “ಯೋ ವಾ ಪನ ಮಾನಾನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ, ಸೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ? ನೋ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ “**ಯಸ್ಮಾ ಪನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಪಹಾನಕರಣಮತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಪಹಾನಕಿರಿಯಾಸಮ್ಭವಮತ್ತಮೇವ, ನ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾದೀನಂ ನಿರವಸೇಸಪಜಹನಕೇ ಅಟ್ಠಮಕಾದಿಕೇ ಠಪೇತ್ವಾ। **ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯಸ್ಸ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಜಹನಕೇಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠಾ। ತೇಸು ಯೇಸಂ ಏಕಚ್ಚೇ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀನಾ, ತೇಪಿ **ಅಪ್ಪಜಹನಸಬ್ಭಾವೇನೇವ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ನ ಚ ಯಥಾವಿಜ್ಜಮಾನೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಹಾನೇನ ವಜ್ಜಿತಾ ರಹಿತಾ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। ಪುನ **ಕೇಸಞ್ಚೀ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀಅರಹನ್ತಾನಂ। **ಉಭಯ**ನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯದ್ವಯಂ। **ಸೇಸಾನ**ನ್ತಿ “ಸೇಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಾನಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅನುಸಯಾನಂ। **ಉಭಯಾಪ್ಪಜಹನಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಮರಾಗವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾಪ್ಪಜಹನಸ್ಸ। **ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಯೇಸಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ, ತೇಸಂ ತಸ್ಸ ಪಹೀನತಾ, ಯೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಉಭಯಪ್ಪಹೀನಂ, ತೇಸಂ ತದಪ್ಪಜಹನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ “**ತೇಸಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ‘ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀ’ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು**”ನ್ತಿ। ಅಥ ಪನ ನ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ, ಯೇನ ಕಾರಣವಚನೇನ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಗಹಿತತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ “**ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಞ್ಚ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀ**”ತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಪುಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ “ಸೇಸಪುಗ್ಗಲಾ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀ”ತಿ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ನ ವತ್ತಬ್ಬ**”ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಕಾರಣಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಕಾರಣಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। “ಉಭಯಾಪ್ಪಜಹನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ...ಪೇ॰... ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ**”ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಪಹೀನಾಪ್ಪಹೀನವಸೇನ ಕಾರಣಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಪಹೀನಾನಂಯೇವ ಪನ ವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಂಸಯತ್ಥಸಙ್ಗಹಿತೇ**ತಿ ಸಂಸಯತ್ಥೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತಂ ಪನ ಪಹೀಯಮಾನತ್ತಾ “ನಪ್ಪಜಹತೀ”ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯೮-೨೦೪. **ಫಲಟ್ಠವಸೇನೇವ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ,** ನ ಮಗ್ಗಟ್ಠವಸೇನ, ಕುತೋ ಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನ। ಕಸ್ಮಾ? ಫಲಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀನಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ। ತೇನೇವಾಹ “**ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ ಅಗ್ಗಹಿತತಂ ದೀಪೇತೀ**”ತಿ। **ಪಟಿಲೋಮೇ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನಪಿ ದೇಸನಾ ಗಹಿತಾ** “ಯಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ತಸ್ಸ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ

ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ। **ಅನುಸಯಚ್ಚನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೇಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಅನುಸಯಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾನಂ। **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಅನುಸಯಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತಾಗ್ಗಹಣೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಅಚ್ಚನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಸಮುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪರತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾ ಹೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿತಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿರಹತಾಪಾದಿತತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿರಹತಂ ಆಪಾದಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಆಪಾದೀಯನ್ತೀತಿ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸನ್ತಾನಬ್ಯಾಪಾರಂ। ತೇನಾಹ **"ನ ಕೋಚೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತೇ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಪಹೀನವಾರೇಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನುಸಯ...ಪೇ○... ಗಹಿತಾ"**ತಿ ಆಹ।

೧೭೫-೧೯೭. ಯತ್ಥ ಅನುಸಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹೋ, ತತ್ಥೇವಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿರಹತಾಪಾದನನ್ತಿ **"ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಓಕಾಸೇ ಏವ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತೋ"**ತಿ ಆಹ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏತ್ಥ ನಿವಿಸಮಾನಾ ನಿವಿಸತೀ"ತಿ (ವಿಭ○ ೨೦೩) ವತ್ವಾ ಪುನ ವುತ್ತಂ "ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಪಹೀಯಮಾನಾ ಪಹೀಯತಿ, ಏತ್ಥ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ (ವಿಭ○ ೨೦೪)। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ತದೋಕಾಸತ್ತಮೇವ ಕಾಮಧಾತುಆದಿಓಕಾಸತ್ತಮೇವ ಅನುಸಯಾನಂ ದೀಪೇನ್ತಿ ಪಹೀನಾಪ್ಪಹೀನವಚನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಅನೋಕಾಸೇ ತದುಭಯಾವತ್ತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನುಸಯಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ಸೋ ಏವ ಪಹಾನೋಕಾಸೋತಿ ಸ್ವಾಯಂ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನೋಕಾಸೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅನೋಕಾಸೇ ತದುಭಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋಕಾಸೇ ಹಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸೋ "ತತ್ಥ ಪಹೀನೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಅಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಪನ "ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಹೀನೋ"ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಅನೋಕಾಸೇ ತದುಭಯಾವತ್ತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾತಿ। **ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾನೋಕಾಸೇ**ತಿ ತೇನ ಕಾಮರಾಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾನೋಕಾಸೇ। "ಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನೇ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಸು ಪಹೀನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಸಮಾನಕಾಲೇ ಪಹೀನೋ ತತಿಯಚತುತ್ಥಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾ ಕಾಮರಾಗಮಾನಾನುಸಯಾನಂ।

ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಾತುವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩೨-೩೪೦. ಅಪ್ಪಹೀನುಪ್ಪತ್ತಿರಹಭಾವಾ ಇಧ ಅನುಗಮನಸಯನಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಸ್ಮಿಂ ...ಪೇ○... ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ। **ಇಧಾಪಿ ಯುತ್ತಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪರಾಮಸತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಕಾರಣಲಾಭೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಂ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ (ಯಮ○ ಮೂಲಟೀ○ ಅನುಸಯಯಮಕ ೧)। **ಛ ಪಟಿಸೇಧವಚನಾನೀ**ತಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಚುತೂಪಪಾತವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಸೇಧನವಸೇನ ವುತ್ತವಚನಾನಿ, ತತೋ ಏವ ಧಾತುವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟಿಸೇಧೋತಿ ಹಿ ಇಧ ಸತ್ತಾಪಟಿಸೇಧೋ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ। ಅಞ್ಞತ್ಥೇ ಪನ ನ-ಕಾರೇ ನಾಯಂ ದೋಸೋ। **ಇಮಂ ನಾಮ** ಧಾತುಂ। **ತಂಮೂಲಿಕಾಸೂ**ತಿ ಪಟಿಸೇಧಮೂಲಿಕಾಸು। **ಏವಞ್ಚೇ**ತಿ "ನ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಯೋಜನಾಯ ಸತಿ। ನಕಾಮಧಾತುಆದೀಸು ಉಪಪತ್ತಿಕಿತ್ತನೇನೇವ ನಕಾಮಧಾತುಆದಿಗ್ಗಹಣೇನಪಿ ಧಾತುವಿಸೇಸಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತಾಯ ಅತ್ಥತೋ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ನ ಕಾಮಧಾತು...ಪೇ○... ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"**ತಿ। **ಭಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾ। ವಿಭಾಗೋ ಪನೇತ್ಥ ದುವಿಧೋ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ಆಹ **"ದ್ವಿಧಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ಪುಚ್ಛಾ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಚ **ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ**। ಯಥಾ ಅವುತ್ತೇ ಭಙ್ಗಾಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ "ಅನುಸಯಾ ಭಙ್ಗಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ತಯಿದಂ "ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಭಙ್ಗಾ"ತಿ ಏತದಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ತದಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಪುಚ್ಛಾಪೇಕ್ಖಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ।

ಧಾತುವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅನುಸಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಚಿತ್ತಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೬೨. **ಸರಾಗಾದೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ‘‘ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ’’ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ ‘‘ಯಸ್ಸ ಅವಿಮುತ್ತಂ ಚಿತ್ತ’’ನ್ತಿ ವಾರೋ, ತಾವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಕುಸಲಾದೀ**ತಿ ಪನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ‘‘ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ’’ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ ‘‘ಯಸ್ಸ ಸರಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ’’ತಿ ವಾರೋ, ತಾವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸರಾಗಾದಿಕುಸಲಾದೀಹೀ**ತಿ ಸರಾಗಾದೀಹಿ ಅವಿಮುತ್ತನ್ತೇಹಿ, ಕುಸಲಾದೀಹಿ ಅರಣನ್ತೇಹಿ ಪದೇಹಿ **ಮಿಸ್ಸಕಾ** ವಾರಾ। **ಸುದ್ಧಿಕಾ**ತಿ ಕೇವಲಾ ಯಥಾವುತ್ತಸರಾಗಾದೀಹಿ ಕುಸಲಾದೀಹಿ ಚ ಅಮಿಸ್ಸಕಾ। **ತಯೋ ತಯೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಸೇನ ತಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾತಿ ಆಹ **‘‘ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪನ ವುತ್ತೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ’’**ತಿ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ** ಸೋಳಸವಿಧೇ ಸರಾಗಾದಿಮಿಸ್ಸಕಚಿತ್ತೇ **ವುತ್ತೇ** ಪುಗ್ಗಲೇ ಏವ ಏಕಜ್ಝಂ **ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ** ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ‘‘ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾ’’ತಿ ವುತ್ತಂ। ‘‘ಧಮ್ಮಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರಾ’’ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನ ನಿರನ್ತರಂ ವುತ್ತೇ**ತಿ ಧಮ್ಮೇ ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮೇ ಚ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸೋಳಸಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ನಿರನ್ತರಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಏವ ವುತ್ತೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಂಸಗ್ಗವಸೇನಾತಿ ಸಂಸಜ್ಜನವಸೇನ ದೇಸನಾಯ ವಿಮಿಸ್ಸನವಸೇನ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಕಾಲಾ ಚ ಕಥಂ ಸಂಸಜ್ಜೀಯನ್ತಿ। **ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ವಾರಾನ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದುಪ್ಪನ್ನವಾರಾದೀನಂ। **ತಂತಂನಾಮತಾ**ತಿ ಯಥಾ ‘‘ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನ’’ನ್ತಿಆದಿನಾ ಉಪ್ಪಾದಉಪ್ಪನ್ನಭಾವಾಮಸನತೋ ಉಪ್ಪಾದಉಪ್ಪನ್ನವಾರೋತಿ ನಾಮಂ ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ಸೇಸವಾರಾನಮ್ಪೀತಿ ಆಹ **‘‘ತಂತಂನಾಮತಾ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ’’**ತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೬೩. **ತಥಾರೂಪಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಏವ। **ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತಞ್ಚ ಯಥಾವುತ್ತಕ್ಖಣಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ। **‘‘ಏವಂಪಕಾರ’’**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **‘‘ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಮೇವಾ’’ತಿ ವುತ್ತಂ** ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾಕಾರಸ್ಸ ‘‘ಏವಂಪಕಾರ’’ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ।

೬೫-೮೨. **ದ್ವಯಮೇತ**ನ್ತಿ ಯಂ ‘‘ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾಪಗಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ನಾಮ, ತದೇವ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಾದಂ ಪತ್ತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ಅನತೀತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮಾ’’ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏತಂ ಉಭಯಮ್ಪಿ। **ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಪಕಾರನ್ತರೇನ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ **‘‘ನ ಹೀ’’**ತಿಆದಿನಾ ಪರಮಪಕ್ಖಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ**ತಿ ‘‘ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಾ’’ತಿ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವಿಭತ್ತಂ । **‘‘ಆಮನ್ತಾ’’ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ** ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಚಿತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಭಯಸ್ಸಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ। ಇದಾನಿ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **‘‘ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ’’**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ,** ಪುಗ್ಗಲವಾರೋ ಹೇಸೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ನ ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋ। **ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ,** ಯಂ ಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ಏವಮೇತ್ಥ**

ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯದಿ ಅನೇಕಚಿತ್ತವಸೇನಾಯಂ ಯಮಕದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಹಿ…ಪೇ॰… ತಿಟ್ಠತೀ”**ತಿ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ನಿಯಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ,** ಅಞ್ಞಥಾ “ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಸೇಧೋ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಾದಿಸ**ನ್ತಿ ತಥಾರೂಪಂ, ಯದವತ್ಥೋ ಉಪ್ಪನ್ನಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ತದವತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೩-೧೧೩. **ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರತ್ತಾ**ತಿ “ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರತ್ತಾ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ**ತಿ “ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ…ಪೇ॰… ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಚ್ಛಿತೋತಿ **ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ,** ಇತರಥಾ ಅಞ್ಞಂ ಪುಚ್ಛಿತಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ ಸಿಯಾ। **ನ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಗಹಿತೋ** ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಚಿತ್ತತಾಭಾವತೋ। **ತೇ ಚ ಪನ** ಸಬ್ಬೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। **ನಿರುಜ್ಝಮಾನಕ್ಖಣಾತೀತಚಿತ್ತಾ**ತಿ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಕ್ಖಣಾ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಚಿತ್ತಾ। **ತಥಾ ದುತಿಯತತಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪಠಮಪಞ್ಹೋ ಅನವಸೇಸಪುಗ್ಗಲವಿಸಯತ್ತಾ ಪಟಿವಚನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ತತೋ ಏವ ದುತಿಯತತಿಯಪಞ್ಹಾ “ಆಮನ್ತಾ”ಇಚ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುತ್ಥೋ ಪನ ಪಞ್ಹೋ ಏವಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ತಥಾ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಚಿತ್ತವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವವತ್ಥಾನತೋ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। “ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ **ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾತೀತಚಿತ್ತೋ,** “ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತನ್ತಿ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ **ಅತೀತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾತೀತಚಿತ್ತೋ ವುತ್ತೋ।**

ತತ್ಥಾತಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು। **ಪುರಿಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ। “ನೋ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತ”ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। “ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತ”ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಮಾದಿಕೋ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ**ತಿ ದುತಿಯಪಞ್ಹಾದೀಸು ವುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಂತಂಖಣವೀತಿಕ್ಕಮಾವೀತಿಕ್ಕಮದಸ್ಸನವಸೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸ್ಸ ಚ ಯಥಾರಹಂ ವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಚ ದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರೇ। **ಪುಗ್ಗಲವಿಸಿಟ್ಠಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿತಂ** “ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಯದಿಪಿ ಪುಗ್ಗಲಪ್ಪಧಾನಾ ಪುಚ್ಛಾ** ಪುಗ್ಗಲವಾರತ್ತಾ। **ಅಥಾಪಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಧಾನಾ** ಪುಗ್ಗಲಂ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ। **ಉಭಯಥಾಪಿ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ** ಅನವಸೇಸಪುಗ್ಗಲವಿಸಯತ್ತಾ। ತಥಾ ಪನ ಅವತ್ವಾ “ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಸ್ಮಾ ನಿರೋಧಕ್ಖಣ…ಪೇ॰… ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏಸ ನಯೋ “ನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪೀ**ತಿ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಂ ಖಣಂ ನಿರೋಧಕ್ಖಣಂ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೪-೧೧೬. **ಸರಾಗಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸರಾಗಚಿತ್ತೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಏಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಸು ಯಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ। ಸೋ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಾಗಾಮೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ** ನಿರೋಧಾಸಮಙ್ಗಿತಾಯ। **ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ** ಇದಾನಿ ನಿರೋಧಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ। ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ ಪನ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ **ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ। ಇತರೇಸ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸರಾಗಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಂ ವೀತರಾಗಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ಇತರಸೇಕ್ಖಾನಞ್ಚೇವ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಞ್ಚ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚಿತ್ತಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೧೯. ಯಥಾ ಮೂಲಯಮಕೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ದೇಸಿತಾತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಮೂಲಯಮಕೇ ಯಮಕವಸೇನ ಯಥಾ ದೇಸಿತಾ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩-೩೪. ತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಿರಿತ್ಥೇರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸೋ ಹಿ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಂ ಆಹರಿತ್ವಾ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪಞ್ಚ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಅವೋಚ। ತಥಾ ಚ ವತ್ವಾ ಪಟಿಲೋಮಪಾಳಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪೇ ನ ವಿಧಾನಂ, ನಾಪಿ ಪಟಿಸೇಧೋ"ತಿ ಆಹ। **ತಥಾ**ತಿ ಯಥಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಪಾಠೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಥಾ ಏತ್ಥಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೋ**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಂ ಪನೇತ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಉದ್ಧಟಸ್ಸ ಪಾಠಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ, ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಪಟಿಸೇಧಸಿದ್ಧಿತೋ"**ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಪಟಿಸೇಧೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯೇ ಚ ವದನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಯೇ ಚಾ**ತಿ ವಜಿರಬುದ್ಧಿತ್ಥೇರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸೋ ಹಿ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪಾಳಿಂ ಆಹರಿತ್ವಾ "ಯಥಾ ತತ್ಥ ಸತಿಪಿ ಕಮ್ಮಜಾದಿರೂಪೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪನ್ತಿ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಠಪೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಉದ್ಧಟಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ ವದತಿ। **ತಞ್ಚ** ನೇಸಂ **ವಚನಂ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ,** ಯಥಾ ತೇಹಿ ಉದಾಹಟಂ, ವಿಸಮೋಯಂ ಉಪಞ್ಞಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ ತಂ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇಸಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಜಾದೀನಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ। **ತೇ**ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ಯೇ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವನ್ತೋ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಚ** ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಿಯ।

ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತೇಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು। ತೇಸು ಹಿ ಕೇಚಿ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ, ಕೇಚಿ ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ತೇಸು ಪುರಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ತಸ್ಸ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಪಟಿಸೇಧಪರತ್ತಾ, ತೇ ಪನ ಭವವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು।

೭೯. ತತೋತಿ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿತೋ। **ಪುರಿಮತರಜವನವೀಥಿ** ಯಾಯ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಕುಸಲಾನಾಗತಭಾವಪರಿಯೋಸಾನೇನಾ**ತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾಗತಭಾವಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಭೂತೇನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯತ್ತೇನ **ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಂ ಸಬ್ಬಂ**। ಕೇನ? **ತಾಯ ಏವ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ। ಏಸ ನಯೋ**ತಿ ಯಥಾ ಕುಸಲಾನುಪ್ಪಾದೋ ಕುಸಲಾನಾಗತಭಾವಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಭೂತತೋ ವುತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಓರಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಲಕ್ಖಣಮತ್ತನ್ತಿ ಸ್ವಾಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಅಕುಸಲಾತೀತಭಾವಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ "ದುತಿಯೇ ಅಕುಸಲೇ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ, ಅಬ್ಯಾಕತಾತೀತಭಾವಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ "ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇಪೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಇದಾನಿ “ಏಸ ನಯೋ”ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತಿದೇಸಂ **“ಯಥಾ ಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। **ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ** “ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ ಕುಸಲಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಭಾವೇತಿ, ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಪಜಹತೀ”ತಿ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಿವಾರೇ। **ತಂ ತನ್ತಿ** ಅಕುಸಲಾತೀತತಾದಿ ಕುಸಲಾನಾಗತತಾದಿ ಚ। **ತೇನ ತೇನಾತಿ** “ದುತಿಯೇ ಅಕುಸಲೇ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ”ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಅನ್ತೇನ ಚ।

೧೦೦. **ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತತೋತಿ** ಇದಂ ಮರಿಯಾದಗ್ಗಹಣಂ, ನ ಅಭಿವಿಧಿಗ್ಗಹಣಂ, ಯತೋ **“ಸೋಳಸಮ”**ನ್ತಿ ಆಹ। ಅಭಿವಿಧಿಗ್ಗಹಣಮೇವ ವಾ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಮೇವ ರೂಪನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವಾಯಂ ವಾದೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ತತೋ ಪರಮ್ಪಿ ವಾ”**ತಿ ಆಹ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಚಾರೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ। **ನ ತತೋ ಓರನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ತತೋ ಓರಂ ಅಕುಸಲನಿರೋಧಸಮಕಾಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಮ್ಮಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ನ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ, ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ। ತಞ್ಚ ಸುತ್ತದೇಸನಾನುರೋಧೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ತೀಣಿಮಾನಿ…ಪೇ॰… ಸುತ್ತೇ ದೇಸಿತಕ್ಕಮೇನಾ”**ತಿ ಆಹ। ಸೋಯಂ ಯದತ್ಥಂ ತಸ್ಸ ಸುತ್ತೇ ದೇಸಿತಕ್ಕಮೇನ ಉದ್ದೇಸೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪವತ್ತಿವಾರೇಹೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ “ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ”ನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಗಹಣಂ, ಏವಂ ಉಪಾದಿನ್ನಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿನ್ನಸ್ಸ ಚಾತಿ ಆಹ **“ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಅಕಮ್ಮಜಾನಞ್ಚ ಅನುಪಾಲಕ”**ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಹಜಧಮ್ಮಾನುಪಾಲಕಮ್ಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಕೇವಲಂ ಖಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಏವ ಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಬನ್ಧಾನುಪಚ್ಛೇದಸ್ಸಪಿ ಕಾರಣಮೇವ। ಅಞ್ಞಥಾ ಆಯುಕ್ಖಯಮರಣಂ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ “ಕಮ್ಮಜಾನಞ್ಚ ಅನುಪಾಲಕ”ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತಂ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಅನುಪಾಲಕಂ। **ಇತೀತಿ** ತಸ್ಮಾ। **ತಂಮೂಲಕಾನೀತಿ** ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕಾನಿ। **ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನಾತಿ** ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಚ। ತತ್ಥ ಯಂ ಉಪಾದಿನ್ನಂ, ತಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ, ಇತರಂ ಇತರವಸೇನಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾವಸಾನೇಸು ಏಕನ್ತಉಪಾದಿನ್ನೇಸು ಅತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮೂಲಮೇವ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ **ಅವಸೇಸಮೂಲಕಾನಿ** ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕಾನಿ। **ಆಯತನಯಮಕೇ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ಆಯತನಯಮಕೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನಾಯತನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಮರಣವಸೇನ ಚ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚುತಿಉಪಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ **ತೇಸಂ** ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಅನುದ್ದಿಸಿತ್ವಾ **ಅನ್ತೇ** ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಯಂ ಪನ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ಏವ ಗಹಿತಂ, ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೯೪. ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕೋಚಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಏವ ಯುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ನ ಚ ರೂಪಾದೀ"**ತಿಆದಿ। "ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ"ತಿಆದೀಸು ಸುಖದುಕ್ಖಸದ್ದಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಭಾವೇಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯದೇಸನಾಯಂ ತೇ ವಿಸಿಟ್ಠವಿಸಯಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸುಖಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಗಹಿತೋಯೇವಾ"**ತಿ ಆಹ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ** ಭೇದಂ ಕತ್ವಾ।

೧೪೦. ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಚ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಪನ ಚಕ್ಖೂನಿ ಚಾತಿ ಚಕ್ಖು, ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **"ತಣ್ಹಾಸೋತಮೇವಾಹಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಯಸ್ಸ ಛತ್ತಿಂಸತಿ ಸೋತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೩೩೯) ಪನ ದಿಟ್ಠಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಸೋತಭಾವೋ ಆಗತೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮೬. ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ "ಯೋ ತೇಸಂ ರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಠಿತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩೪) ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತೇಸು** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತೇಸು ಯೋಜನಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಲಬ್ಭಮಾನಾ ಚ ಸುಖದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹೇವ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ತಂಮೂಲಕಾ ಚ ನಯಾತಿ** ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕಾ ಚ ನಯಾ। **ತೇಹೀತಿ** ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ। **ಯೋಜನಾತಿ** "ಪವತ್ತೇ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿಆದಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಯೋಜನಾ। **ತಂಮೂಲಕಾ ಚ** ತಥಾಯೋಜನಾಮೂಲಭೂತಾ ಚ ನಯಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕಾ ಚ ನಯಾ। **ಪಾಕಟಾಯೇವಾತಿ** ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಯೋಜನತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಏವ।

ತಂ ವಚನಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸವಿರಹಿತಸಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿನಿದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸವಿರಹಿತಸಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯೇವ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ, ನ ಪನ ಗಣನಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ"ನ್ತಿ ಆಹ **"ನ ಹಿ ಚತುನ್ನಂಯೇವಾತಿ ನಿಯಮೋ ಕತೋ"**ತಿ। **ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾತಿ** ತಾಯ ಸಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿತಾಯ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾತಿ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕಗ್ಗಹಣಂ। ತತ್ಥ ಸಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ಕೇಚಿ। ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಸಚಕ್ಖುಕಾ ಸಿಯಾ। **ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾತಿ** ವಾ ತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಯ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ ಯಥಾವುತ್ತಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ। ಯದಿ ಏವಂ "ಚತುನ್ನ"ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಆಹ **"ಕಾಮಾವಚರೇ...ಪೇ॰... ನಿದಸ್ಸನಂ ಕತ"**ನ್ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮಹಾವಿಪಾಕನಿದಸ್ಸನೇನ, ಯೇಹಿ ಸಮಾನತಾಯ ಇಮೇ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಏಕಂಸೇನ ತಂಸಭಾವಾ ಏವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾ ಸಸೋಮನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ತೋ ಹೋತೀ"**ತಿ।

ನನು ಚ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಸು ಅಯಮತ್ಥೋ ಏಕಂಸತೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಸಙ್ಕಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಞ್ಚ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತೀ"**ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಚಕ್ಖುಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ನಿಯಮತೋ ಸಚಕ್ಖುಕಾದಿಭಾವದಸ್ಸನಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ಯುತ್ತಮೇತಂ ಸಿಯಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಪಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ತಥಾ ಆಯತನಯಮಕೇ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ** ಇದಂ ಆಯತನಯಮಕವಣ್ಣನಾಯಂ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಂ "ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ"ತಿಆದಿವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದನತೋ ಗಬ್ಭೇಪಿ ಯಾವ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾಯ "ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನನ್ತಿ** "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ। **ಇತ್ಥೀನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನನ್ತಿ ಆದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಇತ್ಥೀನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನ"ನ್ತಿಆದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತೇ ಏವಾತಿ** ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ ಏವ।

ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸೋಪೇಕ್ಖಅಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಭಾವೇನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇ। **ಸಮಾಧಿಲೇಸೋ** ದುಬ್ಬಲಸಮಾಧಿ ಯೋ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಮತ್ತೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿ ವಿಯ ದುಬ್ಬಲಂ ವೀರಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ಯೋ "ವೀರಿಯಲೇಸೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ, ಲೇಸಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞೇಸೂತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು। **ಕೇಸುಚೀತಿ** ಏಕಚ್ಚೇಸು। ಉಭಯೇನಪಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಂ ವದತಿ। **ಇಧಾತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇ। **ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಚ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಸಮಾಧಿಕಿಚ್ಚಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ನ ಸಮಾಧಿಮತ್ತಂ, ನ ವೀರಿಯಲೇಸಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ವಿಸೇಸನಞ್ಚ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೇ ಪವತ್ತತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ವೀರಿಯೇ ಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ತದೇವ ತತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಪಾಯೇ ಓಪಪಾತಿಕವಸೇನಾತಿ ಇದಂ ಸುಗತಿಯಂ ಓಪಪಾತಿಕೋ ವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, "ಲಬ್ಭನ್ತೇವ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ "ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನಾ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನಾನಂ। ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಅಭಿಣ್ಹಸೋವ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾದೀನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತಾನಂ ಪರಿವತ್ತಮಾನಲಿಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದೋ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ। **"ಚುತಿಉಪಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ಉಪಾದಿನ್ನಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ।

೧೯೦. **ಸನ್ತಾನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧದಸ್ಸನತೋತಿ** ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ದಿಸ್ಸಮಾನತ್ತಾ। ಏತೇನ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಸಮಾನಗತಿಕತಂ ಯುತ್ತಿತೋ ಸಾಧೇತಿ। ಆಗಮತೋ ಪನ "ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪರತೋ ಸಾಧೇಸ್ಸತಿ। **ಭೇದೋತಿ ನಾಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ** ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನೇವ ಸಂಸಯಭೇದನತೋ।

ತಸ್ಸಾತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ। **ತೇ ಚ** ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ। ನನು ಚ ಉಪ್ಪಾದೋವ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚುತಿಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನ ಅನುಪ್ಪಾದೋತಿ ಆಹ **"ಅನುಪ್ಪಾದೋ...ಪೇ॰... ನ ಪವತ್ತೇ"**ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ನ ಕೇವಲಂ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ಇತರಕೋಟ್ಠಾಸೇಪಿ ಗಹಿತೋ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

"ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೇನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಚೋದನಾ ಕತಾ, ತಮಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರಿತುಂ **"ನನು ಸುದ್ಧಾವಾಸ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** "ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, "ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ಇಚ್ಚೇವ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ಯಥಾ "ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ, ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। **ತದಾತಿ** ಪಠಮಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಧರಮಾನಕಾಲೇ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅತ್ಥೇವ ಕಾಲಭೇದೋ, ಉಭಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಉಭಯನ್ತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಇದಂ ಉಭಯಂ। **ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇನ ನಿದಸ್ಸಿತನ್ತಿ** ಏತೇನ "ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಉದಾಹರಣೇನ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ತಾದಿಸಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ತದೇಕದೇಸೇನ ಸಬ್ಬಪಠಮಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ನಿದಸ್ಸಿತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಖಣದ್ವಯೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ತದೇಕದೇಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇನ ನಿದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಏವಂ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇಸನ್ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಪವತ್ತೇ। **ಇಧಾತಿ** ಅನಾಗತಕಾಲಭೇದೇ। **ನ ನ ಸಮ್ಭವತಿ** ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಿಯ ತತೋ ಪರಂ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣಸ್ಸಪಿ ಅನಾಗತಕಾಲಭಾವತೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಉಪ್ಪಾದಸಮ್ಭವತೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ವಾರನ್ತರೇಪಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ। ನ

ಹೀತಿಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ತತ್ಥ **ಅಪಿ ಪಚ್ಛಿಮ...ಪೇ॰... ಸನ್ಧಿಕಸ್ಸಾ**ತಿ **ಅಪಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಚುತಿತೋ ಪಚ್ಛಾ "ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಚುತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇವಾ"**ತಿ। **ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥೋ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ – ಏತ್ಥ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಯಮಕೇಸು ಯಾ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾ, ತಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ಥನಿಸ್ಸಯೋ**ತಿ "ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತೋ **ಮಾದಿಸೋವ** ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಪತ್ತಿಉಪ್ಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯವಾ** ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಇನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೋ, **ಉಭಯುಪ್ಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯವಾ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಇನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೋ ವಾ। **ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾಪಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ಥಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ**ತಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ವಿಯ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು **ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಮೇವ** ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ನಿಯಮೇತಿ। **ತತ್ಥೇವ** ತಾಸು ಏವ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಪಠಮಪುಚ್ಛಾಸು ಏವ। **ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ** "ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು **ಅನಾಗತಭಾವಮತ್ತೇನ ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದಂ** ಉಪ್ಪಾದಸಙ್ಖಾತಂ, "ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು **ಅನಾಗತಭಾವಮತ್ತೇನ ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತಂ ನಿರೋಧಂ ವಾ** ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಸಂಸಯತ್ಥಂ ನ ನಿಯಮೇತೀತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಸ್ಸ ನಿಯಮೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ...ಪೇ॰... ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಸ ನಯೋ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ ವಿಚಾರೋ ವುತ್ತೋ, ನಿರೋಧವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಅವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಅನಾಗತಾನಂ ಸರೂಪೇನ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ತೇ ಸರೂಪೇನ ವುತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ "ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಮುಖೇನ ವುತ್ತಾ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮೇ। **ನ ಏವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ** ಪಟಿಲೋಮೇ। ತಮೇವ ಅಯೋಜೇತಬ್ಬತಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಯೋಜೇತುಂ, ತಥಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ಇದಞ್ಚ ದ್ವಯಂ ಯಥಾನುಲೋಮೇ ಸಮ್ಭವತಿ, ನ ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮೇ। ತೇನಾಹ **"ನ ಏವಂ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಭವಾನುಪಪತ್ತಿತೋ"**ತಿ। **ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಭೂತಸ್ಸ ಅಭಾವಸ್ಸ, ಅಭೂತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಅಭೂತುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಭಾವೋ ಚ ಪಟಿಲೋಮೇ ಪುಚ್ಛಿತೋ"**ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಸ್ಸ ವಿಸೇಸರಹಿತಸ್ಸ ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾ ರೂಪಾಭಾವೋ ವೇದನಾಭಾವೋತಿ ಕೋಚಿ ಅಭಾವೋಪಿ ವಿಸೇಸಸಹಿತೋ, ನ ಏವಮಯನ್ತಿ ವಿಸೇಸರಹಿತಸ್ಸ ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸ।

ಕಾಲನ್ತರಯೋಗಾಭಾವತೋತಿ ಕಾಲವಿಸೇಸಯೋಗಾಭಾವತೋ। **ಯಾದಿಸಾನನ್ತಿ** ಯಾನಿ ಭೂತಾನಿ ನ ವತ್ತಮಾನಾನಿ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾನಿ, ತೇಸಂ ಅನಾಗತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಭಾವೇನ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸಾ**ತಿ "ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೇನ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ** ನಿಸ್ಸಯಭೂತೋ **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸನ್ನಿಚ್ಛಿತೋ** ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾ। ತಾದಿಸಾನಂಯೇವ** ಅನಾಗತಾನಂಯೇವ **ಉಪಪತ್ತಿಚುತಿಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ** ಉಪಪತ್ತಿಚುತಿಸಙ್ಖಾತಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾನಿರೋಧಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ। **ಜೀವಿತಾದೀನಮ್ಪಿ** ಜೀವಿತಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಮ್ಪಿ। **ಅನುಪ್ಪಾದಾನಿರೋಧಾ ಸಂಸಯಪದೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ ಹೋನ್ತಿ** "ಯಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ। **"ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ** ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ **"ನ ವುತ್ತಂ...ಪೇ॰... ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ"**ನ್ತಿ।

ಯೇ ಸೋಪೇಕ್ಖಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ರೂಪಲೋಕೇ, ತೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯಾತಿ** ತೇನ ಸೋಪೇಕ್ಖಪಟಿಸನ್ಧಿಕಭಾವೇನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ। **ತಂ ಪಮಾದಲಿಖಿತಂ** ಧಮ್ಮಯಮಕೇ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ವಚನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತತ್ಥಪಿ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ವುತ್ತಂ "ನ ಹಿ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಅತೀತವೋಹಾರೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೪೩೫-೪೮೧. ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತೇಹೀತಿ ಫಲಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಿನಿಮುತ್ತೇಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇಹಿ। **ತಾನಿ ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ತಾನಿ ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಉಪಾದಾಯ। ತಂಸಮಾನಗತಿಕಾನಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ "ಸೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೨೦೬) ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಯ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ವುತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ತದೇವ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ। ಏವಮವಿಪರೀತೇ ಅತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧೇಪಿ ಚೋದಕೋ "ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಲೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದೇತಿ **"ಯದಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಇಧ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಸಾ ತೇಸಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಭಾವೇತಬ್ಬತಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಕಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಯಮಕೇ"**ತಿಆದಿ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಭಾವನಾಪಹಾನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತಿ,** ಯೇನ ವುತ್ತಂ "ಸೋ ತಂ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿಆದಿ। **ನ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವನ್ತಿ** ಏಕೇನ ಯಥಾ ಫಸ್ಸದ್ವಾರತೋ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣದ್ವಾರತೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪರಿಯಾಯೋ, ಏವಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಯ ನ ಅಬ್ಯಾಕತಾದೀನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಪರಿಯಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಾತಿ ಸಮುದಯಸಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪೀತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವಾಪಿ ಸಮಾನಾ। **ಭಾವೇತಬ್ಬಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇಹಿ ವಿನಾಪಿ ಹೋತಿ,** ಯೋ ನ ಮಗ್ಗಸಮುದಯಸಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯೋ। ಯಥಾ "ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಅನಿಚ್ಚಮೇವ ರೂಪಂ, ನ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪಟಿಯೋಗಿವಿನಿವತ್ತನಮೇವ ಏವ-ಕಾರೇನ ಕರೀಯತಿ, ನ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾನತ್ತತಾದಯೋ ನಿವಾರಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ "ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಏವ-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿಯೋಗಿಭೂತಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವ ನಿವತ್ತೀಯತಿ, ನ ತತೋ ಅಞ್ಞವಿಸೇಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಏತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವೋ ಏವ ತಸ್ಸ** ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ **ಗಹಿತೋ** ಉಕ್ಕಂಸಗತಿವಿಜಾನನತೋ। **"ಪರತೋ ಲಿಖಿತಬ್ಬಂ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಲಿಖಿತ"**ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ** ಹಿ ಆದಿ ಅನುಲೋಮೇ ಆಗತಂ ಉದ್ಧಟಂ, **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ**ಆದಿ ಪನ ಪಟಿಲೋಮೇ। **ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪಜಹನ್ತಿ ನಾಮಾತಿ** ಇದಂ "ನೋ ಚ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಜಹನ್ತೀ"ತಿ ಪಾಳಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ। ಯಂ ಪನ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ಇದಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪಟಿಲೋಮೇ ಆಗತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ನ ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪಠಮಂ ಆಗತಂ ಪದಂ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಛಾ ಆಗತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಪದಾನುಕ್ಕಮತೋ ಏವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಆರದ್ಧಾ, ಪರಿಯೋಸಾಪಿತಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ಲಿಖಿತಂ, ನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ "ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇ ಆಗತಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ।

ಏತ್ಥಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ। **ಛ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ** ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಾವ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಛ ಪುಗ್ಗಲಾ। **ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತೋ** ತತ್ಥ ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬಾನಂ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯತ್ಥ ಪನ ಸತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಗ್ಗಹಣಸಾಮಞ್ಞೇ ಭಬ್ಬಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಗಹಿತಂ, ಯತ್ಥ ಚ ಅಭಬ್ಬಾನಂ, ತತ್ಥ ತೇ ಏವ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯೇ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಯೇ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಮಗ್ಗಂ ನ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತೀ"**ತಿ ಚ ಆದಿಮಾಹ। **ಅರಹಾತಿ** ಅರಿಯೋ, ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ।

ಪಠಮಮಗ್ಗಫಲಸಮಙ್ಗೀತಿ ಪುರಿಮಮಗ್ಗಫಲಸಮಙ್ಗೀ। **ಇತರೋ**ತಿ ಅರಹಾ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಭೇದಂ ಞತ್ವಾ**ತಿ ಇಧ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸೋ ಚ ಅಭಬ್ಬೋತಿ ಗಹಿತೋ, ಇಧ ಭಬ್ಬೋ ಇಧ ಅರಿಯಾ, ಯೇ ಚ ಪಠಮಮಗ್ಗಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋತಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ಞತ್ವಾ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸಂ ದ್ವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಅಟ್ಠ ಅರಿಯಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಭೇದತೋ ಅಭೇದತೋ ಚ ಗಹಣವಸೇನ ಆಗತೇ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಠಪದೇಸೇ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನಾ**ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದವಸೇನ, ನಿಚ್ಛಯವಸೇನೇವ ವಾ। **ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ**ತಿ ನೀಹರಿತ್ವಾ। **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಪಾಳಿಯಾ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥದಸ್ಸನೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಯಮಕಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಪಟ್ಠಾನಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಕಾಮಗುಣಾದೀಹೀತಿ ಕಾಮಗುಣಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯಾದೀಹಿ। **ಲಳನ್ತೀ**ತಿ ಲಳಿತಾನುಭವನವಸೇನ ರಮನ್ತಿ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಕಾಮಗುಣಾದೀಸು। **ವಿಹರನ್ತೀ**ತಿ ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನಾದಿನಾ ವತ್ತನ್ತಿ। **ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇ**ತಿ ಬಾಹಿರಬ್ಭನ್ತರಭೇದೇ ಅಮಿತ್ತೇ। **ಇಸ್ಸರಿಯಂ** ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ। **ಠಾನಂ** ಸೇಟ್ಠಿಸೇನಾಪತಿಯುವರಾಜಾದಿಟ್ಠಾನನ್ತರಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪರಿವಾರಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ಪುಞ್ಞಯೋಗಾನುಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಯಾ**ತಿ ದಾನಮಯಾದಿಪುಞ್ಞಾನುಭಾವಾಧಿಗತಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಯೋಗಾನುಭಾವಾಧಿಗತಾಯ ಚ। **ಜುತಿಯಾ**ತಿ ಸರೀರಪ್ಪಭಾಯ ಚೇವ ಞಾಣಪ್ಪಭಾಯ ಚ। ಏತ್ಥ ಚ ದೇವ-ಸದ್ದೋ ಯಥಾ ಕೀಳಾವಿಜಿಗಿಸಾವೋಹಾರಜುತಿಗತಿಅತ್ಥೋ, ಏವಂ ಸತ್ತಿಅಭಿತ್ಥವಕಮನತ್ಥೋಪಿ ಹೋತಿ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಅನೇಕತ್ಥಭಾವತೋತಿ "**ಯದಿಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫಾದನೇ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದ್ಧಿವಿಧಾದಿತಾಮತ್ತೇನ ಭಗವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಾಧಾರಣತಾವಚನಂ, ಸಭಾವತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಿರತಿಸಯಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಕೀಳಾಯ, ಉತ್ತಮೇಹಿ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಅರಿಯವಿಹಾರೇಹೀ**"ತಿ ಆಹ। ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯಸತ್ತಧನಾದೀನಂ ದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಸಕ್ಕಾರಾನಂ ಗಹಣಸಙ್ಖಾತೇನಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ತೇಸು ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಾನಂ ತೇಹಿ ಉಪನೀಯಮಾನಸಕ್ಕಾರಸ್ಸ ಚ ಅಭಿನನ್ದನಂ ಅನುಮೋದನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಾನುರೂಪಾನುಸಾಸನೀವಚನೇನೇವ ಚ ಪನ ಸಿಕ್ಖಾಪದಪಞ್ಞತ್ತಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಧಮ್ಮಾನುರೂಪಾ ಅನುಸಾಸನೀತಿ ಕತ್ವಾ। **ಞಾಣಗತಿ** ಞಾಣೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅವಬೋಧೋ। **ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ "ಅಭಿಞ್ಞಾಕೀಳಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ತಥಾ **ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನಾ**ತಿ ಇದಂ "ಗಮನೀಯತೋ"ತಿಆದೀಸು। **ತೇ ದೇವೇ**ತಿ ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾದಿಕೇ ದೇವೇ। **ತೇಹಿ ಗುಣೇಹೀ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾದಿಗುಣೇಹಿ। **ಪೂಜನೀಯತರೋ ದೇವೋ**ತಿ ಇದಂ ಪೂಜನೀಯಪರಿಯಾಯೋ ಅಯಂ ಅತಿ-ಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅತಿರೇಕತರೋ**ತಿ ಅಧಿಕತರೋ। **ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ತಬ್ಬಹುಲತಾಯ ವುತ್ತಂ। ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜನ್ತೇವ, ತೇಸುಪಿ ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। **ಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ** ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚವಿಕ್ಖೇಪಾನಂ, ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಅವಸಿಟ್ಠನೀವರಣಾನಂ ವಾ।

ಇಸೀನಂ ಸತ್ತಮೋ, ಇಸೀಸು ಸತ್ತಮೋತಿ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಚತುಸಚ್ಚಾವಬೋಧಗತಿಯಾ... ಪೇ... ವುತ್ತೋ**"ತಿ ಆಹ। ಸಪರಸನ್ತಾನೇಸು ಸೀಲಾದಿಗುಣಾನಂ ಏಸನಟ್ಠೇನ ವಾ ಇಸಯೋ, ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ। ಇಸಿ ಚ ಸೋ ಸತ್ತಮೋ ಚಾತಿ **ಇಸಿಸತ್ತಮೋ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ನಾಮರೂಪನಿರೋಧ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ನಾಮರೂಪಂ ನಿರೋಧೇತಬ್ಬಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚುದಾವತ್ತತೀ**"ತಿ ಆಹ। ವಟ್ಟಪರಿಯಾಪನ್ನಞ್ಹಿ ನಾಮರೂಪಂ ನಿರೋಧೇತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಿರೋಧಿತೇ ಸಬ್ಬಸೋ ನಾಮರೂಪಂ ನಿರೋಧಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಸತ್ತ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಅರಹತೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಸತಿ ಚ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ವೂಪಸಮನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನ್ತೀ"ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೬)। **ಅತಿಗಮ್ಭೀರನಯಮಣ್ಡಿತದೇಸನಂ** ಸಾತಿಸಯಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸ್ಸ ವಿಭಾವನತೋ। ಸಭಾವತೋ ಚ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಗಮ್ಭೀರೋ। ಯಥಾಹ "ಅಧಿಗತೋ ಖೋ ಮ್ಯಾಯಂ

ಧಮ್ಮೋ ಗಮ್ಭೀರೋ"ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೧; ೨.೩೩೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೭, ೮), "ಗಮ್ಭೀರೋ ಚಾಯಂ, ಆನನ್ದ , ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಗಮ್ಭೀರಾವಭಾಸೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೦) ಚ ಆದಿ। ತಸ್ಸ ಚಾಯಂ ಅನನ್ತನಯಪಟ್ಠಾನದೇಸನಾ ಅತಿಗಮ್ಭೀರಾವ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಸಮಾನನೇತಿ ಸಮಾನನಯನೇ, ಸಮಾಹರಣೇ, ಸಮಾನಕರಣೇ ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ। ತತ್ಥ "ದ್ವೇ ಅನುಲೋಮಾನಿ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪರತೋ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಪಟ್ಠಾನನಾಮತ್ಥೋತಿ "ಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅವಯವದ್ವಾರೇನ ಸಮುದಾಯೇ ನಿರುಳ್ಹಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಅವಯವೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಂ, ತಮೇವ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿನಾಮತ್ಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಅವಯವಾನಮೇವ ಪಟ್ಠಾನನಾಮತ್ಥೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬೋ ತಂಸಮುದಾಯಮತ್ತತ್ತಾ ಪಕರಣಸ್ಸ। ನ ಹಿ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಟ್ಠಾನಂ...ಪೇ॰... ನಾಮತ್ಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸಮೋಧಾನತಾ ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಾ"**ತಿ। ವಚನಸಮುದಾಯತ್ಥವಿಜಾನನೇನ ವಿದಿತಪಟ್ಠಾನಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪಟ್ಠಾನಕಥಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಸುಖಗ್ಗಹಣಾ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಏವಞ್ಚ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಾಸು ನಾಮತ್ಥಯಥಾವುತ್ತಸಮೋಧಾನತಾಸು। **ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅವಯವಭೂತಾನಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಾರಣಸ್ಸ। **ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಂ ನಾನಾವಿಧಭಾವ**ನ್ತಿ ಪಕಾರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಪಕಾರಾನಂ ಅನೇಕವಿಧತಾ ಚ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಕಾರೇಹಿ ಠಾನನ್ತಿ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನಂ, ನಾನಾವಿಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಂ ಏತ್ಥ ವಿಭಜನವಸೇನ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಪಕರಣಂ, ತದವಯವೋ ಚ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥನಯೇ ಸದ್ದತೋಪಿ ನಾನಾವಿಧಭಾವಸಿದ್ಧಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ಪಚ್ಚಯತಾ, ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯತಾ ಚ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇನ ಏಕಸೇಸನಯೇನ ವಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಕಸ್ಸಪಿ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಅನೇಕಧಮ್ಮಭಾವತೋ**ತಿ ಅನೇಕೇ ಧಮ್ಮಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನೇಕಧಮ್ಮೋ, ತಬ್ಭಾವತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಕಾಮಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾದೀಸುಪಿ ಅತ್ಥೇವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಿಭಾಗೋ, ಸೋ ಪನ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ತಥಾ ತಪ್ಪರಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತೋ ಯಥಾ ಪಟ್ಠಾನೇತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏತೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಸಾತಿಸಯವಿಭಾಗತಂ** ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ತಥಾ ತದವಯವಾನಂ।

ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಗಮನಂ ಯದಧಿಕರಣಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತ್ಥಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ"**ತಿ। **ಗಮನದೇಸಭಾವತೋ**ತಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ। **ಅಞ್ಞೇಹಿ ಗತಿಮನ್ತೇಹೀ**ತಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾದೀಹಿ। **ತಸ್ಸ** ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ।

ತಿವಿಧೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ತಿಕವೋಹಾರೋತಿ ಆಹ **"ತಿಕಾನನ್ತಿ ತಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿ। ತೀಣಿ ಪರಿಮಾಣಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಹಿ ತಿಕಾ। ಸಮನ್ತಾತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಸಬ್ಬಭಾಗತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅನುಲೋಮಾದೀಹಿ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇಹಿಪೀ"**ತಿ। **ಗತಾನೀ**ತಿ ಪವತ್ತಾನಿ। **ಸಮನ್ತಚತುವೀಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನೀ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಅನುಲೋಮಾದಿಸಬ್ಬಭಾಗತೋ ಸಮೋಧಾನವಸೇನ ಚತುವೀಸತಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ। **ಅನುಲೋಮಾದಿಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ**ತಿ ಅನುಲೋಮಾದಿಚತುಕೋಟ್ಠಾಸತೋ।

ತಿಕಾದಿಭಭಭಾವನ್ತಿ ತಿಕಾದಿದುಕದುಕಪರಿಯೋಸಾನೇಹಿ ಭಭಭಾವಂ। **ತೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತದಸ್ಸನೇನ। **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಾದಿಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋತಿ**
ಪಚ್ಚನೀಕಾದಿದುಕಾದಿಸಹಜಾತವಾರಾದಿಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾದಿಆರಮ್ಮಣಮೂಲಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾವುತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಕಾರಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ **"ಅನೂನೇಹಿ ನಯೇಹಿ ಪವತ್ತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ತಾನಿ ಪನ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇನ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಂಸನ್ದತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತೇನೇವಾಹ...ಪೇ॰... ವಸೇನಾ"**ತಿ।

ಹೇತುನೋತಿ ಹೇತುಸಭಾವಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ। ಸತಿಪಿ ಹೇತುಸಭಾವಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದಿಭಾವೇ ಸವಿಸೇಸೇ ತಾವ ಪಚ್ಚಯೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ **"ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭೂತಸ್ಸ ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಸಭಾವತಾ ನಿದ್ಧಾರಿತಾ, ನ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೋತಿ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭಾವೋ ನ ನಿವಾರಿತೋತಿ ಆಹ **"ಏತೇನಪಿ ಸೋ ಏವ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಹೇತುಭಾವಗ್ಗಹಣೇನ। **ಇಧಾತಿ** "ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ। **ಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣನ್ತಿ** ಅಲೋಭಾದಿಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣಂ। **ಸತ್ತಿವಿಸೇಸೋ** ಅತ್ತನೋ ಬಲಂ ಸತ್ತಿಕಾರಣಭಾವೋ, ಯೋ ರಸೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸ್ವಾಯಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತಾಯ ಧಮ್ಮತೋ ಅನಞ್ಞೋಪಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮವಾಯೇಯೇವ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಹೇತುಭಾವಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಸಾಮತ್ಥಿಯಸ್ಸ। **ಹೇತು ಹುತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಹೇತುಭಾವವಾಚಕೋ ಹೇತುಸದ್ದೋ, ನ ಹೇತುಸಭಾವಧಮ್ಮವಾಚಕೋತಿ ಆಹ **"ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯತಾವಚನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ । ತೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಅಮ್ಹೇಹಿಪಿ "ಧಮ್ಮತೋ ಅನಞ್ಞೋಪಿ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಕತ್ವಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ, ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಧಮ್ಮೇನ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿವಿಭಾವನಂ ಕತಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿಯೇವ ವಿಭಾವಿತಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಇಧಾಪಿ ವಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। ಧಮ್ಮಸತ್ತಿವಿಭಾವನಂ ಪನೇತ್ಥ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅತ್ಥಾಭಿಧಾಯಿವಚನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಏತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತತೀ"**ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ಅತ್ಥವಚನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ತಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನ"**ನ್ತಿ। **ತಞ್ಚಾತಿ** ಹಿ "ವತ್ತತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಂ। ಅಥ ವಾ **ಏತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ** "ಏತೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ "ವತ್ತತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ತನಕಿರಿಯಾ। **ತಞ್ಚಾತಿ** ತಞ್ಚ ವತ್ತನಂ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ **ಸಾಧಾರಣವಚನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ವಚನ**-ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಪರಿಯಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ "ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ಯದಗ್ಗೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಕೋಚಿ ಆಸಙ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ತದಾಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ **"ಕೋಚಿ ಹಿ...ಪೇ॰... ಹೇತುಆದಯೋ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿಯೇವ ಉಪ್ಪಾದೋ, ನಾಸತಿ, ಏವಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಠಿತಿಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಠಾನಂ ಯಥಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೇ ಪನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಿ, ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಯಥಾ ಅಧಿಕರಣಸಾಧನೋ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥೋ ಹೇತು-ಸದ್ದೋ, ಏವಂ ಕರಣಸಾಧನೋ ಪವತ್ತಿಅತ್ಥೋಪಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಹಿನೋತೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। "ಲೋಭೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಹೇತೂನಂ **ಕಮ್ಮನಿದಾನಭಾವೋ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತೇನಾತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಕುಸಲಭಾವಸಿದ್ಧಿವಚನೇನ। **ಏಕೇ** ಆಚರಿಯಾ। **ಸಭಾವತೋವಾತಿ** ಏತೇನ ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ರೂಪಗತಂ ಓಭಾಸೇನ್ತಸ್ಸ ಪದೀಪಸ್ಸ ರೂಪಗತೋಭಾಸಕೇನ ಅಞ್ಞೇನ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥಿ ಸಯಂ ಓಭಾಸನಸಭಾವತ್ತಾ, ಏವಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕಾನಂ ಹೇತೂನಂ ಅಞ್ಞೇನ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೇನ

ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥಿ ಸಯಮೇವ ಕುಸಲಾದಿಸಭಾವತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋ ಅಲೋಭಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಉಭಯಸಭಾವತ್ತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಿಯಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾ। **ಸಾ ಪನ** ಅಞ್ಞಪಟಿಬದ್ಧಾ ಕುಸಲಾದಿತಾ।

ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನ ಹೋತೀತಿ ರೂಪಾದಿಭೇದೇನ ಛಬ್ಬಿಧೇಸು ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ಕೋಚಿಪಿ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ನ ನ ಹೋತಿ, ಸ್ವಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ "ಛನ್ದವತೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರಕಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ। **ಚಿತ್ತೇತಿ** ಚಿತ್ತಸೀಸೇನಾಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಮೇವ ತಥಾಭಿಸಙ್ಖರೀಯತಿ, ಅಥ ಖೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ। **ಸಾಧಯಮಾನಾತಿ** ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಾ। ವಸವತ್ತನಞ್ಚೇತ್ಥ ತದಾಕಾರಾನುವಿಧಾನಂ। ಛನ್ದಾದೀಸು ಹಿ ಹೀನೇಸು ಮಜ್ಝಿಮೇಸು ಪಣೀತೇಸು ತಂತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಹೀನಾದಿಭಾವೇನ ತದನುವತ್ತನತೋ"**ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಾಪನೇನ, ತೇಸಂ ವಾ ವಸೇ ವತ್ತನೇನ। **ತೇಹಿ** ಛನ್ದಾದಯೋ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ** ಅತ್ತಾಧೀನಾನಂ ಪತಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ। **ಗರುಕಾತಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ** ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮಲೋಭನೀಯಧಮ್ಮಾದಿ।

ತದನನ್ತರುಪ್ಪಾದನಿಯಮೋತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಂ। **ತಂತಂಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸಾತಿ** ತೇನ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣೇನ ತದುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಸೇಸಂ ಪತ್ತಸ್ಸ। **ತಾಯಯೇವಾತಿ** ಯಾ ವೇಖಾದಾನೇ ಪುಪ್ಫನಸಮತ್ಥತಾ ವೇಖಾಪಗಮೇ ಲದ್ಧೋಕಾಸಾ, ತಾಯಮೇವ।

ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನಪಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸದ್ದತ್ಥಮತ್ತತೋ ನಾನಾಕರಣ"**ನ್ತಿ। **ವಚನೀಯತ್ಥತೋತಿ** ಭಾವತ್ಥತೋ। ಭಾವತ್ಥೋಪಿ ಹಿ ವಚನಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ "ವಚನೀಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದನ್ತರಾಭಾವತೋತಿ** ಪುರಿಮನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚ ಬ್ಯವಧಾಯಕಾಭಾವತೋ। **ನಿರನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾತಿ** ಏತೇನ ನಿರೋಧಾನಂ ನಿರೋಧಸಮಕಾಲುಪ್ಪಾದವಾದಂ ನಿವಾರೇತಿ। ಸತಿ ಹಿ ಸಮಕಾಲತ್ತೇ ಬ್ಯವಧಾನಾಸಙ್ಕಾ ಏವ ನ ಸಿಯಾ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ। ಇದಮಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ಧಂ ತಿರಿಯನ್ತಿ ವಿಭಾಗಾಭಾವಾ ಅತ್ತನಾ ಏಕತ್ತಮಿವ ಉಪನೇತ್ವಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವೇನ ಹಿ ಅಪ್ಪಟಿಘಭಾವೂಪಲಕ್ಖಣೇನ ವಿಭಾಗಾಭಾವಂ, ತೇನ ಏಕತ್ತಮಿವೂಪನಯನಂ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ, ಸಹಾವಟ್ಠಾನಾಭಾವೇನ ಪನ ಅನನ್ತರಮೇವ ಉಪ್ಪಾದನಂ।

ವಿಭಾಗತೋ ಞಾಣೇನ ಆಕರೀಯತೀತಿ **ಆಕಾರೋ,** ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದಾನನ್ತರತಾಯಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಪುರಿಮಚುತೀತಿ** ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುರಿಮಚುತಿ। ಯದಿ ಕಾಲನ್ತರತಾ ನತ್ಥಿ, ಕಥಮಿದಂ "ಸತ್ತಾಹಂ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಕಪ್ಪಸತಾನಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ"ತಿ ವಚನನ್ತಿ ಆಹ **"ನ ಹಿ ತೇಸಂ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚೇಯ್ಯಾ"**ತಿ। ನನು ತೇಸಂ ಅನ್ತರಾ ರೂಪಸನ್ತಾನೋ ಪವತ್ತತೇವಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ನ ಚ...ಪೇ॰... ಅಞ್ಞಸನ್ತಾನತ್ತಾ"**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರೇನಪಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದನಾಯ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಾರೂಪ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯದಿಪಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ವತ್ತಮಾನಾ ವಿಸೇಸತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರಕಭಾವೇನ ವತ್ತನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪನ ವಿಸದಿಸಸಭಾವತಾಯ ವಿಸುಂಯೇವ ಸನ್ತಾನಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಬ್ಯವಧಾಯಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಮಿಥು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ, ಯತೋ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ವಿಸಂಸಟ್ಠಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಉಪಕಾರಕೋ ಚ ನಾಮ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ನ ತಾವತಾ ಸನ್ತಾನಾಭೇದೋತಿ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ನೇಸಂ ಬ್ಯವಧಾಯಕತಾಭಾವೋ

ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಸಮಾನಜಾತಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ನಿರನ್ತರತಾ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಪಾಕಟಾ, ನ ತಥಾ ಅಸಮಾನಜಾತಿಕಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಜವನಾನನ್ತರಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ವಿಯ ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಿಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚೇತ್ಥಾತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೋ। ಸೋ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ, ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ। **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪುರೇಪಚ್ಛಾಭಾವಾ, ತದುಪಾದಿಕಾ ವಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇನ ಗಹಿತಾನಂ** ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವಚನಂ ಅಲಭನ್ತಾನ"**ನ್ತಿ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀ ಹಿ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ, ನೋ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಚಿತ್ತಯಮಕ.೮೧)। **ಸೋ**ತಿ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। **ಅಪರಿಚ್ಛೇದ**ನ್ತಿ ಕಾಲವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತಂ। **ಯತೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಭಾವತೋ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಕಾಲವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಏವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಣತೋ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಾಕಟೇನಾತಿ ಇದಂ ತಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಭಾವನಿದಸ್ಸನಂ। ಸಿದ್ಧಞ್ಹಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ಫಲಭೂತಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಹಜಾತಭಾವೇನಾ**ತಿ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ। ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ। ತೇನ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ನೇಸಂ ಉಪಕಾರಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಚ "ಪಕಾಸಸ್ಸ ಪದೀಪೋ ವಿಯಾ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತಿ। ಪದೀಪೋ ಹಿ ಪಕಾಸಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತಾವಸೇನೇವಾತಿ ಇಮಿನಾ ಸಹಜಾತಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತಾಮತ್ತಂ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವವಸೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಸಙ್ಕರಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಸಹಜಾತತಾದಿವಸೇನಾ"**ತಿ। ಯದಿಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿನಾ ನ ಹೋತಿ, ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ತೇನ ವಿನಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಹಜಾತತಾದಿವಿಧುರೇನೇವ ಪಕಾರೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪವತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಹಜಾತಾದಿ...ಪೇ॰... ನ ಹೋತೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ನ ಚ ಪುರೇಜಾತ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಸಹಜಾತತಾದೀ**ತಿ ಚ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಥವೀಧಾತುಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಏವ ಸೇಸಧಾತುಯೋ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ಪಥವೀಧಾತು ಸೇಸಧಾತೂನ"**ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ಆಧಾರಾಕಾರೇನ। ಆಧಾರಾಕಾರೋ ಚೇತ್ಥ ನೇಸಂ ಸಾತಿಸಯಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯತೋ ಭೂತಾನಿ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿಯಾ ವಿಸೇಸಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಅದೇಸಕಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯದಿಪಿ ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿಭಾವೋ, ಯೇನ ಪನ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಟುಮನ್ದಭಾವೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ತದನುವಿಧಾನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸ್ವಾಯಮಿದಂ ತೇಸಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿಯಾ ಸಿದ್ಧೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭಾವಿತೋಯೇವ। **ಖನ್ಧಾದಯೋ ತಂತಂನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನ**ನ್ತಿ "ಉಪಕಾರಕಾ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವದತಿ, ನ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೂಪಪನ್ನಮೇವ। ಏತೇನ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಇಧ ನಿಸ್ಸಯಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ನಿದ್ಧಾರೇತೀ**"ತಿ।

ಸುಟ್ಠುಕತತಂ ದೀಪೇತಿ, ಕಸ್ಸ? "ಅತ್ತನೋ"ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಕತಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ। ಕೇನ ಕತನ್ತಿ? ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇಹೀತಿ ಸಿದ್ಧೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ತಥಾತಿ** ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥಭಾವೇನ। ಅಥ ವಾ **ತಥಾತಿ** ನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಉಪಸೇವನವಸೇನ ಚ। ತತ್ಥ ನಿಪ್ಫಾದನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮೋಧಾನೇನ ಫಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಉಪಸೇವನಮೇವ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ "**ಉಪಸೇವಿತೋ ವಾ**"ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಅಲ್ಲೀಯಾಪನಂ** ಪರಿಭೋಗವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ "**ಉಪಭೋಗೂಪಸೇವನ**"ನ್ತಿ। **ವಿಜಾನನಾದಿವಸೇನಾತಿ** ವಿಜಾನನಸಞ್ಜಾನನಾನುಭವನಾದಿವಸೇನ। **ತೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಉಪಸೇವಿತಸ್ಸ ಪಕತಭಾವೇನ। **ಅನಾಗತಾನಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ,** ಪಗೇವ ಅತೀತಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಪಿ ಹಿ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಉತು ಭೋಜನಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೮) ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಯಥಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ಏಕಂಸೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಉಭಯೇಸು ಉಭಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಾನಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ಸಙ್ಕರಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ, ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ**"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪುರೇಜಾತಾಕಾರಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಿಟ್ಠಾ, ಏವಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕಾರಾದಯೋ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾಕಾರಾದಯೋ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಭತ್ತಸಭಾವಾ ಏವಾತಿ।

ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಹೀತಿ ಇಮಿನಾ ಚೇತನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ತದನುಗುಣಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಪವತ್ತಿಮಾಹ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಏವ।

ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸಾತಿ ಏತೇನ ಭಿನ್ನಜಾತಿ ಯಂ ತಾದಿಸಂ ಪಯೋಗೇನ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಅನೇಕವಾರಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆಸೇವನಟ್ಠಸ್ಸ ಪಾಕಟಭಾವೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣ**"ನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಪನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕವಾರಮೇವ ಪವತ್ತಿ। **ಅತ್ತಸದಿಸಸ್ಸಾತಿ** ಅರೂಪಧಮ್ಮಸಾರಮ್ಮಣತಾಸುಕ್ಕಕಣ್ಹಾದಿಭಾವೇಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ। ಇದಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸನಂ, "**ಅತ್ತಸದಿಸಸಭಾವತಾಪಾದನ**"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸನಂ, ತಞ್ಚ ಭಿನ್ನಜಾತಿಯತಾದಿಮೇವ ವಿಸದಿಸಸಭಾವತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ನ ಭೂಮನ್ತರತಾದಿ। ನ ಹಿ ಪರಿತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ವಾಸನಂ** ವಾಸಂ ಗಾಹಾಪನಂ, ಇಧ ಪನ ವಾಸನಂ ವಿಯ ವಾಸನಂ, ಭಾವನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಗನ್ಥಾದೀಸೂತಿ** ಗನ್ಥಸಿಪ್ಪಾದೀಸು। ವಿಸಯೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮಂ, ನ ನಿದ್ಧಾರಣೇ। ತೇನ ಗನ್ಥಸಿಪ್ಪಾದಿವಿಸಯಾ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಾ ಅಜ್ಝಯನಾದಿಕಿರಿಯಾ "**ಗನ್ಥಾದೀಸು ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಪನ ಆಸೇವನಾಕಾರಾ ಇಧ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ "**ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಆಸೇವನಾ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ। ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಏವ ವಾ ಏತಂ ಭುಮ್ಮಂ। ಗನ್ಥಾದಿವಿಸಯಾ ಹಿ ಆಸೇವನಾ ಗನ್ಥಾದೀತಿ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ರೂಪವಿಸಯಞ್ಞಾನಂ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೮; ೩.೩೧೨; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮)।

ಅತ್ತನೋ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚಸಾಧಿಕಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾರಭಾವೇನ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ಆಹ "**ಚಿತ್ತಪಯೋಗೋ ಚೇತನಾ**"ತಿ। **ತಾಯಾತಿ** ತಾಯ ಚೇತನಾಯ। **ಉಪ್ಪನ್ನಕಿರಿಯತಾವಿಸಿಟ್ಠೇತಿ** ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸಞ್ಞಾತಾಯ ಚೇತನಾಕಿರಿಯಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸಿಟ್ಠೇ ವಿಸೇಸಂ ಆಪನ್ನೇ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸನ್ತಾನೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ

ಯಥಾಬಲಂ ತಾದಿಸಂ ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಯತೋ ತತ್ಥೇವ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ತಸ್ಸಾ ಫಲಭೂತಾನಿ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "**ಸೇಸಪಚ್ಚಯ...ಪೇ॰... ನ ಅಞ್ಞಥಾ**"ತಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ। **ತೇನಾತಿ** ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಭಾವೇನ। **ಕಿಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಅಸಹಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಭಾವೀನಂ ಉಪಕಾರಿಕಾ ಚೇತನಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನಾತಿ ಉಸ್ಸಾಹನಂ ಉಸ್ಸಾಹೋ, ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಹೋತಿ ನಿರುಸ್ಸಾಹೋ, ಸೋ ಏವ ಸನ್ತಭಾವೋತಿ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೋ, ತೇನ। ಉಸ್ಸಾಹೋತಿ ಚ ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯೋ ಬ್ಯಾಪಾರೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ವೀರಿಯುಸ್ಸಾಹೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಯಥಾ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾನುಸಯಾನಂ ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಸಾತಿಸಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ತಥಾ ನಿರನುಸಯಾನಂ। ತತೋ ಏವ ತೇ ಸನ್ತಸಭಾವಾ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಬ್ಯಾಪಾರರಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತಾಯ ಪನ ಸಉಸ್ಸಾಹಾ ಏವಾತಿ ತತೋಪಿ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ "ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತೇನಾತಿ** ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣೇನ। **ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನಾತಿ** ಸಾರಮ್ಮಣಅರೂಪಧಮ್ಮಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಫಸ್ಸಾದಿಭಾವೇನ। **ವಿಸದಿಸವಿಪಾಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಉಸ್ಸಾಹಮತ್ತರಹಿತಸನ್ತಭಾವಸ್ಸ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ಲಬ್ಭನತೋ। **ಸೋತಿ** ವಿಪಾಕಭಾವೋ। **ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಾಧೇತಬ್ಬತಾಯಾತಿ** "ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂ ನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಯೋಗೇನ ಯಥಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ನಿಪ್ಫಾದೀಯನ್ತಿ, ಏವಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಯೋಗೇನ ಅನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬತ್ತಾ। **ಪಯೋಗೇನಾತಿ** ಕಮ್ಮಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಮೂಲಹೇತುಭೂತೇನ ಪುರಿಮಪಯೋಗೇನ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ಪಯೋಗೇನ ವಿನಾ। **ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸೂತಿ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣೇಸು। **ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾಯೇವ** ಪಯೋಗೇ ಸತಿ ಅಸತಿಪೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಅವಧಾರಣೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ವಿಪಾಕಾನಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹತಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। **ನ ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮಸನ್ತಭಾವೋ** ಯಥಾ ತಂ ಸನ್ತಾನೇಸು ಝಾನಸಮಾಪತ್ತೀಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಂ ಸನ್ತಭಾವೋ ನಾನುಮಾನಿಕೋ, ಅಥ ಖೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಿದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸನ್ತಭಾವತೋಯೇವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಭಿನಿಪಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಕಿಚ್ಚತೋ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಾ**"ತಿ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯವತನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯವನ್ತಾನಂ, ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪಕತ್ತಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಿಪಾಕಾನಂ** ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ವಿಪಾಕಾನುಕುಲಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ** ಸನ್ತಸಭಾವಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಮಾಹ।

ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ, ತಯಿದಂ ಆಹಾರೇಸು ನ ನಿಯತಂ ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಪವತ್ತನತೋ। ತಥಾ ಸತಿ ತದೇವ ತತ್ಥ ಕಸ್ಮಾ ಗಹಿತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಸತಿಪಿ...ಪೇ॰... ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ**"ತಿ। ತೇನ ಪಧಾನಾಪ್ಪಧಾನೇಸು ಪಧಾನೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಞಾಯಗತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ "ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ"ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತಂ, ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾ ಪನ ವಿಸೇಸೇ ಅವತಿಟ್ಠತೀತಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬೋ। ಸ್ವಾಯಂ ತೇಸಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಸ್ಸ ಪಧಾನಭಾವವಿಭಾವನೇನೇವ ಆವಿ ಭವತೀತಿ ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಞ್ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಫಸ್ಸಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹುಪ್ಪಾದನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಅರೂಪೀನಂ ಆಹಾರಾನ**"ನ್ತಿ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಹೋತಿ** ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪರಮ್ಪಿ ನೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ಅಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿಯಮಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಜನಿತತ್ತಾ। ತೇನಾಹ "**ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪೂಪತ್ಥಮ್ಭಕರೂಪಾಹಾರಸ್ಸಾ**"ತಿ। ಯದಗ್ಗೇನ ರೂಪಾರೂಪಾಹಾರಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಜನಕತ್ತಂ ನ ಬ್ಯಭಿಚರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಪತ್ಥಮ್ಭಕಸ್ಸ ಆಹಾರಸ್ಸ ಕುತೋ ಜನಕತಾ। ತೇನಾಹ "**ಅಸತಿ ಪನ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಪಧಾನ**"ನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಜನಕೋ ಅಜನಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಆಹಾರೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಹೋತಿ, ಅನುಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಪನ ಹುತ್ವಾ ಜನಕೋ

ನ ಹೋತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ಜನಕತ್ತಮ್ಪಿ ಆಹಾರಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಜನಯಮಾನೋಪಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನಾ**ತಿ ಸನ್ತತಿಯಾ ಘಟ್ಟನವಸೇನ।

ಯದಿ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ತಂ ತೇಸಂ ನಾನಾಕರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪವತ್ತಿನಿವಾರಕೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಪವತ್ತಿಯಾ ನಿವಾರಕೇ ಅಞ್ಞೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ। **ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನೇನಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಿದ್ಧೇನ ಧೋರೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಪವತ್ತಿಯಾ। **ಗರುಭಾವೋ**ತಿ ಜೇಟ್ಠಕಭಾವೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯೇನ ಜೇಟ್ಠಕಭಾವೇನ ಛನ್ದಾದಯೋ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿವಿಬನ್ಧಕೇ ತುಲ್ಯಯೋಗೀಧಮ್ಮೇ ತದಞ್ಞಧಮ್ಮೇ ವಿಯ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನ ಸೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ। ಅಥ ಕೋ ಚರಹೀತಿ ಆಹ "**ಅಥ ಖೋ**"ತಿಆದಿ। **ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು** ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇಸು **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ** ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಜೀವನೇ** ಅನುಪಾಲನೇ **ಜೀವನ್ತೇಹಿ** ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ಜೀವಿತಸ್ಸ, **ಸುಖಿತಾದೀಹಿ** ಸುಖಿತದುಕ್ಖಿತಸೋಮನಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸಿತುಪೇಕ್ಖಿತೇಹಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತಂತಂಕಿಚ್ಚೇಸೂ**ತಿ ವುತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯಾ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ। ತೇಹಿ **ಚಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। ಚಕ್ಖಾದೀನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಜೀವಿತಸುಖಾದಿಸದ್ಧಾದೀನಂ।

ತೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸೂತಿ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು। **ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ** ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ, ಸಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ **ತದನುವತ್ತನೇನ** ತೇಸಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನೇನ। **ತತ್ಥ** ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇ। **ಪವತ್ತೀ**ತಿ ಚ ಇದಂ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಂ। ಅನುವತ್ತಕೇನ ಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯೋ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ, ನ ಏವಂ ಭಾವದ್ವಯಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಪನ ತಾದಿಸೇನ ಕಾರಣತಾಮತ್ತೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪಚ್ಚಯೇಹೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತತೋ**ತಿ ಇತ್ಥಾದಿಗ್ಗಹಣಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ತಂಸಹಿತಸನ್ತಾನೇ**ತಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಸಹಿತಸನ್ತಾನೇ। "**ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾನೀ**"ತಿ ಇದಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದೀಹಿ ಪನ ತಾನಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ।

ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಭೂತಾನನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಉಪನಿಜ್ಝಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ। **ವಿತಕ್ಕಾದೀನ**ನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿವೇದನಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ। **ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಜ್ಝಾನ**ನ್ತಿ ಉಪನಿಕಚ್ಚ ನಿಜ್ಝಾನಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಬ್ಯತ್ತತರಂ ಓಲೋಕನಂ ಅತ್ಥತೋ ಚಿನ್ತನಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪೇಕ್ಖನಂ ಚಿನ್ತನಞ್ಚಾ**"ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ವಿತಕ್ಕನಾದಿವಸೇನಾ**"ತಿ। **ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂಯೇವ ಸಾಧಾರಣೋ,** ಯೇನ ತೇಯೇವ "ಝಾನಙ್ಗಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಮ್ಪಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠಸ್ಸ ಅಧಿಕತತ್ತಾ ಅನುಪನಿಜ್ಝಾನಸಭಾವಮೇವ ತಂ ಬೋಧೇತೀತಿ ಆಹ "**ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯ**"ನ್ತಿ। ತಞ್ಹಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಬ್ಬಂ, ನ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ। **ಅಝಾನಙ್ಗಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ** ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ವಿತಕ್ಕಪಚ್ಛಿಮಕತ್ತಾ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ। **ಯದಿ ಏವ**ನ್ತಿ ಝಾನಙ್ಗವಚನೇನೇವ ಅಝಾನಙ್ಗಾನಂ ನಿವತ್ತನಂ ಕತಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ। **ಏಕನ್ತೇನ** ನ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವಿಯ ಅನೇಕನ್ತೇನ। ಅನೇಕನ್ತಿಕಞ್ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಝಾನಙ್ಗತ್ತಂ। ಯದಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅಝಾನಙ್ಗಂ ಸುಖದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಥ ಕಥಂ ಪಸಙ್ಗೋತಿ ಆಹ "**ಝಾನಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ**"ತಿ। ಅಥ ವಾ ಯದಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅಝಾನಙ್ಗತಂ ವೇದನಾದ್ವಯಂ, ಕಥಂ ಝಾನಙ್ಗವೋಹಾರೋತಿ ಆಹ "**ಝಾನಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ**"ತಿ। ಸತಿಪಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಠಪೇತ್ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ । ಯದಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತವೇದನಾದ್ವಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತಾದಿಸಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ಠಪಿತಾತಿ ಆಹ "**ಉಪೇಕ್ಖಾ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೀ**"ತಿ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪನ ನತ್ಥಿ, ನ ಇತರೇಸನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಗಹಣಂ ಕತಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜನಾ।

ಯತೋ ತತೋ ವಾತಿ ದುಗ್ಗತಿತೋ ವಾ ಸುಗತಿತೋ ವಾ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ವಾ ವೋದಾನತೋ ವಾ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। **ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಏವ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಏವಮವಧಾರಣಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ಏವಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅವಧಾರಣೇ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭೋ ನಿಯತೋತಿ ಸೋ ಪತಿಯೋಗೀಸು ನಿವತ್ತಿತೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ದುತಿಯೇ ಪನ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಅಲಾಭೇ ನಿಯತಾನೀತಿ ತೇಸು ಅನವಸೇಸತೋ ಅಲಾಭೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಸತಿ ಯೋ ಕೇಸುಚಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋಪಿ ನಿವಾರಿತೋ ಸಿಯಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ನ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸೂ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಲಾಭಾಭಾವಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಏಕಚ್ಚಾಲಾಭೋ ಅಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಕತ್ಥಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಲಾಭೋ ನ ನಿವಾರಿತೋ"**ತಿ। **ಏವಂ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇತಿ** ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಠಮಪದಾವಧಾರಣವಸೇನ ಅತ್ಥೇ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೇ। **ಏತ್ತಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯಾತಿ** ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಕೇಸುಚಿ ಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಲಾಭೋ ನ ನಿವಾರಿತೋತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಉಪರಿ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ನ ಸವಿತಕ್ಕ...ಪೇ॰... ಕತ"**ನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ನ ಕತಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ತಂ ಕತಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ವಾ ಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥೇತಿಆದಿ ಪಚ್ಛಿಮಪದಾವಧಾರಣವಸೇನ ಅತ್ಥದಸ್ಸನಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ಏವಾತಿ ಏವಂ ನಿಯಮೇ ಕರಿಯಮಾನೇ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಪಾಠನ್ತರೇನಪಿ ಸಂಸನ್ದತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇನ ಅಲಾಭೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂ ಅಲಾಭನ್ತಿ** ತಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಪಕಾಸಿತಂ ಅಲಾಭಂ। **ಏಸಾತಿ** ಏಸ ಇಧ ಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾಯಂ "ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ಅಲಾಭೋ ವುತ್ತೋ। ಕೀದಿಸೋ ಪನ ಅಲಾಭೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಹೇತುಕೇಸೂತಿ** ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು। **ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾತಿ** ಅವಿಸಟೇ ಕತ್ವಾ। **ಏಕತ್ತಗತಭಾವಕರಣನ್ತಿ** ಏಕಭಾವಾಪಾದನಂ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಕರಣೇ ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋವ** ಯಥಾಲಾಭಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಿಭಾವನೇ ದೇಸನಾಯ ತಪ್ಪರಭಾವತೋ।

ಸಮನ್ತಿ ಅವಿಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ, ಸಹ ವಾ। **ಪಕಾರೇಹೀತಿ** ಏಕವತ್ಥುಕತಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ। **ಯುತ್ತತಾಯಾತಿ** ಸಂಸಟ್ಠತಾಯ। ಸಾ ಪನ ಸಂಸಟ್ಠತಾ ಯಸ್ಮಾ ಸಭಾವತೋ ಅನೇಕೇಸಮ್ಪಿ ಸತಂ ಏಕತ್ತಗಮನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಏಕೀಭಾವೋಪಗಮನೇನ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕತಾ"**ತಿ। ಏವಂ ಉಪಕಾರಕತಾ ಚ ತೇಸಂ ಬಹೂನಂ ಸಹಚ್ಚ ಏಕತ್ತಕಾರಿತಾಯ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ।

ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸತನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸಂಸಟ್ಠತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾನಂ। ಅಯಞ್ಚ ಯುತ್ತತಾ ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾಯ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಸು ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಕೇವಲಂ ತತ್ಥ ಅರೂಪಸಭಾವತ್ತಾ ಉಭಯಂ ಸಮಧುರಂ, ಇಧ ರೂಪಾರೂಪಸಭಾವತ್ತಾ ವಿಧುರನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನಾತಿ** ವಿಸಂಸಟ್ಠಭಾವೇನ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ನಾನತ್ತೂಪಗಮೇನಾ"**ತಿ। ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ವಿಸೇಸನಂ ಯಾ ನಾನತ್ತೂಪಗಮನಸಙ್ಖಾತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ, ನ ಸಾ "ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅಭಾವಮತ್ತನ್ತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿನಾ ಸಂಸಗ್ಗೇನ ಸಹಾವಟ್ಠಾಯಿತಾಯ ಕಿಚ್ಚಕಾರಿತಾದೀಹಿ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। **ನ ಹೀತಿ**ಆದಿ "ಯುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮತ್ಥನಂ "ತಾದಿಸೇ ಯೋಗೇ ಸತಿಯೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ"ತಿ। ತೇನಾಹ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ "ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನಂ, ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೪) ವತ್ಥುಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಯುತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ, ನ ಏವಂ ಅಯುತ್ತಾನಂ ವತ್ಥುಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ರೂಪಾನಂ ರೂಪೇಹಿ ಕಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ರೂಪಾನಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಯೇವ ನತ್ಥಿ**

ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ। ಸಮ್ಪಯುಜ್ಜಮಾನಾನಞ್ಹಿ ಅರೂಪಾನಂ ರೂಪೇಹಿ, ರೂಪಾನಞ್ಚ ತೇಹಿ ಸಿಯಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾ, ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಂ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"**ತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕತನ್ತಿ ಕತಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಾ ಅತ್ಥಿತಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಕಿರಿಯಾಯ ಸಿದ್ಧಭಾವಮೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ಸಿಜ್ಝಮಾನತನ್ತಿ ಆಹ **"ನಿಬ್ಬತ್ತತಾಲಕ್ಖಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವ"**ನ್ತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಫಲತಾಯ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹೇತಬ್ಬತಾ, ತದುಪಾದಾನಸ್ಸ ವಾ ಪಬನ್ಧಾವಿಚ್ಛೇದೋ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಉಪಲಬ್ಭಮಾನತಾಲಕ್ಖಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವ"**ನ್ತಿ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯದಿಪಿ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, ತಥಾಪಿ ತಸ್ಸ ಯಥಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣತೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಸಾತಿಸಯೋ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ಏವಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಪೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪ್ಪಟ್ಠಾನಾ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ"**ತಿ। **ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅತ್ಥಿಭಾವೇನೇವ** ನ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವೇನಾತಿ "ಸಾಧಾರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಉಪಕಾರಕತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತಿ।

ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಸಹಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಇದಂ ನ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಸನ್ಧಾಯ, ಅಥ ಖೋ ನಾನಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನೇತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಕಸ್ಮಿಂ ಫಸ್ಸಾದಿಸಮುದಾಯೇ ಸತಿ ದುತಿಯೋ ನ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ "ಸಹಭಾವೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಸಹಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಪನ ಅನವಬುಜ್ಝನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವಿವರಿತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ಅನೇಕೇಸಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಸಹಭಾವಾಭಾವೇನ। ಯದಿ ನತ್ಥಿತಾಮತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ, ಅನಾನನ್ತರಾತೀತವಸೇನಪಿ ಸಿಯಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಸತಿಪೀ"**ತಿಆದಿ। **ತಾನೀ**ತಿ ಪುರಿಮತರಚಿತ್ತಾನಿ। **ದದಮಾನಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಓಕಾಸಂ ದೇತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ"ತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಏವಮಜ್ಝಾಸಯಾ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಯ-ಸದ್ದಗ್ಗಹಣಂ।

ನತ್ಥಿತಾವಿಗಮಾನಂ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಪಲದ್ಧಿತಾಸಾಮಞ್ಞೇ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವಿಸೇಸಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಏತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಭಾವಮತ್ತೇನಾ**ತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಮತ್ತೇನ। ತೇನೇತ್ಥ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತ್ತಂ ಆಹ, ಯಥಾ ತಂ **"ಓಕಾಸದಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಭಾವವಿಗಮೇನಾ**ತಿ ಏತೇನ ನಿರೋಧತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಯತೋ "ವಿಗತತಾ ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ಯಾಸಂ ನತ್ಥಿತಾವಿಗತತಾನಂ ವಸೇನ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ, ತಾಸಂ ವಿಸೇಸೇ ದಸ್ಸಿತೇ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ **"ನತ್ಥಿತಾ ಚ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಸುಞ್ಞತಾ ವಿಗತತಾ ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಾ ನ ನಿರೋಧಸಮಕಾಲಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಥಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾವಿಸೇಸೇಪಿ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೋ ನಿದ್ಧಾರಿತೋ, ತಥಾ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ನಿರೋಧಾನನ್ತರನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತೀಹಿ ನತ್ಥಿವಿಗತತಾನಂ ಭೇದೋ ಲಕ್ಖಿತೋ, ಏವಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಧರಮಾನತಾನಿರೋಧಾನುಪಗಮೇಹಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತತಾನನ್ತಿ। ಕಥಂ ಪನಾಯಂ ಧಮ್ಮಾವಿಸೇಸೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯರೂಪೇನ ಠಿತೋ ಸಮ್ಮಾ ವಿಭಾವಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಹ **"ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ತದಭಿಸಮಯಾಯ** ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಗಮತ್ಥಂ।

ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ಏಕಸ್ಸಪಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವತೋ ಅನನ್ತರಾದೀಹೀತಿ ವಿಭತ್ತಿಂ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾ ಯೋಜನಾ। **ಅಞ್ಞನ್ತಿ** ಸುಖುಮರೂಪಂ। ನ ಹಿ ತಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನನು ಚ ರೂಪರೂಪಮ್ಪಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ನಾಗತನ್ತಿ ಆಹ **"ರೂಪರೂಪಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞತ್ಥ ಆಗತಮೇವಾ**ತಿ ಯದಿಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ನಾಗತಂ, ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕಾದೀಸು ಪನ ಆಗತತ್ತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ರೂಪರೂಪಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೋ

೧. ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ,** ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋತಿ** ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪೇ ಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಯೋ ಚ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೋಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಉಭಯಥಾಪಿ ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಅತ್ಥೋ ನೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸುಪೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಏವ, ನ ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಾ** ಧಮ್ಮಸತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಉಪಕಾರಕಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಆಹ। **ಉಪಕಾರಕತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯತಂ।

ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಪಠಮಾಯ ವಿಭತ್ತಿಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಭೂತೇನ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನ ಪಠಮೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** ಹೇತುಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಮತ್ಥಮಾಹ। ಸೋ ಹಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ ನವವಿಧೋ ದ್ವಾದಸವಿಧೋತಿ ಅನೇಕಭೇದೇನ ಭಿನ್ನೋಪಿ ಹೇತುಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಏಕವಚನೇನ ವುತ್ತೋ। ದುತಿಯೋ ಹೇತುಸದ್ದೋತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜನಾ। **ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅಧಿಕತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "ಹೇತು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪದಮೇತಂ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿಸದ್ದತ್ತಾ **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಕೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಏಕನ್ತತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಿಅನ್ತರಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಅಞ್ಞಸ್ಸ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"**ತಿ। **ನಾಯಂ ಏಕನ್ತೋತಿ** ಯ್ವಾಯಂ "ದುತಿಯೇ ಹೇತುಸದ್ದೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ, ಅಯಮೇಕನ್ತೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖೋಪಿ ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ನ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಹೇತುಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಾನಪೇಕ್ಖತಂ ಆಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಹೇಹುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏತ್ಥೇವ ಬ್ಯಾವಟೋ"**ತಿ। **ಅವಿಸಿಟ್ಠಾತಿ** ನ ವಿಸೇಸಿತಾ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಬ್ಯಾವಟೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನ ವಿಸೇಸಿಯನ್ತಿ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಪಸುತತ್ತಾ, ಏವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸದ್ದವಿಸೇಸನರಹಿತೇನ ತದತ್ಥಮತ್ತಬ್ಯಾವಟತ್ತಾ ಅವಿಸೇಸತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ** ಆಹಾರೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಚ ನಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಫಸ್ಸಚೇತನಾವಿಞ್ಞಾಣವೇದನಾಜೀವಿತವಿರಹಿತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ತಂ ನ ಕತ"**ನ್ತಿ। **ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ** ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ।

ಏವಮ್ಪೀತಿ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೇಪಿ ನಾಪಜ್ಜತಿ। ಯದಿಪಿ ಹೇತವೋ ಬಹವೋ, ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೋ ಚಾಯಂ, ತಥಾಪಿ ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾಯ ವಿಸೇಸನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚತ್ತ...ಪೇ॰... ವುತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। **ವಿನಾಪಿ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇಪೀತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ನಾಯಮೇಕನ್ತೋ"ತಿ, ತಮೇವ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತಿ। **ನ ಪನ ಹೇತೂನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಹೇತುಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಗಹಣಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಮಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಏವಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ"**ತಿ। **ಸೋತಿ** ದುತಿಯೋ ಹೇತುಸದ್ದೋ। ಅಪರೇ ಪನ

“ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತೂನಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚಾತಿ ಸಮಾಸಂ ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತಿ। **ಪತಿಟ್ಠಾಮತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ನಿರಪೇಕ್ಖಾತಿ** ಹೇತುಝಾನಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಪತಿಟ್ಠಾನಉಪನಿಜ್ಝಾನನಿಯ್ಯಾನಮತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿರಪೇಕ್ಖಾ ಹೇತುಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಸಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವಾತಿ** ಅಞ್ಞಸಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವ। **ಆಹರಿತಬ್ಬಇಸಿತಬ್ಬಾ** ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಕತ್ತಬ್ಬಧಮ್ಮಾ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಯೇಹಿ ಸಾಪೇಕ್ಖಾ, ತೇ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ। ತೇನಾಹ **“ತೇ ವಿನಾಪಿ...ಪೇ॰... ನ ಕತ”**ನ್ತಿ। **ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ** ವಿಸೇಸೇನ್ತಿ। **ತನ್ತಿ** ದುತಿಯಂ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ತತ್ಥೇವ, **ಇಧ ಚ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪುನ ವಿಸೇಸನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ,** ಕಸ್ಮಾ? ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನೇವ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಹೇತೂನಂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ।

ಪುರಿಮವಚನಾಪೇಕ್ಖೋ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ನಿದ್ದೇಸೋತಿ ತಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಭಾವಮಾಹ। **ಪಾಕಟೀಭೂತೇ ಏವ** ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತತಿ, ಪಾಕಟೀಭಾವೋ ಚ ಅಞ್ಞಾನಪೇಕ್ಖೇನ ಸದ್ದೇನ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅನಪೇಕ್ಖನೀಯೋ** ಅತ್ಥನ್ತರಬ್ಯಾವಟತ್ತಾ। **ಅಞ್ಞೋತಿ** ಹೇತುಸದ್ದತೋ ಅಞ್ಞೋ। **ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಪಕಾಸಕೋ ವುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ,** ಯೋ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭೇಯ್ಯ।

ಯದಿ ಏವಂ “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **“ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಪನ-ಸದ್ದೋ ಸತಿಪಿ ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ನಿದ್ದೇಸಭಾವೇ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಸದ್ದೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಪಾಕಟೀಕರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಹೇತುಸದ್ದತೋ ವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತೀತಿ। “ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಮಾಸಪದಸ್ಸ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪ್ಪಧಾನತ್ತಮಾಹ **“ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನೇನಾ”**ತಿ। ತೇನ ಚ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಏಕದೇಸೋವ ವುಚ್ಚತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸೇಸನಭಾವತೋತಿ ಆಹ **“ಅಸಮತ್ತೇನಾ”**ತಿ। ವಿಸೇಸನಂ ನಾಮ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಆಹ **“ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನನ್ತರಾಪೇಕ್ಖೇನಾ”**ತಿ। ವುತ್ತತಾಯ ವಿನಾ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸತಾ ನತ್ಥೀತಿ **“ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಸದ್ದೇ ಪಾಕಟೀಭೂತಂ ಕಿಂ ಪನಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತೇ ಹೇತೂ ಚೇವ...ಪೇ॰... ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಸದ್ದೇ ಪಾಕಟೀಭೂತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** “ಯೇಹಿ ಹೇತೂಹೀ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞೇನ ಪಕಾರೇನ। ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಪಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ತೇ ಹೇತೂ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸತೀ”**ತಿ ಆಹ। **ಇಧಾತಿ** ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧನಂ ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇನ ಪರಾಮಸತಿ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಪಠಮೇನೇವ ಹೇತುಸದ್ದೇನ। **ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾತಿ** “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಯಥಾ ಪಾಕಟಾ, ಏವಂ ಪುಬ್ಬೇ “ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಚೋದನಾಯಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ ತೇನೇವ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಪಾಕಟಾ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ...ಪೇ॰... ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವಾ ಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ ಅಪನೇತ್ವಾತಿ** “ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕತಂ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ “ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ”ತಿಆದಿನಾ **ತಂ-ಸದ್ದವಚನೀಯತಂ ಚೋದೇತಿ,** “ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ **ಪರಿಹರತಿ ಚ। ಹೇತೂ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಇದಂ ಅಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಕಥಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ತಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನವಚನಂ ನ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ। **ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ ಭವೇಯ್ಯ,** ವುತ್ತೋವ ಸೋ “ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಏಕಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ। ತತ್ಥ ಹಿ “ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಿ ಏವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಇಧಾಪೀತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇಪಿ। **ಏವಂ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ** “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ತಥಾ

ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ “**ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। **ವಿಸೇಸಿತಂ ಹೋತಿ** ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೇನ। **ವಚನೇನಾತಿ** ಯಥಾದಸ್ಸಿತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಚನೇನ। **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೋ,** ನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಹೇತುಆದಿಪಟಿಬದ್ಧತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ ಯದಗ್ಗೇನ ತಾನಿ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತೀನಿ, ತದಗ್ಗೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತೀನಿಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ಹೋತೀತಿ** ಯದೇತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾವಸೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚೇತನಂ ಸೇಸದ್ವಾರೇಸು ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗವಸೇನ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ, ಯಞ್ಚ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸಯನಂ, ಏತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ಪತಿಟ್ಠಾನಾಯ। **ಪತಿಟ್ಠಿತೇತಿ** ಕಮ್ಮಂ ಜವಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಸಮತ್ಥತಾಪತಿಟ್ಠಾಪತ್ತೇ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿರುಳ್ಹೇತಿ ತತೋ ಏವ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಬೀಜೇ **ವಿರುಳ್ಹೇ** ವಿರುಹನ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೋತೀತಿ** ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತೇ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ಆಯತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, **ತಸ್ಮಿಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನ **ಪತಿಟ್ಠಿತೇ** ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತೇ **ವಿರುಳ್ಹೇ** ಬೀಜಭಾವೇನ ವಿರುಹನ್ತೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ “**ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ**”ತಿ।

ಪುರಿಮತರಸಿದ್ಧಾಯಾತಿ ಖೇತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಪುರೇತರಮೇವ ಸಿದ್ಧಾಯ ಪಥವಿಯಾ। ಅತ್ತಲಾಭೋಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾನಂ, ನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಭಾವಾನಂ ಅವಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಪತಿಟ್ಠಾನಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಆಹ।

ಸೇಸರೂಪಾನನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ಸೇಸರೂಪಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಪನ ತಿಸನ್ತತಿರೂಪಾನಮ್ಪಿ। **ಸಹಭವನಮತ್ತಂ ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ**। ಸಹಭಾವೇನಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ವಿಸೇಸಮತ್ತಾ। **ಕತ್ಥಚಿ ಕತ್ಥಚೀತಿ** ಪಕತಿಕಾಲಭವವಿಸೇಸಾದಿಕೇ। ತತಿಯಪಕತಿಯಞ್ಹಿ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಕಾಲೇ ಚ ಭಾವಕಲಾಪೋ ನತ್ಥಿ, ರೂಪಭವೇ ಕಾಯಕಲಾಪೋಪಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತತ್ಥೇವ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಲಾಪಾ, ಕಾಮಭವೇ ಚ ಅನ್ಧಾದೀನಂ ಚಕ್ಖಾದಿಕಲಾಪಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ಕತ್ಥಚಿ ಅಭಾವಾಭಾವತೋತಿ** ನಾಮರೂಪೋಕಾಸೇ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ಅಭಾವಾಭಾವತೋ।

ತೇಸನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾದೀನಂ। ನ ಹಿ ಹೇತು ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಉತುಆಹಾರಜಾನಂ ಪನ ಸಮ್ಭವೋಯೇವ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ಪಚ್ಚಯಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋಯೇವ ನತ್ಥೀ**”ತಿ। **ನ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ** ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯೇ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಾರಸ್ಸ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ। **ಇದನ್ತಿ** “ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪಟಿಬಾಹನತೋ”ತಿ ಇದಂ “ಹೇತೂ ಸಹಜಾತಾನ”ನ್ತಿ ಅದೇಸನಾಯ ಪರಿಹಾರವಚನಂ, ಈದಿಸೀ ಪನ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಭಗವಾ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ ತಥೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨. **ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇಯೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಉದ್ಧಂ ಪಜ್ಜನಂ ಗಮನಂ ಪವತ್ತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ, ತಸ್ಸ ಖಣೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇತಿ ಏವಂ ವಾ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸದ್ದೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ದೇನ ವಿಯ ಸಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಮಾನಭಾವಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಂ। **ತೇನಾತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣೇಯೇವ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತ್ತೇನ। **ಅನಾಲಮ್ಬಿಯಮಾನಾನನ್ತಿ** ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನಾಲಮ್ಬಿಯಮಾನಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ

ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಯದಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ, ತದಾ ಅನಾಲಮ್ಬಿಯಮಾನತಾವಾತಿ। **ಸಬ್ಬರೂಪಾನೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ರೂಪಾಯತನಾನಿ, ಯತ್ತಕಾನಿ ತಾನಿ ಆಪಾಥಗತಾನಿ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಠಿತಾನಿ, ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹ ನ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಅನೇಕೇಸಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಆಪಾಥಗಮನೇ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪುಬ್ಬಾಭೋಗೋ, ತಂ ತಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬಂ। ನೀಲಾದಿಸಙ್ಖಾತವಸೇನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನೀಲಾದಿರೂಪಾಯತನಮತ್ತವಸೇನ। ಸಮುದಿತಾನಿಯೇವ ಹಿ ರೂಪಾಯತನಾನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ನ ವಿಸುಂ ವಿಸುನ್ತಿ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋ। ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ತೇ ತೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ರೂಪಾಯತನಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರಂ ನಾಮ ನ ಸಿಯಾ। ಸದ್ದಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ತಥಾ ಸದ್ದಾದಯೋಪೀ**"ತಿ। "ಸಹ ನ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ಯಂ ಯನ್ತಿ ಹಿ ವಚನಂ ರೂಪಾದೀನಿ ಭಿನ್ದತೀ**"ತಿ ಆಹ।

"ಯೇ ಏತೇ"ತಿಆದಿಕೋ ಪುರಿಮೋ ಅತ್ಥೋ, "ನ ಏಕತೋ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದಿಕೋ ಪನ ಪಚ್ಛಿಮೋ, "ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾದಿವಸೇನ ವಾ ಇಧಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ "ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ವಿಯ "ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಾಠಸ್ಸ ಪುರತೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾ ನಾಗತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ನ ಹಿ ಅನನ್ತರಮೇವ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಮತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪದನ್ತರಂ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಹಿ "ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಿಯಮವಸೇನ ಛ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ವತ್ವಾ "ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭಾ"ತಿ ವಚನಂ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾದಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಯುತ್ತಮೇವೇತನ್ತಿ, ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಂ ವತ್ವಾ ಪುನ "ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾದಸ್ಸನನ್ತಿ ಕಥಮಿದಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ? ಕಮಾಭಾವೋಪಿ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಅವಿಸೇಸವಚನೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾವ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಮನೋಧಾತುಯಾ ವಿಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಇಧ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಗಹಿತಾನಿ, ತತ್ಥ ವಿಯ ವಾ ಏತೇನೇವ ನಿಯಮಾಭಾವೋಪಿ ಸಂವಣ್ಣಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಪವತ್ತನ್ತಿ ಪವತ್ತನಂ। ನದಿಯಾ ಸನ್ದನಂ ಪಬ್ಬತಸ್ಸ ಠಾನನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಾ ಅವಿರತಮವಿಚ್ಛೇದನಾಯಂ ತಥಾಪವತ್ತಿಕಿರಿಯಾವ। ತೇನಾಹ "**ಅವಿರತಂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಸನ್ದನ್ತೀ**"ತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ಯಥಾ "ಸನ್ದನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣಪವಗ್ಗತೋ "ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "**ಸಬ್ಬಕಾಲಸಙ್ಗಹವಸೇನಾ**"ತಿಆದಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ "**ಅತೀತಾನಾಗತ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ, ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮುದಾಯವಸೇನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ರಾಸೀಕರಣವಸೇನ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ವತ್ತಮಾನುಪಚಾರೇನ ವಿನಾವ "ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ತಮಾನತ್ಥಂ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತಿ। ತೇನಾಹ "**ಇಮೇ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। ಯದಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಕೇಚಿ ಅತೀತಾ ಅನಾಗತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೋ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಏವಾತಿ ಆಹ "**ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ನ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿ। ಉಪ್ಪಾದೇ ವಾ ಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಠಿತಿಯಂ ವಾತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು। **ತಂತಂಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ತಂ ತಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಾ। **ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ** ಸಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅತ್ಥಾಭೇದೇನ ಸಭಾವಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ। **ನ ಪನ ತಂತಂಪಚ್ಚಯವನ್ತತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ** ಅತೀತಾನಾಗತೇಸು ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ತದಭಾವತೋ। ಯಸ್ಮಾ **ಪಚ್ಚಯವನ್ತೋ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ, ತೇ ಚ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವಾ**ತಿ।

ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಯಂನಿಮಿತ್ತಾಯಂವಚನಭೇದೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಏತ್ಥ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಕಲಾಪತೋ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಕದಾಚಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ

ಏಕಜ್ಝಂ, ನ ಏತ್ಥ ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಪುರಿಮಾಭೋಗೋಯೇವ ಪನ ತಥಾಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ। ತಯಿಮಂ ದೀಪೇತುಂ ಭಗವತಾ ಯಂವಚನಭೇದೋ ಕತೋತಿ ಚ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏಕಕಲಾಪಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಣೇ ನ ಸಮುದಾಯೋ ಗಯ್ಹತಿ ತದಾಭೋಗಾಭಾವತೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಮುದಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ಏವಾತಿ ಸಹಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ವಿಸುಂಗಹಣಗತಿಕಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸುಂಗಹಣಸಬ್ಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ "ಯಂ ಯ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಸತಿಪಿ ವಿಸುಂಗಹಣೇ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ತೇ ತೇ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವೇದನಾದೀಸೂತಿ** ವೇದನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣವಸೇನ, ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪನ ಗಹಣವಸೇನ ಫಸ್ಸಾದೀಸು। **ಯೋ ಚ ರೂಪಾದಿಕೋತಿ** ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತರಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ಯೇ ಚ ಅನೇಕೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋತಿ** ಇದಂ ಅಸಾಧಾರಣಾರಮ್ಮಣವಸೇನ। **ತೇ ಸಬ್ಬೇತಿ** ತೇ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಪ್ಪಭೇದಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ। **ಏಕೇಕಮೇವ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ರೂಪಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಚ ಅನೇಕೇ** ನೀಲಾದಿಭೇದತೋ। **ತಥಾತಿ** ಅನೇಕೇ। ತೇನ ಭೇರಿಸದ್ದಾದಿಕೇ, ಮೂಲಗನ್ಧಾದಿಕೇ, ಮೂಲರಸಾದಿಕೇ, ಕಥಿನಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಕೇ, ವೇದನಾದಿಕೇ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅನೇಕೇತಿ** ಹಿ ಇಮಿನಾ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಾನಂಯೇವ ವಣ್ಣಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಭಾವಮಾಹ। ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾರಹಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ।

ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ। **ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುತ್ಥ**ನ್ತಿ ಇದಂ "ದಿಟ್ಠನಿಬ್ಬಾನೋಯೇವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಕ್ಖಮಾನಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಹದಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನವಿಭಾವನಂ ಅದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಸ್ಸ ವಾ ಸಿಯಾ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಸ್ಸಪಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಅದಿಟ್ಠಸಚ್ಚೇನ ತಾವ ತಂ ವಿಭಾವೇತುಮೇವ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ, ಇತರಸ್ಸ ಪನ ಪಗೇವ ವಿಭೂತಮೇವಾತಿ ತಂ ತೇನ ವಿಭಾವಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ **"ನ ಚ ತಂ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಕರಣಾಭಾವಂ ಆಗಮತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **"ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯುತ್ತಿತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **"ನ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುತ್ಥಂ ಅಸಙ್ಖತತ್ತಾ"**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ? ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯ ಆಸೇವಿತಸ್ಸಪಿ ನಿವುತ್ಥನ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚೋಯೇವ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಭಾವೇತಿ, ನ ಅದಿಟ್ಠಸಚ್ಚೋ। ತಂ ಪನ ಞಾಣಂ ಖನ್ಧೇ ವಿಯ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧೇಪಿ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಖನ್ಧವಿಭಾವನೇ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಏತೇನ ಪಯೋಜನಾಭಾವಚೋದನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪನ "ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧವಿಭಾವನಕಾಲೇ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಯಥಾರಹ"**ನ್ತಿ। **ಕಸ್ಸಚಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಪಿ ರೂಪಾವಚರಸ್ಸ, ಪಗೇವ ಇತರಸ್ಸ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩. ಧುರಸಹಚರಿಯತೋ ಧೋರೇಯ್ಯೋ "ಧುರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಧುರನ್ತಿ ಧುರಗ್ಗಾಹ"**ನ್ತಿ। ಛನ್ದಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಸಿದ್ಧಂ ಪಾಸಂಸಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಜೇಟ್ಠಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ದೀಪೇನ್ತೋ **"ಸೇಟ್ಠ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** "ಛನ್ದಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಆಯೂಹಿತ"ನ್ತಿ। **ಪುರಿಮಛನ್ದಸ್ಸಾತಿ** "ಛನ್ದಾಧಿಪತೀ"ತಿ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಛನ್ದಸದ್ದಸ್ಸ **ಸಮಾನರೂಪೇನ** ಸದಿಸಾಕಾರೇನ। **ತದನನ್ತರಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನಾತಿ** ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಛನ್ದಸದ್ದಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತೇನ। ತತೋ ಏವ ಚ ತಂಸಮಾನತ್ಥತಾಯ ಚ **ತಂಸಮ್ಬನ್ಧೇನ** "ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಛನ್ದಸದ್ದೇನೇವ ಅಧಿಪತಿಸದ್ದರಹಿತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸಾತಿ** ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕವಿಸೇಸನಭಾವೋತಿ** ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸೋ ಏವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಸೇಸನಭಾವೋ।

ಏಸ ನಯೋತಿ ಇಮಿನಾ “ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿ ವೀರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿಆದೀಸು ಪುರಿಮವೀರಿಯಸ್ಸ ಸಮಾನರೂಪೇನಾ”ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥವಚನಂ ಅತಿದಿಸತಿ।

ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಪವತ್ತಿನ್ತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅಧಿಪತೀನಂ ಪವತ್ತನಾಕಾರಂ। **ಅಲದ್ಧಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ **ಲದ್ಧಬ್ಬಂ** ಲಬ್ಭನೀಯಂ, ಲದ್ಧುಂ ವಾ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ, ದುತಿಯೇ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಲಾಭಮರಹತೀತಿ **ಲದ್ಧಬ್ಬಂ। ಅವಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಪಗೇವ ಅನವಞ್ಞಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾ ಕುಸಲಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ಮಹಾಬಲಾ ಸಾಧಿಪತಿಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾಪೀತಿ ಆಹ **“ಅಪ್ಪನಾಸದಿಸಾ...ಪೇ॰... ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”**ತಿ। **ಅಪ್ಪನಾಸದಿಸಾ**ತಿ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಸದಿಸಾ। **ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾವರಣಭೂತಾ ಚ ತೇ**ತಿ ತೇ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಾವರಣಭೂತಾ, ಯೇ ಆನನ್ತರಿಯಪ್ಪಕಾರಾ ಕಿಲೇಸಾವರಣಭೂತಾ, ಯೇ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಧಮ್ಮಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚೇತನಾಯ ಪನೇತ್ಥ ಕಿಲೇಸಾವರಣಪಕ್ಖಿಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ಆನನ್ತರಿಯಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಕಮ್ಮಾವರಣಪಕ್ಖಿಕತಾ ವಿಯ। ಪಚ್ಚಕ್ಖಗತಿ ಅನನ್ತರತಾಯ ವಿನಾ ಭಾವಿನೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಗ್ಗಾನಂ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಮ್ಪೀ”**ತಿ। ತೇನ ತೇಸು ಆನನ್ತರಿಯಾ ವಿಯ ಅಸಮ್ಭಾವಿನೋ ಅಹೇತುಕಾಭಿನಿವೇಸಾದಯೋಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತಿವಿಧೋಪಿ ಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಉದಾಹು ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣೋತಿ ಉಭಯಥಾಪಿ ನ ಸಮ್ಭವೋ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದತೋ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪರಸನ್ತಾನಗತಾನಂ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಭಾವತೋ**ತಿ ಅವಚನತೋ। ಅವಚನಞ್ಹಿ ನಾಮ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅಭಾವೋ ಏವಾತಿ ಏತೇನೇವ ಅನುದ್ಧಟತಾಪಿ ಅವುತ್ತತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣದ್ವಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ತಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತಂ ಸಮ್ಭಾವೇನ್ತೋ **“ನತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೇಪೀ”**ತಿ ಆಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಬಹಿದ್ಧಾ ಖನ್ಧೇ”**ತಿಆದಿ। **ರೂಪೇ ಏವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ** ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಅರೂಪೇ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಪಾಳಿಅನುಸಾರತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। **“ವಿಚಾರಿತ”**ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು “ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೇ ಅನಾಗತೇ ಖನ್ಧೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತೀ”ತಿಆದಿವಚನತೋ ಅರೂಪೇಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೇವ। **ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಪನಾ**ತಿ ಇದಂ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಪಾಳಿಯಾ ವಿರೋಧಪರಿಹರಣಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ, ಅವಚನಂ ಪನ ಕತ್ಥಚಿ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯೇನ, ಕತ್ಥಚಿ ನಯದಸ್ಸನೇನ ಹೋತೀತಿ ಕುತೋ ವಿರೋಧಾವಸರೋ।

ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪. ಯಥಾವುತ್ತಾ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಸುಞ್ಞತಾ ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತತಾ **ಓಕಾಸದಾನವಿಸೇಸೋ,** ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಚಿತ್ತನಿಯಮಹೇತುತಾ, ತತ್ಥ ಅನನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಚ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಸುಟ್ಠುತರಂ ನಿರನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಚ **ಚಿತ್ತನಿಯಮಹೇತುವಿಸೇಸೋ** ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಧಾತುವಸೇನಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ। ಏತ್ತಕಾ ಏವ ಹಿ ಧಾತುಯೋ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾಯ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಅಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಪನ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಪುರಿಮತಾಮತ್ತಂಯೇವ ವಿಸೇಸಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ತಾ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇನ ತಥಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **“ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಚಾ”**ತಿ। ಯಾ ಪನ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತತ್ಥ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಮನೋಧಾತುಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಸಿಯಾ, ಪುರೇ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಇದಾನಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು

ಮನೋಧಾತುಯಾತಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ಮನೋಧಾತುಯಾ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಧಾತೂನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ಮನೋಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾತಿ ಚಾ"**ತಿ । **ತಥೇವಾತಿ** ನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ದೇಸನಾಯ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಿಸೇಸಾಭಾವೋ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸದಸ್ಸನವಿಚ್ಛೇದೋ ನಿಯಮಾಭಾವೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ದೋಸಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ನಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ** ಧಾತುವಸೇನ ನಿದಸ್ಸನೇನ। **ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ** "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ। **ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ನಿರವಸೇಸಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಿನೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ಸದಿಸಕುಸಲಾನನ್ತಿ ಸಮಾನಕುಸಲಾನಂ, ಸಮಾನತಾ ಚೇತ್ಥ ಏಕವೀಥಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಭೂಮಿಭಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಸಮಾನವೀಥಿತಾ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಸಮಾನವೇದನಾ ಸಮಾನಹೇತುಕಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ವೇದನಾಯ ವಾ ಹೇತೂಹಿ ವಾ ಸದಿಸಕುಸಲಾನ"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ। ತೇನ ಞಾಣಸಙ್ಖಾರಾದಿಭೇದಸ್ಸಪಿ ವಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಚುತಿಪಿ ಗಹಿತಾ** ತಂಸಭಾವತ್ತಾ। ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಮೇವ ಹಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇ "ಚುತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನನ್ತರಞ್ಚ ಕದಾಚಿ ಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ **ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ** ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಕಿರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆವಜ್ಜನಗ್ಗಹಣೇನ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ವಿಸೇಸೇತೀ"**ತಿ ಆಹ। ತಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಗಹಿತಂ** ಸನ್ತೀರಣಾನನ್ತರತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬. **ಪೋರಾಣಪಾಠೋತಿ** ಪುರಾತನೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ। **ಇಮಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ। **ಅವುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತಸ್ಸ। ಯದಿಪಿ ಸಹಗತಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ ಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ ಸಮಾನತ್ಥಸ್ಸಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸದ್ದನ್ತರಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿಯಾಯವಿಸೇಸಬೋಧನತ್ಥಂ, ತಥಾಪಿ ನ ಮೂಲಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ನ ಚ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ। "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಚ "ಅಞ್ಞಅಞ್ಞ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **ಮ**-ಕಾರಾಗಮಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಕಮ್ಮಬ್ಯತಿಹಾರೇ ಚೇತಂ ಪದಂ, ತಸ್ಮಾ ಇತರೇತರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಯೋ ಹಿ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಸೋಪಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಇಮಿನಾ...ಪೇ॰... ದೀಪೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಓಕ್ಕಮನಂ** ಪವಿಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಸನಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಪುರಿಮಭವತೋ ಇಮಂ ಭವಂ ಪವಿಸನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಪರಲೋಕತೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪವಿಸನ್ತಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಓಕ್ಕನ್ತಿಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ **"ಓಕ್ಕನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹಾ"**ತಿ। **ತಂನಿವಾರಣತ್ಥನ್ತಿ** ತಸ್ಸ ಖಣನ್ತರೇ ರೂಪೀನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ "ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ। ತೇನ ಪದದ್ವಯೇನ ಸಮಾನೇಸು ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಪುರಿಮತೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏವಞ್ಚ "ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ಪದಸ್ಸ "ಕೇಚಿ ಕಾಲೇತಿ ವಾ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ವಾ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ ಕೇಚಿ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ ವಾ**

ಅತ್ಥೋ"ತಿ ಆಹ। ತೇನ "ಕಞ್ಚೀ"ತಿ ಅಯಂ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೋ ಹಿ ಅಯಂ "ಕೇಚೀ"ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತಬಹುವಚನಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಯೋ ಚ "ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚೀ"ತಿ ಭುಮ್ಮೇಕವಚನಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ, ತದುಭಯಂ ಸತಿ ಕಾಲವನ್ತಕಾಲತಾವಿಭಾಗೇ ಕಿಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಚನೀಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ಕಞ್ಚೀ"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕೇಚಿ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚೀ"ತಿ ಭುಮ್ಮವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ತೇನ** ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಿಭಾಗೇನ ಪದೇನ। **ವತ್ಥುಭೂತಾತಿ** ವತ್ಥುಸಭಾವಾ। ಹದಯರೂಪಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ರೂಪನ್ತರಾನನ್ತಿ** ಹದಯವತ್ಥುತೋ ಅಞ್ಞರೂಪಾನಂ। ಅರೂಪೀನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ಪುಬ್ಬೇ "ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅನಿವಾರಿತಂ ನಿವಾರೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ, ತಥಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಚ ಕಾಲನ್ತರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅರೂಪೀನಂ ನಿವಾರೇತೀತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಭತ್ತಿನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ರೂಪಕಭಾವಮಾಹ। ಪುನಪಿ ಪುರಿಮತೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಉಪಚಯೇನ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುರಿಮೇನ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಮೇನಾತಿ** "ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಚನೇನ। **"ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ವತ್ಥು ಚ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ** ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಿಪಾಠೇನ। ಅತ್ಥವಿವರಣಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಾಳಿಯಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತ ಮಹಾವಾರಾ। ವತ್ಥುಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತೇ ಆಪನ್ನೇ ಕಿನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ತಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏತೇನಾತಿ** "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ವಚನೇನ। **ಕೇವಲಸ್ಸಾತಿ** ನಾಮರಹಿತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ। **ತಥಾತಿ** ನಾಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ।

ಕತ್ಥಚೀತಿ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ನಿದ್ದೇಸೇ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಲಬ್ಭತಿ। **ವಚನೇನಾತಿ** "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ **ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ,** ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಲಬ್ಭಮಾನೇಪೀ"**ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತ್ತಸ್ಸ। **ಏವನ್ತಿ** "ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ। **ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸವಸೇನ ಸಾಮಿವಚನನ್ತಿ** ಅವಯವಾವಯವಿಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಅವಯವಿನಿ ಸಾಮಿವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, **ನಿದ್ಧಾರಣೇ ವಾ** "ಕಣ್ಹಾ ಗಾವೀನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮. ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ ಇದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಸಹಜಂ ಪುರೇಜನ್ತಿ ಹಿ ವಿಭಾಗಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಯತಾಮತ್ತಮೇವ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ। **ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇತಿ** ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚಾತಿ ಚ-ಸದ್ದೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಟ್ಠಪನಸ್ಸ। **ಪಕಾಸೇತಬ್ಬತ್ತಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಅಪಾಕಟಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ವಚನೇನ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯. ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ತಯೋತಿ ಅನನ್ತರಾರಮ್ಮಣಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಭೇದೇ ತಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ। **ಅನೇಕಸಙ್ಗಾಹಕತಾಯಾತಿ** ಅನೇಕೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹಣತೋ। **ಏಕನ್ತೇನೇವ ಹೋನ್ತಿ** ಚಿತ್ತನಿಯಮಹೇತುಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿನಿಯಮತೋ। **ಯೇಸು ಪದೇಸೂತಿ** ಯೇಸು ಕುಸಲಾದಿಪದೇಸು। **ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ** ಸಙ್ಗಹಂ ಗತೋ, ಕುಸಲಾದಿಪದೇಸು ಯೇಸಂ ಪದಾನಂಯೇವ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಸು "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ**। ಕಸ್ಮಾ? **ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ** ಏಕನ್ತೇನೇವ ಉಪಲಬ್ಭನತೋ। **ತೇಸೂತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಪದೇಸು। ನ ಹಿ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲೋ

ವಾ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಆರಮ್ಮಣಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಪನ ಅನೇಕನ್ತಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಿದ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಕುಸಲಾದೀಹೀ**ತಿ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ ಅಕುಸಲೇನ ಕುಸಲೇನ ವಾ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸೇ ನಿಯಮಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಕುಸಲಾದೀಸು ಅಕುಸಲಕುಸಲಾನಂ "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿಆದಿನಾ।

ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಪುಬ್ಬಾಪರನಿಯಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ನ ಲಭತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಪಕತಸ್ಸಾ**ತಿ ನಿಪ್ಫಾದಿತಸ್ಸ, ಉಪಸೇವಿತಸ್ಸ ವಾ। ನ ಹಿ ರೂಪಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದಿನಿಪ್ಫಾದನಂ ಅತ್ಥಿ, ಉತುಭೋಜನಾದಿಉಪಸೇವನಂ ವಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾ ಹಿ...ಪೇ॰... ರೂಪಸನ್ತಾನೇನಾ"**ತಿ। ನನು ಚ ರೂಪಸನ್ತಾನೇ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ , ಸೋ ಚ ನ ವಿನಾ ಸಮಾನಜಾತಿಯೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ಸ್ವಾಯಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಲಾಭೋತಿ ಕದಾಚಿ ಆಸಙ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಮಿಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತ**ನ್ತಿ ಉತುಬೀಜಾದಿಕಂ ಕಮ್ಮಾದಿ ಚ **ತೇನ** ರೂಪೇನ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನೇನ। **ಉಪ್ಪಾದನಂ** ಸಾಭಿಸನ್ಧಿಕಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಧಿಪತೀಸು ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಯ **ಪಕಪ್ಪನಂ** ಸಂವಿದಹನಂ। **ಪಕರಣಂ** ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ಯತೋ ಕಾರಣವಿಸೇಸೋ "ಪಕತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ರೂಪಸ್ಸೇವ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ಯಥಾ ಚ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"**ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಉತುಬೀಜಾದೀನಂ ಅಙ್ಕುರಾದೀಸು ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಉತುಬೀಜಾದಯೋ ಪನ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋ"**ತಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಬಲವತಾಕಾರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಏತ್ಥ ಏಕನ್ತೇನ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫತ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ಕಥಂ ಪುರಿಮಗ್ಗಹಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಪುರಿಮಪುರಿಮಾನಂಯೇವ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇಪಿ ವಾ ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಅಸಂವಿದಿತಾಕಾರೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪತ್ಥನಾಪವತ್ತೀತಿ। ತೇನಾಹ **"ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯಾ"**ತಿ।

ಧಮ್ಮೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಸೇನಾಸನಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಉಪಾದಾನಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ। **ಅಯಂ ನಯೋ**ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮುಖೇನ ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಾ ತದುಪಾದಾನಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ನಯೋ। **ಏತ್ಥೇವಾ**ತಿ "ಸೇನಾಸನಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಚನೇ। ಕಥಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋತಿ ಚೋದನಾಯ "ವಕ್ಖತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಆಗಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಚ ತಾದಿಸಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ಪಕತತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಾದಿಸಾನ**ನ್ತಿ ಯಾದಿಸಾ ಉತುಆದಯೋ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ, ತಾದಿಸಾನಂ ತತೋ **ಪುಬ್ಬೇ** ಪುರೇತರಂ **ಪಕತತ್ತಾ** ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಯೋಗ್ಯತಾಯ ಆಪಾದಿತತ್ತಾ।

ಕಸಿಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ 'ಏಕಚ್ಚಾಯಾ'ತಿ ಆಹಾ"**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಂ ದಿಸ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ।

ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ಪಗೇವ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಂ ಪನ ಯಥಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಮಿಂ ಕಸಿಣಾದಿಮ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಝಾನುಪ್ಪಾದನೇ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ, ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕಕುಸಲಾನಂ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಯಾಮಕಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಯಾಮಕಸ್ಸ। **ಚುತಿತೋ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಾಯ ಚುತಿಯಾ। **ಪುರಿಮಜವನಸ್ಸ ವಸೇನಾ**ತಿ ಚುತಿಯಾ ಆಸನ್ನಜವನಭಾವೇನ। **ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ "ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಮ್ಪಿ ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಪಾದಕಾದಿವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಪಾಕಟೋಯೇವ, ತಥಾ

ತಂತಂಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ತಂತಂಭೂಮಕಕಿರಿಯಾನಂ, ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಏವಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ…ಪೇ॰… ವೇದಿತಬ್ಬೋ”**ತಿ ಆಹ। “ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಉದ್ದೇಸವಸೇನೇವ ಪಾಠೋ ಆಗತೋ, ನ ವಿಭಜನವಸೇನಾತಿ ಆಹ **“ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ…ಪೇ॰… ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ”**ತಿ। ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದೀಸು ಅನುಲೋಮಾದಿಭೇದಭಿನ್ನತ್ತಾ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇಸೂ**ತಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ।

ಲೋಕುತ್ತರನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪರಸ್ಸ ಸಿನೇಹುಪ್ಪಾದನೇ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಲೇಸೋ, ಭಾವಿನೋ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಆಹ **“ನ ಇದಂ ಸಾರತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ”**ತಿ। **ರೂಪಾವಚರಾದಿಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಿಯಮಾನಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಾ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **“ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುತ್ಥಾದೀಸು…ಪೇ॰… ಅರಹತೋ”**ತಿ । ತಂ ತಂ ವಿಪಾಕಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಂ ಕುಸಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯತಾತಿ ಆಹ **“ಚತುಭೂಮಕಾ…ಪೇ॰… ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ”**ತಿ। ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾನಂ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಯದಿಪೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನೇವ ಹಿ “ತಥಾ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕೋ”ತಿ ತೇಭೂಮಕಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ **ತೇನಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿನಾ। **ತ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬತ್ತಾ। **ತಾನಿ ವಿಯಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾನಿ ವಿಯ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀನಂ। **ಇಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಝಾನಾದೀನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀನಂ ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಪಲದ್ಧಪುಬ್ಬತ್ತಾ, ಏವಂ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಝಾನಾದೀನಂ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **“ಉಪಲದ್ಧಪುಬ್ಬಸದಿಸಮೇವ ಹಿ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ”**ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಾನಂ ಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವುತ್ತಾ ಏವ।

ಯಥಾ ವಿಪಾಕಾ ಕುಸಲಾನಂ, ಏವಂ ಕಿರಿಯಾಪಿ ತೇಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ತಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಿರಿಯಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದಿ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ತದತ್ಥಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತ**ನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ। ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏವಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸಪೀ**ತಿ ಯಥಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ರಾಗಾದಿಉಪ್ಪಾದನೇ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಮುಖೇನ ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಯದಿ ಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ…ಪೇ॰… ಹೋತಿಯೇವ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಿಭಜನೇ ಕಿರಿಯಾ ನ ಗಹಿತಾ, ಉತುಭೋಜನಸೇನಾಸನಾನಿಯೇವ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಆಹ **“ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇಸು…ಪೇ॰… ನಯದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವಾ”**ತಿ। **ಏವಮಾದಿಕ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯಪರಿಯಾಯೋ ಉಪನಿಸಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ವಿಞ್ಞಾಣೂಪನಿಸಂ ನಾಮರೂಪಂ, ನಾಮರೂಪೂಪನಿಸಞ್ಚ ಸಳಾಯತನನ್ತಿಆದಿಕೇನಾ”**ತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಫಸ್ಸರೂಪಾದೀನಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦. ದಸ್ಸಿತಮೇವ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ, ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ ‘‘ಸಾವಸೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ’’ತಿ ಆಹ **‘‘ಸರೂಪೇನ ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ’’**ತಿ। ‘‘ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪುರೇಜಾತಂ ಆರಬ್ಭ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ’’ತಿ ಏವಂ **ಸರೂಪೇನ** ಪಾಳಿಯಂ **ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ। ಇದ್ಧಿವಿಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸಪಿ ಹಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ **ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ‘‘ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ’’ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣೇಸು ಚ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ।

ಇತರಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭಾವಿನೋತಿ ಯೋಜನಾ। ಸತಿಪಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭಾವಿನೋ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇ ವಿಭೂತಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಾಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸದಿಸನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **‘‘ಇತರಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ’’**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **‘‘ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಿಯ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಭಾವತೋ’’**ತಿ। ಸನ್ತೀರಣಭಾವಿನೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾಪಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥ ಚ ‘‘ಮನೋಧಾತೂನಞ್ಚಾ’’ತಿಆದಿ ‘‘ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಿನೋ’’ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪುರತೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಲಿಖಿತಂ।

ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸಿತಪುರೇಜಾತದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ** ‘‘ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾ’’ತಿ ಏವಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ। ಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಇಧ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ, ತೇಸು ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಚ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಇತರೋ। ತೇನೇವಾಹ **‘‘ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಪನ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನ ಹೋತೀ’’**ತಿ, ತಸ್ಮಾ ‘‘ತಸ್ಸೇವಾ’’ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಯಥಾರಹಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨. ಪಕಾರೇಹಿ ಗುಣಿತಂ **ಪಗುಣಂ,** ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಭಾವಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತಿಸಯೇನ ಪಗುಣಂ **ಪಗುಣತರಂ,** ತತೋಯೇವ **ಬಲವತರಂ।** ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ತೇನ ಪಗುಣತರಬಲವತರಭಾವೇನ **ವಿಸಿಟ್ಠಂ** ವಿಸೇಸಪ್ಪತ್ತಂ। ಸ್ವಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ ವಿಪಾಕೇ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **‘‘ಏತೇನ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತತೋ ವಿಸೇಸೇತೀ’’**ತಿ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩. **ಏವಂಸಭಾವಾತಿ** ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪಕಾರಕಸಭಾವಾ। **ಸಮತ್ಥತಾತಿ** ಆನುಭಾವೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಕಟತ್ತಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ** ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **ಏಕವೋಕಾರೇ ರೂಪಮ್ಪೀತಿ** ಏಕವೋಕಾರೇಪಿ ರೂಪಂ ನ ಜನೇತಿ, ಪಗೇವ ಚತುವೋಕಾರೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪. ಯಥಾ ಹಿ ರೂಪಭವೇ ಸಞ್ಞೀನಂ ತಂನಿಬ್ಬತ್ತಿತಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನೇವ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿ, ಏವಂ ಅಸಞ್ಞೀನಮ್ಪೀತಿ ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮುನಾ ಯಥಾ ವಿಪಾಕಾನುರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ **ಹೋನ್ತೋ** ಕೇಸಞ್ಚಿಯೇವ **ಹೋತಿ**, ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಕತ್ಥಚಿಯೇವ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ನ ಏವಂ ವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಏಕನ್ತೇನಾ"**ತಿ। **ತೇಸಂ ವಸೇನಾ**ತಿ ತೇಸಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಲಾಭೀನಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ। **ನ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ "ಏಕನ್ತೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಭೂಮಿದ್ವಯವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಆರುಪ್ಪೇ ರೂಪಸ್ಸ ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಯೋಜನಾ।

ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫. ಕೇವಲಾಯ ಓಜಾಯ ಅಜ್ಝೋಹರಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ **"ಅಸಿತಪೀತಾದಿವತ್ಥೂಹಿ ಸಹ ಅಜ್ಝೋಹರಿತೋವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಪ್ಪಭೇದೇ ಅಸಿತೇ ತಾವ ಕಬಳೀಕಾರತಾ ಹೋತು, ಪಾತಬ್ಬಾದಿಕೇ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಾತಬ್ಬ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅನುಪಾಲಕೋತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ** ಕಾಯಸ್ಸ **ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಭಾವೋ** ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಏತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ। ಸತಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಪನ ವುತ್ತಂ, ನೋಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪನ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ತಿವಿಧೋಪಿ...ಪೇ॰... ವುತ್ತೋ"**ತಿ।

ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೬. "ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಇನ್ದ್ರಿಯತಾಯ ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ **ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ**ತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। **ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ನ ಗಹಿತಂ, ನ ಏವಮಿಧ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಗ್ಗಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅರೂಪಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ **ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಪೇಕ್ಖಾನಿ** ಆವಜ್ಜನಾರಮ್ಮಣಾದಿಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಾಪೇಕ್ಖಾನಿ **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ** ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಕದಾಚಿಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮೋಧಾನಾಪೇಕ್ಖತಾಯ ಚ। **ಯೋ ಪನ ನಿರಪೇಕ್ಖೋ**ತಿ ಯಥಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇಸು ಸಾಪೇಕ್ಖಾನಿ, ಏವಂ ಸಾಪೇಕ್ಖೋ ಅಹುತ್ವಾ ಯೋ ತತ್ಥ ನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ತೇಸಮ್ಪಿ** ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ **ಸಿಯುಂ** ವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾಭಾವಸ್ಸ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ನನು ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಿಟ್ಠೋತಿ? ಸಚ್ಚಂ ದಿಟ್ಠೋ, ನ ಪನ ಸೋ ಸಮಾನಜಾತಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸತಿ ಚೇವ**ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ

ಸಮಾನಜಾತಿಯಂಯೇವ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ **ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ** ಸದ್ಧಿಂ। ಸಹಯೋಗೇ ಹಿ ಇದಂ ಕರಣವಚನಂ। ಯದಿಪಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಕಲಲಾದಿಕಾಲೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ನ ಫರೇಯ್ಯುಂ ತೇಸಂ ತದಾ ಅಭಾವತೋ। ಯೇ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ತದಾ ಸನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾವ, ತೇಸಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ಫರನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಅಬೀಜಭಾವತೋ** ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವತೋ। **ತದನುರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಕಲಲಾದಿಅವತ್ಥಾನುರೂಪಾನಂ **ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ,** ಯತೋ "ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಪಕತಿವಿಭಾಗೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಕುಸಲಜಾತಿಯನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಯೇ ಪನ "ಕುಸಲಜಾತಿಕ"ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಚ್ಚತ್ತೇಕವಚನಂ। **ವಿಸುಂ ಏಕಜಾತಿ ವಾ ಭೂಮಿ ವಾ ನ ಹೋತಿ** ತದೇಕದೇಸಭಾವತೋ। **ಹೇತುಆದೀಸುಪೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಅಕುಸಲಾಹಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಏಸ ನಯೋತಿ** ಯ್ವಾಯಂ "ಭೂಮಿವಸೇನ ವುತ್ತೇಸೂ"ತಿಆದಿನಾ ಅರೂಪೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಟ್ಠಪನೇ ಅತ್ಥನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಏಸ ನಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ। **ತಥಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಹೇತು, ತಥಾ ಅಕುಸಲಹೇತೂತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಪಠಮಾಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಹೇತು ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಕುಸಲಹೇತು ಚ ವಿಸುಂ ಏಕಜಾತಿ ಭೂಮಿ ವಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾಪಿ ವಿಸುಂ ನ ಠಪಿತಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ "ಅಕುಸಲಾಹಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು।

ಸತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾ ಸಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"**ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ)। ತಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ ಯದಿಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ ಪನ ತಸ್ಸ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತೋ, ತಥಾಪಿ ತಂ ಅನನುಜಾನನ್ತೋ **"ಉಪ್ಪಾದ...ಪೇ॰... ನಿವಾರೇತು"**ನ್ತಿ ವತ್ವಾ **"ವಕ್ಖತೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತಮತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸದಿಸ**ನ್ತಿ ಹಿ ಏತೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಕಾಸಿತೋ। **ಪವತ್ತೇಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಅಞ್ಞೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರಪರಿಯೋಸಾನಾ **ಛ ವಾರಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ** "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿನಾ, ನ ಠಿತಿಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ। **ಏತೇಸೂತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಛಸು ವಾರೇಸು। ಕೇಚಿ ಪನ "ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾಲನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನ ಪಾಕಟಂ ಬಲವಞ್ಚ, ಯಥಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭತೋ ಥಿರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಸ್ಸ ತಂ ಪಾಕಟಂ ಬಲವಞ್ಚ, ತಸ್ಮಾ 'ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ'ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೭. **ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಾನೀತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಝಾನಙ್ಗಭಾವವಿಸೇಸನತೋ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಭೂತಾನೇವ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ, ನ ಇತರಸುಖದುಕ್ಖಾನೀತಿ ಝಾನಙ್ಗಭೂತಾನಂಯೇವ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ**। ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವ **"ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸೂ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವಿಭಾವೇತಿ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ತೇನಾತಿ** ವಿಸೇಸನಭೂತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣೇನ।

ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತತ್ತಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತಭಾವತೋ। **ಚಿನ್ತನಾಪವತ್ತಿಯಾ** ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಪವತ್ತಿಯಾ। **ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನಾತಿ** "ಉಪನಿಜ್ಝಾನಾಕಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ"ತಿ ಏತೇನ ಕಾರಣೇನ। **ಪುಬ್ಬೇ**ತಿಆದಿತೋ। **ಚತ್ತಾರಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ**

ಸತ್ತಸು ಅಙ್ಗೇಸು ದಸ್ಸಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ವಜ್ಜಿತಾನಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾ ಹೇಸಾತಿ** ಲೇಸೇನ ಅಪಕಾಸೇತಬ್ಬತಾಯ ಕಾರಣಮಾಹ। **ತೀಸುಪಿ ಏಕಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ,** ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಇತರೇಸಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ। **ತಿಣ್ಣಂ ಪನ ವಚನೇನಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅಝಾನಙ್ಗತಾದಸ್ಸನತ್ಥೇನ ವಚನೇನ। **ತತೋ** ಉಪೇಕ್ಖಾದಿತೋ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ **ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಉದ್ಧಟಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ** ಅಝಾನಙ್ಗೇಸು ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋತಿ** "ಉಪನಿಜ್ಝಾನಾಕಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ"ತಿ ವುತ್ತಕಾರಣತೋ **ಅಞ್ಞೇನ ಕಾರಣೇನ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೋ ವಾ ಆಪಜ್ಜತಿ** ಅನುಪನಿಜ್ಝಾಯನಸಭಾವೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಾಕಾರಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ಪಾಳಿಯಂ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ತಂದೋಸಪರಿಹರಣತ್ಥನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತದೋಸವಿನಿಮೋಚನತ್ಥಂ।

ಯೇ ಪನಾತಿಆದಿ ಪದಕಾರಮತ್ತದಸ್ಸನಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀಹೀ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಝಾನಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಹಿ। **ಅವಿಭೂತಭಾವೋ** ಉಪೇಕ್ಖನಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ ಅವಿಭೂತಕಿಚ್ಚಾ ವುತ್ತಾ। **ಸಮಾನಾನಂ ಕೇಸಂ? ಸುಖಾದೀನಂ,** ಕೇಹಿ? **ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀಹಿ,** ಕಥಂ? **ಸುಖ...ಪೇ॰... ಯುತ್ತತಾತಿ** ಯೋಜನಾ। **ನ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಾ**ತಿ ಸುಖಾದೀಹಿ, ತದಞ್ಞೇಹಿ ಅಭಿನಿರೋಪನಾದೀಹಿ ಚ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚತಾಯ ಚ ಅನುಪನಿಜ್ಝಾಯನಕಿಚ್ಚತಾಯ ಚ ಅಸಮಾನತಾಯ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಸಾತಿ** ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ। **ಏತ್ಥಾತಿ** "ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖಾನೀ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇ ನ ಗಹಿತಾ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತಮನೋಧಾತುಆದೀಸೂತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀಸು ಚ। **ತಸ್ಸಾಪಿ** ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಪಿ।

ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮. **ದುವಿಧಮ್ಪಿ** ಸಙ್ಕಪ್ಪನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ಚ ಏವಂ ಅನವಜ್ಜಸಾವಜ್ಜಭೇದೇನ ದುವಿಧಮ್ಪಿ। **ವೀರಿಯಂ ಸಮಾಧಿನ್ತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ** ವಿತಕ್ಕಾದಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ, ಏಕೇಕಮೇವ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಹಿ** ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವೇಹಿ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಚ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, ಚ-ಸದ್ದೇನ **ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಚ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಆಹ **"ಮಗ್ಗಙ್ಗವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನಾ"**ತಿ। ಏವಂ ಪರಿಯಾಯನಿದ್ದೇಸೋ ಇಧ ಕಿಮತ್ಥಿಯೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಏವಞ್ಹಿ ಸುತ್ತವೋಹಾರೋಪಿ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ಏವಂ ಪನ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನಾತಿ** ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿಪಿ ಸುತ್ತೇ ಮಗ್ಗಙ್ಗವೋಹಾರಸಿದ್ಧಿಯಾ ಇಧ ಮಗ್ಗಙ್ಗೇಹಿ ಸಹ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ। **ಉದ್ಧರಿತ್ವಾತಿ** ಪದುದ್ಧಾರಂ ಕತ್ವಾ। ಇದಾನಿ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನಿ ನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಿ, ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇತಿ ಆಹ **"ನ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ...ಪೇ॰... ವತ್ತಬ್ಬೋ"**ತಿ। **ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋಯೇವ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ,** ನ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ವಿಯ ಸಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪರಿಯಾಯನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಮಗ್ಗಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥೇಪಿ ಅತ್ಥವಚನೇ ಏವಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪರಿಯಾಯ...ಪೇ॰... ಅಧಿಕರಣಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ "ಅಞ್ಞಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಕರಣಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾಳಿಗತಅಧಿಕರಣಸದ್ದಪತಿರೂಪಕೋ ಅಞ್ಞೋ ಅಧಿಕರಣಸದ್ದೋ ಪಾಳಿಗತತದಞ್ಞಸಾಧಾರಣತಾಯ ಉಭಯಪದತ್ಥೋ ಉದ್ಧಟೋ "ಅಧಿಕರಣಂ ನಾಮ ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಕರಣಾನೀ"ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಂ ಇತರಞ್ಚ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೇನ ಪಾಳಿಗತತದಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದೋ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ನ ಕತನ್ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಗತೋಯೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದೋ ಉದ್ಧಟೋ, ನ ತದಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ, ನ ಚ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಮುಖೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೋ ನಿಯಮಿತೋ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇಸೂತಿ** ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು। "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ಸಮಾಧಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಕಪ್ಪವಾಯಾಮಸಮಾಧಯೋ ಸಮ್ಮಾಮಿಚ್ಛಾಸದ್ದೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ

“**ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸನ್ತೀ**”ತಿ। ಸಙ್ಕಪ್ಪವಾಯಾಮಸಮಾಧಿಪ್ಪತ್ತಾ ಪನ ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ಸನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಕೇ ಅನವಸೇಸೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ “**ಯಥಾವುತ್ತಾ**”ತಿ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನಿಯಮನತ್ಥತ್ತಾ** ನ ವಿಸೇಸನತ್ಥತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦. **ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾವತ್ಥುಭೂತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೋ। ತೇನಾಹ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಅರೂಪಿನೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಯಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಯಂ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಯದಿದಂ ಸಮಾಸತೋ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಂ ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಂ “ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತೀ”ತಿ, ತಯಿದಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯೋ ಹೀ**”ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ನಿಬ್ಬಾನೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ನ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ…ಪೇ॰… ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಸೇಸತೋ ಬ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರಕತಾವಿರುದ್ಧೋ**ತಿ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವವಿರುದ್ಧೋ। ವಿಗತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ವಿಯ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಜುಪಚ್ಚನೀಕಭಾವೇನ ಠಿತಾ ನತ್ಥಿಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ। ನ **ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ** ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರಕತಾಅವಿರೋಧತೋ। ಯೇ ಹಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ, ತೇ ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರಕತಾವಿರುದ್ಧಾ ಏವ ದಿಟ್ಠಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸತಿ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏಕತೋ**ತಿ ಸಹ। **ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ**ತಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ। **ತದಭಾವೋ**ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ। **ಏತೇಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ಧಮ್ಮಸಭಾವವಸೇನಾ**ತಿ ಧಮ್ಮತಾವಸೇನ। ಧಮ್ಮತಾ ಹೇಸಾ, ಯದಿದಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಸಹ ಪುರೇತರಂ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಾರಾನಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಸತಿಪಿ ನಿಯತವುತ್ತಿತಾಯ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಛಬ್ಬಿಧಭಾವೇ ಆರಮ್ಮಣಮನಾಮಸಿತ್ವಾ, ದ್ವಾರತೋ ದ್ವಾರಮನಾಮಸಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಛಬ್ಬಿಧತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಸತಿಪಿ ಸಹಜಾತಾದಿಭಾವೇ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಆಗತೇ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಕೋಟ್ಠಾಸಭೂತೇ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಂ ಆಮಸಿತುಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಆಹಾರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಂ ನ ಲಭತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಸಹಜಾತಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨-೧೩-೧೪. ನತ್ಥಿವಿಗತಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧-೧೩. ಏತ್ಥಾತಿ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। **ನಾನನ್ತಿ** ನಾನತ್ತಂ। **ಏತೇನಾತಿ** ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತೋ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಮತ್ತದೀಪನೇನ "ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಮೇವ ಹೇತ್ಥ ನಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ। **ಅತ್ಥೋತಿ** ಧಮ್ಮೋ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಸಙ್ಗಹಿತೇತಿ** "ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇ। **ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಮತ್ತೇತಿ** ಏತ್ಥ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ, ವಿಗತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾತಿ ಏವಮಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಲಕ್ಖಣಮತ್ತೇ।

ನತ್ಥಿವಿಗತಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಆದಿಮಪಾಠೋತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ। **ತಥಾ ಚ ಸತೀತಿ** ದೋಸಸ್ಸಪಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋಪಿಸ್ಸ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ದೋಸಸ್ಸಪಿ ಗರುಕರಣಂ ಪಾಳಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ"**ತಿ। "ಸೇಸಾನ"ನ್ತಿ ವಚನೇನೇವ ನಿವಾರಿತೋತಿ ಕದಾಚಿ ಆಸಙ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ತಂನಿವತ್ತನತ್ಥಮಾಹ **"ನ ಚ ಸೇಸಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಪುರೇಜಾತಾದೀಹೀತಿ** ಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಝಾನಿನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥನ್ತಿ** ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಸ್ಸ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ। **ವಿಸುಞ್ಞ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾತಿ** ಲೋಭಮೋಹಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ದೋಸೋತಿ ಏವಂ ವಿಸುಞ್ಞ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಂಯೇವ ಪಥವೀಆದಿಸಭಾವತ್ತಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। "ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ। **ನ ಹಿ ಏತಂ...ಪೇ॰... ಭಾವದಸ್ಸನಂ,** ಅಥ ಖೋ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನಂ, ತಸ್ಮಾ "ಏತೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ರೂಪಾದೀನನ್ತಿ** ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ।

ಭೇದಾತಿ ವಿಸೇಸಾ। **ಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಿವಿಸೇಸಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ತೇ ಏವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞಭೂತೇ ಖನ್ಧೇ ಏವ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಟ್ಠಾನಸಂವಣ್ಣನಾ ಹೇಸಾತಿ** ಏತೇನ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಪರಿಯಾಯಮಗ್ಗಭಾವೇನೇತ್ಥ ನ ಸಕ್ಕಾ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದೀನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ವತ್ತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸೇಸಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಸೇಸೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ** ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। **ತನ್ತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅಹಿರಿಕಾದೀಸು।

ದಸಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ತಥಾ ಹದಯವತ್ಥುನ್ತಿ ಇದಂ ಅತ್ಥಮತ್ತವಚನಂ। ಪಾಠೋ ಪನ "ಹದಯವತ್ಥು ತೇಸಞ್ಚೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದಸಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಾಯತನಮತ್ತಮೇವಾತಿ** ಇದಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾಯ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚ ಅಭಾವತೋ, ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚ ಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ಏತಾನೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಾರಮ್ಮಣಾನಿ। **ಸಬ್ಬಾತಿಕ್ಕನ್ತಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖಾತಿ** "ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಿಚಾರೇ ಹೇತುಆದಿಅತಿಕ್ಕನ್ತಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖಾ **ಏತೇಸಂ** ರೂಪಾದೀನಂ **ಅಪುಬ್ಬತಾ ನತ್ಥಿ,** ಅಥ ಖೋ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖಾ। ನ ಹಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಹೇತುಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಆದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ**

ಅಪುಬ್ಬತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ,** ನ ಹಿ ಓಜಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಅತ್ಥೋತಿ ವಾ ಹೇತುಆದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಅರಣೀಯತೋ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬತೋ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಞಾತಬ್ಬತೋ "ಅತ್ಥೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆಕಾರೋ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ, ಯೇನ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಂ ಪನ** ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ। "ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹೀ"ತಿ ಪಠಾನಸ್ಸ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ।

ಯಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಆಸೇವನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಟ್ಠಾನತಾಯ। ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಹಿ ಅನನ್ತರಮೇವಾತಿ। **ಕೋಚಿ ಪನೇತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಸಮುದಾಯೇ ಕೋಚಿ ತದೇಕದೇಸಭೂತೋ ಕಮ್ಮಸಭಾವೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ "ಯದಿದಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇ ಪನೇತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಿಂ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಗ್ಗಹಣೇ। **ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ**। ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ವತ್ಥು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಮೇವಾತಿ। **ಇತೋ ಉತ್ತರೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **"ಇತೋ"**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಛಾಮಸನಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ವಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮನಯಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಪುರೇಜಾತತೋ ಪರತೋಪೀ"**ತಿ। ತೇನ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯೇಸುಪಿ ವಕ್ಖಮಾನೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ದುತಿಯಂ ಪನ ನಯಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತವಸೇನ ವುತ್ತಂ **"ಇತೋ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತತೋ"**ತಿ, ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ **"ನಿಸ್ಸಯಿನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತತೋ ವಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಯಮೇವಾಹ **"ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀ"**ತಿಆದಿ। **ಕಮ್ಮಾದೀಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ನ ವಕ್ಖತಿ** "ಇತೋ ಉತ್ತರೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪಗೇವ ಅತಿದೇಸಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮೋಯೇವ ಪುರೇಜಾತತೋಪೀತಿ ವುತ್ತಅತ್ಥೋಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

"ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋತಿ "ಮಗ್ಗವಜ್ಜಾನಂ ನವನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠೇ, ಪುರಿಮಪಾಠೇ** ಪನ "ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ "ದಸನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠೇ "ಏಕಾದಸಹಾಕಾರೇಹೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಪುರಿಮಪಾಠೇ "ದ್ವಾದಸಹೀ"ತಿ।

ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚಾತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸಮನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ, ನ ಚ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧತಾಆರಮ್ಮಣಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನಾ"ತಿ ಪಚ್ಚಯಸಭಾಗತಾದಸ್ಸನೇನ ಪಚ್ಚಯವಿಸಭಾಗತಾದಸ್ಸನೇನ ಚ ವುತ್ತಂ ಪದದ್ವಯಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಪದುದ್ಧಾರೋ ಕತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಹೇತುಆದೀನಂ ಸಹಜಾತಾನಂ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ"**ತಿ ಆಹ। ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಸಹಜಾತಾಸಹಜಾತಭಾವೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏವಮಾದಿನಾತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ರೂಪಾದೀನಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ಸಭಾಗತಾ, ಪವತ್ತಿಯಂ ವತ್ಥುಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಭಾವೇನ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಹೇತುನಹೇತುಆದಿಭಾವತೋಪಿ ಚೇತ್ಥ ಯುಗಳಕತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಇತರೇ ತದಞ್ಞಭಾವೇನ। ಏವಮಿತರೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಯುಗಳಕತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಉಭಯಪ್ಪಧಾನತಾತಿ ಜನನೋಪತ್ಥಮ್ಭನಪ್ಪಧಾನತಾ। **ಠಾನ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ **ಕಾರಣಭಾವೋ**ತಿ ವಿನಾಪಿ ಭಾವಪಚ್ಚಯಂ ಭಾವಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಞಾಯತೀತಿ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಭಿನ್ದನ್ತೇನಾ**ತಿ

ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಿಭಾಗೇನ ವಿಭಜನ್ತೇನ। **ತಯೋಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ** ಉಪನಿಸ್ಸಯವಿಭಾಗಭಾವತೋ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ** ಸಾಮಞ್ಞರೂಪೇನ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ **ಭಿನ್ದನಂ** ವಿಭಾಗಕರಣಂ ಯದಿ **ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ,** ನನು ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾಪಿ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ದಸ್ಸಿತನಯಾತಿ ತದೇಕದೇಸೇನ ಇತರಮ್ಪಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆರಮ್ಮಣಂ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ತಂಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ**ತಿ ತೇಹಿ ಅನನ್ತರಾದೀಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ಅರೂಪಾನಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ತ**ನ್ತಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅನನ್ತರಾದೀಸು ಪರಿತ್ವಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರೋ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚಾತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದೀಸು ಬಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಹೇತುದುಕಾದೀಸು ಸತಂ ದುಕೇಸು ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ। **ನ ತಿಕದುಕ**ನ್ತಿ ತುಲ್ಯಯೋಗೀನಂ ನ ತಿಕದುಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಿಕವಿಸಿಟ್ಠಂ ಪನ ದುಕಂ, ದುಕವಿಸಿಟ್ಠಞ್ಚ ತಿಕಂ, ತಿಕವಿಸಿಟ್ಠತಿಕದುಕವಿಸಿಟ್ಠದುಕೇಸು ವಿಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪರಿ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ ಏವಾತಿ।

ಯೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಾ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದೀಸು, **ತೇ** ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ **ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಂ ಫರನ್ತಾ** ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಟ್ಠಂ ಸಾಧೇನ್ತಾ ಕುಸಲಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನೇವಾಹಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಫರಣಂ ಉಭಯೇಸಂ ತೇಸಂ ಸಹಭಾವೇ ಸತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾ। ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನಾಹ **"ತೇ ಚ ಖೋ ಸಹಜಾತಾವಾ"**ತಿ। **ತೇ**ತಿ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಾ। ತೇಸು ಹಿ ಹೇತುಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಾದಯೋ ಸಹಜಾತಾ, ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾದಯೋ ಅಸಹಜಾತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏತೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ವಾರೇಹಿ ಇತರೇತರತ್ಥಬೋಧನವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಕಿಂ ಸಾಧಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಏವಞ್ಚ ನಿರುತ್ತಿಕೋಸಲ್ಲಂ ಜನಿತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ।

ತೇ ತೇ ಪಞ್ಹೇ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾತಿ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಯೋ ಯೇ ಯೇ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ, ತೇ ತೇ ಪಞ್ಹೇ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ। **ಪಮಾದಲೇಖಾ ಏಸಾ**ತಿ ಇದಂ "ಕುಸಲೋ ಹೇತು ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಲಿಖಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತವಾರೇಸು ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ, ಪಚ್ಚಯನಿಸ್ಸಯವಾರೇಸು ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ಸಂಸಟ್ಠಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಏಕನ್ತಿಕೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಪುರಿಮವಾರೇಸು...ಪೇ॰... ನಿಯಮೇತ್ವಾ"**ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಪುರಿಮವಾರೇಸು ಛಸು। **ನ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ** ಸರೂಪತೋ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ। **ಏವಮಾದೀಹಿ** ಪಞ್ಹೇಹಿ। **ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸೂ**ತಿ ಹೇತುಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭೇದೇಸು ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು। ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮಂ। **ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ**ತಿ "ಇಮೇ ನಾಮ ತೇ ಹೇತುಆದಯೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ"ತಿ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ ಸರೂಪತೋ ಅನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ನಾಮ ನಾನಾಜಟಾಜಟಿತಂ ಗುಮ್ಬನ್ತರಗತಞ್ಚ ತಂಸದಿಸಂ ಸರೂಪತೋ ಅದಿಸ್ಸಮಾನಂ ಇದಂ ತನ್ತಿ ನ ವಿನಿಚ್ಛಿನೀಯತಿ, ಏವಂ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸರೂಪತೋ ಅನಿದ್ಧಾರಿತೋ ನಿಜ್ಜಟೋ ನಿಗುಮ್ಬೋ ಚ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ, ಸರೂಪತೋ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ತಬ್ಬಿಸಯಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮುದ್ಧಭಾವಾಪತ್ತಿಯಾ ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ನಿಜ್ಜಟೋ ನಿಗುಮ್ಬೋ ಚ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ನಿಜ್ಜಟಾ ನಿಗುಮ್ಬಾ ಚ ಕತ್ವಾ ನ**

ವಿಭತ್ತಾ"ತಿ, "**ನ ಕೋಚಿ ಪುಚ್ಛಾಸಙ್ಗಹಿತೋ...ಪೇ॰... ವಿಭತ್ತಾ**"ತಿ ಚ। ತನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸನ್ಧಾಯ **ನಿಜ್ಜಟತಾ ನ ವುತ್ತಾ,** ಅಥ ಖೋ ನಿಚ್ಛಯುಪ್ಪಾದನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಠಪನಂ ನಾಮ ಇಧ ವಿನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಪನಂ, ತಂ ಪನ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನಂ ಜೋತನನ್ತಿ ಆಹ "**ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ**"ತಿ। **ಪಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಪ್ಪಕಾರೇಹಿ, ಕುಸಲಾದಿಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಾ।

೧೫-೩೪. ಪರಿಕಪ್ಪನಂ ವಿದಹನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಪರಿಕಪ್ಪಪುಚ್ಛಾತಿ ವಿಧಿಪುಚ್ಛಾ**"ತಿ। **ಸಿಯಾತಿ** ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಸೋ ವಿಧಿ ಕಿಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಏತೇನ "ಸಿಯಾ"ತಿ ವಿಧಿಮ್ಹಿ ಕಿರಿಯಾಪದಂ। ಪುಚ್ಛಾ ಪನ ವಾಕ್ಯತ್ಥಸಿದ್ಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಮೇವ ಹಿ ವಾಕ್ಯತ್ಥಸಿದ್ಧಂ ಪುಚ್ಛಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ "**ಕಿಂ ಸೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಿಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಂಪುಚ್ಛನಂ ಪರಿಕಪ್ಪಪುಚ್ಛಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಹಿ ಕಿರಿಯಾಯ ಪದೇನೇವ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಭಾವೀಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಉಭಯಮಿದಂ ಪಚ್ಚಯವಚನಂ, "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನಂ। ತೇಸು ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಿಭಾವಿತೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ವಿಭಾವಿತಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಚ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥೋ ವಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ ಪಚ್ಚಯವಿಸಿಟ್ಠೋ ವಾತಿ ದುವಿಧಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾಯೇವ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ತೇಸು ಪಠಮಸ್ಮಿಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸದೋಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾನಂ ಪವತ್ತಿತೋ**ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾದೀನಂ ಸತ್ತಸತ್ತಪುಚ್ಛಾನಂ ಪವತ್ತನತೋ, **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ** ಕುಸಲಂ। **ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹೀ**ತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ,** ನ ಚ ತಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಂತಂಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ತತೋ ತತೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಚ್ಚಯತೋ। **ಭವನಮತ್ಥಿತಾ ಏತ್ಥ ನ ಚ ಪುಚ್ಛಿತಾ**ತಿ "ಕಿಂ ಸಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಯೋಜನಾಯ ದೋಸಮಾಹ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ।

ತತ್ಥಾತಿ "ಅಥ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇ ಅತ್ಥನ್ತರೇ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ**ತಿ "ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಕುಸಲಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ। **ಭವನಪುಚ್ಛನ**ನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಭವನಪುಚ್ಛನಂ ನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪುನ **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ। **ಭವನಪುಚ್ಛನ**ನ್ತಿ ಕೇವಲಂ ಭವನಪುಚ್ಛನಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅನುಜಾನನಮುಖೇನ ಭವನಪುಚ್ಛನಂ ಅಯುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ। ಅನುಜಾನನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೇ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪದ್ವಯೇ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಂ, ತಂ ಅನನುಜಾನನ್ತೋ ಆಹ "**ಅನನುಜಾನಿತ್ವಾವಾ**"ತಿಆದಿ। **ಸಂಪುಚ್ಛನಮೇವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಂಪುಚ್ಛನೇ "ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಕಿರಿಯಾಪದನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಿಯಾತಿ... ಪೇ॰... ಪುಚ್ಛತೀ**"ತಿ। **ಅಯಂ ನಯೋ**ತಿ "ಸಿಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅನನ್ತರವುತ್ತೋ ಅತ್ಥನಯೋ। **ನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ಅನಾಮಟ್ಠವಿಸೇಸತ್ತಾ। **ದ್ವೇಪಿ ಪುಚ್ಛಾ**ತಿ ಸಮ್ಭವನಪುಚ್ಛಾ ತಬ್ಬಿಸೇಸಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ದುವಿಧಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ **ಏಕಾಯೇವ ಪುಚ್ಛಾ** ಸಂಪುಚ್ಛನಭಾವತೋ ಏಕಾಧಿಕರಣಭಾವತೋ ಚ।

ಗಮನುಸ್ಸುಕ್ಕವಚನನ್ತಿ ಗಮನಸ್ಸ ಉಸ್ಸುಕ್ಕವಚನಂ। ಗಮನಕಿರಿಯಾಯ ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಕತ್ತಾ ಉಪರಿ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿರಿಯಾಯ ಯೋಗ್ಯರೂಪೋ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಠಾನಂ ಗಮನುಸ್ಸುಕ್ಕನಂ ತಸ್ಸ ಬೋಧನಂ ವಚನಂ। ಏವಂಭೂತಾ ಚ ಕಿರಿಯಾ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಕಿರಿಯನ್ತರಾಪೇಕ್ಖಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ಗಮನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ**"ತಿ। ಕಥಂ ಪನೇತಸ್ಮಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಕಾಲಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖತಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಯದಿಪೀ**"ತಿಆದಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಅಸತಿಪಿ ಪಟಿಲಯನುಪ್ಪಜ್ಜನಾನಂ ಕಾಲಭೇದೇ ಅಞ್ಞತ್ರ ಹೇತುಫಲೇಸು ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಲತಂ ಹೇತುಫಲತಾಸಾಮಞ್ಞತೋ ಇಧಾಪಿ ಸಮಾರೋಪೇತ್ವಾ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಲವೋಹಾರೋ ಕತೋ"ತಿ। ತೇನಾಹ "**ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಸೇನ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**"ತಿ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋ** ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗಮನನ್ತಿ "ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಅಯನಕಿರಿಯಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನಾಹ। ಸಾ ಪನತ್ಥತೋ ಪವತ್ತಿ, ಪವತ್ತಿ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ। ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬೋ ಕಿರಿಯಾಕಾರಕವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಮಾ "ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಯಂ ಪಟಿಅಯನಂ ಪಟಿಗಮನಂ ಅತ್ಥತೋ ಪಟಿಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ, ತಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಾದಿಅಪೇಕ್ಖಾಯ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಗಮನಂ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಉಪ್ಪಜ್ಜನ"**ನ್ತಿ। ತಯಿದಂ ಗಮನಪಟಿಗಮನಂ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನಪಟಿಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಮಾನಕಿರಿಯಾ। ಕಥಂ? ಯಸ್ಮಾ **ಪಟಿಕರಣಂ ಪಟಿಸದ್ದತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ "ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ। **ತದಾಯತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸಹಯೋಗೇ ಕರಣವಚನಂ, ಕರಣತ್ಥೇ, ಹೇತುತ್ಥೇ ವಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಆಯತ್ತಾಯ ಪಟಿಬದ್ಧಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಹೇವ ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾ ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಪಟಿಅಯನತ್ತಲಾಭಾನಂ ಸಮಾನಕಾಲತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿಆದಿ। ನನು ಚ ಸಮಾನಕಾಲಕಿರಿಯಾಯಂ ಈದಿಸೋ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ಪುರಿಮಕಾಲಕಿರಿಯಾಯಮೇವ ಚ ಅತ್ಥೀತಿ? ನಾಯಮೇಕನ್ತೋ ಸಮಾನಕಾಲಕಿರಿಯಾಯಮ್ಪಿ ಕೇಹಿಚಿ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ –

"ನಿಹನ್ತ್ವಾ ತಿಮಿರಂ ಲೋಕೇ, ಉದಿತೋ ಸತರಂಸಮಿ।
ಲೋಕೇಕಚಕ್ಖುಭೂತೋಯ-ಮತ್ಥಮೇತಿ ದಿವಾಕರೋ॥

"ಸಿರೀವಿಲಾಸರೂಪೇನ, ಸಬ್ಬಸೋಭಾವಿಭಾವಿನಾ।
ಓಭಾಸೇತ್ವಾದಿತೋ ಬುದ್ಧೋ, ಸತರಂಸಿ ಯಥಾ ಪರೋ"ತಿ॥ –

ಚ ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

೩೭-೩೮. ತಾಸೂತಿ ದುಕಮೂಲಕನಯೇ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಪುಚ್ಛಾ, ತಾಸು। **ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇ**ತಿ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಆಗತೇ ಪಚ್ಚಯದುಕೇ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೇ ಕುಸಲಪದಮೂಲಾ ಕುಸಲಪದಾವಸಾನಾ , ಕುಸಲಾದಿಪದತ್ತಯಮೂಲಾ ಕುಸಲಾದಿಪದತ್ತಯಾವಸಾನಾ ಚ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನಭೂತಾ ದ್ವೇ ಏವ ಪುಚ್ಛಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ **ಪುಚ್ಛಾನಂ ವುತ್ತೋ** ನ ಪಚ್ಚಯಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಚ್ಛಾಯ ಹಿ ವಸೇನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಮೂಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಏಕಮೂಲಕೋ, ನಯಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಾಯಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೋ। ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಮೂಲಕಾದೀಸು। ತಥಾ ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಾನಿ ದ್ವೇ ಮೂಲಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ದ್ವಿಮೂಲಕೋತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಪಠಮನಯಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕತಾ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಮೂಲಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ **"ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪನ ವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕಾದೀನ**ನ್ತಿ ಅವಯವೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಅಧಿಪತಿಆದೀನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತತೋ ಪರಂ ಮೂಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ** ಅನವಸೇಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಮೂಲಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಮೂಲವನ್ತಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಮೂಲಭಾವೇನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ಪಚ್ಚಯಗಮನಂ ಪಾಳಿಗಮನನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ಅಭಿಧೇಯ್ಯಾನುರೂಪಂ ಲಿಙ್ಗವಚನಾದೀತಿ ಕತ್ವಾ। **ಇಧಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮೇ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಉಪಚಯತ್ಥೋ। ಸೋ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಸ್ಸ ಸಬ್ಬಮೂಲಭಾವಂ ಉಪಚಯೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಜೋತೇತಿ।

೩೯-೪೦. ಏವಂ ಸತೀತಿ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೇ ಸತಿ। ಚಕ್ಕಬನ್ಧನವಸೇನ ಪಾಳಿಗತಿ ಆಪಜ್ಜತು, ಕೋ ದೋಸೋತಿ ಕದಾಚಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **"ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನವಸೇನ ಚ ಇಧ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಾಳಿ ಗತಾ"**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಾದೀಸುಪಿ ಪಾಳಿ

ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಗಣನಚಾರೇನ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ “**ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸೂತಿ** ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನಯೇಸು। **ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯೇ। **ಸುದ್ಧಿಕತೋತಿ** ಸುದ್ಧಿಕನಯತೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ಸುದ್ಧಿಕನಯಸ್ಸ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। **ಏಕಮೂಲಕನಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ** ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “**ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾತಿ ವಾ**”ತಿಆದಿ ತಾದಿಸಂ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ಥ “ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಮೂಲಭೂತಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಪರಿಯೋಸಾನಮೇವ ಏಕಮೂಲಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಉಪರಿ ಅವಸಿಟ್ಠಏಕಮೂಲಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ, ತಾವ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋವ ದಸ್ಸಿತೋ। ತೇನಾಹ “**ಏಕಮೂಲಕೇಸೂ**”ತಿಆದಿ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮೂಲಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ** ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ ಏಕಮೂಲಕಸ್ಸ ಆದಿಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ। **ನ ಸುದ್ಧಿಕದಸ್ಸನನ್ತಿ** ನ ಸುದ್ಧಿಕನಯದಸ್ಸನಂ। “ಸುದ್ಧಿಕನಯೋ ಹಿ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನ ಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ನಾಪಿ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಕತಿಪಯಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನಂ** ಉಪರಿ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಏಕಮೂಲಕಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ।

೪೧. **ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಚಾತಿ** ಅವಿಗತಮೂಲಕಾದಿಕೇ ಚ ನಯೇ। **ಸಙ್ಖೇಪನ್ತರಗತೋತಿ** ಸಙ್ಖೇಪಸ್ಸ ಸಙ್ಖಿಪಿತಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತೋ, ಸಙ್ಖಿಪಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಜ್ಝಿಮಾನಂ ದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಮಜ್ಝಿಮಾನಂ ನಯತೋ ದಸ್ಸನಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಸಙ್ಖೇಪೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ। **ಗತಿದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಅನ್ತದಸ್ಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ದಸ್ಸನಂ, ತಞ್ಚ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕತಿಪಯದಸ್ಸನಮೇವ। **ತೇನ** ವಿಗತಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರಣೇನ **ಓಸಾನಚತುಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ** ಅವಿಗತಮೂಲಕೇ ವಿಗತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಓಸಾನಭಾವತೋ। **ಸಬ್ಬಮೂಲಕಸ್ಸ ಅವಸಾನೇನ** “ವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಪದೇನ।

ಯಥಾ ಹೇತುಆದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಉದ್ದೇಸಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾ ದುಕತಿಕಾದಿಯೋಜನಾ ಕತಾ, ಏವಂ ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯೇ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜನಂ ಕಾತುಂ, ತಥಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ಕತಾ? ಯದಿಪಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಮೂಲಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕೇಹಿಚಿ ಯೋಜನೇ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿದುಕಾದೀನಂ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಚ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಅನನ್ತರತಿಕಾದೀನಂ ತಂತಂಅವಸಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಯೋಜನಾಯ ಅತ್ಥೇವ ವಿಸೇಸೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಯೋಜನಾ ನ ಸುಖಗ್ಗಹಣಾ, ಸಕ್ಕಾ ಚ ಞಾಣುತ್ತರೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಯಥಾದಸ್ಸಿತೇನ ನಯೇನ ಯೋಜಿತುನ್ತಿ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ತೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ “**ಏತ್ಥ ಚಾ**”ತಿಆದಿನಾ।

ತಞ್ಚ ಗಮನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಯಂ ಸಬ್ಬೇಹಿ ತಿಕೇಹಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ದುಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಪಾಳಿಗಮನಂ, ತಂ ಯುತ್ತಂ ತಿಕೇಸು ದುಕಾನಂ ಪಕ್ಖೇಪಭಾವತೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ದುಕೇಸು। **ಏಕೇಕಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದುಕತಿಕೇ। **ನಯಾತಿ** ಅನುಲೋಮನಯಾದಯೋ ವಾರೇ ವಾರೇ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾ, **ಪುಚ್ಛಾ** ಪನ ಸತ್ತವೀಸತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಹೇತುದುಕೇನ ಸಮಾನಾತಿ? ತಂ ತಿಕಪದೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಹೇತುದುಕಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಹೇತುದುಕಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತಂ।

ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ “ನ ಹೀ”ತಿಆದಿನಾ ದುಕತಿಕೇ ವುತ್ತನಯೇನ। ತತ್ಥ ಹಿ ನ ದುಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ದುಕಾನಂ ಏಕೇಕೇನ ಪದೇನ ತಿಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾ। ತೇನಾಹ “**ಏಕೇಕೋ ತಿಕೋ ದುಕಸತೇನ ಯೋಜಿತೋ**”ತಿ। **ಏಕೇಕಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತಿಕದುಕೇ।

ತಿಕಾದಯೋ ಛ ನಯಾತಿ “ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ। **ಸತ್ತವಿಧಮ್ಪೀತಿ** ವಾರಭೇದೇನ ಸತ್ತಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಮ್ಪಿ। **ಅನುಲೋಮನ್ತಿ** ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ ಅನುಲೋಮಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ

ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ। ತಥಾ **ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ** ತಿಕಪಟ್ಠಾನತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ, **ದುಕಪಟ್ಠಾನಾದೀನಿ** ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ತಂಸಾಮಞ್ಞೇನ **ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ**। **ಇಮಮತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ** "ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರ"ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಭಾವನವಸೇನ **"ಅನುಲೋಮಮ್ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ ಇಮಮತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ। **ಸತ್ತಪ್ಪಭೇದೇತಿ** ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಿವಸೇನ ಸತ್ತಪ್ಪಭೇದೇ। **ಛಪಿ ಏತೇ** ತಿಕಾದಿಭೇದೇನ ಚತುಚತುಪ್ಪಭೇದಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಾದಿವಸೇನ ಛ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಾದಿವಿಭಾಗಭಿನ್ನಾಪಿ ತಿಕಾದಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾ ತಿಕಾದಯೋ ಛ ಧಮ್ಮನಯಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಿವಸೇನ ವಿಭಜಿಯಮಾನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನೇ ಅನುಲೋಮತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅನುಲೋಮನ್ತಿ ಏಕತೋ ಗಹಿತೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಸುಟ್ಠು ಅತಿವಿಯ ಗಮ್ಭೀರಾತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ"ತಿ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೋ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಪಚ್ಚನೀಯಗಾಥಾದೀಸುಪಿ। ತಿಕಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ದುಕಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದೀಸೂ"**ತಿ। **ತಿಕೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ತಿಕೇಹಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಪಚ್ಚಯವಿಭಾವನಂ, ತಿಕೇಹಿ ವಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನಟ್ಠಾನಂ। ದುಕಸಮ್ಬನ್ಧಿ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ, ದುಕವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ವಾ ತಿಕಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ದುಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ದುಕಾದಿವಿಸೇಸಿತಸ್ಸಾತಿ** ದುಕಾದಿಪದವಿಸೇಸಿತಸ್ಸ **ದುಕಾದಿಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ** "ಹೇತುಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ, ನಹೇತುಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೨-೪೪. **ಯಾವಾತಿ** ಪಾಳಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ **ಯತ್ತಕೋತಿ** ಆಹ **"ಪಭೇದೋ"**ತಿ। **ಅತ್ಥಿ** ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಾವ ತತ್ತಕಂ** ಪಭೇದಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಅನುಲೋಮೇ ಆಗತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ** , ಕಿನ್ತಿ? **ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ**। **ಅವಸೇಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ** ಮೂಲವನ್ತಭಾವೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೫-೪೮. ಪುನ **ತತ್ಥಾತಿ** ಅನುಲೋಮೇ। **ಪಚ್ಚಯಪದಾನೀತಿ** ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಪದಾನಿ ಪಚ್ಚಯಪದಾನಿ। **ಇಧಾತಿ** ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ। **ಸುದ್ಧಿಕಪಚ್ಚಯಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇನ ಅವೋಮಿಸ್ಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ, ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಂ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ

೧. ಪಟಿಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ

(೧) ವಿಭಙ್ಗವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೩. ತಿಕಪದಾನಂ ತಿಕನ್ತರಪದೇಹಿ ವಿಸದಿಸತಾ ಪಾಕಟಾಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ತಿಕಪದನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ವಿನಾ**"ತಿ। **ಮೂಲಾವಸಾನವಸೇನಾ**ತಿ "ಏಕಮೂಲೇಕಾವಸಾನಂ ನವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೂಲಾವಸಾನವಸೇನ। "ನ ತಾಯೇವ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಯಾ ಸದಿಸತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸದಿಸತಂ ಸನ್ಧಾಯ 'ನ ತಾಯೇವಾ'ತಿ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ ಆಹ। **ಯಾ**ತಿ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ। **ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸಮಾಹರಣ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾಸಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಸಮುಚ್ಚಯನಂ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾ ಕಥನಂ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರುದ್ದೇಸೇ **ಕತ್ತಬ್ಬಂ**। ಆದಿತೋ ಹಿ ಅನವಸೇಸತೋ ವುತ್ತೇ ಪಚ್ಛಾ ಯಥಾರಹಂ ತದೇಕದೇಸವಚನಂ ಯುತ್ತಂ। **ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತೀ**ತಿ ತತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪೀತಿತ್ತಿಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಹಿ ಲಭನ್ತಿ, ಅಟ್ಠವೀಸೇ ಪನ ಲಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತೇನಾತಿ ತೇನ ವೇದನಾದಿಭೇದೇನ ಏಕೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೇನ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ವಾ ಪತ್ತೇನ ಪಾಪುಣನ್ತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಞ್ಞಾತಂ ವಿಯ ಹೋತೀ**ತಿ ಯದಿಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಯಾವ ನಿರೋಧಗಮನಾ"ತಿಆದಿವಚನೇಹಿ **ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗೀ** ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ **ಅನುಞ್ಞಾತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀಯೇವ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತೋ** ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ತೇಸು ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತಿ।

ಇಧ ಕುಸಲವಚನೇನ ಗಹಿತೇ ಖನ್ಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಕುಸಲಸದ್ದೇನ ಗಹಿತೇ ಖನ್ಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಚತೂಸುಪಿ ಕುಸಲಖನ್ಧೇಸು ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತಾದಿಸಾಧಾರಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಅವಿಸೇಸತೋ ಸಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅಯಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಇಮಸ್ಸೇವ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಏಕಸ್ಸೇವ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ವಾ"ತಿಆದಿ। "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವೇದನಾದೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸು ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ತಥಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಏಕೇಕಸ್ಸಪಿ ದುಕಾದಿಭೇದಾನಞ್ಚಾ"ತಿ ಇಮಂ ಅನುಕಡ್ಢತಿ।

ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇ। "**ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕತ್ಥ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "**ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪನ್ತಿ ಏತ್ಥೇವಾ**"ತಿ। ಏವಂ ಪಠಮೇ ವಾಕ್ಯೇ ಅತಿಬ್ಯಾಪಿತಂ ಪರಿಹರಿತ್ವಾ ದುತಿಯೇ ಅಬ್ಯಾಪಿತಂ ಪರಿಹರಿತುಂ "**ನ ಕೇವಲ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನ **ಗಹೇತಬ್ಬಂ** ತಸ್ಸಪಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ರೂಪೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅಹೇತುಕಂ ನಿವತ್ತಿತಂ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪನ್ತಿ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಆರುಪ್ಪೇ ವಿಪಾಕೋಪಿ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಗಹಿತೋ। ತಂ ಪನೇತಂ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಮೇವ ಅಕತ್ವಾ ಸರೂಪತೋ ಪಾಕಟತರಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "**ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತಿಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನೇ ವವತ್ಥಾನಾಭಾವತೋ ನ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ **ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇತುಂ,** ಕಥಂ? **ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ,** ಕತ್ಥ? "**ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ**"ನ್ತಿ **ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇ "ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ,** ಏವಞ್ಹಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾ ದಸ್ಸಿತಾ

ಹೋತೀತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ ವಚನದ್ವಯ**ನ್ತಿ “ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಪದದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹಿತ**ನ್ತಿ “ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇನ, ಕಟತ್ತಾರೂಪಸಾಮಞ್ಞೇನ ವಾ ಗಹಿತಂ।

ಉಪಾದಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ವಿನಾ “ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ “ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ”ಇಚ್ಚೇವ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ದಸ್ಸನೇ**ತಿ “ಮಹಾಭೂತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥ”ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥದಸ್ಸನೇ। **ಖನ್ಧಪಚ್ಚಯಸಹಿತ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ವದತಿ। **ಅಸಹಿತ**ನ್ತಿ ಪನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಅಸಞ್ಞಭವಸಙ್ಗಹಿತಞ್ಚ ರೂಪಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪೀ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಅಞ್ಞಞ್ಚ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಥಂ ಪನೇತ್ಥ ಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? “ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಂ ಭೂತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏವಂ ಪದಮೇತಂ, ಭೂತಾನಂ ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಕಾರಣಕಾರಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಾರಣನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ “ಚೋರೇಹಿ ಗಾಮೋ ದಡ್ಢೋ”ತಿ।

ಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಪದುದ್ಧಾರೋ ಕತೋ, “ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಪನ ಪಾಠೋತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ತಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಹೇತ್ಥತ್ಥೋ - “ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಾಠೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಪಾದಾರೂಪಮ್ಪಿ ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಕೋ ಪನ ಸೋ ನಯೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಮಹಾಭೂತೇ…ಪೇ॰… ಸನ್ಧಾಯಾಹಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥತೋ ಅಯಂ ನಯೋ ವುತ್ತೋ**ತಿ “ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಬ್ಯಾಕತೇ ಖನ್ಧೇ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಚನೇನ ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೪. **ರೂಪೇನ ವಿನಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ಅರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾವಸಾನಾ, ತಾಪಿ ಇಧ ನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಪಗೇವ ರೂಪಾವಸಾನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೭. **ತಾಯ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಪಟಿಸನ್ಧಿತಾಯ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ। **ಪರಿಪುಣ್ಣಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿವಿಭಾಗಾನಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ।

ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ। **ಪುನ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುನಗಹಣಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾಪೇಕ್ಖಂ। ನ ಹಿ ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಬಾಹಿರಗ್ಗಹಣೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಂ, ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹಿತಮೇವ, ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಮಾ ಪುನಗಹಣನ್ತಿ ಆಹ **“ಏತೇಹೀ”**ತಿಆದಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಸು। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ। **ಆದಿಮ್ಹೀ**ತಿ ಬಾಹಿರಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಅಸಞ್ಞಸತ್ತವಸೇನ ಆಗತವಾರೇಹಿ ಪಠಮವಾರೇ। **ಅವಿಸೇಸವಚನ**ನ್ತಿ ಬಾಹಿರಾದಿವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ವುತ್ತವಚನಂ, ಅರೂಪಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಹೇತಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಲಭನ್ತಂ ಸಹ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ, **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಚ ಪದದ್ವಯೇನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಪಠಮವಾರಮೇವ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ತಂಸಮಾನಗತಿಕ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಗತಿಕಂ। **ಇಧಾಪೀ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇಪಿ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಯಾ**ತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀ”ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ ಏತ್ಥ ಏಕಂಸೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ನ ಹಿ…ಪೇ॰… ಅತ್ಥೀ”**ತಿ ಆಹ।

ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾತಿ “ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ। ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾವ ಕಸ್ಮಾ ಪನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಹಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕತೋ। **ವಿಸುನ್ತಿ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪತೋ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ। **ತತ್ಥ ಬಾಹಿರಗ್ಗಹಣಾದೀಹಿ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ “ಬಾಹಿರಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಬಾಹಿರಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇಹಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ವಿಸೇಸಿತಾನಿ, ಏವಂ **ಏತ್ಥ** “ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಕೇನಚಿ** ವಿಸೇಸನೇನ **ಅವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಭಾವಕಟತ್ತಾರೂಪಭಾವೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾವ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಕಾರಣೇನ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಇದಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಆಗತನಿಯಾಮೇನ ರೂಪಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಂ ನ ಲಭತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **“ಹೇತಾದೀಸೂ”**ತಿ। ತದವಿನಾಭಾವತೋ ಪನ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯತೋ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾನಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ನನು ಚಿತ್ತಂ ಆಹಾರಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ, ನ ಜನಕತ್ತೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಆಹಾರ...ಪೇ॰... ಜನಕ”**ನ್ತಿ । ಕಿಂ ಪನ ತೇಸಂ ಜನಕನ್ತಿ ಆಹ **“ಮಹಾಭೂತಾನೇವ...ಪೇ॰... ಜನಕಾನೀ”**ತಿ। **ಚಿತ್ತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಚ ವಿನಾ ಅಭಾವೇ** ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಉಪಾದಾರೂಪಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಕಟತ್ತಾರೂಪಭೂತಾನೇವಾತಿ** ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಮಹಾಭೂತನಿಬ್ಬತ್ತಾನೇವ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ತೇಸಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ। **ಅಞ್ಞಾನೀತಿ** ಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ವದತಿ। **ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ** “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ। **ಸಮಾನಜಾತಿಕೇನ ರೂಪೇನ** ಉತುನಾ ಆಹಾರೇನ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಕಟವಿಸೇಸನಾನೇವಾತಿ** ಇದಂ ಯೇಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ತಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ, ತೇಸಂ “ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ನ ವಿಸೇಸನಂ ಅರಹನ್ತಿ** ನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾನಿ ಕಾರಣವಿಸೇಸನೇನೇವ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ, “ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತ್ವೇವ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಾನಿ ಪನ** ಚಿತ್ತಜಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ।

ಸವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನ ವಿಸೇಸಿತಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ”**ತಿ, ಇತರಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ **“ಮೂಲಕಾರಣಭಾವತೋ”**ತಿ, ಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತರಾನೀತಿ** ಆಹಾರಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿಪಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ। **ಮಹಾಭೂತವಿಸೇಸನೇನೇವ ವಿಸೇಸಿತಾನೀತಿ** “ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಮಹಾಭೂತವಿಸೇಸನೇನೇವ ಜನಕಪಚ್ಚಯೇನ ಆಹಾರೇನ ಉತುನಾ ಚ ವಿಸೇಸಿತಾನಿ। **ಇಧಾತಿ** “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತಾವಚನೇನ ತಂನಿಸ್ಸಯಾನಮ್ಪಿ ತಬ್ಭಾವೋ ಪಕಾಸಿತೋತಿ। **ಅಞ್ಞತರವಿಸೇಸನಂ ಉಭಯವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ** ಉಭಯೇಸಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೇನ ಪವತ್ತನತೋ।

೫೮. ಪುಬ್ಬೇತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು। **ವಿಸುಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾತಿ** “ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಸುಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತಾನೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, “ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ವಿಯ ಖನ್ಧಾನಂ **ಏಕತೋಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ**। ತೇನೇವ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅತ್ತನೋ ಅರುಚಿಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹಾ”**ತಿ। ಯೋ ಪನತ್ಥೋ ಅತ್ತನೋ ರುಚ್ಚತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥೂತಿ ಇದಂ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಖನ್ಧಾನಂ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣತಾದಸ್ಸನಂ , **ವತ್ಥುಸ್ಸ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣತಾದಸ್ಸನಂ, ನ ಖನ್ಧಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಇಧೇವಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಏವ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಅಯಮೇವ ನಯೋ,** ತತ್ಥ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣಸ್ಸ

ಸಮಾನತಾ। **ದಸ್ಸಿತಾಯ** ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠದ್ವಯಫರಣತಾಯ। **ಖನ್ಧವತ್ಥೂನಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವಾ**ತಿ ಖನ್ಧವತ್ಥೂನಞ್ಚ ಏಕತೋ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣತಾ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ।

ಏವಮಾದೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ "ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ನನು ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ವಿಯಾ**ತಿ ಸದಿಸೂದಾಹರಣನ್ತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಯಂ "ಏಕಂ, ತಯೋ, ದ್ವೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ** ಪಚ್ಚಯಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠೋ। ತೇನಾಹ **"ತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಏವ ನ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಏತೇನ ನ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣಕಸ್ಸ ಏಕನ್ತಿಕೋ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಏಸ ನಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸೂ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಂ ಫರತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ।

ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇನಪಿ ಉಪಕಾರಕತಾಮತ್ತಮ್ಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವಾರನ್ತರೇ ಚ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಉಪಚಯೇನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತಂಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವತ್ಥುಪಚ್ಚಯಾ, ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ವತ್ಥುಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇತಿ** ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ। **ಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋ**ತಿ ಇದಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಹೇತುಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಮಹಾಭೂತೇಸು ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾಪಿ ತೇ ತೇಸಂ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಆಸಙ್ಕನಿರಾಸಙ್ಕಂ ಕರೋನ್ತೋ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದ್ದೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಿರಪೇಕ್ಖೋ**ತಿ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖೋ। ನ ಹಿ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಧಮ್ಮನ್ತರಾಪೇಕ್ಖೋ ಹುತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸದ್ದಸೀಸೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಅಞ್ಞತರಾಪೇಕ್ಖೋ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಂ, ಇತರಂ ವಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞತರಂ ಅಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಅಞ್ಞತರಾಪೇಕ್ಖೋ। **ಯಥಾವುತ್ತೇತರೇತರಾಪೇಕ್ಖೋ**ತಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭೇದಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಇತರೇತರಂ ಮಿಥು ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಅಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಇತರೇತರಾಪೇಕ್ಖೋ। **ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾ ಇಧ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಅಥ ಖನ್ಧಾ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಚಾತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಯ್ಹೇಯ್ಯುಂ, ಏವಂ ಸತಿ "ಮಹಾಭೂತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಸ ಸಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ತತೋ ತೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ವಾತಿ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಯಂ ಅತ್ತನಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಧಮ್ಮತೋ ಸಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಕಥಂ ತೇನ ಧಮ್ಮೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಏವಂಭೂತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಉದಾಹರಣೇನ ವಿಭಾವೇತಿ **"ಯಥಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **"ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ"**ತಿ ಇದಂ **"ತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಂ, **"ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಖನ್ಧಾ"**ತಿ ಇದಂ ಪನ **"ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"**ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಮಹಾಭೂತಾ ಯತೋ ಖನ್ಧತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತದಪೇಕ್ಖತ್ತಾ**ತಿ ಇತರೇತರಪಚ್ಚಯಭಾವಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ। **ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಚಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನೇವ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ, ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಖನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಚ। **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಚ ವುತ್ತಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಾ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದಿತೋ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ**ತಿ ವತ್ಥುಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ। **ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ತಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಖನ್ಧೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, **ತಸ್ಮಾ** ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ **ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾ,** ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಉಜುಕಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೯. ಸಾ ನ ಗಹಿತಾತಿ ಯಾ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಇಧ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಹಜಾತತ್ಥೋ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥೋತಿ ಕತ್ವಾ। ತೇನಾಹ **“ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ”**ತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮಹಾಭೂತನಾಮರೂಪಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಮಹಾಭೂತರೂಪಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಛಧಾ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಇಧ ವಿಭತ್ತೋ ಏವ। ಕಥಂ ರೂಪಿವಸೇನ ವಿಭತ್ತೋತಿ ಚೇ? “ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಹದಯವತ್ಥುವಸೇನ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ। ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ವಸೇನ “ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಥಾ ಹಿ “ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ”ತಿಆದೀಸು ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಅಸತಿಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಘರಣೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ನಿಸ್ಸಯ...ಪೇ॰... ನ ಗಹಿತಾನೀ”**ತಿ।

೬೦. ದ್ವೀಸು ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಸೂತಿ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಸು। **ಕುಸಲಾಪಿ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಾತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇ ಮಹಗ್ಗತೇ ಆಕಡ್ಢತಿ “ಕುಸಲಾಪಿ ಮಹಗ್ಗತಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಪಗೇವ ಅಬ್ಯಾಕತಾ”ತಿ। **ಕದಾಚಿ ನ ಲಭನ್ತಿ,** ಯದಾ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೬೧. ಅಞ್ಞತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು। **ಪಚ್ಚಯಂ ಅನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಸರೂಪತೋ ಅನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ। ನ ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಅಲೋಭಾದಿಕುಸಲಾದಿಸರೂಪವಿಸೇಸತೋ ಹೇತುಆದಿಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಕುಸಲಾದೀಸೂತಿ** ಇದಂ ಅಲೋಭಾದಿವಿಸೇಸನಂ। ತೇನ ಯಥಾ ಅಲೋಭಾದೀಸು ಅಯಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ತಬ್ಬಿಸೇಸೇಸು ಕುಸಲಾದೀಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಇಧ ಪನ** ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ। **ವತ್ಥುನವತ್ಥುಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ, ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಮೇವ ಗಹಿತಂ, ನ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ಹಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ನ ಲಬ್ಭತೀ”**ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಸ್ಸ। **ನ ಉದ್ಧಟೋತಿ** ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ **“ನೇವವಿಪಾಕ...ಪೇ॰... ತೀಣೀತಿ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಲಾಭತೋತಿ** ಯದಿ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, “ಚತ್ತಾರೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ। **ತೀಣೀತಿ** “ವಿಪಾಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ, ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಂ, ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ।

೬೩. ತದುಪಾದಾರೂಪಾನನ್ತಿ ತೇ ಮಹಾಭೂತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ। **ವದತೀತಿ** ಏಕಕ್ಖಣಿಕನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ವದತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೇನ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। **ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣಿಕಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ತಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಾಭೂತಾನ”ನ್ತಿ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ।

೬೪. ಯಂ ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಯಂ ಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ** ಇನ್ದ್ರಿಯರೂಪಞ್ಚ ವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚ “ಕಟತ್ತಾರೂಪ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೯. ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ವತ್ಥು ನಿಯಮತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಸಮಾನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಸದಿಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಸಯಂ ತತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ ವತ್ಥುನಾವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಏಕಚ್ಚೇ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಯಮ್ಪಿ ತತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ ಯಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುಕ್ಖನ್ಧಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಕೇಸಞ್ಚಿ ಖನ್ಧಾ...ಪೇ॰...**

ನಾನಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾಪೀ"ತಿ। **ಪಚ್ಚಯಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕರೋತೀತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ವತ್ಥುಂ ಖನ್ಧೇ ಚ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಕರೋತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂಕಿರಿಯಾಕರಣತೋತಿ** ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಕರಣತೋ। **ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ** ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣಂ ನತ್ಥಿ ಸಹಜಾತಟ್ಠೋ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ಕತ್ವಾ। "ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವಾಹ, ಕಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ? ಖನ್ಧೇತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಕಿಂ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ। ಪಚ್ಛಾಸತ್ತಿಞಾಯೇನ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ವಿಧಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ವಾ ಹೋತೀತಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ತಂ ನಿವಾರೇತುಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನನ್ತರತ್ತಾ...ಪೇ... ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ।

೭೧-೭೨. **ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಏತಂ "ಇಮೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇಹಿಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। **ಏಕೇನಪೀತಿ** ಕುಸಲಾದೀಸು ಚ ಪದೇಸು ಏಕೇನಪಿ ಪದೇನ, ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ವಾಕ್ಯಸಙ್ಖಾತೇನ ಏಕೇನಪಿ ಪದೇನ। **ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ। **ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಞ್ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯೇ ವಿತ್ಥಾರಿತತ್ತಾ "ವಜ್ಜೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಏತ್ತಕಾ ಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ। **ಯೇ ಪನಾತಿ** ಪದಕಾರಕೇ ವದತಿ। **ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ಪದಸ್ಸ "ಪಾಳಿಯಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ ಅವಿತ್ಥಾರಿತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। **"ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಪಾಠೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ** "ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋಯೇವ ಹಿ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಂ ವಾದನ್ತರೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆದಿಮ್ಹಿ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಭಙ್ಗವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೨) ಸಙ್ಖ್ಯಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೭೩. **ಯಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ವಿಸೇಸೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ಅತ್ಥೀತಿ** ಇದಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಿಭಙ್ಗತೋ ವಿಸೇಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಯಾದಿಸೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಸೇಸೋ, ತಾದಿಸೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ। ತಥಾ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ। **"ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿಕೇ ವಿಭಙ್ಗೇತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಉದ್ಧಟಂ, ತಂ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಉದ್ಧಟಂ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾಭಾವಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

೭೪. **ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನುಲೋಮೇತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ। **ಸುದ್ಧಿಕನಯೇತಿ** ಪಠಮೇ ನಯೇ। **ದಸ್ಸಿತಗಣನತೋತಿ** "ನವ, ತೀಣಿ, ಏಕ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸಿತಗಣನತೋ। **ತತೋ ಪರೇಸು ನಯೇಸೂತಿ** ತತೋ ಪಠಮನಯತೋ ಪರೇಸು ದುತಿಯಾದಿನಯೇಸು। **ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾತಿ** ನವಾದಿಭೇದತೋ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಗಣನಾಯ। **ಅಬಹುಗಣನೇನ ಯುತ್ತಸ್ಸ** ಬಹುಗಣನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ, **ತೇನ** ಅಬಹುಗಣನೇನ। **ಸಮಾನಗಣನತಾ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೋ। ತೇನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅನುಲೋಮೇ ಯೋ ವಿಸೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಜೋತೇತೀತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅನುಲೋಮೇಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"**ತಿ। **ಅನುಲೋಮೇಯೇವಾತಿ** ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಚ್ಚನೀಯೇ...ಪೇ... ವಕ್ಖತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೬-೭೯. ತೇ ಪನ ತೇರಸಮೂಲಕಾದಿಕೇ ನಯೇ ಸಾಸೇವನಸವಿಪಾಕೇಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇಸು ಸಾಸೇವನಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಇತರಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಆಹ **"ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕಾನಂ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ"**ತಿ। **ವಿರೋಧಾಭಾವೇ ಸತೀತಿ** ಇದಂ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ತೇನಾಹ “**ಪುಚ್ಛಾಯ ದಸ್ಸಿತನಯೇನಾ**”ತಿ। **ತಸ್ಸ ಚ** ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಸ್ಸ। **ನಾಮನ್ತಿ** ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕನ್ತಿ ನಾಮಂ। **ದ್ವಾವೀಸತಿ... ಪೇ॰... ವುತ್ತನ್ತಿ** ಏತೇನ ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೋವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಞ್ಞಪದಾನೀತಿ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಪದಾದೀನಿ। **ಸುದ್ಧಿಕನಯೋತಿ** ಪಠಮನಯೋ, ಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಏಕಮೂಲ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ** ದುಮೂಲಕಾದೀಸು ತಂ ನ ಯೋಜೀಯತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಏವ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ “ಆರಮ್ಮಣೇ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಹಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** “ತೀಣಿಯೇವ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ ಪಾಠೇ। “ವತ್ತು ಅಧಿಪ್ಪಾಯಾನುವಿಧಾಯೀ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ”ತಿ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಗಣನಂ ನಿವಾರೇತಿ, ನ ಅಧೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀ”**ತಿ। ಗಣನಾಯ ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವತೋ ಹೇಟ್ಠಾಗಣನಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ಉಪರಿಗಣನಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಆಹ **“ತೀಸು ಏಕಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗಧತಾಯ ಚ ‘ತೀಣಿಯೇವಾ’ತಿ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ। **ಅತ್ತನೋ ವಚನನ್ತಿ** “ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಚನಂ।

೮೦-೮೫. ಅವಿಗತಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತೇಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯೋಜನಂ ಅಕತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ** ಸಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯೋಜನಂ ಅಕತ್ವಾ ದಸ್ಸಿಯಮಾನಾ ಯದಿಪಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ, **ನ ಏವಂ ಆವಿಕರಣವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ** ತಾದಿಸಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಯಥಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯೋಜನಾಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **“ವಿಪಲ್ಲಾಸ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ”**ತಿ। **ಏವಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ** “ಯೇ...ಪೇ॰... ತಂ ದಸ್ಸೇತು”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ “ಯದಿಪಿ ಅವಿಗತಾನನ್ತರ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೋಜಿತೋ, ಏವಮೇವ “ತೇನೇತಂ ಆವಿಕರೋತೀ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾ ತತ್ಥ “ಊನತರಗಣನೇಹಿ ಸಮಾನಗಣನೇಹಿ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಾ ಸಮಾನಾ ಚ ಗಣನಾ ಹೋತೀ”ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಞಾಪನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಯೇನ ಯೇನ ಬಹುತರಗಣನೇನ ವಾ ಸಮಾನಗಣನೇನ ವಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತಿಕದುಕಾದಿಭೇದಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀ”ತಿ। ನ ಕೇವಲಮತ್ಥವಿಸೇಸಾವಿಕರಣತ್ಥಮೇವೇತ್ಥ ತಥಾ ಯೋಜನಾ ಕತಾ, ಅಥ ಖೋ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋಯೇವ ಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸುಪಿ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಮೂಲಪದನ್ತಿ** ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದಿಕಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಮೂಲಭೂತಂ ಪದಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸು। **ಏತಂ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** “ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ಪಾಳಿ ಏವಮೇವ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಏವ। ತೇನ ಮೂಲಪದಂ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ಠಪೇತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಞಾಯಾಗತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಲಿಙ್ಗನೇನ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾವಿಕರಣಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **“ನ ಚ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಅತ್ಥೇ ವಚನೇನ ಲಿಙ್ಗೇನ ಚ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥೀ”**ತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೮೬-೮೭. ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇದಂ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಅನನ್ತರಂ “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪ”ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪನ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಯೋಜನಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ಪನೇತಂ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತು”**ನ್ತಿ।

೯೩. ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋಪಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಹಜಾತಾ ಚ ಹೇತುಆದಯೋ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ”**ತಿ ವತ್ವಾ **“ನ ಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

೯೪-೯೭. **ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಸೋ ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಫರಣಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ।

೯೯-೧೦೨. **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಯೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಬಾಹಿರರೂಪಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾದಯೋ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ। **ಏವಮೇವ ಪನಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಥಾ ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಂ, ಏವಮೇವ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ಪರಿಹೀನತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। ತೇನಾಹ **"ಏಕಚ್ಚರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"**ತಿ।

೧೦೭-೧೩೦. **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಪನ್ನರಸಮೂಲಕಾದೀಸು ಸಬ್ಬೇಸು ನಯೇಸು। ಕಾಮಂ ಸುದ್ಧಿಕನಯಾದೀಸು ವಿಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ, ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಂ ಪನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಧಾತಿ** ಏತೇಸು ನಾಹಾರಮೂಲಕಾದಿನಯೇಸು। **ಗಣನಾಯೇವ ನ ಸರೂಪದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಸುದ್ಧಿಕನಯೇ ವಿಯ ಗಣನಾಯ ಏವ ನ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೩೧-೧೮೯. **ತಿಣ್ಣನ್ತಿ** ಹೇತು ಅಧಿಪತಿ ಮಗ್ಗೋತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ। **ಸಾಧಾರಣಾನನ್ತಿ** ಯೇ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸಾಧಾರಣಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ। **ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇತಿ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇ। **ಇತರೇಹೀತಿ** ಹೇತುಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ಸಾಧಾರಣಾ ಸತ್ತೇವಾತಿ** ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯವಜ್ಜೇ ಸತ್ತೇವ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ** ಹೇತುರಹಿತೇಸು ಅಧಿಪತಿನೋ ಅಭಾವಾ। **ಸೋ ಪನಾತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ **ಅಸಾಧಾರಣೋತಿ ಕತ್ವಾ ನ ವುತ್ತೋ** ಸಾಧಾರಣಾನಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೋ। **ಯೇಹೀತಿ** ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತೇತಿ** ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಯೋ। **ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾತಿ** ಅವಿನಾಭಾವತೋ। **ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕಾತಿ** ಅರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಯೋ। **ತೇನಾತಿ** "ಏಕನ್ತಿಕಾನಂ ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕಾ"ತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ತೇಹೀತಿ** ಪುರೇಜಾತಾಸೇವನಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತೇಸಂ ವಸೇನಾತಿ** ತೇಸಂ ಊನತರಗಣನಾನಂ ಏಕಕಾದೀನಂ ವಸೇನ। **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸಾತಿ** ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಯೋಜಿತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ದುಕಾದಿಕಸ್ಸ ಬಹುಗಣನಸ್ಸ। **ಗಣನಾತಿ** ಊನತರಗಣನಾ। **ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಸ್ಸಪೀತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೋ ವಾ ಹೋತು ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಯೋಜಿತೋ ವಾ, ಊನತರಗಣನಾಯ ಸಮಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಯಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏಕನ್ತಿಕನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. **ಸಬ್ಬೇಸುಪೀತಿ** ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು। ಸೋ ಹಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನಭಾವೇನ ಗಹಿತೋ "ಸಬ್ಬೇಸೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಲಭತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ಪುರೇಜಾತಾಸೇವನಾನಂ ಅಲಬ್ಭನತೋತಿ **"ಕಿಞ್ಚಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ"**ತಿ ಆಹ।

ಅವಸೇಸಾನಂ ಲಾಭಮತ್ತನ್ತಿ ಅವಸೇಸಾನಂ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಲಾಭಂ। ತೇನಾಹ **"ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅವಸೇಸಾನಂ ಲಾಭ"**ನ್ತಿ । **ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಪಸಙ್ಗೋ ನತ್ಥೀತಿ** ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಅನುಲೋಮತೋ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ಏವ ನತ್ಥಿ। **ಪುರೇಜಾ...ಪೇ... ಲಬ್ಭತೀತಿ** ಇಮಿನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಪುರೇಜಾತೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ ತಂ

ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪುರೇಜಾತೋ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **“ಅವಸೇಸಾ ಸಬ್ಬೇಪೀತಿ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ”**ತಿ ಇದಂ ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಭಾವದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ತಾದಿಸೋ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **“ಯಮ್ಪಿ ಕೇಚೀ”**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಕೇಚೀ**ತಿ ಪದಕಾರೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ “ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚವಿತ್ವಾ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತೀತಿ ಞಾಪೇತುಂ ‘ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಪುರೇಜಾತೇ’ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ನಿದ್ಧಾರಿತೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ರೂಪಂ ಆರಬ್ಭ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ತಥಾ ಹೇಕೇ ಅಸಞ್ಞಭವಾನನ್ತರಸ್ಸ ವಿಯ ಆರುಪ್ಪಾನನ್ತರಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪುರಿಮಾನುಪಟ್ಠಿತಾರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ತಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ರುಚಿಮತ್ತಮೇವಾ”**ತಿಆದಿ। **ಯುಜ್ಜಮಾನಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ವಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇ ಯಂ ಯಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಭವಿತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ವಿಚಾರಿತಂ** ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನವಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಾಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ। **ತಮ್ಪಿ** ತೇಸಂ ನವನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ।

೧೯೧-೧೯೫. **ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಘಟಿತಸ್ಸ ಮೂಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇನ ಯೋಜಿತಸ್ಸ ಸತ್ತಮಸ್ಸ ಮೂಲಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಿತತ್ತಾ। **ಸಬ್ಬಂ ಸದಿಸ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಾಳಿಗಮನಂ ಸದಿಸಂ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಏತ್ಥ **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಏತ್ಥಾ**ತಿ ದ್ವೇ ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಾ। ತೇಸು ಪಠಮಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಅದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಏತೇಸೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಿ-ಸದ್ದೇನಾ**ತಿ “ಇಮೇಸಮ್ಪೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ। **ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ** ಪಚ್ಚಯೇ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ **“ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕತಿಪಯಂ ನ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಥಾವುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪವತ್ತಿಅಸಞ್ಞಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನೇವ ವದತಿ, ನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯೇ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏತೇಯೇವ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಆದಿಕೇ ಛ ಪಚ್ಚಯೇ ನ ಲಭನ್ತಿ। **ಏತೇಯೇವಾ**ತಿ ವಚನೇನ ಅಞ್ಞೇ ಕತಿಪಯೇ ಲಭನ್ತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ...ಪೇ॰... ಲಭತೀ”**ತಿ ಆಹ। ಅಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ನ ಜನಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಲಬ್ಭಮಾನಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮವಸೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನ। **ಇನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ। **ಯದಿ ಏವ**ನ್ತಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಯಂ ಯಂ ನ ಲಭತಿ, ತಂ ತಂ ಯದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಭೂತರೂಪಾನಿಯೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೀತಿ ಆಹ **“ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ...ಪೇ॰... ವತ್ತಬ್ಬ”**ನ್ತಿ। **ತಂ ಪನ** ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾಲಾಭವಚನಂ। **ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾಲಾಭ**ನ್ತಿ ಅರೂಪೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾಲಾಭಂ।

೧೯೬-೧೯೭. ಬಹುಗಣನಮ್ಪಿ ಊನತರಗಣನೇನ ಯೋಜಿತಂ ಊನತರಗಣಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಯದಿಪಿ ತಿಕಾದೀಸು ‘ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಚಾ’ತಿ ಇದಂ ನತ್ಥೀ”**ತಿ। **ಅನುತ್ತಾನಂ** ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಯ ಗಮ್ಭೀರಂ। ಯಥಾ ಚ ಭೂತರೂಪಾನಿ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುರೂಪನ್ತಿ ಆಹ **“ವತ್ಥುಪಿ ಪನ ಲಭತೀ”**ತಿ। ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕಮೂಲಕಂ “ದುಮೂಲಕ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ **ಇಧಾಪಿ ದುಮೂಲಕಂ “ತಿಮೂಲಕ”**ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

೧೦೩-೧೩೩. ಚೇತನಾಮತ್ತಸಙ್ಗಾಹಕೇತಿ ಚೇತನಾಮತ್ತಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತೇ ಪಞ್ಹೇ। ತತ್ಥ ಹಿ "ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾ। **ಏವಂಪಕಾರೇತಿ** ಇದಂ "ತೀಣೀತಿಆದೀಸೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆದಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆದಿ-ಸದ್ದೋ ಹಿ ಪಕಾರತ್ಥೋವ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ರೂಪಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ** ಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ ಅಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಟಿಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೪-೧೪೧. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಕರಣನ್ತಿ ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ। **ಸಹಜಾತಾಯತ್ತಭಾವಗಮನನ್ತಿ** ಸಹಜಾತೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ಆಯತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಗಮನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾ । ಏತ್ಥ ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಹಜಾತಂ ಕರೋತೀತಿ ಸಹಜಾತೋ, ತಥಾಪವತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೋ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಸಹಜಾತಸದ್ದೋ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಂ ತದಾಯತ್ತಭಾವೂಪಗಮನಞ್ಚ ವದತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಹಜಾತಸದ್ದೇನ... ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ತಸ್ಸ ಕರಣಸ್ಸ ಗಮನಸ್ಸ ವಾತಿ** ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಕರಣಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾಯತ್ತಭಾವೂಪಗಮನಸ್ಸ ವಾ। "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತಂ ತಂಸಹಭಾವಿತಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋತಿ ಆಹ **"ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಭಾವತೋ"**ತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಹಭಾವೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಞ್ಚೇತ್ಥ "ಸಹಜಾತಾಯತ್ತಭಾವಗಮನಂ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂಕಮ್ಮಭಾವತೋತಿ ತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಪಚ್ಚಯಕರಣತದಾಯತ್ತಭಾವಗಮನಾನಂ ಕಮ್ಮಭಾವತೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋತಿ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ"ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ "ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥೋ ಸಹಜಾತತ್ಥೋ"ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸಹಜಾತಸದ್ದಯೋಗೇ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಉಪಯೋಗವಚನಸ್ಸ ಯುತ್ತಿ ನ ವುತ್ತಾ, "ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕರಣತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ನಿಸ್ಸಯವಾರೇ ಪನ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಯತ್ಥೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ವದನ್ತೇನ ಇಧಾಪಿ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತತ್ಥೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ"ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ, ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಾಹರಣಮ್ಪಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ಞಾಪೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಭೂತರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪಾಲಕಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಞ್ಚ ಹೋನ್ತಮ್ಪಿ ಸಹಜಾತಲಕ್ಖಣೇನ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಂ ನ ಫರತೀತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ದೀಪಿತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಉದಾಹರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಅನವಸೇಸತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾವುತ್ತೋತಿ** ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಫರಣವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಭೂತರೂಪಸ್ಸ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಛ ವತ್ಥೂನಿ ಸೇಸರೂಪಾನಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವತ್ಥುವಜ್ಜಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಚ ಅರೂಪಾನ"**ನ್ತಿ ಆಹ।

ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೪೩. **ಪತಿ-ಸದ್ದೋ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥಂ ದೀಪೇತೀ** "ಸಾರೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ"ತಿಆದೀಸು, **ಅಯ-ಸದ್ದೋ ಗತಿಂ ದೀಪೇತೀ** "ಏತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅಯೋ"ತಿ।

ಭೂತುಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಸಹ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ವಿಯ ಭೂತರೂಪಾನಿ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಮಹಾಭೂತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಂಯೇವ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ।

೧೫೫. ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಸಹಜಾತೇತಿ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯವಣ್ಣನಾಯಂ, **ಕಮ್ಮಉತುಜಾನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಉತುಜಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। ತಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ "ದ್ವಿಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನಭೂತವಸೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೮)। **ಕಮ್ಮೇ ಚಾತಿ** ಕಮ್ಮೇ ಜನಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ಗಹಿತೇ। **ಏಕನ್ತಾನೇಕನ್ತಕಮ್ಮಜಾನ**ನ್ತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ನ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಜಾನಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಅಸಞ್ಞಭವೇ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಜಂ ನಾಮ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಇತರಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಭೂತರೂಪಞ್ಚ ನ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಜಂ, ತದುಭಯಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಸೋ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ** ಯೋ ಯಥಾದಸ್ಸಿತೋ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಇಧ ನ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ, ಆಹ **"ಕಟತ್ತಾ…ಪೇ॰… ಗಹಿತತ್ತಾ"**ತಿ। **ತಂ ಪಹಾಯಾತಿ** ತಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಹಾಯ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ಯಥಾಗಹಿತಸ್ಸಾತಿ** "ಅಸಞ್ಞ…ಪೇ॰… ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಏವ ಗಹಿತಸ್ಸ। **ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಇದಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಆಗತನಯೇನ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ, ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ಆಗತನಯೇನ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ನಿವಾರೇತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ "ಉಪಾದಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಉಪಾದಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಂ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಕಟತ್ತಾ…ಪೇ॰… ವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೮೬-೧೮೭. ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸಾತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏಕಚ್ಚರೂಪಗ್ಗಹಣೇ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಚಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ** ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನಾತಿ** ಚಿತ್ತಜಾದಿರೂಪಧಮ್ಮಭಾಗವಸೇನ। **ಸಬ್ಬಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ** ಸತಿಪಿ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ನಹೇತುಮೂಲಕತ್ತೇ ನೋನತ್ಥಿನೋವಿಗತೇಸು ಏಕನ್ತಿ ಗಣನಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಾ ಲಬ್ಭತಿ ಚತುಸನ್ತತಿವಸೇನ ವತ್ತಮಾನೇಸು ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ವಜ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ।

ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೧೯-೨೩೭. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯವಾರೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸಯಟ್ಠಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪಚ್ಚಯವಾರೇನ ನಿಯಮೇತುನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ತಥಾ ಪಚ್ಚಯವಾರೇ "ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಯವಾರೇನ ನಿಯಮೇತುನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ನಿಯಮನಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠನಿಸ್ಸಯಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ಅತ್ಥತೋ ಭೇದಾಭಾವದಸ್ಸನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ನಾಮ ನಿಸ್ಸಯತ್ತಂ, ನಿಸ್ಸಯತ್ತಂ ನಾಮ ಪಚ್ಚಯತ್ತ**"ನ್ತಿ।

ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೫೧-೩೭೮. **ಸಾತಿ** ಸವತ್ಥುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ। **ಇಧಾಪೀತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇಪಿ। **ಅಧಿಪತಿಪುರೇಜಾತಾಸೇವನೇಸು** ಅನುಲೋಮತೋ **ನಕಮ್ಮನವಿಪಾಕನಝಾನನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು** ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ, **ಅಞ್ಞೇಸು** ಸಹಜಾತಾದೀಸು **ಅನುಲೋಮತೋ** ಹೇತುಆದೀಸು **ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಚ** ಅನುಲೋಮತೋ ಚ ಠಿತೇಸು ಲಬ್ಭತೀತಿ। ತೇನಾಹ **"ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯೇಸೂ"**ತಿ। **ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉದ್ಧಟಾ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ವತ್ಥುವಿರಹಿತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನುದ್ಧಟಾ, ನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಅಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿರಹಿತಮತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಭೂತಕಥನಂ ಅಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ನ ಬ್ಯಭಿಚಾರನಿವತ್ತನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನಾ"ತಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ** ಹೇತುಪರಿಯನ್ತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ।

೩೭೯-೩೯೧. "ಹೇತುಮ್ಹಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇ ಝಾನಮಗ್ಗಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿಆದಿ ಯಂ ಇಧ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಧಮ್ಮೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಾ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಲಭನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೇನ ನಯೇನ ವೇದಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ…ಪೇ॰… ನಯೇನಾ"**ತಿ। **ಸೇಸೇಸೂತಿ** ಅಹೇತುಕಮೋಹವಜ್ಜಾಹೇತುಕೇಸು **ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ…ಪೇ॰… ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ,** ತಸ್ಮಾ "ಅಹೇತುಕಮೋಹೋವ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತೀ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಕಿಞ್ಚ **ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಲೋಮೇನ** ಅನುಲೋಮವಸೇನ **ಸಹ ಯೋಜನಾ ನತ್ಥಿ** ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಯೋಜನಾಯ ಆಗತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಮೋಹೋವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೯೨-೪೦೦. **ಸದಿಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ** "ಯಂ ಸದಿಸಂ, ತಂ ಸಂಸಟ್ಠ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ "ಸಂಸಟ್ಠಾ ಯೋಜಿತಾ ಹಯಾ"ತಿಆದೀಸು। **ಅಸಂಸಟ್ಠಂ ವೋಕಿಣ್ಣನ್ತಿ** ಯಂ ನ ಸಂಸಟ್ಠಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ವೋಕಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ವಿಮಿಸ್ಸತಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ, ತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ ನ ಹೋತಿ "ಯಾ ಸಾ ವೀಮಂಸಾ…ಪೇ॰… ಕೋಸಜ್ಜಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು। ಏವಂ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಸಂಸಟ್ಠಪರಿಯಾಯೋ ಅಸಂಸಟ್ಠಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತದುಭಯಂ ಇತರೇತರಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಾರದ್ವಯದೇಸನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಉಭಯಂ…ಪೇ॰… ನಿಯಾಮಕಂ ಹೋತೀ"**ತಿ, ಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದೋ ಹಿ ವೋಕಿಣ್ಣಟ್ಠೋ ನತ್ಥಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೋ ಚ ಸದಿಸತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖೋ ಸದಿಸತ್ಥತೋ ವಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಸಭಾವಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಬೋಧೇತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೋಪಿ ಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖೋ ವೋಕಿಣ್ಣಟ್ಠತೋ ವಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಸ್ಸ ಸದ್ದದ್ವಯಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಯಾಮಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೦೧-೪೦೩. **ತೇ ಪಚ್ಚಯೇತಿ** ತೇ ಹೇತುಆದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ। **ಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಕುಸಲಾದಿಪದಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ಉಭಯವಸೇನಪಿ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಠಮಂ ತಾವ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಯಥಾಕ್ಕಮೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನ ಯಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಆಗತಾ, ತದನುರೂಪಂ ತೇ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ। ದುತಿಯಂ ಪನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಪದಪಟಿಪಾಟಿ ಯಸ್ಮಾ ನ ಕುಸಲಪದದಸ್ಸನಮತ್ತೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಏಕದೇಸೇನ ಸಕಲಂ ನಯತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ…ಪೇ॰… ಹೋತೀ"**ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತೇನ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದೇನ। **ಸಬ್ಬೋ ಪಭೇದೋತಿ** ಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯೇ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿಕೋ ಯತ್ತಕೋ ಪಭೇದೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭತಿ, ಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಪಭೇದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತು**ನ್ತಿ ತೇ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯೇ ಕುಸಲಾದಿಪದಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತುಂ।

೪೦೪. ಫಲವಿಸೇಸಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತೋ ವಿಯ ದಾಯಕತೋಪಿ ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಏವಂ ದಾನಂ ದೇನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ। **ತೇಸನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾರಹ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವೋದಾನಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಆವೇಣಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಮಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಪುರೇಚಾರಿಕಮ್ಪಿ ವೋದಾನಮೇವ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಪನ ಹುತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀತಿ ನ ತಂ ಇಧ ಗಹಿತಂ। **ತನ್ತಿ** ವೋದಾನಂ। **ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ "ಗೋತ್ರಭೂ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾರಹಂ ಚಿತ್ತಂ। ಗೋತ್ರಭುಸದಿಸನ್ತಿ ವಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಗೋತ್ರಾಭಿಭಾವೀತಿ ವಾ **ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಭೂಮಿತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ,** "ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಮೇವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದೇಸನನ್ತರತ್ತಾತಿ** "ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಾಮಸನದೇಸನತೋ ಅಞ್ಞತ್ತಾ, ಅಞ್ಞಥಾ ಗಹಿತಂ ಪುನ ನ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೦೫. ರಾಗರಹಿತಸ್ಸ ವಿಯ ಸೋಮನಸ್ಸರಹಿತಸ್ಸ ಚ ರಾಗಸ್ಸ ನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅಸ್ಸಾದನಂ…ಪೇ॰… ಕಿಚ್ಚ"**ನ್ತಿ। ಸಹಸಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಉಪ್ಪಿಲಾವಿತಸಭಾವಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ತಂ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪೀತಿಕಿಚ್ಚಸಹಿತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಕಿಚ್ಚ"**ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನಾ, ಏವಂ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾ ಅತ್ಥತೋ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠಾ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾ ದಿಟ್ಠಿಯೇವಾ"**ತಿ। **ಏತ್ಥ ಪನಾತಿ** "ಅಭಿನನ್ದತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ಏತೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಅತ್ಥೇಸು। **ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಇದಂ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಪಚ್ಛಿಮತ್ಥಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಪನ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತಸ್ಮಾ **"ಅಭಿನನ್ದನಾ…ಪೇ॰… ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"**ನ್ತಿ ಇದಮಿಧ ವಚನಮನೋಕಾಸಂ। ಕಸ್ಮಾ? ದಿಟ್ಠಿರಹಿತೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಅಭಿನನ್ದನಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ತಣ್ಹಾವಸೇನ ನನ್ದತೀತಿ** ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನವಸೇನೇವ ವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ಪುರಿಮೋ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೀಸು ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸೂತಿ** ದಿಟ್ಠಿರಹಿತಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಯಥಾವುತ್ತೇನಾತಿ** "ಸರಾಗಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ, ರಾಗೇನ ಚ ತೇಸುಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ, ಚತೂಸುಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ, ಚತೂಸುಪಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಇತಿಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತು"**ನ್ತಿ। ಯಥಾ ದಿಟ್ಠೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ಏವಂ ತಣ್ಹೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಅಭಿನನ್ದತಿ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನಾಯ ಏವ ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವುತ್ತತ್ತಾ।

೪೦೬. "ತದಾರಮ್ಮಣತಾಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "**ತದಾರಮ್ಮಣತಾ**"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ವಿಭತ್ತಿಲೋಪೋ ಹೇತ್ಥ ಕತೋ**"ತಿ। **ತದಾರಮ್ಮಣತಾತಿ** ಏತ್ಥ ತಾ-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಭಾವೋ ನಾಮ, ಸೋ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತೋ ಅಞ್ಞೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಭಾವವನ್ತತೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಭಾವೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**"ತಿ। ಏತೇನ ಸಕತ್ಥೇ ಅಯಂ **ತಾ**-ಸದ್ದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ "**ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ**"ತಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚತ್ಥೇ "ತದಾರಮ್ಮಣತಾ"ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತೇಕವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನ...ಪೇ॰... ನ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಯದಿಪಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಯ ನ ಏಕನ್ತೇನ ಇಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವವತ್ಥಿತಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಬಹುಭೇದತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಿಂ ತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ನ ದಸ್ಸಿತಮೇವಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ಆಹ "**ತದಾರಮ್ಮಣೇನ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ಅನುಲೋಮತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಆಸನ್ನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ,** ಅಞ್ಞಥಾ "ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನ ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ನಿರತ್ಥಕಂ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಭವೇಯ್ಯಾತಿ** ಅನಾಸನ್ನಾಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಹಿ "**ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಂ ಸತೀತಿ** ಯದಿ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಏವ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾರಮ್ಮಣತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ। **ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ** "ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸಾ"ತಿ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। **ತಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ** ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ "ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। **ಹೋನ್ತೀತಿ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ। **ತಾನೀತಿ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾದೀನಿ। **ಯಾಯ ಕಾಯಚೀತಿ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾದೀನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಕುಸಲಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಆವಜ್ಜನ್ತಿಯಾ।

೪೦೭-೪೦೯. ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಸಭಾವತೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠತಾಮತ್ತವಸೇನ ಚ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಆಘಾತವತ್ಥುಆದಿಭೇದೇನ **ಅಕ್ಖನ್ತಿಭೇದಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೧೦. **ಸಬ್ಬಸ್ಸಾತಿ** ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅತ್ಥನ್ತರವಸೇನ ಪನ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾತಿ** ಇದಂ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನನ್ತಾಪರಿಮೇಯ್ಯತಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞಾಣಪಟಿಘಾತತೋ।

೪೧೭. ವೋದಾನಸಙ್ಖಾತಂ ವುಟ್ಠಾನಂ ಅಪುಬ್ಬತೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಪುಬ್ಬತೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಭವಙ್ಗಮೇವಾ**"ತಿ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾಲದ್ಧಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ವೋದಾಪನಂ ಪಗುಣಭಾವಾಪಾದನಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಞ್ಹಿ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। **ಅವಜ್ಜೇತಬ್ಬತ್ತಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥೀತಿ** ಕುಸಲಭಾವೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬತಾಯ ಅಭಾವತೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದೇತ್ಥ ವಿಸೇಸನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**"ತಿ ಆಹ। **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ** ಪಟ್ಠಾನೇ ಪನ "ಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ "ಕಿರಿಯಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ"ತಿ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।

ತಾ ಉಭೋಪೀತಿ ಯಾ "ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಚಾ"ತಿ ದ್ವೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ವುತ್ತಾ, ತಾ ಉಭೋಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾ? ದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರಭವಙ್ಗಾನಂ ಅತ್ತನೋ ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಸನ್ತೀರಣಕಾಲೇ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಅತ್ತನೋ ತದಾರಮ್ಮಣಾದಿಕಾಲೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಣಕಾಲೇ ಮನೋಧಾತುಕಿರಿಯಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಕಾಲೇತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

೪೧೩. ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾತಿ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ದಳ್ಹಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ** ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಬಲವತೋ…ಪೇ॰… ವಿಪಚ್ಚನತೋತಿ** ಏತೇನ ಬಲವತಾ ದುಬ್ಬಲತಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಕತೋಕಾಸತಾ ಪಮಾಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕತೋಕಾಸತಾ ಚ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ವಿಪಾಕಾಭಿಮುಖತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀತಿ** ಚ ಬಲವಂ ದುಬ್ಬಲಂ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಾಕಜನಕಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ।** ಸತಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವಿನಾಭಾವೇ ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಗಹಿತೇ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವಿಸುಂ ನ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಚ್ಚಯದ್ವಯಸ್ಸ ಪನ ಲಬ್ಭಮಾನತಪ್ಪರಾಯ ದೇಸನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಗಹಿತೇಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋಯೇವಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಹಿ ಉದ್ಧರಣಂ ಞಾಯಾಗತಂ, ತಥಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಅನೇಕಭೇದತ್ತಾ, ವಿಪಾಕಂ ಜನೇನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪರಸ್ಸ ಪವತ್ತಂ ಓಮಾನನ್ತಿ ಪರಸನ್ತಾನೇ ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಂ ಅವಮಾನಂ। **ತೇಸೂತಿ** ಯೋ ಅನೇನ ಪುಬ್ಬೇ ಹತೋ, ತಸ್ಸ ಞಾತಿಮಿತ್ತೇಸು। ಮಾತುಘಾತನತ್ಥಂ ಪವತ್ತಿತತಾಯ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯ **ಮಾತುಘಾತಕಮ್ಮೇನ ಸದಿಸತಾ,** ಯಥಾ ಚ **ಆಣತ್ತಿಯಂ ಪಹಾರೇಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **''ಏಸ ನಯೋ ದ್ವೀಹಿ ಪಕಾರೇಹೀತಿ ಏತ್ಥಾಪೀ''**ತಿ।

ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತೋ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಾಮ, ನ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಆಹ **''ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತೀ''**ತಿ। **ಏತೇಸನ್ತಿ** ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ। **ಏಕತೋಪೀತಿ** ಇದಂ ಯದಿಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೋ ಪನ ತೇಸಂ ಏಕಜ್ಝಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

೪೧೫. ಪುರಿಮವಾರೇಸು ವಿಯಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ಪುರಿಮೇಸು ವಿಯ। **ಇಮಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಪಞ್ಹಾವಾರೇ। **ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಹೇತುಆದಿನಾ ತೇನ ತೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ । **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಹೇತುಆದೀನಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಂತಂಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ** ಹೇತುಆದೀನಂ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನೇವ ಪುರಿಮೇಸು ಛಸು ವಾರೇಸು ''ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ''ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಇಧ ಪನ ''ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ''ತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಗಹಿತೋ। **ತೇನಾತಿ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ। **ಇಧಾತಿ** ಪಞ್ಹಾವಾರೇ।

೪೧೭. ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತಸ್ಸಾತಿ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ। **ದುಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾತಿ** ''ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ''ತಿ ಏವಂ ದುಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಪಞ್ಹಾ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಪಚ್ಚಯವಾರೇ। **ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಪ್ಪಭೇದಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಯತೋ ತತೋ ವಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮನಿಯಮಂ ಅಕತ್ವಾ ಯತೋ ತತೋ ವಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ **ಉಭಯಪಚ್ಚಯತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಮೇವ ತತ್ಥ** ಪಚ್ಚಯವಾರೇ **ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಉಭಯಸ್ಸ** ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ **ಉಭಿನ್ನಂ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ **ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ** ಉಪ್ಪಾದಪಧಾನತ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭೂತಾತಿ** ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲೋ ಚ…ಪೇ॰… ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪೩೯. ಏತ್ಥಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕೇ। **ಯದಿ ಏವನ್ತಿ** ಯದಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ। **ಗಣನಮತ್ತಸಾಮಞ್ಞತೋ,** ನ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಞ್ಞತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೪೦. ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗತ್ತಾ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಚ ವಿಸಭಾಗಾತಿ** ವಿಸೇಸನೇನ ಯೋ ತತ್ಥ ಸಭಾಗಭಾವೋ, ತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। **ತಥಾ ಭಾವಾಭಾವತೋತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇ ಸತಿ ಭಾವತೋ, ಹೇತುಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದೀನನ್ತಿ** ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾನಂ। **ವಿಸಭಾಗತಾ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ। **ಕುಸಲಾದಿಹೇತೂನನ್ತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಹೇತೂನಂ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತೇ। **ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋತಿ** ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯತಾ ಅತ್ಥಿ। ವಿಪಾಕಹೇತೂನಂ ಇತರಹೇತೂಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅತ್ಥಿ ಸಭಾಗತಾತಿ ಆಹ "**ಹೇತುವಜ್ಜಾನ**"ನ್ತಿ। **ವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬಂ,** ನ ಹಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೇಹಿ ಸಭಾಗತಾ ಅತ್ಥಿ ರಾಸನ್ತರಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಉಭಯಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇತಿ** ಹೇತುವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಿಪಾಕಮ್ಪೀತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವತ್ತಮಾನೇ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮೇ। **ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾಭಾವತೋತಿ** ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಹೇತುವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇದಾನಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಉದಾಹರಣೇನ ಸಮತ್ಥೇನ್ತೋ "**ಯಥಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಹೇತುಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇ, ಉಭಯಪಚ್ಚಯಯುತ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹೇತೂನನ್ತಿ** ಇದಂ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಹೇತೂನಞ್ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇ ರಾಸಿಮ್ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ। ತತ್ಥ ಹೇತುವಜ್ಜಾನಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ನ ಸಭಾಗತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಸಭಾಗಭಾವತೋ। **ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ** ಯಥಾ ಹೇತುಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇಸು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ನತ್ಥಿ ವಿಸಭಾಗತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಹೇತುವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇಸು ನತ್ಥಿ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಸ ನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಪೀತಿ** ಯ್ವಾಯಂ ನಯೋ ಹೇತುಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇಸು ವಿಸಭಾಗತಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಏಸ ನಯೋ ಹೇತುಸಹಿತೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹಿ "ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇ ರಾಸಿಮ್ಹೀ"ತಿಆದಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ, ಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಅತೀತೋಪಿ ಅನಾಗತೋಪಿ ಕಾಲವಿನಿಮುತ್ತೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಥಾಭಾವಾಭಾವವಸೇನ ಸಭಾಗತಾಯ ವುಚ್ಚಮಾನಾಯ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಹೇತೂನಂ ವಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವಿಸಭಾಗತಾ ತಸ್ಸೇವ ಹೇತುಸ್ಸ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಅಪಿಚಾ**"ತಿಆದಿನಾ।

ಅಗ್ಗಹಿತವಿಸೇಸತೋ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಸೇಸೋ ನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ "**ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೀತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ।

೪೪೧-೪೪೩. "**ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತೀ**"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕೇಹಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಯಾನಿ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ತೇಸು ಹೇತುಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಪವಿಟ್ಠೇ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ "ಸಚೇ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ...ಪೇ॰... ತಾನೇವ ದ್ವೇ ಲಭತೀ"ತಿ, ತೇಹಿ ಪನ ಇತರಾನಿ ನಾಮ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇಪಿ ಸಿಯುಂ। ನ ಹಿ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತೀತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ"**ತಿಆದಿ। **ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ**ತಿ ವಾ ಅಞ್ಞಾನಿ ದ್ವೇ, ಯಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ದ್ವೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪವೇಸೇ ಪನ ತತೋ ಅಞ್ಞಾನಿ ಅಞ್ಞಥಾಭೂತಾನಿ ದ್ವೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **"ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ದ್ವೇ ಲಭತೀತಿ ಪಠನ್ತೀ"**ತಿ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಊನತರಗಣನಾಹೇತೂಸು ವಿಪಾಕಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾದೀಸು।

ಅನಾಮಟ್ಠವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಅಗ್ಗಹಿತವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾನಿ, ಘಟನಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಯಂ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ। **ನ ವಿಪಾಕಹೇತುರಹಿತಾನಿ** ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಸಾಮಞ್ಞತೋ ನವನ್ನಮ್ಪಿ ಹೇತೂನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀ"ತಿ, "ವಿಪಾಕಹೇತುಪಿ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಚ।

ತತ್ಥಾತಿ ಪಞ್ಚಮಘಟನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಞ್ಚಸು ಘಟನೇಸು। ತೇನ ವಿಪಾಕೇನ ಸಹ, ಸಮಂ ವಾ ಉಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀ"**ತಿ। **ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ಅತಿದಿಸತಿ।

ಏವಮ್ಪೀತಿ "ಏತೇಸು ಪನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಏತೇಸು ಪನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತನಯೇನಪೀ"**ತಿ। **ಯೋ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಯೋ ಯೋ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯೋ **ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಿತೋ** ಪರೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ತೇಹಿ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ ಹೇತುಆದಿಧಮ್ಮಾನಂ। **ನಿರವಸೇಸಊನಊನತರಊನತಮಲಾಭಕ್ಕಮೇನಾ**ತಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಯಥಾರಹಂ ನಿರವಸೇಸಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ , ಯೇಸು ಊನಾ ಊನತರಾ ಊನತಮಾ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇನ ಕಮೇನ ಘಟನಾವಚನತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ನಿರವಸೇಸಾದಿಕ್ಕಮೇನೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ನಿರವಸೇಸಲಾಭೇ ಚ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ।

ಹೇತುಮೂಲಕಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

೪೪೫. **ಪಞ್ಚಮೇ ಏಕನ್ತಿ ಸನಿಸ್ಸಯತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ** ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ವತ್ಥುವಸೇನ ಸನಿಸ್ಸಯಂ ವಕ್ಖತೀ"**ತಿ। **ನ ಇದನ್ತಿ** ಇದಂ ಚತುತ್ಥಂ ಘಟನಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಪಿ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನ ಘಟನಂ ನ ಹೋತಿ ತಸ್ಸ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ "ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವಾ"ತಿ ಏಕಂಸೋ ಗಹಿತೋತಿ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ।

೪೪೬. **ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾ ಏಕೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಭೇದೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಥಾ **"ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ। ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಪಾಠೋ। ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋವ, ಅಥ ಖೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವಭೇದೋಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ಆಹ **"ಏವಂ...ಪೇ॰... ಅಭಾವತೋ"**ತಿ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದೀನನ್ತಿ** ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಭಾವೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನ ಪನೇವನ್ತಿ**ಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಸಹಜಾತೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ**ತಿ ಸಮಾನೇಪಿ ಅಧಿಪತಿಸದ್ದವಚನೀಯಭಾವೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಸಭಾವೇನ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ, ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ವಿಯ ಸಭಾವಮತ್ತೇನ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ ಏವ। ಅಞ್ಞಥಾ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ

ಸಹಜಾತವಸೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ ತದುಭಯಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗೇ...ಪೇ॰... ನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

೪೪೭-೪೫೨. ಸಾಧಾರಣವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ। ತಥಾ ಚೇವ ಛ ಘಟನಾನಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಅಧಿಪತೀ"**ತಿಆದಿನಾ। **ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ**ತಿ ವೀರಿಯವೀಮಂಸಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ, **ಏಕೋಯೇವ** ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿವಸೇನ। **ಸಮಗ್ಗಕಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ** ಅಧಿಪತಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಠಮಞ್ಹಿ ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿ ಪಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೀತಿ। **ತೇಸಂ** ಆಹಾರಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾನಂ **ಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾನಿ** ಸಮಗ್ಗಕಾನಿ। **ಸದಿಸತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಪರತೋ "ಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಘಟನೇಹಿ ಸದಿಸತ್ತಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೪೫೭-೪೬೦. ದುಮೂಲಕನ್ತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಂ। ತಂ ಕುಸಲಮೂಲಕೇಸು ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೋದನಾಯಂ ಆಹ **"ಅಬ್ಯಾಕತಸಹಿತಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನಾ"**ತಿ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಗಣನೇ। **ಯಥಾವುತ್ತೇಸೂ**ತಿ "ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕೇಸೂ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತಾದಿಮೂಲಕೇಸು। **ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕವಜ್ಜೇಸೂ**ತಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು **ಆಹಾರೇನ** ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಘಟನಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾದಿವಜ್ಜೇಸು ಸಹಜಾತಾದೀಸು ಘಟನಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಹೇತುಕಮ್ಮಝಾನಮಗ್ಗೇಸು ಆಹಾರೇ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಚ ತಂತಂಘಟನವಸೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಯೋಜಿಯಮಾನೇಸು। **ತೇನಾ**ತಿ ಹೇತುಆದಿಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಲಬ್ಭನತೋ। **ತೇಹಿ ಘಟನಾನೀ**ತಿ ಹೇತುಆದೀಹಿ ಯೋಜಿಯಮಾನಾನಿ ಘಟನಾನಿ। **ರೂಪಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾಭಾವೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಸದಿಸತಾಯ ಕಾರಣವಚನಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕಾನಿ ನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಿ ತೇಹಿ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ ಆಹ **"ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಹಿ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ನಿಸ್ಸಯಾದೀಹಿ ಯೋಜಿಯಮಾನಾನಿ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ಆಹಾರೇನ, ನಿಸ್ಸಯಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಚ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಯೋಜನಾ ಕತಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಧಿಪತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಸೂ"**ತಿಆದಿ।

೪೭೩-೪೭೭. ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಖನ್ಧ-ಸದ್ದೋ ಅರೂಪೇಸ್ವೇವ ನಿರುಳ್ಹೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ನ ಪವತ್ತೇ ವಿಯ ಖನ್ಧಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ"**ತಿ। **ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಏಕಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಯಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋನ್ತೋ **"ನನೂ"**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಉದಾಹರಣೇನ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಯಥಾಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಚ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಾಕಟೋಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಾನಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನಂ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ಅಯುಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇನ ಅಸಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಹಿ...ಪೇ॰... ಯುತ್ತಂ ವತ್ತು"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ಕಮ್ಮಂ ಪನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಯತೋ ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಕಾ ವುತ್ತಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತಂಯೇವ ವತ್ಥು ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಚ, ನ ತಂಯೇವ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ? ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಮೇತಂ, ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಏಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಸ ಚ ಸಭಾವೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವತ್ತಮಾನಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ। **ಯ**ನ್ತಿ ಇದಂ "ವತ್ತಬ್ಬತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿಯಮಾನಂ **"ಯಾ"**ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವಿಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬಂ। **ಯಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಉದಾಹರಣದಸ್ಸನೇನ ವಿಭಾವೇತಿ।

೪೭೮-೪೮೩. ಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಂ **ಅನಾಮಟ್ಠಾಧಿಪತಿಭಾವಂ** ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ** ಹಾಪೇತಬ್ಬಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನ।

೪೮೪-೪೯೫. ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಿಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತಞ್ಚ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **"ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಚ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ। **ತಂಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ** ವೀರಿಯೇನ ಸಮಾನಗತಿಕಾ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಾಯ।

೫೧೧-೫೧೪. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ "ದಸಮೇ ಕುಸಲಾದಯೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ 'ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವತ್ಥು ಚ ಖನ್ಧಾನ'ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೀ"**ತಿ। **ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ** ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ, ನ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ। ತೇನಾಹ **"ಖನ್ಧಾ ಚ ವತ್ಥುಸ್ಸಾತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೇವಾ"**ತಿ। **ನ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾನೀತಿ** ತೇಸಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬತ್ತಾ।

೫೧೫-೫೧೮. **ಅರೂಪವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮಹಾಭೂತಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **"ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಚಾ"ತಿಪಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ**। ಕಸ್ಮಾ? **ನ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ,** ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಪಚ್ಚಯಾವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। "ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ಹಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಭತ್ತೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ಆಹಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋವ ಗಹಿತೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ, ಸೇಸಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಹಜಾತಾದೀಸ್ವೇವ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ ಕತಾನಿ। ಯಾನಿ ತದನ್ತೋಗಧಾನಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ 'ಅರೂಪವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮಹಾಭೂತಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ 'ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀ'ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಅರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವತ್ಥು ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತಞ್ಚ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಪುರೇಜಾತಮೇವ, ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ಪನ ಕದಾಚಿ ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಸಹಜಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತೋವ ಗಯ್ಹತಿ, ಸೋ ಚ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಲಕ್ಖಣಯುತ್ತೋವಾತಿ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಹಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಸೋ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯದಿ ಸಹಜಾತೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ತಥಾ ನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ? ಏಕಕಲಾಪಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಸ್ಸ ಭಿನ್ನಕಲಾಪಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ಸಙ್ಕರಮೋಚನತ್ಥಂ। ಅಪಿಚ ಅಪ್ಪಚುರಭಾವತೋ ಅಪಾಕಟಭಾವತೋ ಚ ತಂ ನ ಗಹಿತಂ । **ತತೋತಿ** ನವಮತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ದಸಮತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಏಕಾದಸಮೇ ಅಧಿಪತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। **ತಥಾ ಚುದ್ದಸಮೇತಿ** ಏತ್ಥ **ತಥಾ**-ಸದ್ದೇನ ವತ್ಥುಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥೂನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। **ತದೇವಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಮೇವ।

೫೧೯. **ಸಹಜಾತಾನಿ ವಿಯಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಹಿತಾನಿ ವಿಯ ಘಟನಾನಿ। **ಸಹಜಾತೇನಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ। **ತಾನೀತಿ** "ಪಕಿಣ್ಣಕಘಟನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಘಟನಾನಿ। ಯಾನಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ, ತಾನೇತ್ಥ ಪಕಿಣ್ಣಕಘಟನಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ಪುರೇಜಾತ...ಪೇ॰... ವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಯೋಜನಾ - ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸ್ಸ ಆಹಾರಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ, ತೇಸಂಯೇವ ಸಹಜಾತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಅಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತೇನ ಅಸಾಮಞ್ಞಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ, ತತೋ ಏವ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಮ್ಪಿ ತೇನ ಅಸಾಮಞ್ಞಂ, ಏವಂ ಪುರೇಜಾತಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಾಮಞ್ಞಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ। ಏವಂ ಅಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಅಸಮಾನತಾವಸೇನ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಘಟನಾನಿ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾನಿ। ಯಥಾ ಪನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ತೇನೇವ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಮಿಥೂನಂ ಸಮಾನಭಾವೇನ ಅಞ್ಞೇಹಿ

ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ, ಏವಂ ಪುರೇಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾಪೀತಿ ತೇಸಂ ಸಹಜಾತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ತಾನಿ ಘಟನಾನಿ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾನೀತಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಹಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಘಟನಾನಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ಸಹಜಾತತಾಯ ಏವ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಸಹಜಾತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನಿ ನಾಮಾ**"ತಿ।

ತಾನೀತಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಘಟನಾನಿ। **ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಕುಸಲಾ ಚ ವಿಪಾಕಾ ಚ, ಯೇ ಅಭಿನ್ನಲಕ್ಖಣಾ ಹುತ್ವಾ ಕುಸಲಸಭಾವಾ ವಿಪಾಕಸಭಾವಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂಸಭಾವಞ್ಚ ಏಕಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವಾತಿ ಆಹ "**ಇದಂ...ಪೇ॰... ಲಬ್ಭತೀ**"ತಿ। ನನು ಚ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿವಸೇನಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ತೇಸಂ ಕಿರಿಯಸಭಾವತಾಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ। **ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಂ। ತೇನಾಹ "**ಅಕುಸಲಮೇವಾ**"ತಿ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಅಝಾನಙ್ಗತ್ತಾ**"ತಿ। **ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾ**ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಚಿತ್ತಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತೂಸು ಪವತ್ತನತೋ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ಏವಮತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಯಾ ಚ ವಸೇನ ಯಥಾ ಝಾನೇಸು, ಏವಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಸೇನ ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾತಿ ಏವಮತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಅಕುಸಲಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾ**"ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಮಿಚ್ಚೇವ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಅಕುಸಲಾದಿಪದೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ**"ತಿ ಆಹ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮಗಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ

೫೨೭. **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ನ-ಕಾರೋ ಅಞ್ಞತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಪಚ್ಚಯೇನಾ**"ತಿ ಆಹ। **ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನಾ**ಹಿ ಸಹಜಾತಾದಿಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಾನಂ ಗಹಣೇನ। **ಅಟ್ಠ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಆಗತಾ ಆರಮ್ಮಣಾದಯೋ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು। **ತೀಹೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಆದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ। **ತತೋ** ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯತೋ। **ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಯೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜನಂ ಲಭನ್ತಿ, ತೇ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದ್ವಿನ್ನನ್ತಿ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ। **ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುರೇಜಾತಂ** ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತಾಯ ಚೇತನಾಯ। ಅರೂಪಾಹಾರಾ ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತಸಹಜಾತಭಾವಾ ಏವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ರೂಪಾಹಾರೋ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತೋಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ಸಹಜಾತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಹಾರೋ**"ತಿ। **ಸಹಜಾತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ**ತಿ ಚ ಇದಂ ಅರೂಪಾಹಾರನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರವಿಸೇಸನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ರೂಪಾಹಾರೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನಾಪಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ । ಯಥಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಯೋ ಜನಕೋ, ನ ತೇಹಿ ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತಾ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ಪುರೇಜಾತತಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಾ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ ರೂಪಧಮ್ಮತ್ತಾ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾದಿವಿಧುರೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನೇವ ಹಿ

“ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ರೂಪಾಹಾರೋ ವಿಸುಂ ಗಹಿತೋ। ತಥಾ ಚಾಹ “**ರೂಪಾಹಾರೋ...ಪೇ॰... ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋವ ಹೋತೀ**”ತಿ। **ಸಹಜಾತತೋ ಪುರೇಜಾತತೋ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥ ರೂಪಾಹಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ ಪುರಿಮಪುರಿಮೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ತಥಾ ರೂಪಾಹಾರಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಇಧ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅಞ್ಞಥಾ “ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವಾಹ “**ಆರಮ್ಮಣ...ಪೇ॰... ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। **ತದಞ್ಞಾಭಾವಾತಿ** ತತೋ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕುಸಲೇ ಅಭಾವಾ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ “ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತೇ ತಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಯಂ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಮೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ವುತ್ತಾನನ್ತಿ** ಪುರಿಮೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ। **ಸಙ್ಗಹಿತವಿವಜ್ಜನಾಭಾವತೋತಿ** ಅತ್ತನಾ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿವಜ್ಜನಾಭಾವತೋ, ವಿವಜ್ಜನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಾಭಾವತೋತಿ** ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋವ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಗಹಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಗಹಿತೋವ ಹೋತಿ ಬಲವಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋ , ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಗಹಿತೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ ತಂಸಭಾವತ್ತಾತಿ ತತ್ಥ ತಂ ವಿಸುಂ ನ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ “**ನ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ**”ತಿ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಾನನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಪುರೇಜಾತಕಾಯತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಅರೂಪಾಹಾರಾನಂ। ತೇ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪುರೇಜಾತಾನಂ ಪನ ವತ್ಥೂನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ। **ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತಿ** ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। ಸೇಸಂ ಆಹಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ “**ಸಹಾಪಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತೀ**”ತಿ। **ತಿಣ್ಣನ್ತಿ** ಸಹಜಾತಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ। **ಛಹಿ ಭೇದೇಹೀತಿ** ವಿಸುಂ ಗಹಿತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಿತಭೇದೇನ ಚಾತಿ ಛಹಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭೇದೇಹಿ। **ಏಕೇಕಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾತಿ** ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಂ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಛಹಿ ಭೇದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಭೇದತೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಸಪರಸನ್ತಾನಿಕಾನಞ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ** ಪುರೇಜಾತಭೂತಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಪುರೇಜಾತೇ ಸಙ್ಗಹೋ। **ತದೇಕದೇಸಸ್ಸಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣೇಕದೇಸಸ್ಸ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಸನ್ತಿ** ನಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಾದೀಸೂತಿ** ಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು। **ತಂ ಪನ** ಪುರೇಜಾತಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೇ। ಯಥಾವುತ್ತನಯೋ ಚೇತ್ಥ ಏಕನ್ತೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಅಥ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವ-ಸದ್ದೋ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ, ಅಞ್ಞಥಾ ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಏಕಸಭಾವತೋವ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಆಗಮನಂ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। **ತೇನಾತಿ** “ಏಕೋವಾ”ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ಅಗ್ಗಹಿತೇನ। **ತೇಸೂತಿ** ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇಸು। **ಉಕ್ಕಟ್ಠವಸೇನಾತಿ**

“ಏಕೋ ದ್ವೇ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಉಕ್ಕಂಸವಸೇನ। **ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ತೇ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯೇ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ದಸ್ಸಿತಪಚ್ಚಯಪರಿಚ್ಛೇದೋ**ತಿ ಸೋಳಸಾದಿಭೇದೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಪಚ್ಚಯಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

ಪಭೇದಪರಿಹಾನೀಸೂತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಪಚ್ಚಯಪ್ಪಭೇದೇ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಪಞ್ಹಾಪರಿಹಾನಿಯಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಗಹಿತಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ “**ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಯಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏವ **ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ,** ನ ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। **ವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ। ಪರಿಹಾನೀಯಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ।

೫೨೮. ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಾಹಕಭೂತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ವಾ ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ। **ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ,** ನ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ “**ನ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ದ್ವೇಯೇವಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಆಹ। **ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಪೀ**ತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ನ ಕೇವಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಪೀತಿ ಕುಸಲಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ।

೫೩೦. ತೇನ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ವತ್ಥುನಾ ಸದ್ಧಿಂ। **ಸುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಕೇವಲಾನಂ ವತ್ಥುನಾ ವಿನಾ ಚ ಗಹಿತಾನಂ ಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಾನಂ। ಯದಿಪಿ ವತ್ಥುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಟ್ಠೋ ನತ್ಥಿ, ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವೋ ಪನ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ವತ್ಥುನಾ ಪನಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ ತಂಸಙ್ಗಹೋ ಸುಕರೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತನಯೋ ಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ಚತೂಸು ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ**”ತಿ। ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಸಹಜಾತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬತಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತಂ, ಅಞ್ಞಥಾ “ತೀಸು ಪಚ್ಚಯೇಸೂ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। **ಮಿಸ್ಸಕಾಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾದಿಭಾವೇಹಿ ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ತಥಾ ಅಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಚ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನ ಹೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇನಾ**ತಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗಸಙ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸಹಜಾತಾದೀನಂ ಗಹಣೇನ। **ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ “ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋಪಿ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೋ ಇಧ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನಿಸ್ಸಯೋ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತೋ? ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಭಜಿತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತೋ**? ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ವಿಭಜಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಮಿಸ್ಸಕಾಮಿಸ್ಸಕಭಾವಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ “ಅವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ನಿಸ್ಸಯೋ ತಾವಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋ** “ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಸೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಯ, ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ವಿಯ ವಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಾಭಾವೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋವ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಯ ಪಭೇದಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಚಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮತ್ಥೇತುಂ “**ವಕ್ಖತೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ತೇಸಂಯೇವ ಪುರೇಜಾತಚತುಸನ್ತತಿರೂಪವಸೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಕ್ಖತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸೋ**ತಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ।

ಹೇತುಆದೀನಂ ಸಹಜಾತನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಹೇತುಆದಯೋ ತಬ್ಬಿಸೇಸಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ “**ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೇತುಆದೀಹಿ ವಿಸೇಸೇತಬ್ಬೋ**”ತಿ। **ಸೋ**ತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। **ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯೇಹೀ**ತಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಸ್ಸ

ಸಹಜಾತಾದಿಭಾವೇನ ವಿರುದ್ಧೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। ತೇನಾಹ “**ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲವಿರುದ್ಧೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹೀ**”ತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನವಣ್ಣನಾ

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ

೫೩೧. **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ವದತಿ। ತೇ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ “**ಪರಿಹಾಯತಿಯೇವಾ**”ತಿ। **ಪನ್ನರಸಸೂತಿ** ದುತಿಯೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ “ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಸು ಪನ್ನರಸಸು। **ಏಕಾದಸನ್ನಂ ವಸೇನಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತತಾವಿಸಿಟ್ಠಾ ಅಧಿಪತಿನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತ್ಥಿಅವಿಗತಹೇತುಝಾನಮಗ್ಗಾ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ವಸೇನ। **ಸಹಜಾತೇ ಅನ್ತೋಗಧಾ** ಹೇತುಆದಯೋ। **ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ। **ಅನನ್ತೋಗಧಾ** ಸಹಜಾತೇ , ಕೇ ಪನ ತೇತಿ ಆಹ “**ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದಯೋ**”ತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಾದಿಆಕಾರೇನಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಾದಿಆಕಾರೇನ।

ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ। **ಇಮೇ ವಾರಾತಿ** ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತವಾರಾ। **ಏತೇ ನಿಸ್ಸಯಾದಯೋತಿ** ಸಹಜಾತತಾವಿಸಿಟ್ಠೇ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಕೇ ವದತಿ, ನ ಇತರೇ। ತೇನಾಹ “**ಯಸ್ಮಾ ಚ...ಪೇ॰... ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ**”ತಿ।

ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭೂತಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಏತೇನ “ಠಪೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅನ್ತೋಗಧನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವೋಯೇವ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿಸ್ಸಯಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಹೇತುಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ “ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಮ್ಪಿ “ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಲಾಭೀನಂಯೇವ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ “**ಕುಸಲೋ ಚ ಕುಸಲಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮುದಾಯಭೂತೋತಿ** ಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಮುದಾಯಭೂತೋ। **ಏಕದೇಸಭೂತೇಹೀತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಏಕದೇಸಭೂತೇಹಿ। “**ಕುಸಲೋ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ “ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ...ಪೇ॰... ಪರಿಹಾಯತೀ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಸ್ಸ ಸಮಾಧಾನವಚನಂ।

ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸೋವ ಹೋನ್ತಿ ರೂಪಾಹಾರರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ, “ಏಕನ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹೀ”ತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ “ತೇ”ತಿ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಾತಿ ಆಹ “**ತೇತಿ ತೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ**”ತಿ।

೫೩೨. **ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ** ವುತ್ತೇಪಿ ನನು ಪಚ್ಚಯಗಣನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಆಸಙ್ಕಾ ಸಿಯಾತಿ ತಂ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಪಚ್ಚನೀಯವಾರಗಣನಾ ಹಿ ದಸ್ಸಿತಾ**”ತಿ। ಬಲವಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ಇತರಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಏವಾತಿ ಆಹ “**ವಿಪಾಕಸ್ಸಪಿ ಪನ...ಪೇ॰... ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**”ತಿ।

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೩೪. ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಣನಾನೀತಿ ಇದಂ ನ ಗಣನಾಪೇಕ್ಖಂ, ಅಥ ಖೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಆಹ **“ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಣನಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀ”**ತಿ। ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೋಪಿ ಹೇತು ನಯಾನಂ ಮೂಲಭಾವೇನೇವ ಠಿತೋತಿ ಆಹ **“ಹೇತುಮೂಲಕೇ”**ತಿ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ “ನಹೇತುಮೂಲಕ”ಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ।

೫೩೮. ಮೂಲಂ ಸಜ್ಝಪಿತ್ವಾತಿ ಸತ್ತಮೂಲಕಂ ಅಟ್ಠಮೂಲಕಂ ನವಮೂಲಕಞ್ಚ ಸಜ್ಝಪಿತ್ವಾ। **ದ್ವೀಸೂ**ತಿ “ತೀಣೀ”ತಿ ವುತ್ತೇಸು ತೀಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಪುರಿಮೇಸು ದ್ವೀಸು “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮೇಸು। ತೇನಾಹ **“ವಿಪಾಕೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತೀ”**ತಿ। **ತತಿಯೇ**ತಿ “ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ। **ತೇಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೋ**ತಿ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ತೇಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೋ।

೫೪೫. ಏತಂ ದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾ ಅರೂಪಂ ಅರೂಪಸ್ಸ, ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ। **ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ವತ್ಥುಖನ್ಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚಾತಿ ತೇಸಂ ಏಕನ್ತಿಕೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ **“ಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ಹೋತಿಯೇವಾ”**ತಿ। **ಸಹಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಅರೂಪಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ।

೫೪೬. ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಇದಂ ಯಥಾರಹವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಂ ಯಥಾರಹಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನಪಿ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ **“ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪುರಿಮೇಸೂ**ತಿ ನಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು। **ನವಾ**ತಿ ಏಕಮೂಲಕಾವಸಾನಾ ನವ। **ದ್ವೇಯೇವಾ**ತಿ “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇಯೇವ।

ಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೫೫೦. ಇಮೇಹೇವಾತಿ “ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮೇಹಿ ಏವ **ಸಮಾನಾ ಹೋನ್ತಿ** ಕುಸಲಾದಿತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ಅನುರೂಪಾ”**ತಿ। “ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸತಿಪಿ ಉದ್ದೇಸತೋ ಸಾಮಞ್ಞೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **“ಯಥಾಯೋಗಂ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಚಾ”**ತಿ।

೫೫೧. ಹೇತುನಾಮನ್ತಿ ಹೇತು ಚ ತಂ ನಾಮಞ್ಚಾತಿ ಹೇತುನಾಮಂ। **ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ತಮೇವ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೫೫೨. ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಧಿಪತೀನನ್ತಿ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀನಂ ವಸೇನ, ತಂ “ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನಾರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ನ ಸಹಜಾತೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಅಧಿಪತಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇಸು। **“ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ...ಪೇ॰... ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ”**ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಗಣನುದ್ಧಾರಸ್ಸ ಸುಕರತಂ ಉಪಾಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅನುಲೋಮೇ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾತು”**ನ್ತಿ ಆಹ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೬೩೧. **ಪರಿಹಾಪನಗಣನಾಯಾ**ತಿ ಪರಿಹಾಪೇತಬ್ಬಗಣನಾಯ **ಸಮಾನತ್ತಞ್ಚ ನ ಏಕನ್ತಿಕಂ** ಊನತಮಭಾವಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ನಹೇತುನಾರಮ್ಮಣದುಕಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಿಯಮಾನೇನ ಊನತರಗಣನೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪರಿಹೀನಾಪೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಹೀನಾಪೀ**ತಿ ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ "ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನಾ"ತಿ ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣಂ।

ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಅಟ್ಠಾನಂ ಅತಿಟ್ಠನಂ। **ತಿಟ್ಠನ್ತೀ**ತಿ ಅನುಲೋಮತೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಹೇತುಆದೀನಂ। **ಇತರೇಸೂ**ತಿ ಯಾದಿಸಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಧಿಪತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ**ತಿ "ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ।

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬೩೬. **ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹೀ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ। **ವಾರಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ವದತಿ,** ನ ಅತ್ಥಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಥಾ ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀತಿ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಾನೇವಾತಿ ಚಾ**ತಿ "ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಾನೇವಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಚನೇಪಿ ತಥಾ ವಾರಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೬೪೪. **ಏಕೇಕಮೇವಾ**ತಿ ಏಕೇಕಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ।

೬೫೦. **ಸಕಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಠಿತಟ್ಠಾನೇ। **ತತೋ ಪರೇತರಾ**ತಿ ತತೋ ಅಗ್ಗಹಿತಪಚ್ಚಯತೋ ಪರೇತರಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ। **ನಾಹಾರೇ...ಪೇ॰... ಲಾಭೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ, ಅನುಲೋಮತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಪಞ್ಹೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು। **ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾನಿ** ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅನುಲೋಮತೋ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಭಾವೇನ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕುಸಲತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧. ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ **ಪಟಿಚ್ಚಾದಿನಿಯಮ**ನ್ತಿ ತಿಕಪದಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತಟ್ಠಾದಿನಿಯಮನಂ **ನ ಲಭನ್ತಿ** ವೇದನಾರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತಿಕಮುತ್ತಕತ್ತಾ। ತಥಾ **ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನಂ**। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ವೇದನಂ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ। **ತಿಕಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ವೇದನಾತ್ತಿಕಧಮ್ಮಾನಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು। **ಯಥಾನುರೂಪತೋ**ತಿ ವೇದನಾದೀಸು ಯೋ ಯಸ್ಸ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋ, ತದನುರೂಪತೋ। **ಆರಮ್ಮಣಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೧. **ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಪರಿಹೀನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಅನಾದಿಭೂತಸ್ಸಪಿ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಪನೇ ಕಾರಣವಚನಂ। **ಆದಿ-ಸದ್ದೇನಾ**ತಿ "ಸಹಜಾತಾದಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ। ಯಥಾರಹಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾದೀನ"**ನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ

ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತೇನಾತಿ** "ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಪನಾ"ತಿಆದಿವಚನೇನ। **ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾನಂ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ** ಸಹಜಾತದಸ್ಸನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕದೇಸಪರಿಹಾನಿದಸ್ಸನೇನೇವ ಹಿ ಸಮುದಾಯಪರಿಹಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ। **ಸಹಜಾತಾದಯೋ**ತಿ ವಾ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಸಹಜಾತಮೂಲಕಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಭವನ್ತಾ ನ ಸಹಜಾತಂ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಸೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಕಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಪರಿಹಾನಿಯಂ ಅಪರಿಹಾನಿಯಞ್ಚ। **ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನೇಹೀ**ತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇಹಿ ಇಧ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಹೇತುಕೋ ವುತ್ತೋ। **ಏತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಪರಿಹಾನಿಯಂಯೇವ। ಸಾ ಹಿ ಇಧ ಅಧಿಕತಾ। ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾನಮೇವ ಪರಿಹಾನೀತಿ ವುತ್ತೇ "ಕಿಂ ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ನೇಸಂ ಪರಿಹಾನೀ"ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ಆಹ **"ಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಮೇತ"**ನ್ತಿ।

೧೭. **ನಯದಸ್ಸನಮೇವ ಕರೋತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಚೇತನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ಲಬ್ಭಾ, ಏವಂ ನವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾತಿಪಿ ಲಬ್ಭಾ। ಅಹೇತುಕಮೋಹಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಲಬ್ಭಾ, ನ "ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ। ತೇನಾಹ **"ನ ಚ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸಾಮಞ್ಞದಸ್ಸನ"**ನ್ತಿಆದಿ।

೧೫-೩೭. **ಯಥಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ, ಏವಂ ಗಣೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಾಳಿಯಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ **"ಹೇತುಮೂಲಕಾನಂ...ಪೇ॰... ನಗಣನಸಾಮಞ್ಞ"**ನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಗಣನಾಹಿ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ತಾ ಸಮಾನಾ। **ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾಪಿ ಯೋಜಿತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕ"ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಠಮಂ ವತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪುರೇಜಾತಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಇದಮೇವ ಪದಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ "ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

೩೯. **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ**ತಿ ತೇನ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ। ದೋಮನಸ್ಸಸೀಸೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। **ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಕೇಸೂ**ತಿ ಸದ್ಧಾಸೀಲಸುತಚಾಗಪಞ್ಞಾಸು। **ಕತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವಾ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಸೇಸೇಸೂ**ತಿ ರಾಗಾದೀಸು। **ಪಾಳಿಗತಿದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ "ಏವಂ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ"ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ರಾಗಾದೀಹಿ** ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತೇಹಿ। **ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ತಂ ಪಾಳಿಗತಿಂ ತಿಕನ್ತರಪಾಳಿಯಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಇಧಾಪೀ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇಪಿ।

೬೨. **ಅನಞ್ಞತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಭೇದಂ। ಸುಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಸುಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಇತರೇಸಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಪದೇಸು ಸೇಸೇಸು ಚ "ತೀಣೀ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಸಬ್ಬಾನಿ ತೀಣಿ ಸುದ್ಧಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ। "ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ, ಪುರೇಜಾತಾ ಪನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕಥಮಿದಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪುರೇಜಾತಾ"**ತಿಆದಿ, ಪುರೇಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ಹಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಚಾಯಂ ನಯೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಪುರೇಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋ"**ತಿ। **ತಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕೇಸುಚಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪಠಮತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತೇಸು ಪಚ್ಛಾ ಕೇಚಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಯತೋ ತೇ ತೇಸಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇಯ್ಯುಂ।

೮೩-೮೭. ಅವಸೇಸೇಸು ಅಟ್ಠಸೂತಿ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿನಾ ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಯೇ ನವ ನವ ವಾರಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇಸು ಯಥಾವುತ್ತಮೇಕಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಸು ಅಟ್ಠಸು। **ತೀಸ್ವೇವಾತಿ** ಸುದ್ಧೇಸು ತೀಸ್ವೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ।

ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ವಿಪಾಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧-೧೩. ಸೋಯೇವಾತಿ ಅಕತಸಮಾಸೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋಯೇವ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

೧೪-೫೨. ತನ್ತಿ ತಂ ವಚನಂ, **ತಂ** ವಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಯಥಾ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ತಥಾ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ತದುಭಯಂ ವಿನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ। ತಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯದಿಪಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಗಹಿತಂ, ವಚನನ್ತರೇನ ಪನ ಗಹಿತಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ** ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋಯೇವ। **ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇತಿ** ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ। **ತಮ್ಪೀತಿ** ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ। ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"**ತಿ।

ವಿಪಾಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೫೧. ಅಧಿಪತಿಧಮ್ಮೋಯೇವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಸು ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ **"ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾತಿ ಸಯಂ ಅಧಿಪತಿಭೂತತ್ತಾ"**ತಿ। ನನು ಅಧಿಪತಿಧಮ್ಮೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅವಿರಹಿತಾ…ಪೇ॰… ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। **ಅವಿರಹಿತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀಸೂತಿ** ಲೋಕುತ್ತರೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಏವಂ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ವಿರಹಿತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಅನೇಕನ್ತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೧. ಅನುಪಾಲನುಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನಾತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಅನುಪಾಲನವಸೇನ ಓಜಾ ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಜಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಜನಕವಸೇನಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತೀತಿ** ಕಮ್ಮಜಕಲಾಪೇ ಓಜಾ ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಜಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಲಬ್ಭಮಾನೇ। **ಆಹಾರನ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಯಥಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ "ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಆಹಾರಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಕಮ್ಮಜಾ ಓಜಾ ಕದಾಚಿ ತಸ್ಸೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಜಾ ಓಜಾ ಏಕಂಸತೋ ಸಕಲಾಪರೂಪೂಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಸತಿ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯದಿ ಚ…ಪೇ॰… ಹೋತೀ"**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ದೋಸಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಏವಂ ಸತೀ"**ತಿ ಆಹ।

ತತ್ಥ ತನ್ತಿ ತಂ ವಚನಂ। **ಅನಜ್ಝೋಹಟಾಯ** ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಯ, ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಂಯೇವ। ತೇನಾಹ **"ಸಸನ್ತಾನಗತಾಯ ಉಪಾದಿನ್ನೋಜಾಯಾ"**ತಿ।

ಅಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹೋ, ನ ಕೇವಲಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಆಹಾರೋಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ,** ನ ಚ ಉದ್ಧಟೋ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ "ವಾದೋ ಬಲವತರೋ"ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಆಹಾರೋ ನ ಉದ್ಧಟೋತಿ ಆಹ **"ಅಜ್ಝೋಹಟಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ದುತಿಯಪಞ್ಹೋ**ತಿ ದುಕಮೂಲಕೇ ದುತಿಯಪಞ್ಹೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ದುತಿಯಪಞ್ಹೋ ಚ ನ ಉದ್ಧಟೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಅಜ್ಝೋಹಟಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅಭಾವತೋ"ತಿ ಇದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಇತರಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಜ್ಝೋಹಟಸ್ಸ। **ಅಜ್ಝೋಹಟಮೇವ** ನ ಅನಜ್ಝೋಹಟಂ, ಯಥಾವುತ್ತೋಜನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **"ಬಲವತರೋ"**ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಬಲವತರಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕತಿಪಯಾಲೋಪೇ ಅಜ್ಝೋಹರಿತ್ವಾ ವಸಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಯ ಅಜ್ಝೋಹಟಮತ್ತಾಹಿ ಮಣ್ಡೂಕಾದೀಹಿ ಅಜ್ಝೋಹಾರಕಸ್ಸ ಸರೀರೇ ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಧ ವುತ್ತೇಹೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತೇಹಿ। **ಏಕಮೂಲಕದುಕತಿಕಾವಸಾನಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹೀ**ತಿ ಏಕಪದಮೂಲಕೇಹಿ ದುಕಾವಸಾನೇಹಿ ತಿಕಾವಸಾನೇಹಿ ಚ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ। ತೇ ಪನ "ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕೇ। **ದುತಿಯದುಕಾವಸಾನೇ ವಿಯಾ**ತಿ ದುತಿಯದುಕಾವಸಾನೇ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವಿಯ, "ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತ"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ತತಿಯಪದಮೂಲಕೇಸು ದುಕತಿಕಾವಸಾನಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ । ಯದಿ ಪನ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ನ ಉದ್ಧಟಾತಿ ಆಹ **"ಸುಖಾವಬೋಧನತ್ಥಂ ಪನ ತತ್ಥ ಸಹಜಾತವಸೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತ"**ನ್ತಿ। **ಸಹಜಾತವಸೇನೇವಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ। **ಏಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ**ತಿ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾ ಪಞ್ಹಾ। **ತತ್ಥ** ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಉದ್ಧಟಾ। **ಇಧ ಪನ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕೇ। **ಏತೇಹಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ। **ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಏಕೋ ವೇದನಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ। **ಅನೇಕೇಹೀ**ತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಹಿ। **ಅನೇಕೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಅನೇಕೇಸಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ। **ಏಕೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಇದಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತಂ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅವುತ್ತಞ್ಚ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಕೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕೋ**ತಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಸು ಏಕೋ। **ಏಕಸ್ಸಾ**ತಿ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಏಕಸ್ಸ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಏಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಏಕೇನೇವಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಯಥಾ ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥು। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಪುರೇಜಾತಾದಿನಾ। **ಏಕೋ** ಸಹಜಾತಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ **ಅನೇಕೇಸಂ** ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ **ಏಕೇನ** ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ, **ಅನೇಕೇಹಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ತೇಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಂ। **ಅನೇಕೋ** ಪುರೇಜಾತವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚೇವ ಸಹಜಾತಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಚ **ಏಕಸ್ಸ** ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುರೇಜಾತಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ಅನೇಕೋ** ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ **ಅನೇಕೇಸಂ** ಸಹಜಾತಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ಅನೇಕೋ** ವಾ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪಕಾರೋ **ಅನೇಕೇಸಂ** ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಸಮಾನತ್ತೇಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ಸಮಾನತ್ತೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಮಾನತ್ತೇ**

ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನ”ನ್ತಿ। **ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ** ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇನ ಸಹೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ವತ್ಥುನಾ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಾ ಏವ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ತೇ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತೇನಾಹ “**ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಚಾ**”ತಿ। ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭೇದೇ ಏವ ಇಚ್ಛಿತೋ, ನ ಭೇದೇ। ತೇನಾಹ “**ಅನಞ್ಞಧಮ್ಮತ್ತೇನ...ಪೇ॰... ನಾನಾಧಮ್ಮತ್ತೇ**”ತಿ।

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ನಾನಾಧಮ್ಮತ್ತೇ ಅಭಾವಂ ಪಾಳಿಯಾ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ “**ಯದಿ ಸಿಯಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ** ಏಕಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಏಕೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿರೋಧತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “**ಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ನ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಏಕಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಹ ಅಲಾಭತೋ ಏವ। **ಏಕಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ** ಏಕಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ। ತೇನಾಹ “**ನಾನಾಧಮ್ಮಾನಂ ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ**”ತಿ। ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತಾ ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಇಧ ಪನ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾದಿಭಾವತೋತಿ। **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಲಾಭೇ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಪೀತಿ** ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಪಿ। **ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಲಾಭತೋತಿ** “ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಲಾಭತೋ। **ಬಾವೀಸಾತಿ** ಏಕಮೂಲಕಾವಸಾನಾ ನವ, ಏಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ ಪಞ್ಚ, ಏಕಮೂಲಕತಿಕಾವಸಾನಮೇಕಂ, ದುಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ, ದುಕಮೂಲಕಾವಸಾನಾ ದ್ವೇ, ದುಕಮೂಲಕತಿಕಾವಸಾನಮೇಕನ್ತಿ ಏವಂ ಬಾವೀಸತಿ। ಯಥಾ ಪುಬ್ಬೇ ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತೇನ ಸಹೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ತೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಪುರೇಜಾತಂ ಸಹಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**”ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಹಜಾತೇನೇವ ಸಹಾತಿ** ಸಹಜಾತೇನ ಸಹೇವ। ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಹಿ ಅಯಂ ಏವ-ಸದ್ದೋ, ಸಹಜಾತೇನ ನ ವಿನಾ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತರೇಸು ಪನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಸು ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ ತೇಹಿ ಸಹಾಪಿ ವಿನಾಪಿ ಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ “**ನ ಇತರೇಹೀ**”ತಿ। **ತಮ್ಪಿ ವತ್ಥು ತಂಸಹಿತಪುರೇಜಾತಮೇವಾತಿ** ಯಂ “ಪುರೇಜಾತಂ ಸಹಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಞ್ಚೇವ ತಂಸಹಿತಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಮೇವ ಚ, ನ ಕೇವಲಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ। ತೇನಾಹ “**ನ ಇತರ**”ನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಠನ್ತರೇನ ವಿಭಾವೇತುಂ “**ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಹೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಪುರೇಜಾತಂ ತಂಸಹಜಾತೇನ ವಿನಾಪಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, “ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಅತ್ಥಿಯಾ ಪಞ್ಚಾ”ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ “ಪುರೇಜಾತಂ ಸಹಜಾತೇನ ಸಹೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಬಾವೀಸಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕೇ। **ಅತ್ಥಿವಿಭಙ್ಗೇತಿ** ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಭಜನೇ। **ತಿಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನನ್ತಿ** “ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏವಂ ತಿಕಮೂಲಕೋ ಏಕಾವಸಾನೋ ಪಞ್ಹೋ ಉದ್ಧಟೋ। **ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇತಿ** ಚ ತತ್ಥೇವ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇ। ತಥಾ ಚ ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ಉದ್ಧಟೋ। ತಯಿದಂ ಕಥಂ, ಯದಿ ಪುರೇಜಾತಂ ಸಹಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಚೋದನಾಯಂ ಆಹ “**ತಂ ವತ್ಥುಸಹಿತಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ**”ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದಿಪಿ ತತ್ಥ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಗ್ಗಹಣೇನ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಗ್ಗಹಣತೋ ವತ್ಥುಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ವತ್ಥುಸಹಿತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಸಹಜಾತೇನ ಸಹೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ। **ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಹೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ,** ನ ಪುರೇಜಾತೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅನಞ್ಞಧಮ್ಮತ್ತೇತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಞ್ಞತ್ತೇ। ಸಹಜಾತೇನ ಸಹ

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ಪಟಿಯೋಗಿಪುರೇಜಾತಂಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಸು ಪನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ದಸ್ಸಿತಂ ವಿಚಾರಂ “**ಏವಮೇತ**”ನ್ತಿ ನಿಗಮನವಸೇನ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ।

ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧೨. ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ **ಸತ್ತಸು ಮೂಲಕೇಸೂತಿ** “ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಆಗತಾನಿ ತೀಣಿ ಏಕಕಾನಿ, ತೀಣಿ ದುಕಾನಿ, ಏಕಂ ತಿಕನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕಮೂಲಕಾನಿ ಯಾನಿ ಸತ್ತಮೂಲಕಾನಿ, ತೇಸು। **ಯಥಾಕ್ಕಮ**ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾನುಕ್ಕಮೇನ। **ಸತ್ತಾತಿ** ಪಠಮೇ ಏಕಕೇ ಸತ್ತ। **ಪಞ್ಚಾತಿ** ದುತಿಯೇ ಪಞ್ಚ। ತಾನಿಮಾನಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇಧ ಪನ ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತೀಣೀತಿ**ಆದೀಸು ತತಿಯೇ ತೀಣಿ, ಚತುತ್ಥೇ ಏಕಂ, ಪಞ್ಚಮೇ ತೀಣಿ, ಛಟ್ಠೇಪಿ ತೀಣಿ, ಸತ್ತಮೇ ಏಕಂ। ತಾನಿ ಪನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತತಿಯಪದಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತತಿಯಪದದುತಿಯಪದತದುಭಯವಸೇನ, ಪಠಮಪದತತಿಯಪದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ತತಿಯಪದವಸೇನ, ಪಠಮಪದದುತಿಯಪದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಠಮಪದತತಿಯಪದತದುಭಯವಸೇನ, ದುತಿಯಪದತತಿಯಪದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಠಮಪದತತಿಯಪದತದುಭಯವಸೇನ, ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಪದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ತತಿಯಪದವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಅಟ್ಠವೀಸಾತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಏವನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಂ ಗಣನಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ದುತಿಯತತಿಯಮೂಲಕೇಸು ಏಕಂ ಏಕನ್ತಿ** ದುತಿಯಮೂಲಕೇ ಏಕಂ, ತತಿಯಮೂಲಕೇ ಏಕನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತಥಾ ಆಸೇವನೇತಿ** ಯಥಾ ಪುರೇಜಾತೇ ಏಕಾದಸ, ತಥಾ ಆಸೇವನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಾನೀತಿ** ಅಧಿಪತಿಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪುರೇಜಾತಾಸೇವನತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಗಣನಾನಿ। **ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಸದಿಸಾನೀತಿ** ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇಸು ಗಣನಾಸದಿಸಾನಿ।

೩೧. **ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ** “ವಿಪಾಕ”ನ್ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ನ ಪನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವತ್ತುಂ “**ಕಸ್ಮಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಇತರೇಸನ್ತಿ** ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಾನಂ। **ತೇ ವಿಸುಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ** ತೇ ಯಥಾವುತ್ತಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಸುಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। “ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಅಧಿಪತೀ”ತಿ ವುತ್ತರಾಸಿ **ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೋ**।

೩೮. **ಏತನ್ತಿ** “ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಅವಿತಕ್ಕ...ಪೇ॰... ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತೇನಾ”ತಿ ಆಗತಪಾಳಿಪದಂ। ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಮೂಲಂ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಅವಿತಕ್ಕ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇನ್ತೇನಾತಿ** ಅವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಅವಿತಕ್ಕಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಪದೇಹಿ ಸಹ ಮೂಲಪದಂ , ಆಸೇವನಮೂಲಕಮೇವ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೇನ ಯೋಜೇನ್ತೇನ **ನಪುರೇಜಾತಸದಿಸಂ** ನಾಸೇವನೇ **ಪಾಳಿಗಮನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ,** ಪಠಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ “ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ವಿಪಾಕೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತೇನಾ”ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ವಿಪಾಕೇನ ವಿಸೇಸನಭೂತೇನ ಸಹ ಯೋಜೇನ್ತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ “**ವಿಪಾಕಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತನ್ತಿಆದಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬ**”ನ್ತಿ।

ಏಕಮೂಲಕೇ ಪಾಳಿಯಂ ಯೋಜಿತಮೇವಾತಿ “**ದುಮೂಲಕೇಸು ಪಠಮೇ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

೪೯. **ಮೂಲಪದಮೇವ ಅವಸಾನಭಾವೇನಾತಿ** “ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ಮೂಲಪದಮೇವ ಅವಸಾನಭಾವೇನ ಯೋಜಿತಂ। **ಸತ್ತ ಮೋಹಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ** ಇದಂ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಹಿ ಅಹೇತುಕಮೋಹೋ ತಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವ ಆಗತೋ। ಇಧ ಪನ “**ವತ್ಥುಂ**

ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚತೂಸುಪಿ ಮೂಲಕೇಸು ಆಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಆಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಸತ್ತ ಮೋಹಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ಯತೋ ತಂ "ಗರೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಸ್ಸ ಪನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಏವ ವಿಭಾವೇತುಂ ವುತ್ತಂ **"ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ ಹಿ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"**ತಿ।

ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಚಾರಿತನಯೇನ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಇದಂ "ನ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ, ಇತರೇಸಂ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ಆನೀತಂ ಅಮತಗ್ಗಪಥವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಟೀಕಾಯ ಅತ್ಥವಿವರಣೇ ವುತ್ತಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಟ್ಠಾನಪಕರಣ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಇತಿ ಪಞ್ಚಪಕರಣಮೂಲಟೀಕಾಯ ಲೀನತ್ಥವಣ್ಣನಾ

ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।